

Die legende ende dat leven van sinte Franciscus ende hoe hi die vijf wonden ontfinde ende van veel scone mirakelen die hi ghedaen heeft: ende dat leven van sinte Clara

<https://hdl.handle.net/1874/210673>

Die legende en dat leue van
sinte frāciscus en hoe hi die vijf
wonden ontfinc ende van veel
sone mirakelē die hi ghedaen
heeft: en dat leue vā sinte clara

Hand 2
81

4059-0

WEERT.

Oer beghint sinte franciscus leuē
also alst die eerlamighe vader sinte bo
nauentura vergadert ende bescreuen
heeft.

Hoe hi leefde
hoe hi nochtan in sinē warrlykē staet
was. **D**at eerste capittel.

Det was een man in die
stat vā assise. Die eerste
van synre moeder iohā
nes. en daerna francis
cus van sinē vader ghe
noemt was. **W**ies ghehoechnisse in d
benedynghe is. **O**uermits dattē god
in benedynghe der godliker soeticheyt
goedertierlic voer quam. **E**n verlosse
den vanden anrtelicken valle des te
ghenwoerdighen leuens. **E**n ueruelle
den ouerfloedelycken mitten gauen
der hemelscher ghenadē. **W**āt al was
hi onder die ydel kinder der menschen
in synre ioghet in ydelen dinghen op

HILDEBR
CONVENIENS
MEGENSIS.

gheuoedet **E**na dat hi edelijc in die
lettere gheleert was totter comensca-
pe gheset **N**ochtans ouermits die ghe-
nade gods die hem vroeck bi stont soe
en verdwaelde hi niet onder die waer-
lijcke ionghelinghen . al was hy daer
toe gheneighet inden vleischelijken le-
uen **N**och en sette sijn hope niet mitte
ghierigen coepluden . al was hi totter
winnighe gheneighet inden ghelde .
en inden scatte . **W**ant van sinen kind-
schen daghen was hem in die inderste
sijns herten een milde ontfermhertic-
heit totten armē in gheprint . **D**ie mit
hem van sijnre ionger ioghet opwies .
Ende hadde sijn herte mit also groter
goedertierenheit veruolt . **A**lsoe dat hi
in dier tijt niet als een doef hoerre der
euangelien op sette ende voer nam ee-
nen yegheliken die hē bade te gheuen
Ende sonderlinghe als die bedelaer

om die minne gods bade **O**peen tijt
doe hi om sijn comenscap int was . en
een arme mensche die om dpe minne
gods een aelmisse bat teghen sijn ghe-
woente gheweyghert hadde . bedoch-
te hi hem seluen rechteuoert . ende liep
hem nae . **E**nde doe hi den armen een
aelmisse ghegheuen hadde . louede hy
gode onsen here inimmermeer armen
mensche te weigheren die om die min-
ne gods bade . alsoe verre als hi wat te
gheuen hadde . **E**nde ouermits dat hi
dat in godlijcker goedertierenheit toe
sijnre doot toe hielt . **D**oe vercreech hy
doe oueruloedige gauen der minnen
ende oeck der ghenaden gods . **W**ant
hi ghelijedes daer nae doe hy cristum
volcomelijcken aen gbedaen hadde .
datter tijt doe hy nochtā in sinē waer-
lijcken leuen was . die vermaninghe
der minnen goods sonder verwandē

linghe sijnre herten selden tot enighee
tijt horen mochte. **S**ijn sachtmoedichs
sijn goedertierheit sijn lijdsamicheit
sijn goede seden. sijn grote mildicheyt
bouen dat sijn goet draghen mochte.
Daer hi in sinen ionghen dagen in op
wies dielchenen recht een bewijzen en
een teyken te wesen. dat hi naemaels
met oueruloedigher ghenaden gods
begauet soude werde. **E**en seer simpel
man die in die stat van alyse was. als
te vermoede is van gode daer toe ver
maent als hi francisco in die stat ghe
moete sinen mantel wt dede. en spre
de dat cleet onder sine voeten: en seyde
dat franciscus alle reuerencien ende
eeren waerdich waer. **A**ls een die corte
lick grote dinghen wercken soude. en
daer om waer hi van allen menschen
in groter eeren te hebben. **M**er sinte
franciscus en wisse noch niet wat god

met hem wercke wilde. ouermits dat
hi mit bedwanghe sijns vader tot wt
wendighen dinghen vertoghen wert.
Ende ouermits sijnre eyghenre na
tuerlijcher broosheit tot nederste din
ghen gheneyghet was. **E**nde en had
de oec noch die hemelsche dingen niet
leeren souwen. nochen was die gods
lijcke dinghen niet ghewoen te sma
ken. **E**nde want verdrietelijcke moey
licheit den gheestelijken oren die wijl
tot kennisse plaghen te brengen. **H**o
viel hi mit gods verhengnisse in gro
ter siecten sijns lichaems. **D**aer hi van
der hant gods in verwandelt wert op
dat sijn siel bequaem mochte werden.
die salwinghe des heplighen gheestes
te ontfanghen. **D**oen hi ghenesert
was ende nieuwe cleder na sijnre ghe
woenten hadde doen maken. quam
hem te ghemoete een edele ridder. die

teer arm was ende qualick ghecleet.
Doe hi sijn scamel armoede sach hadde hi grote ontfermherticheit op hem
Ende rechtuoert dede hy nieuwe cleder wt ende toechse den ridder an. **O**p dat hy mit eenre aelmissen twee werken der godlijcker ontfermherticheit veruollē mochte. **D**at een was die scamelheit des edelen ridders te decken. **D**at ander was dē ridder in sijne armoede te hulpe te comen. **D**es naestē nachtes daer nae vertoghede hem die goedertierenheyt gdds in sinen slaep. een groot ruym palaps mit ridderlijcker wapenen en al mitten teyken des cruytten cristi besettet. **I**n welcken visioene hem te kennen ghegheuen was: dat hi voer die ontfermherticheyt die hi om die minne des ouerstē conincs: den armen ridder bewijset hadde. onspreekelic loen weder ontfanghen sou-

de. **W**ant doe hi vraechde wien al dat hi daer sach toebehoerde. was hē van gode gheantwoert. dattet altemalen hem ende sinen riddersen toebehoerde
Des moorghens vroe doe hi ontspranc ende noch sijn ghemoede godlike beghemelicheden te onderwinden niet gheuefent en was. **E**nde die onsielijcke waerheit doer die ghedaente der sienslijker dinghen niet scouwen en mochte.
Hoe vermoede hi dat dat visioen van groter voerspoedicheit soude wesen. **A**lsoe dat hi die noch der godlijcker ordmancien onkundich was. **H**em schickede ende bereyde tot enen edelen milden graue te trecken in apulien. ende hopen in sinen dienste ridderlijcke oerde te vercrighen. als dat voerslepde vpsioen scheen te bewijfen.
Doe hi eenen corten tijt daer nae begonste derwaertste reisen ende totter

naester stat ghecomen was. Hoerde hi
den heer des nachts mit heymelijcker
toesprake tot hem segghen. **F**rancisce
wie mach di bat lonen. weder die heer
oft die knecht. die rijcke oft die arme.
Doe seide franciscus beide die heer en
die rijcke moghen mi bat doen dā die
knecht ende die arme. **D**oe seide die he
re. waer om wiltstu dan den here late
om des knechtes willen. ende den rijk
ken god late om enen armē mensche.
Doe seide sinte franciscus. heer wat
wiltu dat ick doe: die heer seide tot hē
heer weder tot dinen lande. want dat
visioen dattu sagheste beteykent een
gheestelic volbrenghen. niet nae men
schelijcker mē nae godlijker ordinar
tien ouermits di ghewrocht te wordē.
Des morghens vroe keerde hi blide
lick en wel ghetroest tot assisen waert
ende verwachte den wille des herē.

recht als een die altehants al rede een
exemplaer der ghehoersamicheit ghe
worden was. **W**an dier tijt doert en
hantierde hi gheen comencap meer.
Mer badt oetmoedlike die godlijcke
goedertierenheyt dat si hem vertogent
woude wat dat hi doen soude. **E**n doe
in hem ouermits oefeninghe sijns vli
tighen ghebedes die vlāme der hemel
scher begheerten crachtlike began te
wassen. **E**n doe hi om die minne des
hemelschen vaders lant alle aertsche
dinghen versmade als niet. **D**oe wort
hi gheware dat hi een verborghen scat
ghevonden hadde. **E**nde dochte als
een wijs coepman alle dinck te verco
pen. ende dat aen die ghevonden mar
garite te legghen. nochtan dat hi noch
niet en wisse hoe hi dat beghinnē sou
de. **M**er sinen gheest wort van bin
nen gheradē dat alle comenscap ende

gheestelike neringhe van versmadin-
ghe der werelt pleghet te beghinnē. en
dat een peggelick die riddercap cristi
van sijns selfs verwinnighe moet be-
ghinnen. **O**p een tijt reet hi wter stat
van affise daer hem een malaetsch mē-
sche te ghemoete quam dair hi van na-
merliken wederleggen seer of verāric-
ketplach te wesen. **D**oe keerde hi hēsel-
uen tot sijne herten en tocken op sette
des volcomen leuens dat hi voergenō-
men hadde. en dochte dat hi hēseluen
eerst owinnen moeste soude hi een rid-
der cristi wordē. **H**i sat vanden paerde
en om hem seluen te verwinnē liep hy
en cussede den malaetschen man. **E**n
gaf hem eenen penninc om dieminne
gods. **D**oe hi op sijn paert was gheset-
ten en wed ommesach wort hi des ma-
laetschen mensch quijt. hē verwonder-
de en danste gode mit blider herten en

sette in hem altoes van dier tijt voert
merre dingen te doē. **H**i sochte heime-
like sbeden die der deuocien vorderlic
sijn daer hi mit onspreekeliken suchten
sijn ghebet psach et doē. **E**n nae veel ge-
bedes wort hy vanden heer ghehoert.
Wāt doe hi op een tijt alleen in sijn ge-
bede was wort hi vā groter viericheyt
altmael in gode ontgeestet daer hem
cristus ihesus openbaerde recht als hē
anden cruce hinc. in welcken visioene
sijn siel recht mit allē ghesmoutē wert.
En die ghedēckenis der passien cristi
in dat inderste sijns hertē also inderlic
in gheprint wert dat so wāneer dat lij-
dē cristi in sinē ghedachtē quā. hi hem
van tranen en van versuchtē vā buten
niet onthouden en conste. **A**ls hi nae-
maels niet langhe voer sijn doot selue
plach te segghen. **E**n verstant daer in
dat tot hem ghesprokē was dat woert

der euangelien. wilstu nae mi comen
soe versaeck di seluen. en buer op dijn
crups ende volghe mi nae. **Q**uermits
dien vercreech hi de gheest der armoe-
den dat bettolē der oetmoedicheyt. en
minne der inderlijcker goedertieren-
heit. **W**ant al wast dat hi te voren der
malaetscher luyden ghelusecap niet al-
leen en scuwede. mer oec gewelde hē
daer voer dat hise van verren sach. **A**n
hadde hi hem seluen also verwonnen.
en alsoe volcomelic versmaded dat hy
om des ghecrupstē cristum wille. **D**ie
als een prophēt seit malaetsch scheen
den malaetschen ludē mit groter goe-
dertierenheit diende. **W**ant dicwyl vō
siterde hi haer husen ende hi gaf hem
sijn aelmiden mildelijc. en mit groten
mededoghen ruste hi haer aensichten:
en haer handen. **D**en armen biddende
luyden en gaf hi niet alleen dat hi had

8
de. **M**er begheerde oec hem seluen te
gheuen. **S**omtijt toech hi sijn cleeder
wt. **S**omtijt ontnaeyde hijse. somtijt
sneet hijse ontween. en deelde se alsoe
den armen mede. **A**ls hi anders niet
ghereders voer handē en hadde te ghe-
uen. **D**en armen priesteren quam hē
mit groter reuerencien goedertierlijc
te hulpen sonderlinghe in vercieringe
ende ornamenten des outaers dair hē
des godlijcken dienste mede deelach-
tich of begheerde te wesen. **E**nde pijn-
de hem te veruallen na sijn vermogen
soe wat den dienre gods ghebrac. **O**p
een tijt doe hi wt inniger denocien sinte
pieter ende sinte pauwels versochte
Sach hi een groot deel armer luyden
voer die kerck dore sitten. **E**nde een
deels van godliker ontfermherticheit
ende eens deels wt minnē der armoe-
den daer hi doe toe ghetoghen wort.

Hoe gaf hi enen den armsten die daer
saten sijn eyghen cleeder. en toech des
armen menschen snode clederkes we
der an en bleef also alle dien dach mit
groter vrolicheyt sijns gheestes onder
die arme sietten. op dat hi die glorie en
eer der werelt also mochte versmaden
en leeren allen sijns mit graden op te
climmen totter hepligher euangelien
volcomenheit. **H**ijn vleyschelijcke be
gheerlichede pijnde hi hem seer onder
die voeten te treden ende te doden. op
dat hy dat cruys cristi dat hy van bin
nen scadelijck in sijnre herten droech.
oock mede van buten in sinen lichaem
mochte bewijfen. **D**ie man gods sinte
franciscus dede alle dese dinghen doe
hi nochtan mit sijnre wijsen. ende oec
mit sijnre wandringhe van buyten.
noch niet vander werelt ghescheyden
en was

9
Wan sijnder volcomender bekerin
ghe tot gode. en hoe hi drie veruallen
kercke wes op maecte. **D**at ij. capit.
Ade want die knecht gods fran
ciscus in aldusdanigen doechde
liken beghinne anders ghenē meester
en hadde dan onsen here ihesum xpm
selue soe wort hi noch naerre tot meer
re begauinge gods ghetogen. **W**at op
ten tijt ghinc hi wt wanderen op eenē
acker om wat goets van gode te denc
ken. **E**n het was neuē sinte damiaens
kercke die vā outhede stont recht of si
vallen soude. **H**i ghinc daer in om sijn
ghewoenlic ghebet te doen. **E**n doe hi
voer dat cruys neder knieldde wort hy
met gheesteliken troest in sinē gebede
begauet. **W**ant doe hi mit scrypenden
oghen tot ons heren cruce waert sach
hoerde hi met sinen lichamelikē oren
ten stemme tot hē spreke aldus. **F**ran

alſe ganc en maec mijn huys wed op
dat al teniet gaet en ouallet alſtu wel
ken mogeſte. **F**ranciſcus wort ouaert
wat hi alleen in die kercke was. en he
verwonderde va dier wonderliker ſte
me. **E**n doe hi vernam dat die ſtemme
van gode quam wert hi niet alle va he
ſeluen verurcent en opghetogen. **T**e
leſten doe hi weder tot hem ſeluen qua
woude hi gehoerſaem weſen en berey
den hem na der vermaninge gods die
materelike kercke weder op te maken
al was die menige des woerdes mer
te verſtaen van dier kercke die criſtus
met ſinen heyligen bloede vercreghen
heeft als hem die heilige gheest te ken
nen gaf. en hi naemaels ſinen broede
ren openbaerde. **V**aer nae ſtont hi op
en hi ſegghende hem mitten teiken des
heilighen cruys. en toech haesteliken
met veel lakens in een ander ſtadt ter

marcte. **D**oe hi dat al vercoft hadde.
en oeck dat paert daer hi op reet. nam
die ſalighe coepman dat ghelt en keer
de weder. en ghinc in die kercke die he
gheheten was weder op te maken.
Daer hi eenen armen priester in vant
die hi reuerencie ende waerdicheit be
wijde. en boet hem dat ghelt totter ar
mer luden behoef en die kercke weder
mede op te maken. **E**n badt hem oet
moedelic of hi ter tijt met hem moeſte
woenen. **D**ie arme priester verhenghe
de dat hi met hem woenen mocht mer
om vreeſe vanden ouders ſoe en wou
de hi dat ghelt niet ontfan ghen. **D**oe
namt franciſcus. die een warachtich
verſmader der dinghen was en werpt
in een vepnſter recht oft ſtribbe of ſijc
hadde gheweelt. **D**oe franciſcus die
knecht gods metten voerſepden prie
ſter een wijl tijts ghewoent hadde ver

namt sijn vader en liep mit grote toer
ne totter kercken daer hi was. **E**n doe
hi van sijne coemsten vernam. want
hi noch een nieu ridder cristi was wou
de hi de toern en die diepgginge sijns
vervolghers wijken en verberch hem
selue in een heimelike speluncke daer
hi een wijl tijts in verborghen lach en
badt den here oetmoedelyke met veel
tranen dat hi hem vanden hande sijn
te vervolgers verlossen woude. en die
goede meninge die hy hem ghegheue
hadde tot enen goeden eynde woude
helpen brengen. **C**ort daer nae wort hi
met onspreheliker godliker vroechde
veruolt en berespede hem seluen va al
sulcher cleynmoedicheit. hi werp alle
vreese van hem en liet die stede daer hi
heimelic in verborghen was en ghinc
tot affisen waert. **D**oe he die borghers
sagen met een versalude aensichte. en

dat sijn ghemoede verwadelt was. en
daer om waende of hi wten sinne had
gheweest worpe si hem met stijke van
der straten en met stenen en ghelieten
op hem met veel roepens. recht als op
enen ontsinnigen rasenden man. **N**er
hi ghinc daer doer als een doef mesch
en en toech hem der confusien niet an.
Doe die vader dat gheruchte vernam
liep hi rechteuoert daer toe niet om si
nen soen te verlossen mer om meer sca
den te doen sonder alle barmhertichz
toech hi hem tot sinen huyse en gaf he
eerst veel confuseliker woerden. **E**nde
daerna veel slagen. en also leide hi he
in die vanghenisse. **N**er hoe dat he die
vader meer scanden dede hoe dat hi in
dien dingen die hi voerghenomē had
de stercker en crachtiger wort. en ghe
dochte des woerdes die inder euange
lien staet. **P**alich sijn si die vervolghere

ghe loen om die gherechticheit want
dat rijcke der hemelen is haer luyden
Goet daerna reysede die vad vā hups:
En wāt sijn moeder haers mans har-
dicheit niet en consenteerde. en gheen
hopeen hadde dat mē haers soens stā-
tachticheit yet beweken mochte dede
si hem wter vanghenissen en lieten op
sine vryheit gaen. en hi dancte den al-
machtigen here en hi ghinc weder tot
dier stede daer hi mit dien priester een
wijle gheweest hadde. **D**oe die vader
thups quam en sijnē sone niet en vant
daer hi hem ghelaten hadde. gaf hi sijn
te franciscus veel verwitelike woerdē
en liep tot dier stede als een owoet mā
met sulcker meninghe. waert dat hys
niet weder brenghen en mochte. dat
hi hem doch wt sinen ogen ende wten
lande verdreue. **M**er franciscus was
doe van onsen heere al soe ghestarcket

12
dat hi sinen verwoeden vader tegens
ghinc. en riep met vyper stemmen. dat
hi sijn woerden en sijn slaghen. en sijn
vanghenis niet en ontsaghe. **E**n seide
voert dat hy alle pijnē en alle verdriet
blidelijc om die minne cristi woude lē
dē **D**oe die vader sach dat hi hem met
ghenen dadinghe vā sinen opsette we-
der radē en mochte. doe woude hi met
perlen dat ghelt van dien lakē weder
hebben. **F**ranciscus ghinc tottē veyre
ster daer hyt ghelt in gheworpen had-
de en gāft sinen vader ouer **D**oe wort
sijn verwoetheyt wat ghesatighet. en
die dorst sijnre ghierichz wort vanden
ghelde een deels gheleesthet. **D**aer na
pynde hem ope vader des vleysches.
den soen der ghenaden die hi vanden
ghelde berouet hadde voerden biscop
vander Stadt te brenghen. **E**nde sijnē

vaderlike erue te doen vertien. en in si
nen handen te setten. en al ouer te doē
gheuen dat hi hadde. **D**ie warachtige
minne der armoeden gaf hem willich
like daer toe ouer. **D**oe hi voerden bis
scop quā. en verwachtte hi des vaders
aensprake niet noch en seyde oec selue
niet. **H**er rechteuoert sonder merrē en
sonder beraet toech hi alsijn cleder wt
en gafse sinen vader sonder een ciciliū
dat die man gods onder sinen liue on
der sijn cledē plachte dragen. **D**oe wort
hi van wonderlijcker ouericheit alsoe
droncken inden gheeste dat hi hē voir
alle die ludē naect maecte en seyde tot
sinē vader. **T**ot noch toe heb ic di mijn
vader gheheten opter aerde. **H**oert an
mach ic vrylic segghen. vader onse die
biste inden hemel daer ic al mijne scat
bi ghehemelt hebbe en alle hope en be
trouwen in gheset hebbe. **D**oe dat die

13
bisscop sach verwōderde hem vā dier
ouerdragender ouericheit des mans
en stont rechteuoert op en nam hē m
veel scerpens in sinen armen. **D**ant hi
eē goedertierē ontfermhertich bisscop
was. en dede hē sinē mantel omme en
gheboet sinen ghefinde dat hē cleder
haelden daer hi sijn leden mede bedec
ken mochte. **D**oe wort hē een arm sno
de mantelken ghebrocht vā enen bou
man die den bisscop plachte dienē dz
hi blidelic ontfinc met wat anders dz
hem daer toe ghegheue was. **D**aer hi
eenen roc cruytswijs selue metter hant
of maecte tot behoef eēs armē gecrup
sten mensche en half naect. **A**ldus was
die knecht des ouersten conincs naect
en bloot ghemaect. op dat hi den naec
ten gecrupstē here dien hi minde vol
ghen mochte. **H**i was oec mettē cruce
ghewapent op dat sijn siele den houte

des salighen cruyces mochte beuelen
daer hi mede vander scip brekinge de-
ser werrelt behouden mochte blyuen.
Doe dese versmader der werrelt van
dier tijt voert van allen bandē der we-
relt hebbelicheit verlosset was ghichy
wter stat seker en vop tot eenlijcken ste-
den op dat hi dat heimelike toesprekē
gods alleen en al stille mochte horen.
En doe hi op een tijt doereenen bosch
ghinc en in walscher talē dat lof gods
mit volherteliker bliscap sanc quamē
hem moerdenaers aen. en vragheden
hem mit sellen ghemoede wie hi waer
Die man gods was vol betrouwens.
en antwoerde hē met eens propheten
stemme en seide. **I**c ben ten bode eens
groten conincs **D**oe sloegen si hē seer
en worpē in enen graue die vol snees
was en seide **I**egge daer rustier knech-
te gods. **D**oe si wech warē stont hi op

14
duollet met groter hemelscher vroech-
den. en began doer dat bosch den scip-
per alre creaturen met noch luyderre
stemmen te louē. **D**oe hi voert quam
tot enen cloester dat daer by ghelegen
was badt hi die aelmis alseen arm be-
delaer en ontfincse als een onbekent
versmaet mensche **D**aer nae quam hi
tot eenre stat daer hi van sinen ouden
vrient bekent en ontfanghen wort en
mit enen armen roc als een arm men-
sche die cristo toebehoerde ghecledeet.
Daer na wāt hi eē minre alre oetmoe-
dicheden was. ghinc hi onder die ma-
laetsche. en diende hem allen vlitelijc
om die minne vā gode. hi wiesch haer
voeten hi obant haer sweren: hi duwe-
de die vulnis daer wt en veghedese vā
der onreynicheit. **E**n vā wonderliker
pnnichz plach hi oec haer swerē te cus-
sen. recht als een die cort eē meester vā

der euāgelien mederijn soude wordē.
Waer om hi alsoe grote ghenade van
dē here ontfinc dat hi beide in gheeste
liken en in lichameliken siecken te ghe
nesen grote ghenaden vercrech. Een
mirakel van velen sal ic seggen dat dē
man gods gheuuel. dat oec naemaels
wijde ghekundicht was. **M**et was
een mensch tot eenre stede. wiens mōt
en kinnebacken van eenen anxtelike
euel ghegheten en verteert wort. Alsoe
dattet seer yseliken was an te sien. mē
mochte hem niet gheenre meester yent
te hulpe comen. Hi versochte sinte pie
ter en sinte pauwels. en riep haer hul
pe aen. En doe hi vander pelgrimaed
sen dese knecht gods te ghemoete quā
woude hi van ynniger oetwoedicheit
sijn voerstappē cussen. mer die oetmoe
dige man franciscus en ghehingedes
niet aen sin en voeten mer cussedē mit

15
ten monde. En doe franciscus derma
laetscher dienre wt wonderlijker goe
dertierenheit dat vreselike seer met si
nen heiligen monde roerde wort die
siecke mēsch rechteuoert ghesesen. Ic
en weet n̄z welc van desen twee meer
te verwonderen is. meder die afgro
dige oetmoedicheit in dien goedertie
rē cussen. of dat opēbaer mirakel daer
die siecke rechteuoert in ghesont wort.
Franciscus die in dē oetmoedicheit cri
stij fundament gheleit hadde wort
der ghehoersaemheit die hem vanden
cruce beuolen was ghedenckende als
van sinte damiaens kercke weder op
te makē. en ghinc als een warachtich
ghehoersamich mensch weder tot assi
se. op dat hi doch ten minsten niet ael
missen te bidden der omanninge gods
mochte ghehoersamich wesen. Hi set
te alle ontsichende scaemte an die een

seide en badt om die minne des armē
ghescreyden cristi aelmissen vanden
ghenen daer hi in oueruloediger rij-
dom onder plachte luen. **H**i droech sel-
ue die steen an die kercke mit eenen te-
deren lichaem dat mit vastē en mit an-
deren arbeide seer ondt ghecomē was.
Doe die kercke metter hulpe gods en
die burgheren vā assise die hem hulpe
wedt ghemaect was. op dat hi niet ver-
traghē en soude ghinc hi om een and
veruallē kercke oec mede weder op te
makē die sinte pieters was. en vorder
vā stat gheleghen. en dat woude hi
doen om sonderlinge ynnicheit wille
die hi hadde tot sinte pieter die eē prin-
te en een ouerste alder apostelen was.
Ten lesten doe hi sinte pieters kercke
had op gherecht quam hi tot eenre ste-
den die portincula hiet. daer onser
vrouwe kerc hi ouden tijde ghemaect

was. mer op die tijde veruallen dat hi
van niemant gheacht en was. **D**oese
sinte franciscus die mā gods alsoe ver-
uallen en ghelaten sach began hi daer
sijn woensstat te makē. om onser vrou-
wen kerc weder op te rechten dair hi
sonderlinge minne toeplachte hebbē
Die kercplach van outs te hieten tot
sinte marien vanden enghelē. **E**n wāt
hi na dien naem der enghelen visioen
en visiteringe die wijl gewaerplachte
worden so sloech hi hem al daer neder
om die reuerencie der engelen. en son-
derlinghe om die minne die hi tot ma-
rien der moeder cristi hadde. ende ver-
coes die stede voer alle and steden die
inder werelt waren. **W**ant hier began
hijt oetmoedelijcken. **H**ier ghinc hi
starchelijcken voert in doechde. ende
al hier eynde hijt salichlic. **D**ese stede
beual hi sinen broederē ind doot recht

als een stede die die maget maria wt
vercozen hadde. **V**an desen sache een de
uoetbroeder eē visioen voer sijn beke-
ringhe dat wel voert segghens waer-
dich is. **H**i sach inden omme ganc van
deser kercken staen een ontellie volck
die al blind waren mettē aensichte op
ghekeert; eñ met ghebooen knyen die
alle met wtgherecten handē te hemel-
waerts weenlike riepē tot gode onsen
here begherende sijn ontfermhertichz
eñ sijn licht. op dat si stede mochtē wer-
den. eñ rechteuoert quā daer een onbe-
gripelic schijnfel des lichts vanden he-
mel ouer hem allen wtstortende. daer
een pegelic mede verlicht wert. eñ ver-
creech die gatte der salicheyt die hi be-
gheerde. **D**it is die stede daer die min-
rebroeder oerdē van sinte franciscus.
ouermits der godlijker openbaringe
eerst begonnen is. **H**et quā wt godlyc

ker voerhertichz dair die knecht gods
in allē dingē of gheregeert wort. **D**at
hi drie mateerlike kercken vermaecte
eñ oprechte eer hi die oerden began eñ
eer hi dat euangelii predice. **O**p dat
hi niet allen van sinliken dinghen tot
verstandeliken dinghen eñ vandē min-
sten tottē meesten in rechter ordinan-
tien voert op en clomme. **H**er dz hi oec
heimelic bewisen mochte mettē wer-
ken vā butē wat dat hi namaels ghee-
stelic volbrengen soude. **W**ant ghelije
kerwijs als daer drie mateerlyke ver-
uallen kercken ouermits hem wed op
gherecht wordē. **A**lso wort oec die ghee-
stelike kercke nader regulen eñ nader
leeren cristi ouermits hem in drierhā-
de ordine vernieuwet daermen gode
salichlic in dienē mach. **A**ls in d minre
broeder oerden eñ sinte claren oerden
eñ die ordine vanden broederē eñ den

lutterē vā penitencien die biden drien
mateerlyken kercken heimelic betep-
kentsijn

Wander
insettinge sijns gheestelics leuens en
hoe sijn reghel aenghenomen wort en
ontfangen **¶** Wat derde capittel.

De sinte franciscus die knechte
gods in onser vrouwen kercke
ghewoent hadde. en van haer die dat
woert vol ghenaden en waerhedē ont-
finc met veel bedingen vercregen had-
de d' hi sijn advocaetster en voerspraec-
ster wesen soude. **D**oert creech hi van
der moeder der ontfermherticheit dē
rechten gheest der waerheit. die in die
volcomenheit der hepliger euāgelien
verborgen is. **W**at doe hi tot eenre tijt
mille vandē apostelen oetmoedelijckē
horen soude voer dat euangelii ghele-
sen daer cristus sijn discipulē doe hijse
wt sende te prediken een forme en een

18
mate gaf. hoe si nader euangelien sou-
den leuen als gheen goud. noch siluer
te besittē. noch gheen ghelt noch scarp
inden weghe te dragen noch gheen y-
rocken en soudē hebben noch gheen
gheschoeyte en soude dragen **D**oe dat
sinte franciscus der armoeden vrient
hoerde en verlot. en dat vast in sonre
memorie onthielt wort hi met onpre-
keliker gheestelijker blyscap begaue
en seide. **D**at is dat ic met alle mynen
crachtē beghere. en dat ic daer my vā
alre herten na vlanget en rechte uere
toech hi die scoen van sinen voete **H**i
lepde sinen schoe neder. ende en woude
voert aen noch scarpe noch ghelt dra-
ghen. hi liet hem met eenen rocke ghe-
noegen. **H**i werp sinen riem van hem
ende gorde hem met eenre roerde. met
alre vlitigher sochvoudicheit des her-
ten pijnde hi hem te volbrenghen dat

hi inder euāgelien ghehoert hadde. en
schickede hem in allē dingen nader re-
gulen die den apostelen ghegeuē was
na te leuen. **V**an dier tijt voert began
die mā gods wter godliker aenwifin-
ghe van binnē een natvolger der euā-
gelien volcomenheit te wesen. en and
menschē tot penitēcien te treckē. **H**ijn
leeringe en was n̄ licht gheladē noch
pdel mer vol van ghenaden des hepli-
ghen gheests die dat inderste des hee-
ten diet hoerden also roerden en doer-
drongen dat si daer of beweget wordē
en bekeert van groten wonder. **I**n al-
len sinen sermonē plach hi die vrede te
kündigē en seide. die here gheue v vrede
En daer mede plach hi dat volck al
toes eerst mede te groeten. **W**āt allule
ke groete den volcke te doē. had hi vā
dē heer gheleert als hi selue naemaels
ghetughede. **H**ier om gheschiedet dat

14
hi die metten gheest der propheten be-
gaeft was. als een propheet seit dē vrede
de boetscapte die salicheit prediet. en
met sijnre stichtiger vermaninge veel
mensen metten warachtigen vrede
verenichde en versoēde die tweedrach-
tich vā cristo plagen te wesen en verre
van haer salicheit verscheidē. **D**oe des
heilichs mans simpel leeringhe en wa-
rachticheit sijns leuens ons veel men-
schen bekent wert begonden si om sijn
heilighe exempel van leuen penitēcie
te doen. en lieten alle dinc. en volgedē
hem nae inden habite van butē en oec
mede inden leuē. daer die alre eerst of
een eersamich mā en hiet barnardus.
die ouermits der godliker vermanin-
ghe des hepligen vaders die alre eerst
gheborē en natvolger verdiende te we-
sen beide nader tijt en inder heilicheit
sijns leuens. **W**āt doe dese barnardus

des knechts cristi heilicheit vernomē
hadde bereide hi hem nae des vaders
exempel die werelt volcomelijc te late
en te versmaden en begheerde raet vā
hē hoe hi dat alre best mochte volbren
ghen. **D**oe dat die knecht gods hoerde
worthi vā dien eersten naevolger mit
ten troest des heiligen gheests veruol
let en seide. **D**esen raet moet men aen
gode soecken. **D**oe ghingen si in sinte
nicolaus kercke en des morgens vroe
doe si haer gebet gedaen haddē sloech
sinte franciscus dat euangely boec op
en begheerde van onsen here gode dz
dat heilighe opset des mans mit drier
hande ghetuge gheconfirmeert moch
te werden. **D**oe hi dat boec eerst op de
de beieghende hem ons heeren woert
daer hi seide. **W**ilstu volcomen wesen
so ganc en verroept al dattu hebste en
ghif dat den armen en volcht mi. **D**oe

hy dat boeck anderwert op dedevant
hi en draghet niet in dien weghe. **I**n
die derde oplukinghe vant hi die nae
mi comen wil die versake hem seluen.
ende buer sijn cruce op en volcht mi na
Doe seide die heilige man. dit selue is
onse leuen ende onse regule. ende alle
der gheene die van onsen gheselschap
willen wesen. **E**nde dā om wiltu
volcomen wesen soe ganc en volbren
ghe dit mitten kerckē dattu ghehoert
hebste. **N**iet langhe daer nae worden
daer vanden seluen gheest vijfmannē
gheroepen. **A**lsoe dat sinte franciscus
vijf naevolghers creech. daer die der
de die heplighe vader sinte egidius of
was vol aracien en dies wel waerdich
is in memorien te hebben. **W**ant hy
daer nae in die oefeninghe der volco
menre doechden also ouer groot wort
als die heilige knecht gods franciscus

van hē te voren ghefeit hadde. al was
hi onghelert en simpel. dat hy totten
ouerhogen god scouwenden leuen co-
men soude. **W**ant hi langhe tijt ouer-
mits opwerckinge van binnē te gode
waerts sonder ophouden sijn oefenit-
ghe maecte dat hi dicwile ontgheestet
wort. **E**n alsoe ic selue van hem int hei-
melic verma. so scheen hi meer eens en-
ghels leuen dan menschelic leuen on-
die menschen te leyden. **I**n dier selue
tijt was een priester tot assise die silue-
ter hiet. en van goeden leuen was een
visioen vande heer gheopenbaert dat
niet te verzwighen en is. **W**ant doe hi
sinte franciscus en sijnre broederē ma-
nier vā leuen na menscheliken oerdel
in hē seluen versmade. op dat hi vande
vermetelheyt sijn oerdels sijnre sielē
ghene scade doen en soude. so wort hy
vander ghenaden der hemelscher gra

12
tien daer of ghewijst. **W**ant hi sach in
eenen visioen dat alle die stat vā assise
vā eenen groten pfuliken drake ombe-
ringet was van wies vreseliker groot-
heit al dat lant dair omtrentscheenge-
ureset te wesen. **D**aer na sach hi ee gul-
den cruce wt sinte franciscus mode co-
men. daer dat ouerste deel den hemel
roerde en die armen vanden cruce wa-
ren also lanc. dat si die eynden vander
werelt schenē ouer te reykē. ouermits
welken claer blinckenden cruce die
swarte veruaerlike drake mit allē ver-
driete wort. **D**oen die priester dat also
derdewerf gheopēbaert wort. so doch-
te hi dattet een godlic bewisen was en
verteldet daerna sinte franciscus en si-
nen ghesellen altemale wat hem bele-
ghent was. **E**n niet lange daer na liet
die priester die werelt. en volghede die
voetstappen cristi also stantachtelikē

na dattet sijn leuē bewijfde dat dat vif-
hoen warachtelic van gode was. also
als hij in die werelt ghesien hadde.
Doe die mā gods dit vifhoen gehoert
hadde en verhief hi hem niet in eniger
menscheliker vermetelheit. mer hi bes-
kende en ouerdochte die goethz gods
met dancharicheden in sinen werckē
en wort starckelijcher ghemoedet. die
scalcheit des ouden serpens te verdu-
uen en die glorie des crucē te predikē.
Eens daghes doe hi in een heymelike
of ghescheidē stede sijn iaren in bitter-
heden ouer dochte en screyde. wort hy
metter moechdē des heiligen gheests
wonderlike begauet en versekeret van
gheheele verghiffenissen al sijn reson-
den. **D**aer na wert hi ghegrepen en op-
ghenomen bouen hem seluen ende in
een wonderlijchen licht met allen ver-
sonden die hy inden wtghespannen

22
schoot sijn s'ghemoets claerlijken sach-
al dat hem ende sinen naemolghers in-
toecomenden tijden soude gheschien.
Daer nae keerde hi weder tot sijnen
broederen ende seide hem. werck starc
ende verblijdet v in den heere: ende en
weest daer of nyet veruaert. dat ghy
ende ich simpel ende clech sijn. **E**nde
en weest daer niet in bedruet dz uwer
niet veelen is. **W**ant alst my vanden
here in die waerheit gheopenbaert is
soe sal v god tot eenre groter menich-
te doen wassen ende sal metter ghenade
sijnre benedictien menichuoudel-
ken vermeerderen. **I**n die selue tijt
quam een ander goet man tot haren
gheselschap. alsoe dattet ghetal der mā-
nen gods tot seuen toe ghecomē was.
Doe riep hijse alle tot hem ende seyde
ende leerde se vanden rijcke gods. en-
de vander verfmadinghe der werelt.

vander versakinge des eyghen wille
vander castijnghe haers lichaems. en
vader behoetheit haerre sinnē. en opē
baerde hem van sijnre meningē die hi
hadde hem luden te seinden tottē vier
hoecken vander werelt. **O**p die tijt en
hadde die simpel slechticheit des heili
ghen vaders mer seuen nauvolgers ver
cregen. en begheerde nochtan alle die
werlt tot penitencien te roepē. en xpo
nisen heer gode te winnē. **G**aet sprac
die goedertieren vader tottē kinderē
boetscap den menschen vrede. predict
penitencie in verlatenisse der sonden.
weest lijdsaem in allen drucke. **W**eest
wacker indē ghebede. weest vliclich in
den arbeide. weest salich indē woerdē
weest stichtich inden sedē. weest danc
samich van alle den gauen die v ghe
gheuen worden. want voer alle dit sal
v dat ewighe rijkhe bereit wordē. **D**oe

23
vielen si oetmoedelic voerden. krecht
gods op die aerde neder en ontfingen
dat ghebot d' heiliger ghehoersamichs
met groter vrochdē des gheeste. **D**oe
seide sinte franciscus eenen peghelikē
van sijnē broederen bisonder. **B**roeder
werpe d'ijn ghedachte indē here en hy
sal di voedē. **D**at woert plach hi te seg
ghen. so wāneer hi enigen broeder tot
ghehoersamicheit plach te wijsen. **E**n
want hy wiste dat hi selue den anderē
tot enen exempel ghegheuen was. eer
te doen dan te leeren. soe ghinc hi met
enen sijnre broederen tot eenē hoec vā
der werlt. en die ander twee schickede
hi twee en twee te gader cruytswijs tot
ten anderen dijen hoecken. **C**ort daer
na begheerde hy sijn broederen te sien
en wāt hise bi hem seluen te gader niet
roepen en mocht. soe badt hi dat ouer
mits den ghenen soude gheschien. die

die verfloeyde van israhel te vergade
ren pleget. **E**n het geschiede dat hi cort
daernaec onuerfienlic sonder eenichs
mensche toedoen na des heilichmans
begheerte te samen vergaderden daer
hem alle leer of verwonderde. **I**n dier
tijt quamen daer noch vier eerlamige
manne toe. also dat haerre twalef wert
Doe die knecht gods sach dattet getal
der broederen allenkens began te waf
len. screef hi hem seluen en sinen broede
ren mit simpel en rechten woerde een
forme en een maniere van leuen. daer
hi dat leuen der hepligher euangelien
voer een fundamēt in settede. **E**n som
mige ander punten daer onder die tot
eendrachticheden en tot ghelijchdes
leuenschenen nodruftich te welen. **E**n
want hi dat hi ghescreuen hadde van
den paerus gheconfermeert begheerde
te hebben. soe bereide hi hem mit dien

24
simplen gheselschap den soel van ro
men daer omme te versoeken. **E**nde
sette sijn betrouwen alleen in die god
like goedertierenheit. **D**ies begheerte
onse here god aensach vanden hogen.
en daer te sijn ghesellen ghemoede die
ouermits haerre simpelheit bedrukte
waren met enen visioen dat sinte fran
ciscus gheopenbaert wort. **W**ant hem
dochte dat hi bi eenen weghe ghinck.
daer eenen seer hoghen boom bi stont.
Doe hi daer bi quaen en daer om ghint
staen verwonderde hem alte seer van
der hoecheit des boems. **E**nde rechte
toert wort hi vander godlyker crach
ten alsoe hoghe vander aerden op ghe
boert. dat hi dat hoechste vanden bo
me mochteraken. ende cromment dat
ouerste vanden boom lichelijcken ne
der totter aerden. **W**et desen visioene
verstont die knechte gods. **D**at ope

paetus hem goedertieren wesen soude
Hi wort verblift in dē gheest en starcte
sijn broeders voert. en auētuerte met
hem daer te wanderen. **D**oe hi in thof
van romē quam en voerden paetus ge
brocht wort opēbaerde hi sijn begheer
te en hadt oetmoedelic en stantachte
lic dat hi die regule en die manier van
leuen voerseit woude vestigen en con
firmeren. **D**ie paetus innocētius die
derde vicarius cristi was wijs en sach
aen inden man gods wonderlike vuer
icheit en eenuoudicheit sijns gemoe
des. stantachticheit sijns opsets. en die
ouerichz sijns heiligen willes en wort
daer toe gheneyghet sijn begheerte te
volbrenghen. **N**och t̄a sette hi dat op een
vertrec en een beraet ouermits dattet
sommigen cardinalē wat nieuwese en
bouē der mensche cracht scheen te we
sen dat hi begheerde. **N**er ond die car

25
dinalē was een eerfamic mā. en hier
heer ian die alle doechde minde. ende
was eē trouwe hulper alre armer mē
schen die gode toebehoerden. **H**i wort
vanden gheeste gods begaett en seide
totten paetus en tot sinen cardinalen.
Ad dat wi deses arms mans begeerte
recht of s̄ alre swaer en nleuwe waer.
niet doen en willen. **E**n hi begeert een
forme en een wijze des leuens ghecon
firmeert te hebben nader euangelien
te leuen. so behoeuē wi ons wel te hoe
den. dat wi tegen dat euangeliū cristi
niet en misdoen. **W**at soe wie in die be
gheerte en in dat leuen der volcomen
heit der euāgelien wat nyeus of onre
delics of onmoghelics te houden seyt
te wesen. die scijnt cristū te blaspheme
ren. die dat euangeliū selue beleeft en
gheleert heeft. **D**oe die cardinael dat
gheseit hadde heerde hē die paetus tot

ten knecht gods franciscum en seide.
Kint bidde onsen here dat hi os ouer
mits di sine wille openbare en als wy
dien bekennen so mogen wi te sekerli
ker dinen goeden wille consenteren
Die knecht gods sinte franciscus ver
creech met sinen oetmoedigen ghebe
de dat die paeus willichlicijn begeer
te consenteerde. en seyde onder ander
woorden: **V**aer en is gheen vrese voer
te hebben dat die kinder des ewighen
conincs van hunger bederven sullen.
Want die erfghen ame die totten beel
de des conincs cristi die va eere armer
moeder geboren was ghescepen sijn
die moete oecouermits den gheest der
armseden in dat arm leuen ghebaert
worde. **W**ant ist dat die coninc der he
melen sijn naeuolgers dat ewige rijc
beloest veel te meer sal hi he die dingē
olenen die den goeden en den quaden

16
pleget te gheue **D**oe die paeus die een
vicarius xpi is die mit naerstiger aen
dachte ghehoert hadde verwonderde
hi he seer en bekede dat cristus sonder
twifel in dien ma francisco was en set
te dz in he dat visioen dat hi in dier tijt
vanden hemel vernomen hadde ouer
mits in radinge des heilige gheests in
dien man gods ouollet soude worden
Wat die paeus sach in een droem als
hifelue vertelde dat sinte ias kerc te la
tranē byde valle was die een arm ver
smaet mensch enongheacht mit sinen
sonderē ondscoerde dat sintet en viel
Waerlic dit is die man selue die mit le
ue en mit leringe die kercke xpi onder
schoren sal **Q**uermits desen wort die
paeus mit groter pnnichz ouolt en de
de al dat sinte franciscus uegheerde. en
had den knecht gods na dier tijt voert
altoes in grof waerdichz **A**ld? gaf die

paens dz sinte franciscus epschede. en
loefde hem nochmeer te gheue. hi con
firmeerde die regule. hi gaf hē oerloef
en gheboet penitencie te predikē. En
daer toe dede hi alle die lecke broede
ren die dē knecht gods ghevolget wa
ren cleyn crupkens maken. op dat si
dat woert gods vilikē soudē predikē

Wanden voertganc der ordne on
der hem en hoe die aenghenomē regu
le gheconfirmeert wort. **Dat iij. ca.**

De sinte franciscus beuelinghe
en macht vanden paens hadde
doe sette hi sijn betrouwen in die ont
fermherticheit gods en keerde weder
op dat hi dat euāgelium cristi mochte
beleen. en oec ander luden leeren. En
doe hi inden weghe met sinen ghesellē
menichsins vertelde. hoe si dye regule
die si ontfangen haddē alre best moch
ten houden. Hoe si in alre heilicheit en

in alre doechdē voer gode mochtē wā
deren. en hoe si selue in doechdē moch
ten voertgaen en ander luden goet ex
empel wesen. En doe si hier oē langhe
ghesproken hadden. en vanden arbei
de des weges vermoeyt warē hunger
de hem en bleuē in een heimelike stede
bi malcander sitten. En doe si ghenen
wech noch niet en wistē hoe si haer no
drufe souden erigen mogen. worden si
rechteuoert vā dē voersienicheit gods
voersorghet. **W**ant rechteuoert quam
daer een mensche en brochte broot in
sijnre hant en gaf den armē dienaers
cristi dien si rechteuoert wt harē ogen
verloren en en wistē niet waen hi quā
of waer hi ghinc. **E**n want die arme
broeders daer in bekenden. dat ouer
mits franciscus die hulpe gods m̄z hē
inden weghe was. soe worden si meer
ghetroest en gheuoedet vander gauē

der godliker mildicheit dan van s ma
teerliker spisen. En ouermits die voer
sorghinge gods setten si dat vast in hē
en confirmeerden dat ewelic vaste en
onghebrokē te houdē: dat si om gheen
re armoede noch gebrekes noch tribu
lacion willē hem vander beoosten der
heiliger armoedē souden keren. Daer
na doe si in dat dal van spoleten met
dien heiligen opset ghecomen waren.
begonnē si met malkander raet te vra
ghen weder dat si onder die menschen
wouden bliuen of dat si heymelike of
ghescheidē stedē wouden soeckē. Mer
ouermits dat die knecht cristi in sijne
eygen goet duncken gheen betrouwē
setten en doolte. so keerde hi hē tot sine
ghebede en begheerde daer of den wel
behaghenden wille gods van gode te
weten. In den ghebede verstonthi van
der inlichtinghe gods in dat heimelic

28
sijns herten. dat hi daerom vande he
re ghesent was. op dat hi cristo die sie
len mochte winnen. die die viant vatt
hem pijnde te trecken. **O**m deser ver
maninghe wille van binnē woude hy
lieuer leuen tot alre menschen behoef.
dan alleen sijns selues waer te nemē.
En daer wort hy toeghewijst vanden
exemplac des gheens die alleen hem
seluen waerdichde voir alle menschen
te steruen. Doe began dese man gods
bider stat van affise met sinen anderē
ghesellen in een out veruallen huys te
woenen. daer si nader formen der hey
liger armoeden met veel arbeids haer
nodruft wonnen: en pijnde hem meer
vanden brode der tranen. dan vande
brode der weelden gheuoet te worden.
Wantsonder ophouden waren sy al
daer altoes doende inden loue gods.
veel meer mitten ghemoede in dat hei

melike van binne dan mitten wtspre-
ken der woerden mitten ghebede van
butte. **O**uermits dat si noch geen boec
en hadden. daer si die seuen ghetijden
wt mochten houde. **N**er daer voer na-
men si dat boec des cruceen cristi. daer
si nachten dach in lasen en dicwyl die
bladen omme keerden. **E**n dit deden si
wt aewisingen sinte franciscus haers
vaders die hem dicwile vanden cruce
cristi plach te prediken. **O**p een tijt ba-
den hem sijn broeders dz hi hē woude
leeren hoe si souden bidden. **D**oe seide
hi hem als ghi bidden wilt so leest dat
pater noster en segget voert. **O**here ihe-
su criste wy aenbeden dy tot alle dijne
kercken die in alle die werelt sijn en be-
nedien di. wattu die werelt ouermits
dijnen heilighen cruce verlost hebste.
Doert leerde hysse gode louen in allen
dinghen en hem eer te doen van allen

19
creaturen. **B**estieren in sonderlinghe
reuerencie te hebben. en dat rechte ge-
loue nae die heilighe roemtsche kerche
hout en leert vast te ghelouen en slech-
telic te belien. **H**i hielden in allen din-
ghen des heylighs vaders leringhe en
neigheden hē oetmoedelike op haren
knien tot allen kercken en oec tot alle
cruceen die si van verren sien mochten.
en dedē haer ghebet derwaerts nader
wisen als hem gheleert was. **D**oe sinte
franciscus met sinen broederen in die
woerseide stede woēde ghinc hi openē
saterdach in die stat van assise. op dat
hi daer des sonnendages vroe als ghe-
woenlic was in die hoefkerche soude
prediken. **E**n doe hi in een arm husekē
dat inder canoniken hof stont in sinē
ghebede oetmoedelick nae sijnre ghe-
woente vernachtē soude. en een luttel
van sinen broederen met den lichaem

oerſcheiden was. en die broederē som-
mich ruſteden. en sommich noch haer
ghebet doen. **D**o quam daer een oueri-
ghe wagen van wonderliken blinckē
den ſchynſel tot dier doren vā den huſe
in en wort herwaerts en ghinſwaerts
driewerf doer dat huys gheleit. en bo-
uen dien wagen hinc een licht ſchijnē
de claer recht die der ſonnen gheleech
en ghelijc der ſonnen die nacht ōlicht
Die broeders die doe noch waectē ver-
wonderden ſeer. die nyet en wakeden
wordē ghewrect. en beide wordē ſi ver-
uaert. **E**n alſoe als ſi een claerheit des
lichaems vā butē ſagen alſoe ghetoel-
den ſi oec een claerheit des herten van
binnen. **D**oe ouermits die cracht des
wonderliken lights een yeghelic con-
ſciencie den anderen ontdeckt wort.
want ſi verſonden alle eendrachtelic:
doe ſi alle malcāders herte ſagen. dat

30
ſinte franciscus haer vader mettē lich-
aem niet: mer mitten gheest bi hē was
Doe hi met alſulcker ouerforminghe
metten godliken ſchynſel doerſchenē
bouen natueren begauct inden blinc-
kenden vierigen wagen hem vanden
here ertoget was. op dat hy recht als
een ander helpas volgen ſoude die bei-
de waghē en waghē man ſijre nae-
volghers vanden heer ghemaect was
Het iſte vermoedē dat onſe here god
die ogen der ſimpelre broederē om ſin-
te franciscus bede wille oploec. op dat
ſi die grote dinghen gods ſien ſouden.
Die oec voertijts een kints oghe op-
loec. en ſache enen berch vol paerdē en
een ouerigen wagen bi helizeum den
prophete. **D**oe deſe heilighe man wed
tot ſinen broederē quam. began hi die
heymelicheit haerre conſciencie te on-
derſoecken en van dien wonderliken

visioen te troesten en veel toecomēder
dingen vanden voertganc haerre oer
den te voren te seggen. En wāt hi hem
veel dingen openbaerde die bouē mē-
schelike verstande ghingen bekenden
die broeders warachtelic dat die geest
gods in alsulckē vollicheit der ghenā-
den op sinen knecht francisco gecomē
was dat hem gheen dinc sekere wesen
en mochte dan sijn leuen en sijn leerin-
ghe na te volgen. Daer na quam sinte
franciscus des kleinen kuddelē leit-
man en herder tot sinte marien de poe-
eiuncula daer hier te vorē of gheleit is
en brochte daer dat ghetal sijnre twa-
lef broederē. op dat der minre broeder
oerden al daer voert soude gaen. Daer
si ouermits verdientē der moed gods
een beghin hadden ghenomen. En al
daer wort hi een bode der heiliger euā-
gelien. en ghinc stedē en dorpē om pre-

31
diken en leeren. **N**iet met ghelcerden
woerdē der mēscheliker wijsheit. mer
in die cracht des heiligen gheests boet-
scapte hi dat rike gods. en seheen recht
den ghenen die hem aensagen een mē-
sche te wesen vander ander werelt die
mitter herten en mitten hoefde altoes-
ten hemel waert ghenepghet was. en
pynde hem alle menschē opwaerts te
trecken. **V**an dier tijt voert began die
wijngaert xpi te bloepen dat bloepels
der roken des herē. en naden bloeples
der soerichheit vette vruchten der eeren
ende der stichticheit voert te brengen.
Want ouermits viericheyt sijnre lere
wordē daer vele menschē mit pynliche-
den ontfonchet. die na dier forme die
si vanden man gods ontfanghen had-
den tot enen nieuwen leuen der peni-
tencien hem seluen verbonden. **D**ies
manier van leuē dese selue knecht xpi

die oerden der broederen van penitencien woude ghenoecht hebben. Want ghelijckerwijs als die penitencie een ghemeen wech is allen den ghenē die totten hemel riden willen. Al des ghelijcs ontfanget dese staet of dese oerdē vā penitencien alle mensche. als clereken en leken. maechden en weduwen en oec die inder echtschap sijn beide mānen en vrouwen. En hoe vele in desen staet ouermits der ghehoersaemhiz te verdienen is dat mach men bekennen wt veel miraculett die god doer hairre som gewrocht heeft. **D**ommige maechden werden oec bekeert. en ganē hem totter heiligher reinicheit. ondwelche die lieue maghet des heren sinte clara die eerste plante was en gaf hair recht als een bloepende blinckende rose. ee goede roke d' reinicheit en recht in dat leuen der reinicheit als een ouerblinc

32
kende sterre. **D**ese is nu indē hemel ge glorificiert en wort op die aerde vāns heiliger kercken waerdelic gheert. en was een dochter in xpo des heiligē vaders francisci en een moed der armoede. **D**oe warē daer vele die niet allene miz pnnicheit beweecht en wordē mer ouermits der minnē cristi als sulche begheerte tot der volcomenheit cregheit dat si alle pdelheit der werlt versmadē en volgeden den voetschappē francisci. **S**i wiesen op en ghinghen alle daghe voert dat si in corter tijt tottē eynden der werelt quamen. **W**āt die heilighe armoede die si alle daghe begheerden make dese wijs al warē si simpel. **S**are totten arbeide al waren si cranc. onbecommert den wech gods te wanderē. ende tot alre ghehoersaemheit bereit. **E**ndē want si niet vander aerden en hadden soe en minden si niet aertschs

en hadden oec gheen vrese dat si yet
verliesen mochten. **O**uer al waren si se
ker en mit gheenre anxtuoudicheit be
commert. **H**i en waren niet gheenre
sorgen verbeeldet. recht als die ghene
die son d' becommeringe des ghemoes
des leefdē. en sonder sorchtuoudicheit
den dach van morgen en die herberge
des auonts verwachtē. **T**e veel en
den vander werlt plachmen hem veel
scandē en lasters te doen. recht als on
bekēde en versmadelike mensche. die
die werelt haten. **M**aria doch die min
ne der euangelien cristi hadse also ljd
samich ghemaect en also van minnen
begauet. dat si lieuer wouden wesen.
daer si scanden en veruolghinge nadē
lichaem van buten ledē dan daermen
haer goede leuten kende en vander we
relt hem verbliden mochten. **E**n sober
heit en armoede der dingē docht hem

33
groterijcheit wesen als si hē na des wi
se mans rade voer dat grote mittē clet
nen lieten ghenoege. **D**oe sommich
vanden broederen om die hepdē te be
keren in die heidenscap waren gheua
ren. gheuielt dat een sarracijn vā goe
dertierenheden hem ghelt boet te ghe
uen haer nodrukt of te nemen. **D**oe si
dat ghelt niet nemen en wouden. ver
wonderde hē die heidensche man wāt
hi sach wel dat si arm ende behoectich
waren. **E**n naemaels doe hi verstonc
dat si om die minne gods arm waren
gheworden. en gheen ghelt noch goet
hebben en woudē wort hi met sulcker
minnē tot dien broederē ghekeert dat
hi hē boet te besorghen al dat si behoef
den also lange als hi enich goet hadde.
On bekēde costelicheit der armoedē
ouermits wies wōderlike cracht dies
wredē hepdens ghemoeede in also gro

ter ontfemhertiger goedertierenheit
verwandelt wort. **H**ier om ist een ver
uaerlike bose sonde. dat enich gheeste
lic kerken man dese costelyke marga
rite onder die voeten tredet die die on
ghelouighe sarracijn met alsoe groter
waerdicheit verheuen heeft. **I**n die sel
ue tijt was een gheestelic man vande
cruce dragers oerden in een hospitael
bi assise also cranc en also siec dat hem
alle die meesters van medecinen sond
hope des leuens ouer gauen te steruē.
Dese siecke man had sondlinghe min
ne tot sinte franciscus. en badt hē oet
moedelic bi enen bode dat hi onsen he
re god voer hem woude waerdigen te
bidden. **D**ie goedertierē vader hadde
mededoghen met hem. en doe hi daer
voer ghebeden hadden nam hi crumen
van brode. en menghe die met olve
wter lampen. die voer onser vrouwen

34
altaer hinc enfende dat den sieckē mā
bi sinē broederē recht alseen medijt
en seide. **B**ringet dit onsen broeder. die
cracht pi en salshier mede niet alleen
ghesont maken. mer daer toefal hy eē
sterc voeruechter der doechden wordē
en sal hem met enen volherden tot on
ser gheselschap keeren. **R**echteuoert doe
die siecke mēsche die medecij die wter
aenwānghe des heilighen mans ghe
maect was smaecte stont hi gesont op
en wort also stark beide inden lichaem
en inden ghemoede. dat hi coets daer
na in sinte franciscus oerden ghinc en
liet hem met enen rocke ghenoeghen.
daer hi langhe tijt een pansper ond al
bloot op sijn vel droech. en leefde alleē
van onghecoeter spisen als vā alre hā
de cruden en wortelen die opter aerde
wiesen. **E**n al wast dat hi in veel iaren
gheen broot en at noch wijn en dranc.

nochtā bleef hi ghesont en̄ starr te doē
al dat ander broeders deden. **Doē** dat
goede gheruchte der doechden. en̄ die
goederokē des heiligen māsen̄ sijne
broederē ouer al om̄maert wert. bekeer-
den veel menschen wt veel eynde van
der werelt des heiligen mans persoē
en̄ teghenwoerdicheit te sien daer een
subtyl dichterond was. die ouermits
sonderlinge abelheit vā versen te ma-
ken en̄ sproken. vanden kepler een co-
ninc der versen was ghehietē **Vese** be-
gheerde sonderlinge dē man gods dē
verlmader der werelt sinte franciscus
te sien en̄ ghinc dair hi hem waende te
vinden **En̄** doe hi hē bi sinte sutterijns
castele in een cloester predikēde vane-
sach hy ouermits der verhenghenisse
gods den predicaer des cruce cristi frā-
ciscus gheteikent met twee scarpen
blinckenden swaerden ouer malkan-

der geleit als een crups **Dat** eē swaert
ghinc vande hoefde neder tottē voetē
waerts. en̄ dat ander swaert vande een
re hant tot die and̄ voer die borst ouer
dat ander gheleit **Vese** man en̄ kende
den persoē francisci van dier tijt toe
niet mer ouermits diē mirakel dat hē
vertoget was wort hem te kennē ghe-
gheue dat hijt was. **Hē** verwonderde
vande visioen en̄ begā hē rechteuoert
ander sinste schickē **Dāt** hi wort ouer-
mits dier cracht van sinte franciscus
woerden beweghet recht of hi mitten
swaerde des gheestes dat wt sinē mon-
de ghinck doer ghewonder hadde ghe-
weest. **Hi** liet en̄ om̄made alle die pom-
pen der werelt en̄ volghede den hepli-
ghen vader nae **En̄** want sinte francis-
cus sach dz hy vā alre onrusticheit der
werelt tottē vrede cristi volcomelic om-
ghekeert was. **So** hiete hi hem broeder

pacificus. dats also veel te seggen als
vreedsamich. **D**ese man ghinc voort in
alre heilicheit eer hi minister in vranc-
rije daer hi die eerste minister in was.
Dese broeder verdiende anderwerke
groot teyken van thau dat aldus ghe-
maect is in sinte franciscus voerhoef
te sien dat mit menigherhande verwe-
gheuerwet was. en sijn aensicht won-
derlijcke vercierde. **I**n sinte franciscus
plach dat teyken met groter waerdichz
te eeren en dicwijl hoghe te prijsen. en
inden brieue die hi seynde plach hi dat
teyken met sijns selfs hant te scriuen.
recht als ee die grote vliticheit hadde.
alle menschen daer mede te teykenen:
Als ee propheet seit. **D**oer die voerhoef
den der mannen die suchten enrouwe
hebben en dat teyken hebben. dat sijn
die gheen die warachtelic tot cristum
bekeert sijn die en salstu niet doot slaen

36
mer laten leuen. **I**n voertgangen der
tijt doe die broeders vast omenich fou
dicht wordē woude sinte franciscus
tote ghemenē capittel te gader roepē
op dat hi enen pghelihen in sinē hoec
vand werelt mit ghehoersamicheden
soude sendē. **D**oe daer totten capittel
meer dā vijf dulent broeders o gader
warē. en vā nodruftē niet voersien en
warē quā hē die goedertierēheit gods
te hulpē. dat hē niet en ghebrac in die
nodrufte des lichaems vā butē. en die
gheestelike vrolichz vloeyde hē toe vā
binnen. **D**en prouinciael capittel wāt
hi dair selue lichamelike niet biwelen
en mochte so quā hi daer mettē gheest
bi ouermits sijre sochououdicheit en
mit sinē gebede en met sijnre beuelige
der benedictiē gods. **D**es so opēbaerde
hi hē mitter o hengenisse gods somtijt
oec sienlic sinē broederē in diē capittel

want doe een groot edel predicaer en
nu een ouerclaer martelaer enen vā si
nen broederen vandē opschrift des cru
cen Jhūs nazarenius coninc der ioden
den broederē in enen capittel predicte
was daer een broeder van goedē leuē
die monaldus hiet siende vā godliker
vermaninge nader dorē des capittels
Daer hi met sinen vleischelijken ogen
sinte franciscus in die lucht verheuen
sach. en sijn handen recht als indē cru
ce wtgerect. en also sijn broeders bene
diende **D**oe gheuoelden si hē alle mit
alsoe grote onghewoenlikē troest des
gheests veruolt dat hem haer geest vā
binnen een seker ghetuge gaf. dat die
teghenwoerdicheit haers heiligen va
ders waerlike bi hē was **D**z namaels
niet alleen met openbaren teikē. mer
oec woerden des heiligen vaders met
wtwendigen ghetuge beuondē wort.

37
Vet is ganselijc te ghelouē dat die al
machtige cracht gods die ambrosium
den heiligen bisscop verhenghede bi
sinte martijns begravinghe te wesen.
om hem dienst en waerdicheit te bewi
sen. dat hi oec sinen knecht franciscus
verhenghede onder sijn broeders te co
men in alsulcker wisen als voerscreuē
is wāt hi een knecht en eē dienre sijn
heiligen ghecrupsten leuen was **D**oe
die oerden vast vermeerert wort. en die
manier van leuen vandē paeus inno
centius aenghenomē en gelouet was
arbeide hi dair om dat si vandē paeus
honorius die na innocentium quam
ewelic gheuestiget en gheconfirmereet
soude werden. **D**oe wert franciscus
mit aldusdanige openbaringhe gods
vermaent **W**ant hē dochte dat hi veel
leine crupmken van brode vand aer
dē op ghelesen hadde. en dat hi die sou

De gheuen. en delen veel hongherighe
broeders die om hem stonden. En wāt
die crumen also cleyn warē die hi dey-
len soude en vreesde dat si hem rusthē
den vingheren souden ontuallē. sprac
een stemme van bouen en seide. **F**ran-
ciscē make vā alden crumen een broot
en ghif dair of alle den ghenen die dat
eten willen. **D**oe hi dat dede soe wien
dat hy daer of gaf. en dat niet ynnich-
lijken en ontfinghen. of die ontfan-
ghen gauen. die worden rechteuoert
malaetsch. **D**es morghens vroech ver-
telde hi sinen broeders al dese dingen
en hadde groten rouwe dat hi die be-
dudinge van desen visioen niet en ver-
stont. **D**es daghes daer na doe hi wac-
kerlic in sinen ghebede langhe ghear-
beit hadde. hoerde hi aldusdanige ste-
me die vanden hemel tot hē quā. **F**ran-
ciscē. die crumen vander voerledene

18
nacht sijn woerdē der euangelien. dat
broot is die regule: die malaetscheit is
die boesh; **E**n hier om doe hi die regu-
le diemen confirmieren soude en vā ve-
len woerdē der euangelien vergadert
was in eenre corter formen settē wou-
de. na dat hē dat visioen bedude clam
hi mit twee van sinen ghesellē op eenē
berch daer hi allcen te brode en te wa-
ter vastē en dede die regel vā nieuwes
mit corten woerden scriuen. na dat hē
die geest gods in sinē ghebede in sprac
dat hise scriuen soude. **D**oe hise vā den
berge neder brocht en enen sijne broe-
deren beual te bewarē wortā cort dair
nae met onachtsamicheden verloren.
Pinte franciscus ghinc weder tot dier
eenlycker steden. en screeke recht wte
monde gods van woerden te woerde
als die eerste was: en vercreech vande
paeus Honorius. dat si in sijn achten

de iaer gheconfirmeert wort na sijnre
begheerte **H**i leerde sijn broederen en
troestese daer toe dz hise vuerichlic sou
den houden. en seide hē dat hi na sijns
selues wijshz niet daer in geseten had
de. mer alle dinc alsoe doen in scrijuen
alst hem van gode gheopenbaert was
En op dattet ouermits den ghetughe
godste kēliker wesen soude so ontfinc
hi cort daer nae die litteyken van ons
heren oijf wonden mitten vinger des
leuenden gods. recht als metter bullē
des ouersten paeus cristo bescreuē en
besegelt om die reghel daer mede te cō
firmeren en sijn wercken dair mede te
vestigen. als hier naemaels op een an
der stede bat verclaert sal worden.

Wander strengheheit sijnslertens
en hoe alle creaturē met hem blide wa
ren **D**at vijfste capittel
De sante franciscus sach veel mē

39
schen ouermits sinen exempel te rade
wordē dat ceuys cristi te dragen wort
hi oec selue als een goet voergangher
des cuddē cristi te bat ghemoedet tot
ter palmen der victorien mit volcomē
doechden te ghenaken. **W**ant hi sach
aen sinte pattwels woert daer hi seyt.
Die cristo toebehozen die hebben hare
vleysch metten sondē en begheerliche
den ghecrupst **E**n op dat hi die wapen
des cruce selue voer mochte draghen
soe leefde hi also strengelic en bedwāc
sijn vleischelijke begheerlicheit dat hi
nauwe nam dz sijnre nodrust behoef
tich was. **W**ant hi plach te seggen dat
tet swaer te doen was die nodrust des
lichaems ghenoech te doen. en die be
gheerlicheit der sinnen niet te dienen.
En daer om als hi gesont was woude
hi selden ghecoecte spise nemen. en als
hise nemen soude vermenghede hysse.

so mit aschen of mit water. dat si niet
alte smakeliken was. **E**n wat sal ic seg
ghen vanden wijn als hi somtijt dorst
hadden niet sat waters en dranc. **M**er
gherhande manier van abstinencien
nam hi aen. en oefende hem dagelick
daer in recht oft hi een nieuwe beghin
nende mensch hadde gheweest die sijn
natuer behoefde onderte houdē. **M**er
als hi wt ghinc prediken. soe at hi als
die ghene deden vaer hi mede gheber
berghet wort. en als hi wed thups quā
soe hiel hi die ghewoente vā sijnre ou
der strengheheit. **A**ldits was hi hē set
uen hert. sijn eenen mensche onderda
nich en der euāgelien ghehoersamich
dat hi niet alleen mit vasten mer oeck
mede met eten eenen pgheliken goet
exempel gaf. **D**ie blote aerde was die
wijle sijn bedde als hi rusten soude. en
plach die wijl sijn hoeft al sittende aen

40
een hout of aen een steen te neygen en
also te slapen. hi liet hem met enen roc
ke ghenoeghen. en diende den here in
naectheden en in coude. **A**ls hem som
tijt gheuraget wort hoe hi hē des wint
ters mit also dunnen cleden van coude
mochte onthouden. **A**ntwoerde hi in
groter ouericheit sijn's gheestes en sey
de. **V**aert sake dat wi vand vlammen
des hemelschen vaderlants metter be
gheerten van binnen gheroert waren
wi souden dese coude van buyten wel
verdraghen. **H**i scuwede der cleder sa
ticheit. ende begheerde die scarpicheit
ouermits dat sinte ian baptist daer of
vanden here ghelouet was. **E**nde ghe
uielt dat hi eenen rock aen dede. en sa
ticheit daer of gheuoelde. soe benaey
de hi den rock met coerden ende seyde:
Die mit sachten clederen ghecleet sijn
en woenen niet in armer luden huy-

lebens mer in die palaeysse der prince.
Hi wast met onderuindē ghewaer ge
worden dat die viandē scarpicheit ple
ghen te scuwen en mislachten weelde
liken clederen starkeliken te becoren
Het ghemiel op eenre nacht. dat hi om
die crancheit sijns hoefdes endesijne
ogen. op een oer cussen van plumen te
ghen sij ghewoente was gaen leggē.
Dat een viant daer in ghinck en moep
den al totter mettentijt also dat hi sij
ghehet niet doen en mochte. thent hy
sijn gheselle riep: en dat oer cussen mit
ten bosen gheest verre vter cellen dede
dragen. **D**oe die broeder mittē cussen
wter cellē ghinc verloes hi al sijne le
den cracht thēt diertijt dat hi ouermits
sinte franciscus stemme die dat inden
gheest bekende weder tot hem seluen
quā **H**i was strenge in alre disciplinē
en stōt altoes in hoedē hoe hi die puer

41
beide inden gheest en inder natueren
alre bestmochte bewaren. **E**n om des
wil plach hi in dē beghinne sijnder be
keringhe des winterdages in snee. en
in water hem seluē te werpen. om dat
hi sinen hupsviant mochte verwinne
en dat blinckende cleet der reynicheit
onbeulect mochte houden. **E**n plachte
seggen dat grote coudelichter wair te
lijden van buten dan enighe vrese der
vleischelicheit te gheuoelē van binnē.
Doe hi in een of ghescheiden gheesteli
ke stede op eenre nachtloude in eē cel
le sij ghehet doet. riep hē die oude vi
ant hem drieweruen toe en seide. fran
cisc francisc francisc. **E**n doe hē sin
te franciscus antwoerde en vraghede:
wat hi sochte. seyde die bose gheest om
hem te bedriegen. **H**et en is gheen son
daer hier so groot in die werlt wort hy
beweget en bekeert god wille hem ver

gheuen. mer so wie hem seluen mit on-
bescheidere hardicheit totter doot brē-
ghet die en sal nimmermeer ghenade
ghenade mogen vercrigen. **S**inte fran-
ciscus ontont ouermits den insprekē
gods rechtheuert wel dat hē die viant
gaerne bedriegen soude. en treckē we-
der tot enen laeuwē leuē alst wel daer
na gheschiede. **W**ant sinte franciscus
rechtheuert nader in blasinghe des vi-
ants. wies ademtucht colen ontstekē
doet mit groter vleischelijker becorin-
ge begattet wort. en doe dat die minre
der reinichz ghewaer wert dede hi sijn
cleder wt. en began hem seluē herdelic
te slaen met coerden en seude tot sijns
selues natuere. **A**pbroed ezel aldus be-
hoert di te bliuen. en moeste metter ge-
meenten di onder die ghesel gheuen.
Dijn roc dient den gheesteliken leuen
en bewiset een teiken der heilicheit: en

42
niemant die onsuuer is en moete stelē
Wilstu ergens gaen so ganc. **D**aer na
wort hi in groter viericheit des geests
bat ghemoet. en ghinc buten der cellē
in eenē hof en woep sijn blote lichaem
naect inden snee en maecte seue hoep-
kēs mit sijnē handē vā snee die hi voer
hē settede en sprac sijn vteren mēsche-
ald? toe. **D**ich seide hi dit meeste is dī
wijf. vande anderē vieren sijn die twee
dijn sonen en twee dījn dochterē. van
dē anderē twee is die eē dījn knecht
en die ander dījn maget die di dienen
moeten. **D**och hem allen haestelic wat
aen of si sullen alle vā coude steruē. **E**n
ist dat di haer sorchuoudicheyt te seer
moept soe pijn di enen heer te dienen.
Rechtheuert seide die tēpter der ver-
wonnē van daen. en die heilighe man
ghinc wed in sijn celle. **W**āt doe hi die
grote coude vā butē leet wort die beco

ringe vā binnen also gheleſſechet. dat
hi daer of niet meer en gewoelde. **N**ec
een broeder die in ſinen ghebede was.
ſach en hoerde alle deſe dingen bijder
claerre manen ſchijn. **D**oe dat die mā
gods franciſcus onomen hadde open
baerde hi hem ſijn becoringhe. en ghe-
boet dat hi dat nyemāt also lange als
hi leefde voert en ſeide. **H**i leerde hem
oec dat men niet alleen vleiſcheliſche be-
coringen op biepdeſe en doden ſoude.
mer oec mede alle wtwendige ſinlichz
en ſinnen. daer die doot doer totter ſie-
len in comen mochte: dat men die met
alle wackerheit ſoude bewaren. **H**i ge-
boet oec dat men der wiuen heimelyc
ghelſſcap en aenſien die veel menſchē
een oerſaec des valles ſijn vlitelic ſou-
de ſcuwen. **E**n ſeide dat hier mede die
wijle die crancke vallen en die ſtarcke
ocrancket worden. **H**i leerde ſelue ſijn

43
oghen hier of op dat hi gheen ydelheit
en ſaghe. en na dat hi ſijn ghelſſe ſom
tijt plach te ſeggen ſo en kende hi hare
gheenre aenſicht van hem allē. **W**ant
hy en rekende dat niet ſeker te weſen.
die beelden van haren ghedaenten in
te trecken dair dat vier der onghetent
der naturen mede verweket mochte
wordē. of daer die puerheit des ſcame-
len ghemoedes vleckē of mochte ont-
fangen. **H**i ſeide oec dat geen oerbaer
en wair veel mede ſpraken mit hem te
hebben. wtghenomen in der biechten:
oft in gheesteliken vermaninghen en
dat in corten woerdē na dattet haerre
ſalicheit dienen mach. en oec ſtichtich
en eerſamich van buten. **W**āt wat ſou-
de men daer veel woerdē mede makē.
dan alſt hē tot haerre ſalicheit dienen
mochte. **V**edicheit is eē oerſpronc alre
quader ghedachtē en bouē al te ſcuwē

En daer om salmen dat wederspanni
ghe traghe vleysch met castijnghe en
mit vruchtbarigē arbeide in dwange
houdē. **W**aer om dat sinte franciscus
den lichaem sinē broeder ezel plach te
hieten diemen altoes mit arbeide sou
de belastē en mit gheselē dicke bedwin
ghen en mit snoden voetsel te houden
Do wat broeder ydel en ledich was en
van ander luden arbeide woude leuē.
dien hiet hi broed vlieghe te wesen om
dz hi niet goets en dede mer and werc
ken beulecte. en hem seluē snode en ha
telic maecte onder alle mensche. **V**aer
om seide hi somtijt. ic wil dat mī broe
ders arbeiden en oefeninge hebbē. op
dat si ouermits ledicheit mit ghedach
ten oft mit woerden niet en dwalē. en
dat si oeck naden euangeli silen ci hou
den als die ghene die van eenen ydelē
woerde inden dage des oerdel's reden

49
soude gheuen **E**n so wat broeder yel
ydelre woerden ouer hem had dien be
rispede hi scarpelic en seide. dat een sa
tich swighen en behoetheit des herten
een ouer grote doecht was. **O**uermits
als die wijse man leit. dat die doot en
dat leuen inder macht der tongen ghe
legghen sijn. niet alleen ouermits den
smake. mer ouermits der sprake. **E**n
al wast dat hi sijn broederen op scarpe
hardicheit des leuens wijde nochtan
en behaechde hem die wreetheit der se
den niet die met gheenre goedertiere
heit ghemenget en was. noch die niet
ghesouten en was mettē soude des on
derschepts. **W**ant het gheschiede op
eenre nachte dat een van sinen broede
ren van groten hongherniet slapē en
mochte. **E**nde die goedertieren vader
franciscus vernam dat sijn scapelkijn
in vresen was. riep hi dien broeder tot

hem en liet hem spijse noert halen. En
op dat hem die noduiftige broeder te
min soude scamen so began sinte fran-
ciscus eerst selue te etē. en node hē goe-
dertierlic dat hi mit hem eten woude.
die behoeftighe broeder ghetroeste hē
der scaemtē en at en wort seer verblijt
dat hi ouermits den medeliden en on-
derscheide des vaders die vrese sijn sin-
nen te verliefen ontgangen was en
wort niet luttel ouermits dē exempel
des vaders goedertierēheit verbetert
Des morgens vroech riep hi sijn broe-
ders te gader en seide hem wat in dier
nacht gheschiet wair en vermaendese
aldus **O** broeders laet v die spise geen
exempel wesen mer die mine daert wt
gheschiet is **D**oert leerde hise dat si on-
derscheit volgen souden. recht als die
wagheman der doechden. niet met al
sulcken onderscheit als die natuer be-

45
gheert. mer dz cristus leerde **W**ies heil-
lich leuen een exemplae is alre volco-
menheit. En wanttet den mensch die
noch mit crancheit des vleischs behan-
ghen is. niet moghelic en is dat onbe-
ulecte ghecruyste lam also volcomelic
nae te volgen hi en moet onderwijlen
vleckē ontfangen. Daerom leerde hi
en riet alle den ghenē die om volcomē-
heit des leuens arbeiden dat si daghe-
lic haer gebreke en haer ontbluē sou-
den bescrepen. **W**ant al wast dat sinte
franciscus tot wonderlijker puerheit
des herten en des lichaems ghecomē
was. nochtan plach hi dicwil mit veel
tranen sijn ghebreken of te wasschen.
al soude hi oec blind daer of ghewordē
hebbē. **W**ant doe hi op een tijt vā veel
screpens een swaer siecke der ogen had
de ghetughen. en hem die meester riet
dat hi sijn screien liete also verre als hi

sijn natuerlike licht mit allen en wou-
de verliesen. **A**ntwoerde die heylighe
man en seide. **O** broeder medice dat ge-
sicht des ewichs lichts en is niet after
te setten om die minne des natuerlike
lichts dat wi metten beesten en mette
vliegghen ghemeen hebben. **W**ant die
geest en heeft sijn licht om des vleischs
wille niet ontfangen. mer dat vleysch
is sculdich den gheest te dienen. **H**ier
om had hy lieuer te verliesen dat licht
vande wtwendigen ghesicht. dan die
tranen daer dat oghe van binnen me-
de ghereinicht wort gode te dienen af-
ter te late en die pnnicheit des gheests
te derven. **W**ant doe he op een tijt van
den meesters raet ghegheten was. en
van sinen broeder seer ghebede wort
dat hi hem mist enen brande van enen
ghegloeyenden pfer liet te hulpe tome
dat contenteerde hi oetmoedelic. wat

46.
hy wiste wel dattet goet was mer hart
ende swaer te lyden. **D**oe die meester
quam. ende dat pferen instrument in
dat vier dede gloeyen om den brant te
maken wort sijn lichaem van natuer-
lijcker vreesen recht beuende. **M**er hi
troeste sijn lichaem en sprac die hetten
des viers toe. recht als sinen vrient. en
seide. **O** mij broeder vier du biste voer
alle ander dinghen blinckende en ver-
ciert du biste crachtich en schoon ende
oerbaerlic na dat di die ouerste ghesce-
pen heeft. wes mi in deser vren ghen-
dich ende huelch. **I**c bidde den groten
heer die dy ende my ghescepen heuet.
dat hi mi dijn hetten tempereren wil.
dat ic se so wanneer si mi barnet ghen-
delick lyden mach. **D**oe hi sijn ghe-
bet ghedaen hadde sloech hi enen tep-
ken des heiligen crups ouer dat gloei-
ende pferen instrument. **E**nde bleef

voert onueruaert in hem seluen. **D**at
gloepende pfer was in dat vleysch ghe
teken en een brant ghemaect vanden
ore opwaerts. ende hoe groten wee hi
daer of voelde maecte hi sine broederen
condich en seide **I**ouet de ouerste heer
want ic seg voerwaer dat ic noch het
ten vanden vier. noch zericheit in den
vleysche geuoelt en hebbe. **E**n seide tot
ten meester ist niet ghenoech ghebrat.
so steet dat pfer weder in. **D**oe die mee
ster die cracht des gheestes so stark ver
nam in dien tederen lichaem verwon
derde hem seer van dien mirakel en sei
de **B**roeders ic heb huden wonderlike
dingen ghesien. **W**ant sinte franciscus
was tot also groter puerheit ghecome
dattet vleysch mette geest. en die geest
met gode in eenre wonderlijker vrede
licheit mit malcanderē oterdroegen.
Het gheschiede van gods ghenade dat

47
dat vier die een creatuer gods is sinte
franciscus die sinen scepper diende na
sinen wille en nae sinen ghebode wort
derlike onderdanich was. **H**et geschie
de op een andertijt dat sinte franciscus
in groter siectē lach. en ouermits crac
heit en naturen wijn begheerde. en doe
men hem antwoerde dat dair geen wijn
en was diemē hem gheue mochte. hiete
hi dat men hem water brochte. al daer
hi een tepkē des cruces ouer vloech. en
benedide dat welc water in goedē ede
len wijn verwandelt wert. **E**n dat die
armoede der woester stedē niet en ver
mochte. dz vercreech die puerheit des
heiligen mans francisci. **D**oe hi dien
wijn ghesmaket had. wort hi ter stont
ghenesen also dat nieuwichz des sma
kes en onieuwinzeder ghesondicheit
den ghenen die dair dranc en dat daie
ghedroncken wort dat ghetinge gauē

dat hi volcomelic den ouden mensche hadde wtghedaen. en den nieuwe weder an. Also dat die wijn niet alleen de knecht gods te wille en diede. mer oec die voersichticheit des gheens die den wijn ghescepen heeft ouer al tot sinen wensche was. **W**ant opeen ander tijt doe hi van menigherhande siecten in den lichaem seer beswaert was en om wat vermakinige des gheests begheerde wat gheluyts van snaerspel te hoere en wantet sijn eerlamiger stichticheit niet toe en hoerde dat dat van enigen mensche soude gheschien: soe quamen die engelen daer bi om sijn begheerte te vervulle. **W**ant opeenre nacht doe hi lach en waecte. en die goetheyt des heren voer nam en ouerdochte so hoerde hi haesteliken een gheluyt van snaerspel dat van wonderlijcker melodopen was. daeren was niemāt gesien. mer

48
het schein recht aen der wandelinghe des hoers of daer een speetre ghins en weder ghewandert hadde. **H**i keerde sijn inderste tot gode waerts. en wort van dien ghenoechliken ghelude met alsulcher soeticheit begauet. dat hem dochte of hi dese werelt om dat toecomende leuen verwisselt soude hebben. **D**at en mocht oec sinen broeders die hem heimelicste waren niet verburgē bliuen. die dicwyl mit seker littephen ghewaer worden dat hi met menigen gheesteliken troest van binnē vande heer begauet plachte worden. **A**lso dat hi dat oecselte niet verberghen en conde. **O**peen ander tijt doe die knecht gods om dat euangelium te predikere mit eenen broeder die sijn mede gheselle was tot eenre stadt soude wandere. wort hi opten weghevander duyssere nacht belopen. **E**nde want die werch

al anxtelic was en vreselic te wandere
ouermits der riuierē en der brokē. die
daer bi ghelegen waren so seide sijn ge
selle tothem. **V**ader bidt dat wi vā de
ser vresen daer wi in sijn verlosset moe
ten wordē. **P**inte franciscus antwoer
de mit goede betrouwen en seide. god
isset wel machtich of hy wil dese duys
ternisse in claren lichte te verwandele
Hien hadde dat woert nauwe geseit.
dair en quam rechte toert omtrent hē
also clare een licht van bouen schinen
de. dat die duys ternisse der nacht haef
telic verdreef. dat si niet alleen claerlic
den wech sagen mer veel dingen ouer
al. **O**uermits welken licht si naeden
lichaem gheleit worden van butē. en
nadē gheest ghetroest en gheskerd woe
den van binnen. si ghingen also enen
langhen wech inden loue gods. eer si
behouden totter herberghe quamen.

49
Nu mercke van hoe wonderliker rep
nicheit en van hoe groten doechdē de
se man gods was tot wies wille ende
wensch dat vierige yser sijn hette tem
perde. dat water sinen smaec verwan
delde: der enghelen melodye troestede
en dat godlijche licht den wech wijsde
op dat men daer alsoe mede proeuen
mochte dat hem om sijn reuerheit al
le die werelt diende.

Wan sijnre oetmoedicheit ghehoer
taemheit en vanden godlijken gauen
die hem na sinen wille ghegheue wor
den

Wat seste capittel
And oetmoedichz die alre duech
den vercieringe en behoetster is. was
dese mā gods met alle vuychebaerheit
vertollet. **W**at in sijn selues vermoee
den en was hi anders niet dā eē groot
sondaer nochtā dat hi inder waerheit
alre heilicheit een spiegel en een seijn

sel was **O**p dese oetmoedicheit pijnde
hi hem seluen als een vast fundament
dat hi vā cristo gheleert hadde te settē
en seide **D**at die soen gods daer o van
der hoecheit sijns vaderlike scoets tot
onser armoedē nederdaelde op dat hi
als een here en meester beyde mit leuē
en leeringen ons die oetmoedichzou
de leeren. **D**aer om pijnde hi hem als
een warachtich discipel cristi in sijns
selfs oghe en voer alle menschen cleyn
en snode te wesen ghedenckede datter
ghescreuen staet **D**at groot voer die
menschē schijnt. is dicke voer gode ge
haet. **E**n plach dicwyl dit woert te seg
ghen. **A**lso groot als die mensch inden
ogen gods is. alsoe groot is hi en niet
meerder. **H**ier om rekende hijt dwaef
heit te wesen vander menschen gonst
verheuen te worden. en verblide hē in
scandent. en bedroefde hem vander we

rele prijs. **H**i daddelieter van hem sel
uen scande en lachter te horē. dā enich
prijs der menschen **D**ant hi wisse wel
dat cōfuse en spot een sake der oetmoe
dicheit en der beteringhe was. en eer v
werelt eē sake des valles. **E**n daer om
ghenielt dicwyl als hem yemant eni
ge doechde der heilicheit toe screef. so
gheboet hi een van sinen broederē dat
hi hem lachterlike snode woerdē daer
tengens weder gheuen soude. **E**n als
die broed al dede hijt node hē verweet
dat hi een rustier en een huerline en eē
onnut mensche was daer in verblide
hi hem beyde van binnen ende van bu
ten en seide. **N**ieue kint god moets dy
lonen. wanttu seggheste vā my datter
waer is. **E**nde alsulche dinghen beho
ren welpeters barnardomssoen te ho
ren. **A**lsoe hiet sijn vader. ende op dat
hi hem seluen voer alle menschē cleyn

en node mochte maken. so ontfach hi
hem der scandē niet hi en plach onder
tijden voer al dat volcsijn meeste ghe-
breke in sinen sermoen te openbaren.
Het geuetiel tot eenre tijt dat hi om sijn
crachten van eenre groter siecke weder
te overighen die strengheiteit sijnre ab-
stinencien een luttel moeste verlichten
En doe hi een luttel die crachten sijnre
lichaems weder verhael hadde. wou-
de hi hē seluen als een warachtich ver-
smader sijnre selfs wat scandē doen en
seide. dit en hoert daer niet toe. dat ic
heimelic wel naden lichaē leue en dat
volc wanten sal dat ic grote abstinēcie
doe **D**aer om stont die minre der heili-
gher oetmoedicheit op. en ghinc doer
eē strate in die stat vā assise **D**oe daer
veel volcx vergadert was mitten broe-
deren die hi mit hem ghebrocht hadde
totter groter kercken waerts. bina al

51
naect mit enen bast om sinen hals ghe-
bonden en liet hem daer mede doer al
dat volc leiden tot dier steden daer mē
die misdadige ludē plachte settē en te
pinen **H**i clā op een hoge stede al was
hi cranen vanden quartaen in enē cou-
den weder. en predicte met groter vly-
ticheit daert veel luden hoerden en sei-
de. **D**at mē hem gheen eer bewisen en
soude als enen gheesteliken man mer
scandē en laster soude doen als enen
die naden vleische gulselike en onuer-
tallichlic leefde **H**em allē verwonder-
de seer die daer waren. en want hi sijn
strengheiteit niet en kendē so worden
hi beweghet en seiden. dat alsulcke oet-
moedicheit meer te verwonderē waer-
dan na te volgen **E**n alscheen alsulcke
wile wonderlic te wesen in onsen ogē
nochtan wast een warachtige leringe
der volcomenre oetmoedicheit. daer

die nauolger cristi in geleert was der
menschen verganclic lofte vermadē.
Die verheffinge des ghemoedes ned
te drucken en wt te verdriuen alle dat
gheueynstschijnt te wesen. **A**l dies ghe
lyke dinghen plach hi dicke. en veel te
doen. op dat hy van butē recht als een
verloren vat worden soude en dē geest
der oetmoedicheit van binnē te bat te
behoude. **H**i pijnde hē die gauen gods
in dat heimelicijns hertē te verbergē
en die van buten niet wt te bare. daer
hi hilicte een oersake des valles of van
binnen mochte crigen. **W**ant di wijle
als hi ghepresen wort plach hi ald? we
der te segghen. **V**rijset mi niet. want ic
en ben des niet versker ic en mochte
noch sonen en dochteren crigen. **N**en
sal niemant louen die des onseker is.
hoe dattet noch int eynde m; hem ver
gaen mochte. **E**n plach dan tothēsel.

52
nen te segghen. **F**rançisce had onse he
re god enen dieue. of een moerdenaer
aldus vele ghenadē ghedaen. als hi di
ghedaē heeft. hi soude hem danbaer
re gheweest hebbē dā du bist. **H**i plach
oec dicwijl te segghen sinen broeders.
van allē dien werckē die een sondaer
alloe wel doen mach. als een gherech
tich mensche. daer en sal hem nyemāt
op verlaten. **W**ant een sondaer mach
wel vasten hi mach wel biddē hi mach
wel screien hi mach sijn vleysch wel be
dwinghen mer hi en mach sinen heer
niet ghetrouwe wesen. **E**n hier om mo
ghen wy ons daer in verbliden. **A**l
dat wy den heer alle eere bewijzen. ist
dat wi hem trouwelike dienen. en scri
uet hem alleen toe al dat wi goets ver
moghen. **E**n op dat dese heilighe man
in menigherhande wisen nader euan
gelien veel neeringhen doen. mocht.

te en alle die teghenwoerdige tijthens
verdientliemochte worden. So en wou-
de hi niet alleen bouen wesen als een
ouerste. mer oec benedē als een neder-
ste. En niet alleen ghebieden. mer oec
mede ghehoersamich te wesen. **D**aer
om gaf hi die officie des ouersten mi-
nisters ouer. en begheerde een gardi-
aen daer hi in allen dingen ghehoersa-
mich onder mochte wesen. En seide dz
die vrucht der heiliger ghehoersamic-
heit also groot waer. dat een gherecht
ghehoersamich mensch nimmermeer
sonder vrucht der verdientē wesen en
mochte. en gheen tijt sonder gewin voer
bi en ghinge. En daer om plach hi den
broeder daer hi mede plach te gaen al-
toes ghehoersamicheyt te louen en te
houden. Hi plach somtijts sinē ghesel-
le aldus toe te seggen onder die ander
gauen die mi die goedertierēheit gods

53
verleent heeft. So heeft hi mi dese gena-
den ghegheuen dat ic also gaerne enē
nouicius van eenre vien also ghehoer-
samich woude wesen worde hi my tot
enen gardenier ghegheuen als den al-
re outsten bescheiden broeder. **W**ant
een onderdanich ghehoersamich mē-
sche en sal sinē prelaet niet aensien als
een mēsche mer dien sal hi aensien om
wies minnen willē hi ghehoersamich
ghewordē is. **W**at hoe dat een prelaet
leinre en snoder is hoe die oetmoedic-
heit van enen ghehoersamighen men-
sche gode behagheliker is. **D**oe hē op
een tijt gheuraget was wy een recht
ghehoersamich mēsch te rekenē waer
seide hi van eenre ghelijckenisse eens
dodē lichaens tot enen exempel. **A**reemt
sprac hi een doot lichaem en legge dat
waer dattu wilste du sulste sien dattet
hem niet en weert waer dat mēt voert

en seten murmureert waer dat mē
neder leit noch hem niet en beclaghet
waer dat ment laet legghen **P**erment
op enen hogen stoel het en siet niet op-
waerts noch nederwaerts. behanget
ment mit purpur het wert veel te mis-
hagheliker den oghen **A**dies gelijc is
dat eē warachtich ghehoersamich mē
sche diet nyet en oerdelt waer dat mēt
sent dies niet en acht waer dat hi blijft
die daer om niet wten is versendet te
worden. die hem niet en verheffet mer
bi sijnre ghewoelijker oetmoedicheit
blijft. als men hē enighe officie beueelt
en hoemen hem meer eren doet hoe hi
hē seluē snoder acht te wesen **H**i plach
sontijt tot sinen gheselle te seggen **A**i
dunct dat ic gheen minre broed en bin
het en waer dat ic in sulcken staet ston-
de als ic di segghen sal. **D**iet ic bin een
prelaet ouer die broederē gheset ic gae

54
te capittel. ic predijke vermaen en leer
die broederen. mer ten lesten wort mi
gheset **D**u en bist ons niet nutte wāt
du biste een ongeleert man. du en con-
ste niet spreken. du biste simpel en on-
wetende sonder letteren. en ten lesten
wort ic mit seanden verworpen en ver-
smadet ende ghehaet van hem allen.
Ic seg dy dat hoer ic die woerden niet
met eenen eenuoudighen ghelijcken
aensichte. met eenmoedigher vrolick-
heit des herten en mitten seluen opset-
te mi te beteren ende also welte doen.
als ick te voren ghedaen hadde. soe en
ben ic noch gheen minre broeder **W**i
sepde daer toe. **I**n die prelaetscap is
een neder dalen ghelegghen **A**nden lo-
ue der menschen een valle. mer in die
vernederinghe des ghehoersamighen
menschen is sijnre sielen ghewin ver-
borghen: **W**aer omme willen wy dan

meer wt wesen om onse scade dan om
onse bate en wi doch dē tijt ongewins
willen ontfangen hebben. **O**m dese sa
ke der oetmoedichz so woude sinte frā
ciscus sijn broederen minre broeders
hieten. **E**n die prelaten vander oerden
ministers. op dat hy die woerden der
euangelien daer in volgen mochte die
hi ghelouet hadde te houdē. **E**n op dat
ouermits dien namen sijn broeds sou
den weten. dat si om oetmoedicheit te
leeren totter scolen des oetmoedigen
crisi waren ghecomē. **W**ant hi die sel
ue meester der oetmoedicheit is op dz
hi sijn discipulen volcomē oetmoedic
heit mochte leeren seide hi aldus. **D**oe
wie die meeste onder v wordē wil. die
si v minister. dat is v dienre. en so wie
die eerste wesen wil die sal v knecht we
sen. **D**oe hem op een tijt een cardinael
vraghede die een vader vander minre

broeder oerden was en een bescermer
en sonderlinge vrient daer of plach te
wesen. en naemaels als sinte franci
cus te vorē geseit hadde tot enē paens
ghecorē wort en hier gregorius die ne
ghende. oft hem ver behagede dat sijn
broederē tot prelaetscap in die heilige
kercke verheuen worden. **A**ntwoerde
hi. here daer om sijn mijn broeds min
re broeders ghehieten op dat si hē niet
en souden vermeten meerre te wordē.
En wildi dz si vrucht en oerbaer in die
heilighe kercke doen. soe houtse en be
waertse inden staet daer si in geroepē
sijn en en laetse in ghernrewijs tot enē
gher hoecheit op climmen. **E**n wāt hi
die oetmoedicheit in hem seluen en in
sijn broederen niet alre eren plach te
verheffen. so woude onse here god die
een minre der oetmoediger is. met ho
gheren dingen begauen. na dat enen

oetmoedigen broeder een hemelsch vi-
sioen vertoget was. **W**at doe die broe-
der met sinte franciscus in eenre ver-
woester kercken was en in sine ouer-
ghen gebede een hemelsch visioen ver-
toget was. **D**aech hi onder veel stoelen
in den hemel enen stoel die botten alle
den anderen hoechlic mit costelike ste-
nen en mit alre glorien blente en ver-
siert was. **H**em verwonderde in hē sel-
uen vander versieringe en began mit
anxtuoudiger ghedachten ouerte leg-
ghen in hem seluē. **W**ie dat daer in sit-
ten soude. doe hoerde hi eē stemme tot
hē spreken en seide. **D**ie stoel plachenē
toete horen die wten hemel viel. en nu
is hi tot des oetmoedigen franciscus
behoef ghehouden. **D**ie broeder quam
weder tot hem seluen en volgede sinte
franciscus na daer hi ghinc. **E**n doe si
biden wege wanderden en van onsen

16
herz god mit malcanderen spraken so
ghedachte die broeder des visioens en
praechde naer selijke vā hem wat dat
hi van hem seluen beuoelde. **D**oe seide
die oetmoedige knecht cristi franciscus
tot hem. **M**i dunct van mi seluē dat ic
die alre meeste van allen sondarē ben.
En doe die broeder hē weder seide dat
hi dz mit goeder consciencien niet seg-
ghen en mochte. noch also gheuoelen.
Beide sinte franciscus voert. hadde on-
se here god enigen sondaer hoe misda-
dich dat hi waer mit alsoe groter ont-
fermherticheit voer comen en ghenol-
ghet. **I**c vermoede ganselic dat hi hem
veel danckeliker gheweest soude heb-
ben dan ic ben. **D**oe verwonderde diē
broeder van sijne grōdeloser oetmoe-
dicheit en dochte dat sijn visioen van
sinte franciscus volbrocht soude wor-
den. **A**ls dat euangeliū seit. dat soe wie

hem seluen vernedert die sal verheuen
worden. En in dē stoel der glorien daer
die houaerdige wt gheworpen wort.
Daer sal die oetmoedighe in verheuen
werden. **O**peen ander tijt doe dese hei-
lige man in een verwoeste kercke sijn
ghebet dede verfont hi vandē gheeste
gods. datter heilige reliquien waren
ghebleuē. En doe hi mercte en beclage
de dat hē in langer tijt ghene reueren-
cie noch waerdicheit ghedaen en was
gheboet hi sine broederen dat sise met
eeren en waerdichedē toteentre ander
leden souden dragen. **M**er doe hi van
hē om sonderlingesaken wil gheschei-
den was. vergatē si des vaders gebot
en versuynden dat si bleuē daer si wa-
ren. **O**peenen dach daerna doe si misse
soudē doen en dat ouerste cleet vandē
outaer ontdaen was vondē si al daer
scoon ghebeente dat wonderlike wel-

rukende was. en saghent met groten
wonder aen dat die reliquien gheentre
menschen handē: mer die cracht gods
mit mirakel daer ghebrocht hadde.
Cort daer na quam hi weder tot sinen
broederen en vraghede hem of si mitte
reliquien als hi hē beual gedaen had-
den. **H**i beleden haer scult der onghe-
hoersaemheit en baden oetmoedelick
om verghiffenisse. **D**oe vergaf hūt hē
en seide. ghebenedijt si mijn here ende
mijn god die bi hem seluen veruolt he-
uet dat ghi sculdich hadde gheweest te
doen. **N**u mercke die sochtuoudicheyt
gods die hy tot onsen stubbe heeft. en
die ouer grote macht des oetmoedigē
mans voerden ogen gods. **W**at wies
ghebode die mensche niet ghehoersa-
mich en was. woude god sijn begheer
te veruollē. **O**peen ander tijt quam hi
tot enē bisscop van eenre stat. en bade

oetmoedelic of hi mit sinē verloue dat
volck te prediken mochte roepen **D**ie
bisscop antwoerde hem hardelijke en
seide. broed het is daer mede genoeg
dat ic selue minen volcke predike **D**in
te franciscus als een recht oetmoedich
mensch neighede hem toe en ghinc wt
En doe hi cort dair na weder in quam
wort die bisscop seer ostoert en vraghe
de hem wat hi anderwerk biddē wou-
de. **D**oe antwoerde hi hem oetmoede-
lic beide mitter herten en mitten woer-
den en seide. **O** here al waert dat eē va-
der sijn kint wter eenre dore iaghede.
het soude ter ander doren wedin comē
Doe wort die bisscop van dier oetmoe-
dicheit verwonnen. en nam hem met
enen bliden aensicht in sinen armē en
seide. **D**u en alle dijn broeders sullen
voert aen mit minen ghemenen oerlo-
ue in mijn bisdom prediken want dat

58
heeft die heilige oetmoedicheit dient
Het gheueil op eenre tijt dat hy soude
comen tot eenre stat die altemael in al
sulcker partypen was gheset als nu en
nu malcander op te slaen. **D**aer hi bu-
ten gheherberghet was sach hi dat die
bosc gheesten ouer die stat veel vroech-
den schenen te hebben. en dat die bur-
ghers hem bereiden teghens malcand-
deren te stridē **E**n op dat hi die macht
der viandē die die twistinge maecten
verdruuen mochte. so sende hi enē sim-
pelē broeder die siluester hiet recht als
enē bode voer hem en seide **G**anc voer
die poerte vander stat. en ghebiede dē
bosen gheestē bider macht der gehoer-
saemheit van des almachtigen gods
wegen dat si haestelic vander stat scy-
den. **D**ie ghehoersamige broed haeste
hē sijns vaders ghebot te volbringen
en bat en loefde onsen heer te vorē eec

hi voer die poerte quā. **E**n doe begā hē
crachtelike te roepen van des almach
tigen gods wegen. en van sinte frācis
cus sijns knechts ghebodes wege: ver
scheidet verre van deser stadt ghi bose
gheestē alle gader. **D**ie stat quā haeste
lic wed tot hair seluen en die borghers
verlijcten alle haer sake mit grote we
de ond malcander. **A**lso dat alle die ho
uaerdighe twistinge der vyanden die
die stat swaerlike belegen hadden. vā
eens arms mans wijsheit dat was sint
te franciscus oetmoedicheit verdienē
wort en maecte vrede. ende behielt die
stat die te vorē in auenturē was. **W**āt
die grote cracht der oetmoediger ghe
hoersaemheit hadde ghebot en macht
ouer die bose rebelle gheestē dat hē hair
wreetheit bedwan c en al haer cracht
ghe ghewelt verdreef. **W**āt die houaer
dighe vianden scuwē die oetmoedige

59
menschen. **H**et en waer dat se onse here
god om meer oetmoedicheit te leeren.
ter tijt halflage liet. **A**ls sinte pauwels
van hem seluen scriuet en sinte francis
cus met onderuinden ghewaer wort.
Want opeenre tijt was hi van een car
dinael ghebeden dat hi een corte tijt te
romen met hem wonē woude. **H**i con
senteerde te oetmoedelijc om des cardi
nael seerbaerheit willen en minne die
hi tot hem hadde. **O**pten eersten nacht
doe hi na sinen ghebede een luttel rus
ten soude. quamē die bose gheestē en
stonden wredelic teghens hem op. en
doe hē lange en swaerlic ghesleggen
haddē. lietē hē hem ten lesten ouer half
doot leggen. **D**oe sijn gheselle tot hem
quam. en hē sinte franciscus ghe open
baert hadde hoe datter ghetarē was.
seide hi voert. **B**roeder ic vermoede dat
die bose gheesten die gheen macht vor

der en hebben dan hem god verhengē
wil. no tertijt also wredelic op mi ghe-
tallen sijn ouermits dat mijn wonit
ghe in groter herē houe .minen armē
broederen gheen goet exempel en is.
Want si die in armen stedekijns woe-
nen en horen dat ic mit cardinalē bin.
moghen licht wanen dat ic mitter we-
relt eer wtgekeert bin worden en ouer
uloepende in weelden. **D**aer om denot
mi beter. soe wie dat enen anderen tot
eenē exempel gheset wort dat hi der he-
ren houe scuwe. en dat hi oetmoedelic
onder die oetmoedige in oetmoedigē
stede wone . op dat hi die ghene die hē
te lijden hebben gheset sterc mach ma-
ken als hi mit hē lidet. **D**es morghens
vroeghingen si tottē cardinaelē ont-
sculdichdē hem oetmoedelic en namē
oerlof. **W**ant dese heilige man gruwel
denoer die houerdye die alre sonden

60
oersproncen beghin is. en voer die on-
ghehoersaemheit hair bose dochter en
alsoe seer minde hi die oetmoedicheit
daerteghens. **D**aet gheueel eens dat
een broeder die teghens die ghehoersa-
micheit ghedaen hadde voer hem ghe-
brocht wort om sijn coverie te ontfan-
ghen. **E**n doe hi met openbarē te pker
sach dat die broeder recht betrou had-
de . hadde hijt hem gaerne wt minnen
der oetmoedichz mit allen vergheten
nochtan op dat alte lichtelijcke te ver-
gheuen den anderē ghene oersake we-
sen en soude te misdoen. so gheboet hy
datmen sijn kouel vanden hoefde na-
me. en worpen int vier ende lieten bar-
nen op dat si alle daer an souden merc-
ken hoe hardelick datmen die onghe-
hoersamicheit sculdich is te wreken.
Doe die kouel een langhe wijle tijt in
die plamme ghelegen hadde. gheboet

hi datmen daer weder wt toghe en ga-
ue hem den broeder weder die hem oet-
moedelijc beleit hadde. **H**et is wōder-
licke segghen. die houel wort midden
wtten vier ghetogen daer hi langhe in-
lach. en was altemael onghebrant ge-
bleuen. Also dat onse here god in enen
mirakel des heilichs mans duechden
en die oetmoedicheit der penitencien
bewijde. dat hi hem ontfanclic waren.
Wier om is sinte franciscus oetmoe-
dicheit seer te louē en na te volgen die
alsoe wonderlike machte in der aerde
hadde. dat hi god tot synre begheerte
vercreech. en des menschen wille ver-
wandelde en verdreef die bose gheeste
met sinē ghebode. en den vier sijn bar-
nen benam. **W**aerlic die oetmoedichz
verheffet haer besitters ende als alle
menschen eer bewijst. so verdient hi vā
hem allen gheert te wesen.

61
Wand minnen die hi totter armoe-
den hadde en vāder wonderliker ver-
uollinghe van allen dien dat hem ghe-
brac

Dat seuende capittel.
Ader ander godlike gauen daer
sinte franciscus vā cristo den mil-
de gheuer mede begauer was. so wies
hi in sonderlingherijdom der simpel-
heit op. ouermits minnē die hi totter
hoger armoeden hadde. **H**i mercte dat
die armoede mitten soen gods altoes-
seer na hi en heymelic was. en anders
bi nae wt alle die werelt verdreuen. en
had dese also in die ewige caritate go-
des ghetrouwet dat hi niet alleen vās
en moeder en alle and dinghen om ha-
ren wille en liet. mer oec daer toe al dz
hi hadde of crigen conde wech gaf. en
en behielt n3 tot sijnz selfs behoef. **N**ie-
mant en mochte also ghierich om gelt
wesen. als hi was om armoede te heb

ben. **E**n niemant en mochte forcht tot
digher wesen om sine scat wel te behoe
den als hi was die costelike margari
te der heyliger euagelien wel te bewa
ren. **H**o wanneer hi yet onder sijn broe
deren sach, dat der armoede altemael
niet en gheleer dat was sine ogen seer
swaer en ongelyc. **E**n hi selue liet hem
dair om vanden beghinne sijnre beke
ringhe mit enen roe en mit eenre coer
den als een ryc man wel ghenoeghen
Die armoede cristi en sijnre moed ma
rien plach hi dicwijl in sijn herte niet
tranen ouer te dencken en plach te seg
ghen dat die armoede een coninghin
ne van allen duechden is. **W**at si bidē
coninc der coninghen en bijder conin
ghinnen sijnre moeder alsoe recht nae
en heimelic heeft gheweest. **W**ant als
hem van sinen broeders int heymelic
gheuraghet wort. loech hi die heimelic

62
heit sijn's herten open seide. **B**roeders
weet dz armoede eesonderlinge wech
is tot versalicheit mede te comen. **E**n
is recht als een moeder der oetmoedic
heit en een wortele alre volcomenheit
daer veel vruchtē tot comen mer si sijn
verborgen. **W**ant dit is die verborgen
scat des ackers der euagelien daer mē
alle dingen om vercopen sal om dyer
te vercrighen. **E**n wat men niet verco
pen en mach dat sal men versmaden.
En soe wie tot desen scat der willigher
armoeden comen wil, die en sal niet
alleen waerlyke wijsheit, mer oec con
ste, en gheleertheit der letteren verfa
ken op dat als hi daer of ontblotet en
verloft is in die moghentheit des he
ren mach gaen, ende offeren hem sel
uen al bloot den armen ons heren ihe
su cristi. **W**ant soe wie heymelike hoec
ke sijn's eyghens sinnes in dat verbur

ghen sijns hertē behoudet die en heeft
die werelt noch niet volcomelic verla-
ket. **D**iewijl plach hi als hi vander ar-
moedē predicte dat woert der euange-
lien voert te vermanen. **H**oe dat die vol-
sen haer hollen hebben. en die vogelen
des hemels haer neste. **M**er des men-
schen soen en heeft niet daer hi sijn ho-
uet oplegghen mach. **D**aer om leerde
hi sijn broeds dat si arme cleyt oncos-
telike husekens souden makē. en woe-
nen daer in niet als haers selfs mer al-
so als pelgrinnen. en vreemde luden
plegen te doen. **W**ant het hoert dē pel-
grinnen toe seide hi in vreemden her-
berghen te rusten. altoes na haer lant-
scap te verlangen en vriedelijc doer die
landen te wanderen. **H**i plach onderti-
den ghemakede husen te ghebiedē ne-
der te leggē en die broeders daer wt te
verdriven als hi vernam dat si costelic

63
warē. of dat sise ouer haers selfs eigen
hielden. of pet deden dat der euangeli-
en armoede cōtrari was en seide. **D**at
die armoede was van sijne ordine eē
fundament. en data ille stichtinge der
oerden daer also op leent. dat soe wan-
neer hē dat fundament ontogen wort
alle dat daer op ghetimmert is neder
vallen sal. **H**i seide oec als hem van on-
sen here gheopenbaert was dat alt be-
ghin van gheoerdenden leuen. op dat
woert ons heren begonnen is. daer hi
seit. **W**ilstu volcomen wesen. ganc en
vercoep al dattu hebste en ghif dat dē
armen. **E**n daer om en woude hi nye-
mant totteroerden ontfangen die en
ghe epgghenscap behouden woude bei-
de om dat hoer seide woert der euange-
lien. en oec mede dat goet dat si behiel-
den. hem inden wege gods gheen hin-
der en waer. **H**ier om antwoerde dese

warachtighe vader der armen eenen
man die die oerde begheerde en seide.
Wilstu mit den armē wesen die cristo
toebhoren soe ghif den armen die we
relt dattu hebste **D**oe die mensche dat
hoerde. en tot sinen vleischelijken ma
ghen ghenegihet was. gaf hij hem en
den armen niet **D**oe hi quam en sinte
franciscus dat hoerde. berispede hi hē
herdelike en seide **B**roeder vliege ganc
henē dinē wech **W**āt du en biste noch
wt dinē hupse en wt dijne maechscap
niet ghegāē. **D**u hebste dijn goet dinē
maghen ghegheuen en den armen on
recht ghedaen. du en biste niet waer
dich on d die rechte arme te wesen. **E**n
want du dijn beghin vanden vleysche
begonnen hebste. soe hebstu een cranc
fundament onder dien gheestelijken
voertgāc gheleit **D**oe ghinc die velike
mensche vā daen tot sinen maghen en

64
vleysche die sijn goet weder dat hi den ar
men niet laten en woude. en liet dien
goeden wille mit allen achter **O**p een
andē tijt was **o**p hi op die stede daer hy
die oerden eerst began also groot ghe
brec dat men den vreemden broederen
die hē ouer quamē haer nodrust niet
berechten en mochten **D**oe ghinc sijn
vicarius tot hē en seide hē vāder broe
deren armoede. en begheerde of men
wat behouden moeste vander broeder
dingen. die eerst als nouicius in d oer
den quamē. daer die broeder eē toeter
laet toe mochtē hebben als sijn behoef
den. **D**oe seide hi als een man die des
godlikē rades eē mede weter was **I**e
ue broed dat si verre vā ons dat wi om
enichs mensche wille tegen onse regel
loudē doē **I**ch heb lieuer dattu d glorio
ser maget mariē altaer al bloot maed
al d noot is dāpet te beginnē hoe klein

dattet si dat teghen der beloften der ar
moeden en tegen dat leue der euange
lien mochte wesen. **D**at het sal dier he
ligher maghet danckeliker wesen dat
men den raet der hepliger euangelien
volge volcomelike en haer outaer ont
decke dan den raet haers lieuen soens
achter te late en haer altaer ghedeckt
te bluten. **D**oe sinte franciscus op een
re tijt doer apulien ghinc van hi een
grotten budel inden weghe. recht of si
al vol gheelts ghesleke hadde gheweest
die hi gemeenlics een sijngher plach
te hieten. **D**ijn gheselle vermaende he
en riet hem naerbelic dat si den bude
op souden nemen en gheuen dat ghele
den arme. **D**inte franciscus en woude
des niet doen en seide. dat in dien buy
del des viants bedriechnisse waer. en
wouden hem raden ghene duechden
meer soude te doe als ander lude dine

65
tenemen en voert te gheuen. **D**oe si va
daen ghingen en den budel leggen lie
ten en sijn gheselle hem niet wel te vre
den sette en conde. verweet hi sinte fra
nciscus als dat hi d' armer armoede niet
en achte. wat hi hem daer wel te hulpe
mede come mochte. **D**inte franciscus
was goedertieren en liet hem tot dier
stede weder omme gaen daer si den bu
del sagē. niet dat hi het woude dat sijn
broeder na sine wille dair in dede mer
op dat hi des viants bedriegeenis moch
te leeren kennen. **D**oe hi met enen ion
ghen broeder die daer oec mede inden
weghe was weder totten budel quam
en haer ghebet eerst ghedaen hadden.
hiet hi hem sinen gheselle op bueren.
Doe began he te verwonderē en wort
ontbeuende en worts rechteuoert ghe
waer dattet des viants bedriechnisse
was. **N**ochtan om der ghehoersaemhiz

wille sette hi dat in twifel sijns hertest
van hem en sloech sijn hant anden by
del. en rechteuoert sprac daer ee groot
serpent wt die si wt hare ogen verlore.
daer bi bekend en des viants bedriech
nisse **D**oe seide die heilighe man tot si
nen gheselle. **O** broeder dat ghelten is
den knechten gods anders niet dan een
bosc gheest en een serpent vol oenijns
Oec gheuielt doe hi tot een ander stat
wandering soude dat hem drie wiuekens
die van grootheden en van outheden
en van aensichten en in allen anderen
dingen als euen ghelijcschenen te we
sen hem te ghemoete quamen en groe
ten met eenre nieuwer groeten en sei
den welcome moet die vrouwe armoe
de wesen. **D**oe wort die warachtighe
minu der armoede mit onsprekeliker
vrolicheit veruolt. als die ghene grue
te lieuer en hoerde vanden menschen

66
daer si hem mede toe ghesproke hadden
Doe hi die arme wiuekens haestelick
weder quite gheworden was verwor
derden sijn broeder van dier wonder
liker groeten die hem also wel gheleec
en oec dat sise so haest weder quijt wor
de. en dochten dat daer wat sonderlin
ghens verborghens inden man gods
mede betekent was **W**ant ouermits
dat die drie arme wiuekens van enen
aensicht schenen te wesen en hem also
nietwelike groeteden. en alsoe schier
weder verloren worden **D**aer is die su
uerlicheyt der euangelien volcomen
heit wel te rechte mede beteyket die in
diereynicheit ghehoerlamicheit en ar
moede ghelegen is. **E**n inden manne
gods alle dize ghelijc volcomelijc ghe
weest hebben **N**ist dat hi die armoede
mit sonderlingē vordede alre meest wt
uercore had. en plachselomtijt ee moe

der en somtijt een kint. en somtijt een
vrouwe hieten te wesen. ende daer om
minde hi haer alre meest. wāt hi ouer
mits haer alre mēschē minste en cleyn
ste gherekent wort. En wast dat hi ye
mant nader wijzen van buten armer
sach dan hi was rechteuoert berispede
hi hēseluen. en begheerde sijns ghelijc
te wesen. en hadde niet gaerne dat
hem yemant in armoeden bouē ghin
ghe. **H**et gheviel dat hē eens arm men
sche inden weghe te ghemoete quam.
en doe hi sijn naectheit en sijn armoe
desach. wort hi beweget van hertē en
seide tot sinen gheselle mit claghelijc
woerden **D**eses mans armoede heeft
ons grote scande ghedaen wāt wi heb
ben voer grote rjcdō die armoede ver
cozen. en dese arme man heeft meer
of dan wi doen. en daerom woude hy
om die minne die hy totter armoeden

hadde lieuer vander aelmissen leuen.
die hi voer der luden doze badt dan of
mense hem ghebrocht hadde. want al
wort hi somtijt van rijcken luden ghe
beden daer die dinghen oueruloedich
ter tafel quamē. nochtan ghinc hi tot
ter naester ghebueren huse en bat sluc
ken broots. en ghinc daer mede byder
tafelen sitten. En doe hi dat somtijt de
de als hi ghenoot was van enen cardī
nael. die der minrebroeder sonderlin
ge vrient en vader was. en hem die bis
cop beclagede dat hi o aelmissen ghinc
als hi tot sinē huse etē soude. **A**nwoer
de die knecht gods en seide. **O** mijn he
re ick heb v grote eer ghedaen. in dien
dat ic enen meerdere here gheert heb
be want ghewillighe armoede die om
cristus wille is is den here wel behage
lic. **O**uermits dat onse here ihūs crist?
dese coniclike waerdicheit der armoe

den aen nam. op dat hi ons met sijne
armoeden rijck soude maken. en daer
toe coninghe des hemelrijcs. **A**lle die
ghene die arme van gheeste sijn en sou
den billicke die armoede niet after late
om dat loen des valsche rijcdoms. die
veecoerte tijt gheleent is. **D**ic wijl plach
hi sijn broed mit aldus danighen woer
den te troesten. als si die aelmissen sou
den bidden. gaet sprac hi. watin deser
lester vren sijn die minre broeders der
werelt gheleent. op dat die vercoerne
gods an hem veruollen en verdienen
mogen. daer si inden wtersten oerdeel
vandē rechter of bedanct mogen wer
den. als si dat ghenuechlike woert sul
len horen. **D**oe wat ghi ghedaen hebt
eenen vandelen minen minste broede
ren dat hebdi mi ghedaē. **D**aer om sei
de hi dattet seer vrolic wair onder die
naem der minre broederen te bidden.

68
welcke naem die meester der warbz.
als die goeden gheloent sullen worde
met sijns selfs monde also claerlic wt
spreekt. **I**nden meesten keesten als hi re
scap daer toe hadde plach hi te bidden
en seide dat des prophetē woert inden
heiligen armen veruollet moeste wor
den daer hi seit. **D**ie mensche heeft der
enghelen broot ghegheten. **W**ant dat
hiet d'enghelen broot te wesen. dat ont
die minne gods ghebeden is. en wtra
de der enghelen om sijnre caritatē wil
le ghegheuen is. en dat die heilige ar
moede van huysse tot huysen vergadert
Opeen en paesch dach gheueilt eens
dat hi in eens heremiten huys was. al
soe verre van allen huysen ghescheidē
dat hi op die hoechtijt nyet bidden en
mochte. **D**oe wort hi des gheens ghe
denckende den twee discipulen die in
ematus ghinghen op dien seluen dach

als een pelgrim openbaerde. en badt
aelmiffen van sinen eygen broederen
als een pelgrim en een arm man. **D**oe
hi die ontfangen hadde leerde hise oet
moedelijc dat si die doer die woestine
der werlt recht waderden als pelgrim
men en vreemde luden en warachtige
kind van israhel den paesschen des he
ren dats een ouerlijden va deser werlt
tottē vader. **I**n die armoede des ghee
tes altoes vieren souden sond ophou
den. **E**n wāt in die aelmiffen te biddē
gheen neringe va ghierichedē en was
mer een ghewin in vryheit des ghee
tes. so scheent dat god die een vad der
armer is. sonderlige sorchuoudicheyt
voer hē droecht. **W**ant het gheueleens
dat hi mit groter siecten tot assise ghe
brocht wort mit eerlamigen bodē. die
dat volc vader stat wt minnē om hem
gesent hadde: en quamē doer een arm

69
dorphijn op die eeten tijt. daer si nyet
vepls om ghelt en vondē. **D**oe seide sint
te franciscus tot hē. daerom en heb dy
niet ghevonden. wāt ghi meer betrou
wen gheset hebt in uwen vliegen dan
in gode. **H**i plach dat ghelt en die pen
ningen vliegen te hietē. mer keert we
der tot dien hupsen daer ghi ghetwe
hebt en biet hem die minne gods voer
dat ghelt en eyschen die aelmiffen oet
moedelic en en waent niet dattet scan
de of oneer is. **W**ant god die grote ael
misse gheuer heeft met milder goeder
tierenheit alle dinghen nader sonden
den goedē. en den quadē in aelmiffen
ghegheue. **H**i leiden die scaemte of en
baden die aelmiffen oetmoedelic en
creghen meer om die minne gods dan
si te voren om haer ghelt mochtē copē.
En dat arm volcx hē dat daer woende
wort va gods ghenadē also beroert dz

si niet alleen dat si hadden. mer oechē
seluen mede mildeliken tot harē dien-
ste boden. en also gheschiedet dat si tge-
breg dat si mit haren ghelde niet beterē
en mochten. dat die met sinte francis-
cus rijcker oetmoedichz vernolt wort
Op een tijt lach sinte franciscus seer
siet en een medicus die daer outer ghe-
plach hem trouweliken te visiterē. En
want sinte franciscus hem niet lonen
en mochtenae sijnre verdiente. soe en
woude die milde god sijnen trouwen
dienst die hi den armē man ghedaen
hadde vā des arms mans wegen niet
ongheloent laten. Want des meesters
hups dat hi cortelic al nieuwe op ghe-
maect hadde. en al sijn goet daer aen
gheleit. **D**aer begonnen die muerē of
van bouen tot beneden alsoe te scoren
en den valle alsoe te ghenaken dattet
recht gheleec of men hem gheensins te

40
hulpe mochte comē. **M**er die medicus
hadde groot betrouwen in sinte fran-
ciscus. en bat mit groter begheertē vā
sinen broederen dat si hem yet gauē of
deden. dat die man gods ghehandelt
hadde mit sinen hanvē. En doe si hem
een luttel ghedaen haddē vā sinē haer
en hi dat des auōts in die score vāder
mueren leyde. **D**es morghens doe hi
vroech op stont vant hi die muerē recht
en die score also toe ghegaen dat hy dz
haer niet wt trecken en mochte. noch
ghewaer wordē waer die rite geweest
hadde. **A**ls dae die medicus dē cranckē
lichaē met sinē dienst te hulpe quā. en
dat sinte frāciscus des meesters hups
mit sijnre vdiēte staende hielt. **O**p eē
and tijt soude die frācisc? tot eēre woe-
sinē wāderē op dat hi daer te lichtelij-
ker hē te gode kerē mochte. En wāt hi
trāc was so voirdē een mā derwaerts

mit sinen ezel. En doe hi openen berch
soude climmē en dat weder hete was.
en die arme man vande ezel ouermits
den landen scarpē wech seer omoept
was. en van grote dorste niet meer en
mochte. begā hi tot sinte franciscus te
roepē en seide. **N**iet ic sterue vā dorste
het en si dat ic yet hebbe dat ic drinckē
mach. **D**ie man gods sat recht ouert
vanden ezel. hi sette sijn knyen op die
aerde. hi buerde sijn handē opwaerts
ten hemel. en en hielt niet op vā biddē
thent hi verstonc dat sijn bede gehoert
was. En nadē ghebede seide hi tot diē
mā. ganc haestelic tot dien steen daer
salstu leuende water vindē. dat di cri-
stus op dese tijt wt dien steen vā sijnre
ghenaden verleent heeft. **O**wonderli-
ke waerdicheit gods die alsoe lichtelic
tot sinen knecht gheneycht wort. **D**ie
dorstige mensch dranc water wt dyen

steen dat mit ghebede vercregen was
en vercrech dranc wter harder leye.
Daer voer noch na nie water ghevon-
dē en was. En hoe dat crist^{us} ouermits
sinte franciscus verdiente die spise op
die zee vermenichfoudichde dat blijft
hierna te segghen. **M**er also veel op de
se tijt dat hi vā eenre cleinre aelmissen
die hem ghegheuen was scripludē van
doot hunger menigē dach onthielt en
verlosse vā dood. **W**aer wt dat men
claerlyke mercken mach dat hi inden
water des steens moyses gheleec en in
der nodrukke dair hi die scripludē mede
onthielt dē prophete elizeus. **H**ier om
moet alle mistrouwen verre vande ar-
men wesen die cristo toe behorē. **W**at
ist dat die armoede sinte franciscus al-
so oueruloedich was dat hi tghebreck
alle der gheene die hē te hulpcomen
wouden also wonderlic veruolde dat

hem spijse noch dranche noch huys en
brac. daer hem ghelt en kunst niet toe
helpen en mochte. **W**eelte meer sal hy
die dingen vercrigen die vander godli-
ker ordinancien stadelicint ghemeen
worden ghegheuen. **W**ant ist dat die
harde steen om sinte feancisus gebet
den armen dorstighen man oueruloe-
delic drincken gaf. **H**oe en sal hi oeck
den ghenen niet wepgheeen dit om si-
nen wille alle dinc ghelaten hebben.

Wan synre godliker goedertieren-
heit en hoe alle onredelike creatueren
minne tot hem schenen te hebben.

Dat achtste capittel

In godlike goedertierenheit die
tot allen dingen goet is hadde sijn her-
te also veruollet. en sijn indersten also
doerdrongen dat hi altemael haer ep-
ghen was gheworden en stont altoes
tothare ghebode. **D**it was hi die hem

72
ouermits ynnickedē opwaerts broch-
te in gode ouermits medelijden tran-
sformerende in cristo ouermits eenen
mede bouoelen toech tot sine euen me-
schen. **E**n ouermits eē ghemeenre toe-
vlucht tot alle dingen so wort hi ouer-
mits dier goedertierenheit tottē staet
der onnosselheit en puerheit ghewijset
En wāt hi ouermits der goedertieen-
hete tot allen dinghen beweghet wort
en sonderlinge totten sielen die mettē
bloede ons heren ihesu cristi verlosset
sijn **E**n als hi die metten sondē beulect
sach. so plach hijse met also groter ont-
fermherticheit bescreien dat hise recht
als een moeder in cristo met screpinge
weder plach te baren **E**n dit was een
sonderlinghesake waer omme dat hy
die predicaers des woerdē gods plach
in groter waerdicheit te hebben. ouer-
mits dat si die sondaers metten woer-

den gods tot cristū deden bekeren. En
seide dat alsulken werc den vader der
ontfermherticheit bouen allen sacri-
ficien ghenaeem en ontfanghelic waer.
en sonderlinge als mēt wt rechter cari-
taten dede en in dier officien meer ar-
beide met enen goedē exempel nā leuē
dan mitten woerden. en meer met oet-
moedighen ghebede dan met behaech-
licheit der sermonē. Hi seide oec mede
dat die leerre te beclagen waer als een
die alre minnē berouet is. die in die le-
ringe meer sijn eygen glorie soect dan
der sielen salicheit of diet metten leuē
wēd omme slaet dat hi mittē woerden
der waerheit ghewonnē hadde. En dz
een simpel broeder die metten woerde
met predikē en conde verre daer bouē
te setten waer. die ander ludē met sinē
goeden exempel totter doecht toge. Hi
plach oec dicwyl dat woert daer een p

phete of seit. **D**ie onuruchtbaer want
veel kinder aldus te beduden. Die on-
uruchtbaer is een arm simpel broeder
kijn. die gheen officie der leringen nā
būten en heuet. kinder inder hepliger
kercken te winnē. dese salre veel bare
inden wtersten oerdel. **W**ant die nu-
ouermits sinen ghebede en sinen goe-
den leuē tot gode ghekeert wordē. die
sal die rechter dan sijnre eren en sijnre
glorien toe scriuen. En die veel kinder
heeft die sal ghecranchet wordē. **W**āt
een pdel leerre met veel woerdē die hē
nu verblijt recht of hi mit sijnre wijshz
veel kinder vercregen hadde die sal dā
bekennen dat hy niet rechts daer aen
heeft. **O**uermits dz sinte franciscus in
derlyke minne en vierighe begheerte
totter sielē salicheit hadde. so plach hi
te seggen dat hi mit soeten roke bega-
uet was: en mit costeliker saluen besal

uet wort als hi hoerde dat veel mēschē
tot veel steden ouermits sijnre broede
ren goeden gheruchte totten wege der
waerheit ghekeert worden. en vā sulc
ken maren plach hy inden gheest met
vzel soeticdeden te verbliden en toech
alsulcke broeders tot hē en benedidese
die mit werckē en mit woerdē die son
daers totter minnē cristi mochte trec
ken. **A** des ghelijc plagen si in eē swaer
sentencie van hem te vallen die die hei
lighe oerden mit bosen leuen beulecē
En plach te seggen **O** heilige god van
di en van allen dinen hemelschē gesel
scap en van mi dinē snodē dienre moe
ten si omaledijt worden die mit haren
quaden exempel verderuen eb te scan
de maken dattu mittē goeden broeds
deser oerdē ghesichtet hebste. en noch
huden daechs niet ofen laet te stichtē
Mit also groter droeuicheit des hertē

wert hi begaueet. als dat cleine stude
kijn inden weghe goods ghehindert
wort dat hi waende naden lichaē daic
om te verderuen. hadde hem die goe
dertierheit gods niet te hulpe gheco
men **D**oe hi op een tijt van quaden ex
empel sommigher broederen seer ghe
stoert was. en den vader der ontferm
herticheit met eenen bedrueten ghes
te voer die kinder badt wert hē aldus
vanden here gheantwoert. **D**u arm
menschelkijn wair omme bistu aldus
verstoert en beganghen. waenstu dat
ic di alsicken herder ouer dese oerden
gheset hebbe. dat ic ick die ouerste pa
troen niet ghebleuen en ben. **D**aer om
heb ick di die een simpel mensche biste
daer toe gheordineert om dos willen.
dat die vrucht die ick doer op wercke
der menschelijcker wijsheyt niet toe
ghescreuen en worden. **N**ax der

ghenaden van bouen **I**c hebbe gheroe-
pen. ic salse onthouden en bewarē. **E**n
als daer een vallet sal ic enen anderen
in sijn stede setten. **E**n ist dat si niet ghe-
boren en sijn ic sal doen dat si gheborē
sullen worden. **E**n hoe sere dat dese ar-
me oerden aenghestoten sal worden.
ic salse altoes staende houden. **I**n te
frāciscus plach die achtersprake recht
als een viant d' godliker goedertieren-
heit als eē venijn der graciën te scuwē
en seide dat si van god ghehaet was.
outermits dat eē achterspreket genoot
wert vande bloede der sielē die hi met
ten swaerde der tongen verlaet. **E**ns
hoerde hi enē broeder op enen anderē
spreken en sijnē naem d' minderen. doe
seide hi tot sijnē vicarius **I**n ant op on-
dersoecke die sake en vinstu dinē broe-
der daer dat quaet of gheseyt is onscul-
dich so corrigier dien broeder diet ghe-

45
seit heeft also merckelic dat sijn alle ge-
waer worden. **S**omtijt gheuielt oec so
wie den anderē sijnē goede naem met
achterspraken benam dat hi hem van
sijnē habite beroefde: en verboet hem
dat hi sijn ogen te godewaerts niet op-
en buerde. hi en hadde hem nae sijnre
macht weder gheghenen dat hi hēghe-
nomen hadde. **E**n plach te seggen dat
achtersprake alsoe veel meerre sonde
was dā diecke. **A**ls die eewe cristi die in
goedertierenheit ghehoudē wort ons
meer verbint der sielen salicheyt meer
te begherē dan der lichamē. **M**er wat
wtwendigen lichameliker verdriet ye-
mant belast was. daer plach hi grote
mededogen te hebbe. **E**n wat ghebre-
wat armoede hi aen yemant vernant
dat plach hi met soeticheden des hertē
als op dat liden cristi te wisen. **H**i was
een man van inghebozē d'ernatuerli-

ker goedertierenheit die die godlijke
goedertierenheit met haren gauē ghe
dubbelt had dat sijn ghemoede recht
ghelmouten wort. en vloepde tottē ar
men. en dien hi mettē handen niet hel
pen en mochte. dien bewijsde hi noch
tan dat hi hem gaerne ghehulpen had
de. **E**ens gheuielt doe een arm mēsch
aelmissen mit stericheden bat dat eē
vanden broederē hem hardelic weder
antwoerde. **D**oe dat sinte franciscus
die eē minre der armer was hoerde ge
boet hi dien broeder dat hi hem ontele
den soude voer des arms mans voetē
en gheuen hem sculdich en biddē hem
om verghiffenisse en dz hi voer hē bid
den woude **D**oe dat die broed oetmoe
delic ghedaen hadde. leerde hem sinte
frānciscus goedertierlic en seide **O** broe
der so wanneer dit enen armē mensch
sietste. so wort di vertoget een spiegel

ons heren en sijnre armer moeder. **I**n
den cranche. so merke des ghelijc die
cranchede die hi om onsen wille heuet
aenghenomen. **A**lsoe dat die goede ar
me franciscus in allen armen der ghe
lijchenisse cristi ghedochte **E**nde wort
hem wat tot sijnre nodruft ghegheue.
dat en gaf hi niet alleen den armen lu
den mildelic. mer hi gheboet oech dat
ment hem gaue als haer eyghen pro
per goet. **H**et gheuiel tot eenre tijt.
dat hem een arm sieck mensche te ghe
moete quam. **E**nde hi om sijnre siec
ten willen enen mantel op sijn habije
hem om gheslaghen hadde. ende sach
dien armen man met ontfermherti
ghen oghen aen. ende seyde tot sijnen
gheselle. wi moeten hem oech mede de
sen mantel gheuen **W**āt hi hoert hem
toe hi is ons gheleent. thent wi eenen
armeren mensche vinden dies bat be-

hoeft dan wi. Die gheselle des goedertierenheit vaders wist wel dat hy selue nodruftich was. en wederköt hem herdelice en seide dat hi niet seuldichen was ander luden te besorgen daer hi hem seluen mede versumede. Doe seide hi wed. het sal mi van gode den groten aelmoesengheuer voer diefte vermeten worden. ist dat ic an hebbe niet en gene dies bat behoeft. Hier oplach hi van allen den ghenen die hēt tot synre nodrufte wat gauen oerlof te bidde dat hijt vultic gheuen mochte den ghenen die armer waer dā hi. Hi en plach gheen dinc te sparē noch mantel noch roe noch boecke. noch oec mede dat dē outaertoe hoerde. hi en placht aldē behoefstigen mede te deilen om dat wereder ontfermherticheit mede te volbrēghen. En di wijl als hi mitten armen luden inden weghe quam die met eni

ghen laste verladen waren dien laste plach hi met sinen cranchen sonderē mede te helpen dragen. En want hi alre goedertierenheit vol was en aensach die eerste sceppe der dingē. so plach hi alle creaturen hoe cleyn dat si warē broederē en susterē te hietē. ouermits dat hi wel wiste dat si een beghin eenē sceppe met hem hadde. En alre meest en alre soetelikeste plach hi die te minnē die wat ghelijchenissen met der sachtmoedicheit cristi in hare naturen nader scrijturen bedudinge hadden. Die wijl plach hi lammeren die ter marce waerts gheleit worden te copen en te liue te houdē. in die ghebuechnisse en om die minne des goedertieren lams cristi die hem ter doot liet leidē om die sondaers vanden ewigen doot te verlossen. Hi was eens gheherbercht in eē cloester daer een oep ionc lammeken

reech op dier seluer nacht daer eē wie
desoge toe quam. en dat onnosel lam
meken verscoerde. **D**oe dat die goeder
tieren vader hoerde en des lams daer
bi ghedachte dz sonder vleckē is. wort
hi mit groten wonderlijcken mededo
ghen daer of beweghet. **E**n beweende
des lammekijns doot voer hem allen
en seide. **W**ee mi lammekē broeder on
nosel dier. hi di wert cristus den men
sche beteykent. **V**ermaledijt soe moet
die onghenadighe soghe wesen die di
ghedoot heeft. en niemant noch men
sche noch beeste en moet van haer etē.
Het is wonder te leggen. die soghe be
gan rechttoert siet te werden en sterf
na dese dagen met groter pijnē tot enē
bewisen der waken der misdaet die si
ghedaen hadde. si wort butē den cloe
ster gheworpen. daer si menich tijt al
soe heel bleef leggen en alsoe verdouet

48
recht als een boef. alsoe datter gheen
dier afen at. **H**ier omme mach die on
ghenadighe mensche wel duchtē voer
die pijnē die hi int eynde lijden sal. **N**ot
dat die wreetheyt van eenre beesten.
met alsoe gruwelijcker doot ghewo
ken wort. **E**lck goet ynnich mensche
mach medemercken dat in die knecht
gods een grote goedertierenheyt van
wonderlijcken crachten en oueruloe
digher soeticheit was. in dien dat die
natuer der onredelijcker beesten nae
haerre wijzen hē ghehoersamich was.
Want eens wanderde hi bi eenre stat
daer hi een groot kudde scapen in een
re weyden vant. ende doe hijse na sijn
re ghewoenten goedertierlijcken ghe
groet hadde. lieten si die weyde. ende
quamen alle gader tot hem lopen. **H**i
hietten haer hoefden op ende lagen al
le op hem. en maecten also vele vrient

scappen en toekeers tot hem dattet de
herden seer verwonderde en dien broe
ders diet saghen dat die scapen out en
iont grote vrochde in hem hadde. **O**p
een ander tijt was sinte franciscus ee
scaep ghegheue. dat hi om die minne
der onnoselheyt en der simpelheit die
bider nature betepkent is seer danche
lic ontfinc. **D**ie man gods vermaende
en leerde dz scaep dattet gode soude lo
uen en dattet ghenen broeder moeplic
en waer. **D**at scaep ontfinc sijn leer in
ghe recht als een mensche. en onthiele
te vlitelic. **W**ant alst die broederen in
de choer hoerde singen so placht son
pemaets vermaninge mede in die kere
ke te gaen en te knielē en te blatē voer
onser vrouwen altaer die een maghet
en een moeder des lammes was recht
oft haer alsoe met sulcher wijsen wou
de groeten. **E**n daer toe als mē dat he

79
lighe lichaem ons heren ihesu cristi in
der missen op buorde so knielde recht
oft die oninnighe menschen van haer
re cleinre ceterencien mit sijnrewisen
woude berispē. en die innige mensche
noden totter waerdichzdes heiligen
sacraments. **O**p een ander tijt hadde
hi ee lammekijn dat hi om die minne
des onbeulecten lammes cristi lange
tijt bi hē hielt. **D**aerna doe hi wt reisen
soude beual hijt eenre goeder vrouwe
te bewaren. **N**o wast van hem also ghe
leert dattet mitter vrouwen terkerche
ghinc en als si stont soe stontet mede.
als si ghinck soe ghinck mede. en hielt
haer altoes gheselschap. **E**n wast dz die
iontfrou haer metten vertrachde. so
plachtse dat lam met sinen hoernen en
met sinen blaten aen te stoten. en met
anderē teikenē te wijsen dat si ter kere
ken ghingen. **E**n dair om wāt dat lam

dat sinte frāciscus discipel plach te we
sen en nu een vermaenre en eē meester
der doechden ghewerden was. so wor
tet vander vrouwen wt enen verwon
deren tederlike ghehoudē. **O**p een an
der tijt wort hem een leuende haesken
ghegeuē. hi liet er ongheheft gaen. dat
tet lopen mochte waer dattet woude.
en alst die goedertieren vader tot hem
riep soe quamt haestelic op sinen scoet
daer hijt dan ophselt. en vermaendet
mit soeten woerden dattet vilicheen
soude gaen. en en laten hem niet wed
vanggen. **E**n al wortet dicmijl henen
ghedragen en oerlot ghegheuen wech
te lopen. nochtan quamt ymmer wed
in sinen scoet recht oft in enen heimeli
ken gheuoelen die goedertierenheyt
des vaders vernomen hadde. **T**en sel
ten wertet wt sinen ghehiete nā eenen
broed optrume velt ghedragen daert

80
niet weder wt en quā. **I**n des ghelijc so
gheschiedet oec van eenen kanijnken
hem ghebrocht was dat alle and mē
schen scuweden en met groter vryheit
self op sinen scoet begheerde te eulken.
In des ghelijc wort hem van eenen vis
scher een voghelkijn ghebrocht dat hi
int water gheuangen hadde. **D**oe hy
dat nam en met beiden handen wept.
de en oerlot gaf dattet heen soude vliē
en het al stille staende bleef so sloech hi
sijn ogen op en dede lange tijt sijn ghe
bet. **E**n doe hi recht als vā verre weder
wt en ghebede quā vmaende hi ander
werk soetelic dat voghelkijn dattet he
ne vloghe en loefde sinen god. en doet
oerlot had vloecht met groter vroech
den vā daen. **I**n dier seluer tijt bi dien
seluen water washem oec een grote le
uende visch ghegheuen dien hi na sijn
re ghewoente broeder hiet en settē int

water biden scepe. **E**n die visch speelde
recht voerden manne gods int water.
En ouermits minne die hi tottē man
gods hadde so en woude hi vandē sce-
pe niet scheiden. hē en worde eerst van
den man gods oerlof ghegheuen. **O**p
een ander tijt wanderde hi met eenen
broeder neuens eenē broec bi venegent
daer hi eē grote scoel van vogelē vant
sittende en singen in eē bosche van la-
ghen bomē en doe hijse ghesien hadde
seide hi tot sinen gheselle. **D**ese vogelē
die onse susteren sijn louen haren scap-
per. laet ons oec middē onder hē gaen
en lese onse ghetide en doen onse ge-
bet. **D**oe si midden ond die vogelkijns
quamen bleuen si alle al stille sittē dat
ter een niet henen en vloech. **E**n want
si van haren sange en van haren crytē
in haren ghetide maltanderē niet ho-
ren en mochtē. **h**eerde hē die mā gods

84
totten vogelen en seide. **S**usteren hout
op van uwen sange hent wi onse ghe-
tiden tot hebben. **D**oe swegen si rechte
uoert en hielden haer silenciū also lan-
ghe hent si haer ghetidē mit den loue
gods wel te punte wt hadden. en hi hē
weder oerlof gaf te singen. **D**oe hieue
si rechteuoert haren sanc weder op. en
soghen als si te voien deden. **S**i sinte
franciscus telle plach een eemkijn op
enen vighboem te sitten. en te singen
nae sijne wijlen. **E**n want den knecht
gods die in allen dingen hoe klein dat
si waren die moghentheit gode seerde
verwonderē en louen en hem dat dier-
ken dicwijl totten loue gods plach te
permanen so riep hi eens dages tot hē
En recht oft vanden hemel hadde ghe-
leert gheweest so quamt op sijn hāt sit-
ten. **D**oe seide hem sinte franciscus du
eemken mijn suster singhe nu en loue

Dinen here dinen scepper mit volherte
liker blijscap. **D**oe begant sond merre
rechtuoert te singē en dat duerde also
langhe thent hē die vader hiet vlieghe
weder tot sijnre steden. **H**i bleef achte
daghe al daer. en elcs daghes quāmet
eens op sijn hant en lanck. en schepde
weder van daen alst oerlof hadde **D**oe
seide sinte franciscus tot sineu gheselle
laet ons onser suster desen een kijn nu
oerlof gheue wāt si heeft ons genoegh
achte daghe lanck mit haren langhe v
blijdet en totten loue gods verweket.
En rechtuoert doe si dē oerlof hadde
schepde sy van daen. en en wort achter
die tijt niet meer ghesien of ghehoert. :
recht of si des heiligē māsghebot gheē
sins en hadde dooren verhoē. **O**p eere
tijt doe hi sieck was wort een pheisaet
die cort gheuanghe was van eenē ede
len man al leuende gesent ende rechte

82
uoert doe die voghel den heyligen mā
gods hoerde en sach hinc by hē mit al
sulcher vriedelicheyt aen dat hi in gez
rewijs van hē niet scheiden en woude
Wāt al wort hi dicwile buyten dē huy
se in eenen wijngaert geset dair hi wel
henen vlieghe mochte of hi woude soe
vloech by nochtan altoos wes omme
recht oft hi altoos mit dien heylighen
man op gheuoed hadde gheweest.
Daer na wort hy eenen man ghegeue
die van minnen dicwile den heilighē
vader plachte visiterē. **D**oe en woude
hi mit allen niet eten recht of hi seer be
droeft hadde gheweest vande heilighē
vader te scheiden **D**aer nae wort hi we
der ghebrocht en rechtuoert doe hi sinte
franciscus weder sach **D**oe verhie hū
sine vloghele en scoude sijn pluymē en
nā sijn aes seer begeerlic en wel **D**aer

na quam sinte franciscus tot eentre an-
der of ghescheyde stede daer veel voge-
len van menigherhande manieren bi
sijnre cellen quamen dat si met hare
lange en met menigherhande wijfen
die si hadden van sijnre coemsten sche-
nen te verbliden en hem te noden om
een wijl tijts daer te bliuen. **D**oe hi dat
sach seide hi tot sinen gheselle **B**roeder
mi duncket dz die wille gods te wesen
dat wi hier een wijl tijts bliuen. ouer-
mits dat dese voghelkens onse suster
hem schinen van onser coemste aldus
seer te verbliden. **D**oe hi een tijt daer
gheweest hadde began hem een valch
die dair nestelde seer heimelic en vrien-
delic wordē. want des nachts als die
heilige mā ghewoenlic was te metten
te gaen. soe plach die valc die tijt mit si
nen lange en mit sinen ghelude als ee-
ōmaenre te voercomē. **D**at sinte frant

83
tiscus seer ghenaeem was ouermits dz
hem die vermaninge des valcs vā al-
re traechheit ontbonden hadde. **E**n doe
die knecht cristi wat cracker began te
wordē dan hi was spaerde hē die valc
dat hi hem alsoe vroech niet en werke
de mer plach recht oft hem vā gode ge-
leert hadde gheweest. inder dageraet
die clockesijnre stemmen al euentken
te roerē. **H**et schijnt recht een bewisen
vā gode te wesen in dien dat die voge-
len van menigherhande manierē. en
die valche elc na sijnre wijfen verblide
Dat die oefenaer ende die louer gods
metten voghelen der godscouwinghe
in die tijt op gheuoert wert. en inder
ouerster enghelen kennisse en in min-
nen oheuen soude worden. **O**p een an-
der tijt was hi oec een wijl in een and-
ofghescheiden stede. daer die ludelics
vanden lande met menigherhāde ver

diet ghemoept worden. **W**at daer wa-
ren also veel quader gripender wolue
dat si niet alleen die beeste mer oec me-
de die ludē oſcoerde. **E**n oec plach daer
laerlics een haghel te comen die beide
corē en wijngaert hi na allē verderfde
en doen hi dien bedruckedē luydē pre-
dicte seide hi hē onder ander woerden
totter erē en totten loue des almacht-
ghē gods loue ien dat alle dit ongeual
niet meer gheschiē en sal en dz die heer
die tijlike dinghē omeeren sal. ist dat
ghi mi ghelouet en uwes seluē ontfer-
met en warachtighe biecht te vorē doē
wil mit eenē voldoen der penitencien.
Oec mede seg ic u daer toe. ist dat ghi
dier gauē gods onāchaerlijck sijt en
weder tot uwē sondē keert dat ghi dā
vau nre wes gheplaget selt wordē. en
die helste meer ghepinicht en het sal eē
meerre toern gods op u comē. **V**ā dier

84
cijt deden si penitencie na sinē rade en
beide die plaghē hielden op dat si noch
vandē woluen noch vandē hagel niet
meer ongeuals en haddē. **I**n dat noch
meer is. **A**ls die haghel op haergebuere
bruchtē viel en hem genakede soe hielt
hi op of die vlaghe des haghels keerde
hem eenē anderen wech ome. **A**lso dat
die haghel en die wolue sante franciscus
voerwaerde hielden en en moepdē die
luyden niet meer die hē tot penitencie
en tot beteringhen vā leuen keerdē al-
soe langhe als si na d'eerster voerwaer-
den peggens die eewe gods gheen on-
rechten deden. **H**ier om is goedertier-
lich vā des heilichs mans godlike goe-
dertierenhept te gheuoelen die vā also
wonderliker soeticheit en mogentheit
was. dat sy die wreede dieren bedwāc-
ende die wilde beesten temmede ende
leerde des beesten natuere den we-

der spannigen mensche die selue onge-
hoersamich is. ghehoersamich te we-
sen **W**aerlic die godlike goedertieren-
heit ist die met allen creatueren ouer-
draghet en tot allen dingen goet is en
heeft die belofte des teghenwoerdigē
leuens dat nu is en toecomen sal

Wan sijre vieriger minnē. en hoe
hi een martelaer begheerde te steruen

Dat neghende capittel.
Jesoude die vierige minne daer
die vrient des brudegoms mede bega-
uet was te vollen mogen vertellē wāt
hi was altemael als een coel viers vā-
der godliker minnē verwackert bega-
uet en ontfunct. En op dat hi vā allen
dinghen totter minnen gods verwa-
kert mochte worden. so verblide hi hē
in allen creatueren die god ghemaect
hadde. en ouermits eēvolic aenscott-
wen der dingen soe verhie hi hē tottē

85
eersten beghinne en totter leuendiger
saken daer alle dinghen tot ghecomen
sijn **H**is rouwede mede in die scoonhe-
der creatueren die alre schoonsten die
daer in verborghen is. en byden voer-
stappen die indē dinghen gheprint. sijn
ghebleuen **H**o veruolchde hi sinē ghe-
minden ouer al en maecte hem seluen
alsoe van creaturen een ledere daer hi
mede opmochte climmen om den ghe-
nen mede te ghenakē die altemael be-
gheerlic is. **W**ant mit onspreekelijker
minnen der innicheit so mercte hi sijn
goetheit in allen creature recht als in
wtuloependē rivierkens **E**n vernam
recht als enen hemelschen sanc die soe
richeit der doechden en der werckē die
hem van gode beuolē waren en node-
se alle mit soeticheden tottē loue gods
also dat die ghecrupste ihesus als een
bondekijn van mirren tusschē die boe

Gen sijns' gemoedes' stadelijck plach te
woenen daer hi ouermits den brande
der ouerdraghender minnē mit allen
in begheerde ouerformet te wesen. **D**ā
dertienē daghe totter vastē als in dier
tijt dat cristus inder woestnē was soe
plach hi of ghescheiden steden te soekē
ēn te wesen in eenre cellen beflotē dair
hi groote nauwicheit van eten ēn van
drincken in vasten ēn in bedinghē son
der ophouden in den loue gods was
Om sonderlinghe minne der pnnichz
te vercrighen dat hi recht mit vieriger
minnen in cristum wort ghedraghen.
En sijn gheminde loonde hē mit alsulc
ker heymeliker minnen weder dat die
knechte gods dochte dat hi die teghen
woerdicheit sijns behoeder seēpaerlic
ke voer sijn oghe hadde na dat hi sinē
broederen somtijt heimelic plach te v
sellē **H**i plach sondlinge minne totter

86
lichaem ons heerē mit alle sinen crach
ten te hebben ēn hē verwonderde alte
leer van dier lieuer waerdicheyt ēn vā
dier waerder minnen. **D**icwijle plach
hi dat lichaem ons heerē tonfanghen
ēn alsoe pnnichlick dat hij ander men
schen pnnich daer mede maecte als hi
vande smake des onbeulecten lāmes
recht inder sielen droncken wort ende
dicwijle te ontgheestē plach. **D**ie moe
der ons heerē ihū cristi plach hi in gro
ter minnen te hebbē wāt si den heere d
moghentheit onsen broeder heuet ghe
maect **E**nde wi ouermits haer die ont
fermherticheyt hebben vercregē naest
cristum soe hadde si sondlinge minne
tot haer ende vercoofte tot eenre voer
spreecker voer hem ende voer die ghe
ne die hem toehoren. **E**nde plach tot
haerre eeren van sinte pieters' ende sin
te pauwels daghe toe ende tot ha

re hemeluaerts dach te vastē. **H**i was
oec mit enen ontuerscheidelikē bande
der minnen ghebonden aendie hemel
sche gheeste der enghelen die indē god
liken vuer der minnen ontsaken sijn
om die sielē die daer vercotē sijn voert
te ontfuncken. **E**n om die minne die
hi tothē hadde plach hi vā onser vrou
wen hemeluaerts dach dicwyle vier
tich dagen te vastē en in sinē ghebede
te wesen. **M**er sinte michiel ouermits
dattet sijn officie is die sielen voer go
de te presenteren plach hi sonderlinge
reuerencie te bewijlen om der groter
minnen willen die hi tot alre mensche
salicheyt hadde. **A**ls hi alre heilighen
gods ghedochte die recht als gegloey
de steen sijn soe wort hi vanden godlij
ken vier ontsaken. **E**n alle die aposte
len sonderlinge sinte pieter ende sinte
pauwels om die vierighe minne die si

87
tot criscum hadden plach hi als meest
pnnicheit te hebben. en die ghemeen
vasten tot haerre waerdicheit te hou
den. **D**ese arme gods knechten hadde
niet meer dan twee cleyn vierlingen.
dat was sijn siele en sijn lijf. dat hy wt
milder minnen mochte gheuen. **E**n de
se twee plach hi der minnen cristi also
sadelic te offerē dat hi alle tijt dē lich
aem metter strenghicheit van butē en
den gheest ouermits der vieriger min
nen van buten en van binnen plach te
offerē. **E**n also plach hem die ouer gro
te pnnicheit der minnen opwaerts in
gode te dragen dat sijn begheerlicheit
plach tot allen dingen wegherecket te
wesen. **W**ant wat wond walt die ouer
mits soeticheit des herten alre creatu
ren broeder ghewordē was. dat hi al
le den ghenen die metten beelde cristi
gheteikent en met sinen bloede verlos

set warē mede totter minē cristi broch
te. **H**i en rekende hem seluē gheē vriēt
cristi te wesen. **H**et en waer dat hi die
sielen mede sterde en voede die hi heeft
verlost. **E**nde plach te segghē dat niet
voer der sielen salicheyt te setten en is.
dat hi daer mede bewysde. **W**ant die
eenighe gheborē gods lone voer die sie
len anden crupce steruen woude. **E**n
de hier omme hadde hy menighen ar
beyt inden ghebede en dicwil moede
lede om die menschen te leeren en me
nighe hardicheyt des leuens om dē an
deren goet exempel te gheuen. **E**n die
wyl als hy van dier hardicheyt berispt
woert soe plach hi te antwoerden dat hi
anderen luyden tot eenen exempel ge
gheuen was. **W**ant al wast dat sijn ont
beulecte natuer die haer seluen willich
lick ons tgebot des gheestes gheghe
uen hadde gheēre castijngē en behoef

88
de. **N**och tans om eens anders exempel
willen plach hi te dicwil te pinighē en
te belassen en wanderde om and luyde
die harde wegghen en seyde. **A**lsprake ic
mitter menschen en miter enghelen
tonghen en gheē minne in miselue en
hebbe en minen naesten gheē exempel
der doghet en bewijse so vorder ic hem
luttel en niets niets miseluen. **N**it gro
ter begheertē minde hi die gloriose vic
torie der heiligher martelaren. wiens
blamme der minnē niet gheleschet en
mochte werden noch haer stancheit v
wonnen. **D**aer om begheerde hi selue
die oec mitter volcomenre minnē die
den vrese verdrijsbe gauet was mitter
martelaren sijn bloete storten en hem
seluen als een leuende offerhande also
dē here te offerē op d; hi vō die voer of
gestouē is gelikē en dāckē mochte en
van mensche tot sijnre misinen te tres

ken. **W**ant inden seften iaer na sijnre
bekinghe bereyde hi hem in syrien te
varen om den sarracinen en den ande
ren onghelouigen kersten gheloue en
penitencie te prediken en al daer een
martelaer te worden. **A**er doe hi te sce
pe was ghegaen om derwaerts te va
ren. wert hem die wint tegen en moest
van node in nauonien lande. **D**oe hi
al daer een wijle ghewacht hadde. en
gheen scip vindē en mochte dat ouer
vare woude. en sach dat hi sijn bekeer
te niet vervollē en mochte vernam hy
ander scipluden die tot anchonam va
ren souden dien badt hi dat si hem om
die minne gods al daer mede voeren
wouden. **E**nde al wast dattet hem die
scipluden om dat ghebrece vandē coste
en den veerscat mit hardicheden wey
gherde. nochtan ghinchi op die goet
heit gods mit sinen gheselle al heyme

lic mede te scepe. **D**oe quam daer een
man als te vermoede is om sinte fran
ciscus willē van gode ghesent die veel
nodrusten voer hē brochte en riep daer
enen wten scepe daer die vrese gods in
was en seide hem aldus. **B**ewaer alle
dese dingen trouwelykē totter armer
behoef die inden scepe sijn. en deyltet
hē vriendelike int eerste dat sijs behoe
uen. **H**et gheviel dat die sciplude ouer
mits den winde die hē contrarie was
binnen langer tijt gheen landē en con
den ghenaken en verteerdent alle dat
si hadden en niemāten behielt yet son
der alleen die arme franciscus hadde
noch die aelmiffen die hem van bouē
ghegheten was. en al en wasser dier
niet veel nochtā wort si vander cracht
gods also vermeerret en also omenich
toudicht dat si lāge tijt doe si inder zee
waren eer si te hauen quamen alle ge

noech hadden. **D**oe die scripludē sagen
dat si ouermits den knecht gods veel
wesen vander zee en van hongher ont
gaen waren. dancten si den almacht
ghen god die sinen vrienden en sinen
knechtē vriendelic en trouwe plach te
wesen. **E**n doe sinte franckise? doer dat lāt
began te wanderen en dat laet dē euan
gelien te saepen. dede hi veel vruchten
Mer ouermits dat die verdiente mar
telaer te wordē sijn herte also verwon
nen hadde. dat hi bouen allē verdien
ten der doechden om cristus minne be
gheerde te steruen. **H**oe wanderde hi
noch tottē onghelouigen waerts. om
dat euāgeliiū cristi daer onder te predi
ken en oft hi een martelaer daer moch
te worden. **W**ant hi hadde alsoe grote
minne daer toe al was hi cranc inden
lichaem dat sijn begheerte verre voer
den lichaem indē wegheleiep recht als

een die inden gheeste dronckin was
Mer doe hi in hispaniē ghecomē was
quam hē vander verhengenisle gods
die hem noch tot anderen dingen ont
houdē woude en sware siecte an. ouer
mits welker hi anderwerf sijn beger
te niet veruollen en mochte. **D**aer in
mercte hi en wort gheware dat sijn te
ghenwoerdich; der ionger plantinge
die hi gheplāt hadde noch nodruftich
waer al rekende hi dat steruē tot sijns
selfs behoef sijn ghewin te wesen. **H**i
keerde weder omme die scaepkens te
hoedē die sijnre sochououdicheit beuo
len waren. **M**er die begheerte mar
telaer te worden was alsoe starck dat hi
noch derde werf om dat gheloue mit si
nen bloede te vermeerre onder die sa
rasinen weder woude replen. **W**ant in
dat dertiende iaer van sijnre bekerin
ghevoir hi met veel arbeys en groter

oreesen tot syrien waerts. op dat hi tot
ter teghenwoerdich; des soudaens vā
babilonien mochte comen. **E**n tusschē
die kerstē en sarracinē was een swaer
oerlogē aen beiden siden alsoe op ghe
staen dat niemant vanden enen tottē
anderē sonder vrese sijns lijfs mochte
comen. **W**ant die soudaen hadde een
wreet ghebot gheboden. dat so wie hē
een hoeft van enen kerstē leuerde. die
soude daer of een gulde bysant te loen
dair of hebbē. **N**er sinte franciscus die
onuerslaghe de ridder cristi hoepte cort
sinen wille te ōweruen en onueruaert
voerden doot bestont hi den wech mit
groter begheerten. **H**i dede sijn ghebet
en wort vanden here ghestarcket. **E**n
leide mit goeden betrouwē indē here.
Als die propheet sprac. **A**l wander ic in
dat middel des sceems der doot ick en
sal gheen wederheit ontfien wāt u bis

te met mi. **D**oe hi met sijn gheselle dat
een verlicht broeder was en den wech
bestaen hadden quamē hē twee scaep
kens te ghemoeete dair hi seer of oblyt
wort en leide tot sinē gheselle. **B**roeder
sette dijn betrouwen inden heer want
dat euangeliū wort in ons ōuolt dairt
seit. **S**iet ic sende v als scapen middē on
der die woluen. **E**n doe si wat vorder
quamē. quamē hem ghewapende
sarracinen te ghemoeete. die recht als
woluen haestelic totten knechtē gods
liepen. **E**n recht als scaepkins waren
en vinghense en handeldense ongena
delic en met veel lasters en scanden en
floegense en bondense in bandē. **D**aer
na brochten sē nader verhenghenisse
gods totten soudaen nae sinte francis
cus begheerte. **E**n doe hem die prince
gheuraget hadde vā wien en wair om
en hoe si ghesend et warē en hoe si daer

ghecomen waren. **A**ntwoerde franciscus die knecht gods mit eenre onuersaechder herten dat hi van ghenē mensche ghesent en ware. mer vandē ouersten gode om dat hi hem en sinen volckeden wech der salicheit wijzen soude en boetscappen hem dat euangelium der waerheit **D**oe leerde hi dē soudaē mit also groter stantachticheit des herten mit also groter starckicheit des gemoedes. in also groter uerichept des gheests datter mer een god waer indē wesen en drienoudich indē persoē en ihesum cristū sinē soen behouder alre menschen. op dat dat euangeliū in hē verclaert worde. en warachtelick volbrocht daer ghescreuen staet. ick sal v mont wijsheit gheue dair alle uwe wederfaken niet wederstaen noch weder segghen en mogen. **W**ant doe die soudaen die wonderlijcke uericheit des

gheestes indē mā gods ghewaer wort hoerde hi hem gaerne en nodē sere dat hi mit hem bliuen woude. **D**oe seide hem die knecht cristi wilstu di met dinen volcke tot cristum bekeren so wil ick alte gaerne om sijne minnen wil met di bliuen. **E**n ist dattu twiuelste machometus ewe om dat gheloue crite laten. soe laet een groot uer maken. en ic wil met dinen papen in dat uer gaen op dattu doch bekennē moghete welck gheloue sekerre en salichlijcker is te houden **D**oe seide die soudaen **I**ck vermoede dat niemant van mijnen papen om sijn gheloue te beschermē in dat uer soude willē gaen. ende laten hem barnen. of enighe grote pijnē daer voerlijden soude. **W**ant hi sach dat een vanden outsten papen daer alre meeste stantachtelijken inscheen te wesen doe hy dat wertz ghe-

hoert hadde. van daen alrede gheulo-
ghen was. **D**oe seide die heilige man
weder tot hē. **W**ilstu mi voer di en voer
dijn volc louen ist dat ic ongheschadet
wten vuer come dat ghi dā dat ghelo-
ue cristi aen nemē wilt. **I**c sal alleen in
dat vuer gaen en worde ic daer in ver-
barn dat laet mijn sonden scout we-
sen. en ist dat mi die godlike moghent-
heit besermet en onthout. soe kennet
en gheloeft dat cristus gods cracht en
gods wijsheyt is. een warachtich god
en heer en een behouder alre mensche.
Doe antwoerde die soudaen dat hi de-
sen kuer niet aen nemē en dorste. **W**āt
hi die tweedrachticheit des volcx ont-
sach. **N**och dat boet hi hem vele costeli-
ker gauen te gheuen die die man gods
die om gheentijlike dingen. mer om
salicheit der sielen wt was. alsoe recht
als sijcōsmade. **D**oe die soudaen sach

93
dat die heilige man also volcomē was
dat hi der werelt rijedom versmadede
verwonderde hem seer en creech ouer-
mits diē noch meerre minne tot hem.
En al wāt dat hi hem totten kerstē ge-
loue niet gheue en woude of licht niet
en dorste nochtan badt hi sinte francis-
cus goetmoedelic dat hi die gauē namē
voer sijn salicheit den armē kerstēnen
of den kerckē voert te deplē. **M**er ouer-
mits dat hi die borden vanden ghelde-
scuwede. en oec in des soudaens herte
gheen wortel der warachtiger godlijc-
ker goedertierēheit en sach so en wort-
de hi des gheens sins nemen. **E**n wāt
hi oec sach dat hi in die bekeringe dies
volcx niet vorderē en mocht noch mar-
telaer wordē. doe keerde hi weder mit
ter vermaninghe gods totter ghelou-
gherlande. en aldus ouermits der or-
dinancien gods en des heilichs mans

verdiente gheschiedet wonderlijc dat
die viēt cristi voer hem mit groter be-
gheertē begheerde martelaer te steruē
en het en mochte hem gheens sijn ghe-
buerē. **O**p dat hi oec die verdiente der
begheerder doot niet en derfde. en dat
hi tot sonderlingen voerdeel van ghe-
naden naemaels te vercrigen onthou-
den worde. **E**n oec gheschiedet op dat
dat godlike vuer noch volcomelijcker
ontfinc soude werden in sijnre hertē
op dattet naemaels opēbaerlic wtba-
ren soude in den lichaem. **O** waerlich
heilich mā wes lichaem al wortet met
ten swaerde der tyrannen niet ghesla-
ghen. nochtan en wortet vandē ghelijc-
heit des lammes niet beroeft. **O** waer-
lich en volcomē heilich man. al ist dat
hem dat swaert des veruolgers sijn le-
uen niet en nam. nochtan en verloes
hi dat loen der martelaren niet.

77
Wan vliticheit en van crachticheit
sijns ghebedes. **D**attienste capittel.
Inte franciscus die knecht cristi
die voelde vanden heer naeden
lichaem een pelgrim te wesen. **E**n wāt
hi alrede totten aertlichen begheerten
van buten ouermits der minnē cristi
altemael onbetuelic ghewordē was.
so gaf hi hem sonder ophondē tot sijnē
ghebede en pijnde hem den gheest in
die teghenwoerdicheit gods altoes te
bieden op dat hi sonder troest sijns ge-
mindē brudegoms niet en bleue. **W**āt
dat ghebet als hi alle dinc ouer sacht
was hem een grote troest. **A**s hi die al-
tchanteen medeborger der enghelen
ghewordē was. die hemelsche wonin-
ghe mit vueriger begheerten om wan-
derde en sochte sijnē ghemindē dair hē
alleen die want der natuerē of geschei-
den hielt. **H**i was gode die in hē woch

te een hulpe als hi in allen dingen die
hi dede op sijn eygen cloetheyt niet en
betroude. mer op die goedertierēheyt
gods. en werp alle sijn ghedachten in
den heer. **W**ant wanderde hi. sat hi. ar
betde hi of ruste hi. binnē oft buten. so
was hi altoestot sinē gebede ghekeert
dat hi niet alleen dat hy mitter herten
en mettē lichaem vermochte. mer oec
mede al dz hi dede in al sijnre tijt sceen
gode ouer ghedragen te hebben. **H**i en
plach geen vermaninge des heyligen
gheests m̄z versumenissen voer bi latē
gaen. **W**āt als die quam so volchde hē
haer en ghebruycte der soetichz die hē
voer ghehoudē wort also lange als die
duerde. **E**n als hi inden weghe eenige
begraninge des heiligen gheests ghe
uoelde. soe bleef hi staenve en hiet sijn
ghesellē voer gaen. en keerde die niet
we ingheestinge tot een ghebrukē der

doechdē en dede also dat hi gheen ghe
nadē te vergheefs en ontfinc. **D**ic wyl
so werthi in alsulcher ouerscouwinge
gods verhangen en bouen hem seluen
en bouen menschelic gheuoelen alsoe
mit ghewelt op ghetoghen dat hi niet
en wiste noch en gheuoelde wat by hē
en omtrent hē plach te gheschien. wāt
eens reyfde hi doer een stede daer veel
volcx in was al ridende om sijnre crāc
heit willē op enen ezelen en dat volc quā
hem teghens van minnen die si tot hē
hadden bi groten hopen. **H**i wort van
den luden ghetoeret ghedronghen en
menichsins ghehādelt daer hi also on
beuoelic in scheen te wesen en en merc
kedes mit allen niet al wat men hē de
de. recht oft eē doot lichaem hadde ge
weest. **E**n doe hi doer die stede en doer
dat volc gheleden was en tot enen hu
te quam daer malaetsche luden in pla

ghen tewezenen vrage de die scoouwer
der hemelscher dingen. recht oft hi vā
anders waer ghecomen waer vlytelic
wanneer hi die stat daer hi voer bi warē
souden ghenaken. **W**ant sijn ghemoede
was anden hemelschē dingen also
gheheft dat hi die menichuoudicheit
geden en der tiden en der personē die
tot hem quamē niet en ghenoeide dat
hem dicwijl plach te gheschien als sijn
broeders wel wistē. **E**n want hi die be
gheerlike teghenwoerdicheit des heylighen
gheests in sinen ghebede vernomen
hadde. soe plach hi gaerne totten
ghenen te comen die alder verst vāder
werelt menichuoudicheit ghescheidē
waren. en daer om plach hi eenlike
den en veruallen kercken te soeckē en
aldaer in sinen ghebede te vernachtē.
Daer hi vernaelike aenuechtinge der
vianden dicwile plach te lijden. die in

96
betuoeliker wijfen met hem streden en
pyn den wt sinen ghebede te storē. **N**ec
hi was mit al sulcher hemelscher wapē
gheghewapēt. hoe datten die viandē
meer aenuochtē hoe dat hi starker en
vierigher inden ghebede wort en seide
tot onsen heer. **G**heer bescherm mi on
der den scheem dijner vloghelen voer
die ghene die mi pinigen. **D**es seide hi
totten bosen gheesten. doet in my alle
uwe macht ghi bedriegelike bose ghee
sten. **W**āt ghi en hebt ghene macht dā
alsoe vele als v god verhenghet. **E**nde
wat hy van my gheleden wil hebben.
daer staec bereet toe. dat mit alre ghe
troestheit te lijden. **D**ie bose gheesten
en mochten die stantachticheit sijn
ghemoets niet verdragen en scheiden
van hem mit confusien en mit scandē
Die man gods bleef alleen. en vernol
de dat woert mit suchte. hi maecte die

Oede nat mit tranē. hi sloech voersijt
borste mit sijre hāt. en pijnde hem in
verborghenre heimelicheyt met sinen
heer sinen god heimelike medesprake
te houden. **H**i antwoerde onsen heer
ondertidē als enen rechter. hi badt hē
als enen nader. hi plach mit hē te spre
ken als mit sinen vriendē. **E**n hi wort
al daer vanden broederen dies waer
namen somtijt ghehoert mit ludē ver
suchten bidden die godlike goedertie
renheit voer die sondaers: **O**ec bescref
de hi dat liden ons herē recht oft voer
hem ghestaen hadde. **A**l daer was hy
oec ghesien biddende opeenre nachte
cruyswijjs met wt gherecten armē. en
mit al dē lichaem verheue vander aer
den en ombuangen mit eenen blin
kendē wolcke op dat die verlichtinge
des lichaems van butē een ghetughe
gaue vander wonderlijket inlichtin

47
ghe die hi hadde inden ghemoede van
binnen. **A**l daer worden hē oec alst mit
sekeren litteyken onderuonden is die
heymelicheidē der godliker wijsheitte
kennen ghegheuen. al en openbaerde
hise selue niet van buten dan also veel
als der minnen cristi en der menschen
salicheit dienen mochte. **W**ant hise ide
het gheuult wel dat men een costelicks
dinc om een cleyne sake verliest. en die
gene die dat gaf daer mede vertoernt
wort dat hi des niet licht weder en ghe
uet. **A**ls hi wt sinē heimeliken ghebede
quam daer hi recht in verwādelt wort
als in enen anderen man. so pijnde hi
hem den anderen in allen dingen ghe
lyc te maken op dat hijs mitter ydele
glorie van buten niet quiten worde
dat hi van binnen vercreghen hadde.
En als hi onder dat volc onuerkenlic
vanden heer enighe begavinghe ont

78
sinc so werp hi altoes den ghenē die bi hem waren wat anders vorē. **O**p dat die hemelike in roeringhe des brudegoms van binnen van buten niet gheuielt en worde. **W**ant spijngewrafin gheswaer suchtinge sijn adem diep te verhalen en alre hā de wtwendige wijsen seuwede hi altemael in sinē ghebede als hi onder die broeders was ouermits dat hi tot stille heimelicheit minne hadde of ouermits als hi in hem seluen ghinc dat hi dan mit allē in gode ghetogen wert en plach sinē broederē dicwyl aldus danige dingen te seggen. **H**o wannē die knecht gods in sinen ghebede vanden heer eenige begauninghe ontfanget dā sal hi seggen. **O** heer desen troest hebstu mi owaerdige son daer vanden hemel neder ghesent. **I**c beuele dese gaue dijre behoedinge weder want ic gheuoel en weet wel dat ic

en onghetrouwe in dijnen scatte bin.
Ende als die knecht gods weder tot sinen ghebede comt so sal hi hem seluen alsoe cleyn ende een als sulckē son daer rekenen te wesen. **A**ls of hi gheen nicuwe ghenaden vande heer ontfangen en hadde. **D**oe hi eens tot eenre stede sijn ghebede dede. quam daer een biscop om hem te vanden als hi dicwyle plach te doen. **D**oe hi tot dier stede quam ghinc hi rechteuoert totter cellen daer die knecht gods sijn ghebet indede. **D**oe hi vilic an die doer clopte om in te wesen niet meerre bouthept dant behoerlyck was. ende sijn hoefe daer in stack. ende sinte franciscus in ghebede sach worden rechteuoert alle sijne leden beuende ende verloesoeck sijn sprake. **D**oe wort hi wt ghewelde ouermits dē wille gods achterwaerts ghedronghen ende seer verre of ghe-

wijst **D**ie bisscop verwonderde en wort
veruact en haeste hem totte broederē
als hi alre meest mocht en teerst dat hē
god die sprake wes gaf belijede hi sijn
scout die hi misdaen hadde. **O**p eēt tijt
doe die knecht gods een abt te moete
quam sat hi oetmoedelic vādē paerde
om hē waerdicheit te bewijsen en om
van sijnre sielen salicheit mit hē te spre-
ken. **E**n doe si lange en ghenoechlycke
collacie mit malcanderen hadden ghe-
hadt en die abt van hē scheide badt hi
sinte francisc^o oetmoedelic dat hi voer
hem bidden woude. **D**oe antwoerde
die lieue man gods en seide. ic sal gaer-
ne bidden. **E**n doe die abt een luttel vā
danen ghescheiden was seide sinte frā-
ciscus sinen gheselle Broed beydeth hier
een luttel ic wil die scout betalen die ic
gheloest hebbe. **E**n doe hi bat wort die
abt een onghewoenlike hetten en een

99
onbesochte soetscheit ghewacr die hy
van binnen nie gheuoelten hadde en
wert also begaue dat hi van hē seluen
quā. **E**n cort daer na doe hi weder tot
hem seluē quam. bekende hi dattet vā
sinte franciscus ghebede gecomē was
en creesch voert an meerre mine tot sin-
te franciscus. en rekende dat veel ludē
voer een mirakel voert. **D**ese heilige
man plach die seuen ghetiden mit vre-
sen en oec mit ynnicheden te houden.
Want al wast dat hi inden ogen inder
maghen inder miltē. en inder leueren
siecte en crancheit hadde. **N**ochtan en
worde hi an die want noch an gheen
dinc lenen als hi sanc mer altoes recht
opstaēde en bloets hoefte niet mit ont-
lopenden oghen of die woerden yet te
vercortē so plach hi sijn ghetidē te hou-
den. **E**n wast dat hi somtijt replede en
inden weghe was. so bleef hi staende

als hi las. en die ghewuente en liet hy
om gheens regens wille of en seide **I**
dat dat lichaem in stille te wesen sijn no-
drufte niet dat een spijle der wormen
wesen sal **M**it hoe sulckē vrede en mit
hoe sulcker stilheit is dan die siel schul-
dich die spijle des leuens te nemen **O**ec
rekenende hi seer misdaen te hebben als
hi in die tijt des ghebedes in ydelē fau-
tasien van binnen plach te dwalē. **E**n
als hē des ghelijcs pet gheuielso plach
hi dat coets daerna mitter biechtē we-
der te beteren **D**it had hi in sulckē ghe-
woenten ghebrocht dat hi vanden fan-
tasien selden ghebreec plach te hebben.
In eenre vassen tijt maecte hi een vaet-
kijn op dat gheen tijt ledich voer bi en
ghinge. en eens doe hi sijn ghetide las
en hem dat vat inden sinne quā en sijn
ghemoede dair of verstroeyt was brac
hi dz vaetkijn wt vuericheit sijn ghee

100
des en seide ic salt den heer offerē wāt-
ter sijn offerhande ghehindert heeft.
Die psalmen las hi mit also groter aē-
dacht des gheestes recht of hi onsen he-
re god teghenwoerdich hadde gehad
En als die naem gods daer in ghenom-
met wort so scheen hi recht vā soetichz
des naems mitten lippen daer nae te
licken **E**n want hi den naem des herē
niet alleen als dair om ghedocht wort
mer oec mede als hi ghesproken wort
of ghescreuen mit sonderlinger waer-
dicheit eren woude so riet hi sinē broe-
deren somtijts. dat si alle die cedulen.
dair die naem gods in ghescreuē was
waer sijn vonden vergaderen souden.
ende legghen se in een reyn stede wten
weghe op dat men den heyligen naem
des ouersten conincs die daer in ghe-
screuen was metten voeten niet en be-
trade **A**ls hi sonderlinghe den name

ihesum selue wt sprac of hoerde nome
so wort hi mit alsulcher volhertelijker
bliscap van binnen veruollet dat hi al
tem ael van buten scheen te veranderē
recht of een honichuloepende smaex si
nen mont ofte een welludēde gheluyt
sijn horen hadde verwandelt. Het ghe
uiel drie iaer eer hi sterf dat hi die ghe
buegghenis der gheboerten des reynē
kindekijns ihesum die ynnicheyt te
verweckē begaen woude en vierē mit
ter meester waerdiger hoecheit die hy
mochte. En op dat ment gheenre nielo
picheit toe scrūtē en soude soe verwerk
hi oer lof anden paens een crebbe te la
ten maken en hoep daer in te dragen.
en een osse en een ezels daer bi te setten.
Die broederen wordē daer toe gheroe
pen. dat ghemeen volc quam daer toe
also d' die heilige nacht mit veellichts
en mit lange seer hoechlic beganghen

101
wort. Doe stot die man gods voer die
crebbe vol godlijker minnē mit tranē
bestorten in godliker volichedē ouer
ghegotē. Men dede die misse ouer die
crebbe. **Franciscus** die dyaken cristi
lan dat en angeli. Daer na predicte hi
den volcke dat daer vergadert was vā
der ghebgeren des armē conincs. En
doe hi hem nomen woude hiet hi hert
van grootheit d' minnen dat kint van
bethleem te wesen. Een doghende wa
rachtich voder die om die minne cristi
die werelt ghelaten hadde en mit sinte
franciscus seer heymelick gheworden
was ghetugede en seide. Dat hi eē seer
scoon kindekijn in die crebbe sach leg
ghen slapen. dat die goedertieren vād
franciscus in beide sinen armen nam
en scheen of hijt wten slape wecte. Dit
visioen en is n; alleen te ghelotten wa
rachtich te wesen ouermits d' die goe

de warachtighe ridder dat ghetughe
daer of gaf. Mer die mirakelen betu-
ghent oec die daer na volgen. Wāt ist
dat men sinte franciscus exempel en le-
uen hier wel in mercte so ist een o'wae-
keringe der herten die inden gheloue
tricki vertragen sijn. En dz hop der creb-
ben dat vandē volcke ghehoudē wort
maecte wonderlike veel oecker beeste
ghesont. en verdreef menigher hande
ettel. En in alle dien dingen glorificeer-
de die heer franciscus sinen knecht en
bewijsde die grote crachte sijns hepli-
ghen ghebedes mit openbare mirake-
len voer alle die luden.

Wan sinē claren verstande der hei-
ligher scrifturen en vanden gheest der
propheeten. Dat xi. capittel

Atolighe vuerighe ghebet mit
Madiger oefeninge der doechde
hadde ope man gods tot alsoe groter

puerheit des hertē gebrocht alen had-
de hi gheengrote costelicheit in die hei-
lige scrifture nochtā was hi ouermits
die heilige leeringe des ewigen lichts
mittē godlikē schijnfel also doer dron-
ghen dat hi die afgrondighe heimelic-
heit der scrifturē mit wōderliker scar-
picheit des verståts plachte soeckē en
te vinden. Want die verborgen heime-
licheit doer dranc sijn verståt dat vā al-
re vleckē ghereinicht was. En dair die
meesterlike conste butē bleef staē dair
ghinc die begeerlicheit des minnes in
Hi plach somtijt in die boeckē te lesen
en dat hi eens verstont dat onthielt hi
en printet seer vasse in sijne memoriē
wāt twas wel recht dz hi dz mittē horē
vstōt dat hi alle dē dach mit begheerli-
ker minē ouerdochte: die broederē vra-
ghedē hē eēsof hē lief wair dat clerckē
die totter oerdē ontfangen waren die

heilighe scrift studeerden. **D**oe seide hi
het is mi lief. ist dat si naden exempel
crissi die meer plach te bidden dā te le-
sen die vlictheit des gebedes niet ach-
teren late. **E**n oec niet alleen daer om
en studeren om te weten wat si sprekē
sullē. mer dat sijt oec mede mittē werc-
ken bewisen dat si ghehoert en geleert
hebben en dat si dat dā mitten werckē
ander luden woert leren. **E**n ic wil dat
mijn broederen discipulen der ewāge-
lien sijn en also in kennissen der waer-
heit voertgaen dat si in puerheit v̄ sim-
pelheden toe nemen en opwassen. **O**p
dat se dat scalcche serpent vāder simpel-
heit der duuen niet en scheiden die die
ouerste meester met sinē ghebenedidē
monde te gader gheuoeghet heeft. **A**ls
wijste wesen als dat serpēt. en simpel
als die duue. **H**em was eens van eenē
gheestelijken man gheuraget die een

203
meester in theologien was. vā sommē
ghen swaren subtilē questien. daer hi
mit also claren verstande op antwoer-
de en bedude dat moech dz daer in ver-
borghen was. dat die gheleerde man
niet v̄moet en hadde. en plach dicwyl
na mit verwonderē te vertellē. **W**aer-
lic die theologie des heilighen vaders
woit mitter puerhze en mitter godsou-
winge recht mit vlogelen in dat hoge
opgheuoert gheliken enen vliegende
aern. **M**er onse wijsheit crupet mettē
buke opter aerden. **W**ant al en was hi
niet besocht in der letterē hi was noch
tan alsoe vol wijsheden dat hi subtilē
twifelachtige questie ontbāt en broch-
tet int licht dat dair in verborgen was.
Het en was oec gheen wonder dat si
te franciscus dat verstant der scrifturē
van gode ontfangen hadde. **W**ant hi
ouermits den nauolgen crissi die vol-

conten waerheit die inder scriftueren
gheleghen is in hem droech en bewijs-
de mitten werckē. **E**n oec want hi die
volcomen saltinge des heiligen ghee-
stes die der scriftueren leerre is altoes
mit hem droech in d' herten. **D**ie gheest
der progheten was alsoe claer in hem
dat hi toecomende dinghen voersach
en bekende die heimelichede der herte
alsoe dat hi die dinghen die verre van
hem waren sach recht of si hem tegen-
woerdich hadden gheweest. **E**nde oec
plach hi den sommighen die verre van
hem warē hem seluē teghenwoerdich
te vertoghen. **I**n die tijt doe die kerste-
nen een heidensche stad hadden bele-
ghen en was die mā gods daer bi niet
mit eniger wapen van buten mer mit
ten gheloue ghewapent. **E**nde doe hi
hoerde dat hem die kerstenen bereidē
se striedē versuchte hi swaerlic en sepoē

104
tot sūte gheselle. **D**ie here heeft mi ver-
toget ist dz die strijt toe gaet het en sal
den kerstenen niet wel vergaen en seg-
ict. ic sal een dwaes gherekent wordē.
en swige ic so sal ic daer woegē in mī
re consciencien of hebben. en hier om
wat dunct di hier of. **D**oe antwoerde
sijn gheselle en seide. vader het is die ē
cleyn dinc vandē menschē gheoverdele
te worden. **W**at dit en is dat eersteniet
dattu dwaes gherekēt biste. ontlaste
dijn consciencie en ontsich gode meer
dā die mēschē. **D**oe hi dat hoerde ghic
die bode cristi dē kerstenē m; minlikē
ōmaningē aen en bat hē dat si niet en
soudē striedē. **E**n seide hē te vorē waert
dat si op die tijt stredē si soudēt oliesen
Hi hieldē met harē verherden herten
haerspot dair mede enen woudēt niet
ghelouē. **D**ie strijt ghinc toe dair wort
ghestredē. **A**lle die kerstenē wordē voic

vluchtich dzeynde des strijtes was scā
de en groot verlies **W**ant der kerstere
bleeff dair wel tghetal vāses dusent
so doot so leuende gheuangē **D**aer in
scheent wel openbaerlic dat des arms
mans wijsheit niet te osmadē en was
Want eens gherechtigen mensche siel
openbaert onder tiddē meer waerhedē
dan seuen wiser mannen die in hogen
stoelen sitten en scouwē **O**p een ander
tijt doe hi weder van ouermeer gheco
mē was en toteenre stede predikē sou
de. haet hē een ridder oetmoedelic mit
groter pynicheit sonder aflatē dat hy
met hem woude etē. **H**i quam tot des
ridders huys. en al dat ghesinde wort
verblijt. om dz daer alsulcke arme gaf
ten quamē. **E**n voer die maeltijt dede
hi als hi ghewoen was oetmoedelich
sijn ghebet. en loefde gode mit opghe
lagen ogen totten hemel. **N**aden ghe

105
bede riep hi den waert al heymelic tot
hem en seide. **S**ich broeder op dese tijt
bistu mijn waert. en om dijnre beden
wille den ic comen eten in dijn huys.
hoer minen raet op dese tijt sonder ver
trecken **W**at du en sulste hier niet eten
mer ands waer **D**oet nu mitter vaert
dijn biecht mit warachtigē berouwe.
en en laet daer niet in di bliuen onghe
biecht **D**ie heer wil di huden dancken
dattu mit also groter minnē sijn arme
knechten in dijn huys ontfangen heb
ste: **D**ie ridder dede rechteuoert als hē
sinte franciscus riet en biechte teghen
sijn geselle en schickede sijn huys en be
reide hē totter doot als hi meest moch
te **H**i ghingen ter tafel sittē. en doe die
ander begonnen te eten gaf die waert
den gheest sonder vertrec. nae dat die
man gods ghesleit hadde. en starf also
men haestigen doot **A**lsoe dat die goe

deertierenheit des vaders die hi an die
armen bewijsoe so vdiende dat hi na-
den woerden cristi eensprophetē loert
verdiende **W**ant hi enen propheet ont-
finc. **D**oe hi nae sinte franciscus waer-
scuwinge teghen die haestige doot hē
voersach mitten wapenen der peniten-
cien op dat hi dien ewighen doot ont-
gaen mochte en in die ewige taberna-
kel comen **O**p een ander tijt doe sinte
franciscus in eenre stat siec lach. wort
daer een siec priester die onsuuer ende
waerlic was mit groter siecten bewan-
ghen op een bedde tot sinte franciscus
ghebrocht die hem mit alle den ghenē
die daer bi warē al screiende badē dat
hi hem mitten teyken des cruce teike-
nen woude **D**oe seide hi tot hē. **W**ant
tu tot noch toenader begheerten des
vleisches ghekeeft hebste en dat oerdel
gods niet ontsien en hebste. hoe mach

106
ic di teykenen mitten cruce **I**ae doch
om dier pinniger begheerten wille der
gheenre die voer di bidden soe teyken
ich di mitten teyken des cruce in den
name ons heren **M**er weet dat te voer
dattu noch sware dingen liden sulste.
Ic dattu nae der ghesontheit wes val-
leste in dinen ouden leuen wāt om die
sonde der ondancsamicheit so pleghet
daer een argher naden argen te comē
Hi teykenen mitten cruce ende rech-
tetoert die in een doot siecte ghelegen
hadde stont op al ghesont: ende loefde
gode effseide. **I**c bin verlost. mer sijn
benen en sijn zenen crakeden daer sijc
alle hoerden recht oft men droghe hou-
ters mitter hant ghebroken hadde.
Cort daer na viel hi in sinen ouden on-
teynen leuen. **E**n doe hi op een tijt in
eens canonicus huys des auonts ghe-
gheten hadde bleef hi daer des nachts

slapende. en dat daer vanden huse viel
haestelijc neder. En alle die in dē huse
waren ontghingen mittē lijue sonder
die onsalige man bleef dair onuerfien
lic onder doot. Also dat mitten rechten
oerdel gods dies menschen leste dingē
arger werden dan die eerste ouermits
die sonde der ondanclamicheit en om
dat hi die ghenade gods versmade. Op
een ander tijt quā een innichedel wijf
tot sinthe franciscus om hē haren noot
te clagen en raet daer ofte nemen. **H**i
hadde enen man die seer ongenadich
en wreet was en haer seer hinderlic in
allen goeden wercken. en badt hē dat
hi voer hē bidden woude dat god met
sijnre ontfermhertich; sijn herte wou
de bemorwē. **D**oe sinthe franciscus dat
hoerde seide hi totter vrouwen aldus.
Ganc in vrede du sulste sonder twiuel
corfelic van dinen man ghetraest wor

107
den en seide daer toe. **B**eght hē vā gods
wegen en vā mynre wegen. dattet nu
een tijt is der goedertierenheit en nae
maels der rustē. **D**at wijf nam oerlof
en ghinc daer si haren man vant en sei
de hē die boetscap die hair bevolē was.
Die heilighe gheest quā op hē en dede
recht als een die vernieuwet was met
alre sachtmoedicheit aldus den wyue
antwoerde. **V**rouwe laet ons dē heer
dienen en onse sielē behoudē. en ouer
mits aen legghinghe der goedervrou
wen leefden si menich iaer dair nae in
enen repnen leuen: en stouen openen
dach. en voerē te gader tot onsen here
gode. **D**aer was eē wonderlike cracht
des gheests der prophetien in dē man
gods: daer hi die onmachtighe verdor
rede leden ghesont mede maecte. daer
hi den harden herten goedertierēheyt
mede in printede. **E**n oec was daer een

grote claerheit des gheestes in hē dat
hi die toecomende dinghen also in be-
kende dat hi oec die heymelicheyt der
consciencien wiste. recht als eē ander
helizeus die helpas dubbelden gheest
ontfangen hadde. Want doe hi op een
tijt eenen mā die sijn heimelike vrient
was sommige toecomende dinghen te
voren hadde gheseyt. en hē daer an twā
uelde. Doe seide hi op dat hijs te bat ge-
louen mochte een heimelicheyt vā sijn-
re consciencien. Dat hi ghenē mēsche
die leefde nie wt ghesproken en hadde
tot welken punte hi hē enen salighen
raet gaf. Ende also als hem die knechte
gods te voren gheseyt hadde en ghera-
den alsoe brocht hi dat punt tot eenen
goeden saligen eynde. In die selue tijt
doe hi van ouermeer ghecomen was.
hadde hi eenen ghesele die leonardus
hiet: en het gheuuel ouermits dat hi vā

108
den wege vermoeyt was. dat hi eē lut-
tel op enen ezel reet. sijn ghesele volge-
de hem na die oec vermoeyt was en be-
gan in hem seluen van cranchede wat
te murmureren opten heiligen mā en
seide. Deses mans ouders en die mijn
waren onghelijc nocht hi en ic moet si-
nen ezel te voet leyde. Doe hi dat doch-
te sat sinte franciscus voert vande ezel
en seide. Broeder het en hoert daer niet
wel toe dat ic ride en du te voet gaetste
wāt du waerste inder werelt veel del-
re en machtigher dan ic was. Doe ver-
wonderde die broeder alte seer en met
groter scaemten van binnen bekende
hi hem onrecht ghedaen te hebben. Hi
maecte hē al naect en badt mit tranen
opter aerden om oghiffenisse en sprac
alle sijn ghedachte bloteliken wt. Een
broeder die grote minne tot gode had
de ende tot sijnen knechte franciscus.

plach dicwyl te dencke in sijnre hertē.
dat die ghene der ghenadē gods waer
dich waer daer sinte frāiscus minne
toe hadde. **E**nso wie gheen minne tot
hēen hadde dat hi vandē ghetale niet
en waer die behouden souden bliuen.
En doe hi mit aldusdanigen ghedach
ten stadelic becommert was in sijnre
hertē en des heilichs mans gheselschap
seer begheerde. nochtan dat hi die hey
melicheit sijns herten ghenen mensch
wt ghesproken en hadde riepē die god
dertieren vader tothem en seide. **K**int
en wil met desen ghedachten niet ton
ureden wesen. wāt ic heb di onō mijn
liefste vrienden in my mede gheset. en
wil di gaerne mijn gheselschap en mijn
minne mede deplen. **V**ien broeder oer
wonderde dair of en creech meerre yn
nicheit en minne tot gode en den heili
ghen man en wort m; groter ghenadē

107
beganet. **D**oe hi optē berch vā aliaer
ne in een celle besloten was begheerde
een broeder mit groter begheerten pet
vanden woerden gods dat met sijnre
hant cortelic ghescreuen was want hi
hoeppe vā eenre groter becoeringe niet
des vleyschs. mer des gheests daer of
verloft te worden of dat hise ghenade
like soude moghen liuen. **W**an dier be
gheerten quellede hi mit vresen vā bit
ten en vā scaemte en dorste hysse den
eerlamigen vader niet ontdeckē. **M**er
dient geen mensch en seide dien open
baerdet die heilige gheest. **W**āt hi liet
hē vā dien seluen broeder reescap bren
gen en screef d; lof gods mit sijns selfs
hant daer in also die broeder begheer
de. en ten leste sijn benedictie. en seide
neet dit bliue kijjn en beware dat wel
tot dijne doot toe. **D**ie broed ontfint
daer hi langhe nae begheert hadde en

rechttoert wort hi alle bedrieghe quijt
Die brief wort ghehouden en̄ want hi
naemaels grote dingen dede soe wort
daer die macht mede betuget die sinte
franciscus van onsen here god ontfan
ghen hadde. **H**et was een bloeder die
in also veel almen van buten merckē
mochte seer heilich vā buten seheen en̄
stichtich vā zeden. **M**er hi was sonder
linge eenre hande. hi was altoes in ge
bede doende en̄ hielt sijn silenciū alsoe
strenghelic dat hi niet mit woerdē. mer
mit teykenen sijn biechte plach te doē
Het gheueel dat sinte frānciscus quam
daer die broeder woende om hē te sien
en̄ van hem mit anderen broederen te
sprekē. **E**n̄ doe si alle dien broeder prijs
den en̄ groot maectē. **A**ntwoerde hem
die mā gods. **B**roeders laet of en pūset
mi die bemantelde bedriegnisse niet
in hē. **D**etet inder waerheit dattet des

10
duuels becoringe is en̄ een bedriegelij
ke verleidinghe. **D**oe namen die broe
ders dat swaerlic en̄ rekenden dat on
mogelic te wesen. dat in also veel lictet
ken en̄ ghetughe der volcomenheit be
driechnisse soude moghen wesen. **E**n̄
niet lange daerna ghinc hi vter oerdē
En̄ doe wortet openbaer mit hoe sulc
her clærheit van binnen die mā gods
die heimelicheit des broeders bekēde
In deser manieren seide hi veelre men
schen val te voren. die nochtan sehenē
dat si stonden. **E**n̄ oec van veel verkeer
de menschen dat si noch bekeert soude
wordē. **E**n̄ daer in seheen recht dat sin
te franciscus tottē spiegel des ewichs
lichts gheromē was dair hi in seouwe
de ouermits welcken wonderlijcken
schijnfel hi lichamelijche dinghen die
verre van hem waren clærliken sach.
alsoe of si hem by hadden gheweest.

Speere tijt hielt sijn vicarius capittel
en hi dede sijn ghebet inder cellen. En
was op die tijt indē ghebede recht als
een middelaer en een dadinges man
tusschen gode en sijn broederē. En doe
een vandē broederē hem niet sculdich
en gaf noch sijn disciplinen niet ontfā
ghen en woude. Dat sach sinte franci-
cus inden gheest. en riep enen anderē
broeder tot hem en seide. Broed ielach
den bosen gheest op dies onghoersa-
michs broeders rugge sitten. en hieltē
al vastebiden halse en hadde hem den
brepdel d' ghehoersamicheit ofgedaen
en leide hem waer hi woude. En doe hi
voer dien broeder badt lieten die vyāt
rechtuoert mit confusien en scanden
Daerom ganc en segdinen broed dat
hi sonder merren sinen hals bughe on-
der dat iuck der ghehoersamicheit: en
doe hem de broeder die boetscap broch

te wort hi rechtuoert bekeert tot d'set
here god. en viel oetmoedelijke neder
tot des vicarius voeten. Op een ander
tijt quamen daer twee broederē vā her-
ren om desen knecht gods te sien en te
spreken en van hem ghesichtet te wor-
den. Doe si quamē en hem niet en wort
den wāt hi wten volcke cort weder tee-
cellen was ghegaen. soe ghinghen die
broeders al bedruet wed vā daen. Doe
si ghingen en hi nochtan van haren co-
men en van haren gaen nae wtwendē
gherwisen niet en wiste. so ghinc hi te
ghen sijnre ghemoentē wt sijnre cellē.
en riep hem na en ontfincle oetmoede-
lic. En doe si mit hē na haerre begheer-
ten ghesproken hadden liet hijse gaen
mitter benedictien ons heren. Twee
ander broeders soudē oec eenstot hē
gaen. en die outste vandē tweeē dede
den iongerē wat moepnissen en wat

onrechts indē weghe **E**n doe hi tot sinte franciscus quamen. vragede hi den iongen broeder hoe dz hem sijn gheselle teghens hem inden weghe ghehadt hadde. hi antwoerde en seide. wel gheuoech **D**oe seide hem die heilige vader broeder wachti dattu vā oetmoediche den nieten lieggeste. wāt ic wetet wel: mer ontbeit een luttel dusulstet mede weten **D**oe verwonderde den broeder harde seer hoe hi die dinghen die verre van hē gheschieden also inden gheeste mochte bekennen **N**iet lange daerna liet die broeder die den ander onrecht ghedaen hadde sijn cloester sonder oer lof vanden vader **A**lsoe dat mē daer in twee punten merken mochte dat een is dat oerdel der gherechticheidē gods en dz ander is die clær doersichticheit des gheestes der prophetiē **H**oe dat hi hem den ghenen die verre vā hem wa:

142
ren met gods cracht teghenwoerdich openbaerde dair is te voren ghenoech of ghesleit **D**oe hi hem inden vierigen waghen den broederen ghetranstfigureert openbaerde. **E**n doe hi inden capittel hem seluen alseen die ghecrupste was vertoechde dat wter ōhenghenisse gods gheschiet is **O**p dat men van dier wonderlijcker opnebaringhe der lichamelijker tegenwoerdicheit clærlijc mochte bekennen. hoe tegenwoerdich ende hoe doerschinich sijn gheest was een licht der ewiger wijsheit die bouen alle beweghelicheit beweghelijker en beroerlijker is. en rijnt en raect alle dinck ouer al om haerre puerheit willen en ouervoirt haer selues in die reyne sielen. ende maect oec vrienden ende vrienden gods **W**ant die outerhoghe leerre pleecht den simpelē. ende oeck den cleynen sijn heymelicheyt te

openbaren. **A**ls welſcheen eerst in dauid den hoechste prophete. **E**n daer na in sinte pieter prince der apostelen. **E**nten leſten in sinte franciscus den arme knecht cristi. **D**at al waren si so simpel in die leeringe der letteren van buten nochtā si si ouer claer gheworden in die leeringe des heiligē gheests vā binnen. **W**ant dauid was een herder ghemaect des volcx vā israhel dat wt egypten ghebrocht wort. **I**n sinte pieter was een visscher ghemaect op dz hi die segeneder heiliger kerckē mitten ghelouvertrollen soude. **E**n sinte franciscus was eē coepmā gheordineert alle dinghen om cristus willen te vercopē. **E**n te stroepē op dat hi die margarite des volcomens leuens der euāgelien soude eopen. **W**an sinte crachtigen vurchbaerē predikē. **E**n hoe hi veel siecken ghesont maecte. **D**at xij. capittel.

Dat sinte frāciscus die trouwe knecht en dienre cristi alle dingē trouwelic en volcomelick mochte vol brenghen. na dat hi wter aenwisinghe des heiligen gheests bekende dat hi gode alre behagelickemochte wesen. **D**eseſen quant dat hi in enē grote stryde in eenre twiuelachticheit viel daer hi lange om ghebeden hadde en tē lesten sommige van sinte hemeliken broedren voer seide om dien twiuel te onderscheidē en seide. **B**roeders wat rast ghi wat prijsset ghi meer. weder dat ich mitotter bedinge gheue of hier en dair te prediken. **I**c bin een simpel snode man en on wijs van woerdē eſe hebbe meer ghenaden ontfangen te biddē dan te leeren. **O**ec schijntet dat in dē ghebede dat ghewin is van veel ghenadē te erighen mer inder predikinge is eē voertscaffinge der gauen die god van bouē

ghegheuen heeft. **I**ndē ghebede is een
suueringe en een reynmakinge der in-
derster begheerten en een toenodige
totten enen warachtigen ouerste god
daer die begheerlijke crachten in ghe-
starcket worden. **I**n die predikinge wor-
den die gheestelike voeten dicwijle be-
stouen mittē stubbe en een verschep-
pinghe tot veel dingen en een verschep-
pelinghe des behoeden leuens. **I**ndē ge-
bede spreken wi gode toe en horen gode
en leiden recht der engelen leuē onder
die engelen. **I**n prediken moet mē den
ludē veel ghenoech doen als mensche
en menschelic onder hem leuen. en mē-
schelike dingen denckē en sien seggen
en horen. **M**er een dinc is hier teghen.
dat meer voer gode schijnt te weghen.
dan al dat ander. **D**at die een gheborē
soen gods die die ouerste wijshz is ont-
der sielē salicheit neder ghedaelt is wt

114
den schoet des vaders. op dat hi mit si-
nen exempel der werrelt soude leeren.
ende prediken dat woert der salicheit
den menschen die hi mittē scatte sijns
hepligen bloedes wasschen woude en
verlossen. ende en heuet hem seluen in
ghenen dinghen onthouden. mer alle
dinc tot onser salichent mildelick ghe-
gheuen. **E**nde want wi alle dinghen
sculdich sijn te doen naden exemplaer
dat wi in cristo den hoghen berch ghe-
sien hebben. soe schijntet gode behage-
lijckerte wesen dat i-k dat rustelijke
leuen laet ende wt gae totten arbeide.
Doe hi dese woerden ende deser ghe-
lijcker woerden met sijnen broederen
langhe tijt hadde vercallet ende dicwi-
le hadde ouer ghesproken. en mochte
hi nochtan niet sekerlijcke vernemen
welche hy van desen twee alre beste
mochte verkiezen. **W**ant al waer

dat hi ouermits den gheest der prophe-
cien wōderlike dingen bekende. noch
tan en mocht hi dese questie bi hem sel-
uen niet ontbindē. **E**n dat om des wil-
len op dat sijn predikingen vter voersie-
nicheit gods hem beuolen worde. **E**n
op dat hi als eē knecht gods altoes in
oetmoedicheit bleue. hi en scaemde hē
des niet vanden cleinen cleyn dingen
te vragen als eē warachtich cleyn mā:
die grote dingen gheleert hadde vādē
ouersten meester. **W**ant sijn ghewoen-
te was dierwijle te vragen. in wat wege
in wat manieren hi onsen here god na
sinen wessbehaghen alre volcomelicste
mochte dienen. **E**n dat was also lange
als hi leuede sijn hoechste philosophie
sijn ouerste begeerte te vragen vande
wijzen vanden simpelē vande volco-
men vanden iongenen en vanden oudē
hoe hi totter volcomenheyt alre beste

115
mochte gheraken. **H**i nam twee broe-
deren en sendese tot broeder siluestri.
die wt sinen monde een cruys hadde
sien gaen. als hier te voren gheseyt is.
en in dier tijt op eenē wege bi assise sta-
delic in sinē ghebede was om antwoer-
de van onsen here god op dese voerscre-
uen questie te vernemē en wat hi hem
van gods wegen weder ontbode. **D**at
selue ontboet hi oec sinte clarē der hey-
liger maget dat si doer een vande sim-
pelsten en vanden alre puerstē macch-
den die onder hair waren en si mitten
anderē maechdē hier of dē wille gods
soude vernemē. **H**i ouerdroegen ouer-
mits den gheest gods diet hē opēbaer-
de alle gader op een als battet dat wel-
behagen gods wair dat die bode cristi-
sinte franciscus wessoude gaen predikē.
Doe die broederen weder quamē en
den wille gods na dat si vernomē had

den hem openbaerden. Mont hi rechte
uoert op en scortede hem. en began de
wech sonder merren. En ghinc met al
so groter ouericheit den wille gods te
volbrienghen en liep haestelic recht als
een die nieuwe crachte vanden hemel
ontfangen hadde. Doe qua hi tot een
re stede daer veel voghelen vergadert
waren. daer liep hi mit enen voliken
ghemoede en groetese recht of fire deli
ke creatueren hadden gheweest. Doe
quamen si alle te gader en verwachtē
sijnre. en die indē gheboemte satē doe
hi bi hē quam neygheden se mit hare
hoefden tot hem waerts en saghen an
Doe ōmaende hise dat si alle dz woert
gods souden horen en seide **G**hi vogel
len mijn broeds ghi sijt sculdich uwen
sceppe seer te louten die v mitten plu
men ghecleet heeft en volghelen ghege
uen heeft mede te vliegghen **H**i heuet v

die vrie ruyne lucht ghegheuen en bu
tē uwe sochtuoudicheit draaget hi vor
v die soeghe **D**oe hi hem dit en des ghe
lijcs vermaent hadde. begonnen si in
wonderlijker wijzen haer hallen op te
buieren: haer vlogelen wt te reckē haer
beckē op te lukē en naerstelike op hem
te sien **H**i verwonderde hē seer en ghic
daer midden doer wanderen also dat
hi daer sommich mit sinē clederē raec
te. nochtan en vloecher een niet henē.
thent hi een crups daer ouer sloech en
hem oerlot ghegheuen hadde. doe vlo
ghen si alle te samen henen in die ghe
leide gods. **A**lle dit saghen sijn ghesel
len ende verbepe sijnre inden weghe
Ende doe die eenmoedighe reyne mā
sinte franciscus weder tot sinē broede
ren quam. began hy hem seluen te be
schuldighen van sijnre versumelhept.
Want hy den voghelen noch tot

dier tijt toe niet gheprediet en hadde.
Daer quam hi tot eenre stede daer hy
den volcke dat daer oꝰ adert was niet
predike en machte om der crÿschinge
wille vande swaluwen die daer ware.
Doespraec die man gods den swaluwē
toe die daer waren **O** mijn susterē ghi
swaluwē. het is nu tijt dat ic spreke en
ghi hebt tot nu toe ghenoech ghespro-
ken. haert dat woert gods en swijghet
thent dattet wt is. **D**oeswegen si rech-
tenoert of si verstandelheit hadde ghe-
hadt. en en verroerden hem oech van
haerre steden niet thent alle die predi-
kinge ghedaen was. **A**lle die ghene die
dat sagen verwonderde seer en glouifi-
ceerde gode. **D**oe dit mirakel wide ge-
kundicht wert verwechedet veel men-
schen tot pinlicheden des gheloues en
tot groter reuerencien die si totten hei-
lighen man vercreghen. **I**n een ander

Dat was een scolier vā goeder nature.
en van goeden sinne en doe hi mit sine
ghesellen hem seer ter leeringe gaf. en
vander swaluwen langhe seer ghehin-
dert wert began hi tot sinen ghesellē te
leggen: **D**ie swaluwe is een vande vo-
ghelen die frāciscus de man gods seer
moelic was doe hi prediete thent hise
hiet swigen. **D**oe keerde hē die scolier
totter swaluwen en seide mit goede be-
trouwen. **I**n den name sinte franciscus
des knechts gods ghebiede ic di dattu
tot mi comes. en rechteuoert alle stille
swigesse. **D**oe die swaluwe den name
franciscus hoorde recht als een die vā
gode geleert was sweech si rechteuoert
en liet haer in sijn hāt nemē. recht als
in eenre seker hoede. **D**ie scolier ōwon-
derde hem en liet se rechteuoert henen
vliegen en en hoerde haer ghescal niet
meer achter die tijt. **O**p een ander tijt

predicte hi opten oeter vander zee. en
doe die scaren des volcx vā ynnichede
tot hem quamen mit groten dranghe
om hem aen te roerē. **O**ntfack hi hem
des volcx goedertierē minne en ghinc
alleen in een sceepkijn dat andē oeter
lach. **D**oe ghinc dat sceepkijn recht oft
vā binnen een stiermā hadde ghehad.
sonder riemen en sonder eenich instru
ment daer sijt alle mit wonder aensa
ghen. een stucke vanden lande leggen
En daer bleef onder die waghē van
der zee alle stille legghen. thent hi den
scaren die sijnre verwachtēden ghepre
dicte hadde. **E**n doe d'volc sijn sermoen
ghehoert hadden. en dat mirakel ghe
sien en die benedictie van hem ontfan
ghen hadden. en hem niet meer moep
lick wesen en wonden quam dat sceep
kijn bi hem seluē weder te lande. **W**ie
soude hier om also hart vā ghemoede

118
en alsoe ongodlic mogen wesen dat hi
sinte franciscus predikingē soude ver
smaden. die mit alsulcker wonderlijc
ker crachtē gheschiede. dat niet alleen
van sinen woerdē en hielden die crea
turen die gheen reden en bukkē. mer
vee die onbetuelic warē wāt die geest
des heren. en die crachte gods cristus
ihesus die hem ghesaluet en ghesepnt
hadde was mit hem waer hi voic. **E**n
gaf hē dat hi oueruloedich in warach
tigher leringhen was en veel miracu
len dede. **W**an sijn woert was als een
barnende vuer doerdringende in dat
inderste des herten. ende veruolde al
re menschen ghemoede mit grote ver
wonderen. ouermits dat hi die woer
den der menschelijker consten niet en
achte mer sprack als hem die heilighe
gheest gods te spreke gaf. **W**ant doe hi
op een tijt voerden paecus en voer sijn

cardinalen ouermits toeraet eens car
dinaels predikē soude en dat sermoent
mit groter vlytichheit gheincorporeert
hadde. en daer midden onder stōt om
dat woert gods te beghinnen. **D**o ont
viel hem wt sijne memoriē alle dat hi
ghesludeert hadde. **A**lso dat hi niet mit
allen en wiste te seggen. **E**n doe hi dat
wt oetmoedicheit voer hem allen ghe
lijet hadde. en die ghenade des heiligē
gheests aenriep. **D**oe began hi rechte
woert mit also crachtigen woerden wt
te vloeyen. **D**at hi der groter mannen
ghemoede tot ynnighen berouwe be
wegede. **D**aer mē claerlike mede proe
uede dy hys niet en was die daer sprac
mer die gheest des herē diet voer hem
wrochte. **E**n want hijt eerst selue mittē
wercken bewijsde dat hy anderē ludē
mittē woerden niet so mochte hi vrylic
die waerheit prediken. en en achtē die

119
berisps niet. **H**i en conste niemānts
ghebicke pisen mer prekelē. **N**och der
sondaers leuen niet starcken. mer mit
scarper berispinge berispē. **D**en grote
en den clynen plach hi mit ghelycker
stantachticheit toe te spreke en mit ge
lyker vrolicheit des gheestes so predic
te hi also wel luttelen luden als velen.
Jonc en ont mā en wijf begheerdē de
sen nieuwē man te horen en te sien die
der werelt vanden hemel ghegheuen
was. **H**i ghinc in menigher hande lan
den en predide dat euangelii ouerich
lic. **D**ie here wrochte daer mede en con
firmeerde die woerden mit nauolgen
den teykenen. **D**ant in die name cristi
so werp sarniciscus die eē bode d waer
heit was die vianden wten besetē mē
schen. **H**i maecte die sieckē ghesont en
dat noch meerre is soe bemorwede hy
der verharder mensche ghemoede tot

penitencien mitter crachticheit sijnre
woerden. En maecte beyde siel en lijf
ghesont. Als sommige sijn wercken be-
tugghen naden exempelen die hier nae
volghen

Hi was in eenre stat van enen ridder
deutotelic gheherberget wie sloen doe
hi langhe van sinen kintschen dagen.
vercrepelt hadde gheweest. hi om sijn-
re bede wille mitter hāt op buerde. en
maecten rechteuoert ghesont daer sijt
alle aensagen. dat hi alle die ledē sijn
lichaems beroeren mocht. En wort al-
soe starck dat hi op stont en wanderde
en spranc en loefde gode.

In een ander stadt was een vergicht
mexsch die sijnre leden vande hoefde
totten voetē gheen ghewout en hadde
dien tephende hi van bouen tot bene-
den mitten teiken des heiligen cruces
die wert rechteuoert ghesont

120
Op een and stede was een kint alsoe
gheswollē dattet in vier iaren npe sijn
beē en mochte sien Die moed des kints
brochtet tot sinte franciscus. en rechte-
uoert doet die heilige mā m3 sine heili-
ghen hādē geroert had wortet gesont:
In eenre and stat was een kint alsoe
om ghecrommet dattet sijn hoeft bidē
voetē droech. en hē warē somige benē
ghebrokē. Doe dat kint vādē ouds mit
veel tranē voir hē gebrocht wort teikē
de hijt mittē heilighen cruce en rechte-
uoere rechte det hē op en wort ghesont
Een wijf was daer in eē ander stede
die beide haer hādē also ghecrommet
waren en verdoret dat si niet dair me-
de doen en mochte. En doe hi indē na-
me des heren een crups daer ouer ghe-
lagen hadde mort si also ghesont. dat
si rechteuoert te hups ghinck ende be-
reyde hem. ende den anderen armen

broederen teten mit haren eygen han-
de. recht als sinte pieters swager dede.

Het was oec een deern die al blind ge-
worden was. En doe hi indē name der
heiliger drietouwicheit haer ogē drie-
werk mit sinen spekel bestreke hadde.
wort si rechteuoert claerlic siende.

Got eenre stede was oec een wijf. die
dat licht haerre oghen verloren hadde
Daer sloech hi een crups ouer. ende si
wort weder siende.

Got boronien was een kint. en was
sijn eenoghe mit alsulcher vlesche beto-
ger dattet daer mede nzen sach. noch
gheen meester en mocht hē helpen. Hi
sloech een teyken des cruceu ouer dat
kint vanden hoefde totten voeten. en
rechteuoert wort clærlick siende en
ghine daerna inder minrebroeder oer-
den. En ghelijde dat hi veel claerre mit
dien oghe altoes sach dan mittē ande

124
ren dat ghesont was ghebleuen
Got eenre ander stede was hi vā ene
deuoten man gheherbercht wies wijf
vanden vianden beseten was. En doe
sinte frāscus sijn gebet ghedaen had-
de. gheboet hi den vyāt bider craft der
ghehoersamicheit dat hi wtghinge en
dreef hem in die moghentheit gods al-
so haestelic wt dat men claerlike mer-
ken mochte dat die viant die craft der
ghehoersamichz niet wedstaē en cōde
In eenre ander stat hadde een ōwoe-
de bose gheest een wijf beseten. die hy
mitten ghebode der heiliger ghehoer-
samicheit verdreef. En dat wijf bleef
doert aen van hem in vreden.
Het was een broeder mit also wieseli-
ker siecten beswaert. dat veel ludē bat
gheloefden dat hi vanden vyant bese-
ten was dan dattet eenige natuerlike
siecte mochte wesen. **W**at di wille wort

hi mit allen neder gheworpē en̄ al se-
mende omme gheworpen mit alle der
leden. Als no crompen hem alle sijn le-
den te gader. als no worden si wed wt
gherecket. **N**o te gader gheuonden no
omme gherōmer. **N**o stijt no hart. en̄
sontijt hoefte en̄ voetē te samē gheuou-
den. en̄ also hoge op gheheuen: en̄ rech-
tetoert gruwelike weder neder laten
vallen: **D**oe die knetht cristi sinte fran-
ciscus die volontfermhertichedē was
deser mēsche also ontfermelic ghecri-
cet sach hadde hi grote ontfermhertic-
heit daer op. **E**n̄ sende hem een brocke
broots daer hi of at. **E**n̄ doe die siecke
mensch dat broot ghegetē hadde wort
hi also starch. dat hi ven dier tijt voert
nye die siecte en̄ gheuolde.

Doe een wijf lange in arbeide vā kin-
de gearbeit hadde. en̄ also nader doot
was datter gheen hope tot harē leuen

11
scheen te wesen. het en waer datse god
mit enigē mirakel oledichde. **E**n̄ sinte
franciscus om sijnre tederheyt wille.
doer dat lant met enē paerde geuoert
wort. gheuelt dat dz paert weder om
ghebrocht wort doer dat dorp daer dz
wijf in dier nootlach. **D**ie ludē die dat
paert sagen daer die heilige mā op ge-
seten hadde namē dē biepbe en̄ leydē
onder die vrouwe. **E**n̄ doe si daer of ge-
uoert was baerde si rechtetoert behou-
den haers leuens sonder alle vrese.

In eenre stat hadde een deuoet man
die gode ontsach die coerde bi hē daer
die heilighe vader mede ghegort plach
te wesen. **E**n̄ so wat mannen of wiuen
in die stede van alrehande siecken sieck
worden. **D**aer ghinc hi tot harē huse
en̄ leide die coerde int water. en̄ gaf dē
siecken daer of te drincken. en̄ het ghe-
schiede also datter vele menschē of ghe

nasen. **O**ec mede werden daer veel siecken mede gesont die vande brode atē. dat die heilighe man ghehandelt hadde. **E**n doe hi mit desen en mit des gheleken veel anderen miraculen predicte en bekent wort. so worden sijn woerden ontfangen en ghelouet recht of se een engel gods ghesprokē hadde. **W**āt in hem was ouerdraghende groot vōdel der doerhede. die gheest der prophetien. crachticheit der miraculen. stichticheit inder leeringhe. die hem vanden hemel ghegheuen was. **G**hehoert samicheit der creatueren die gheen reden en ghebruycten. haestelijke crachticheit inder wandelinghe der herten. als si sijn waerden hoerde. **W**āt sijn leerin ghe was wten heiligen gheest. en niet wte menschelijker wijsheit en dat hi predicte was ouermits miraculen vande paecus gheconsenteert. **E**n oec was die

123
regule daer die manier des predikens in beduyt is vande ouersten vicarius cristi gheconsenteert. **E**n die teykenē des ouersten conincs die recht als een leghele in sinen lichaem ghedruct warē die gheuen ald' werelt een warachtich ghetughe dat sinte franciscus een warachtich bode cristi is eerlamich in zjre officien ghelouelic in sijnre leeringe wonderlic van heilicheden en also dat euangelijū cristi recht als een warachtich bode predicte.

Wanden heiligen litteyken ons heren vijf wonden die hi ontfinch.

Dat dertiende capittel.

Die ghewoente van sinte franciscus was nyimmermeer vā goede werken ledichte wesen. **H**i en plach altoes ghelijche den hemelschen gheesten die op iacobs des patriarchē ladder op en neder climmen. **O**ptwaerts te climmen

te gode mit enen danckbaerlijken loue
of nederwaerts te climmē tot sinē eue
menschen daer si sijre in behoefden.
Want alleden tijt die hē tot verdientē
verleent was plach hi also te deilē dat
hy die een tijt in sijre euen menschen
oerbaer toe brochte mit arbeide vā bu
tē. en die ander tijt offerde hi onsen he
re god in enen stillen godscouwenden
leuen. En als hi hē na die tijt eyschede
mit sijre euen menschen salicheit eent
wijl becommert hadde. so plach hy die
moeplicheit des volcs te scouwē en hey
melike of ghescheiden stedē te soecken
daer hi in ledicheden hē totten heer ke
ren mochte. En veghede dat stubbe vā
sijre herten dat hē van onder dē men
schē te wesen an ghewaepet was. wāt
twee iaer eer hi vter tijt voer en veel ar
beyts ghedaen hadde soe wort hy van
gods voersichticheden gheleit tot een

124
re hogher heymelijcker steden die die
berch van aluaernen gheheten was.
En doe hi nae sijre ghewoenten veer
tich dagen in sinte michiels ere al daer
hadde beghinnen te vasten so wort hy
mit meerre soeticheit des godscouwē
den leuēs begaueet. dā hi te vorē plach
en wort mit eenre vuerigher vlamme
der hemelscher begheerten ontfekten.
ende began die gauen der hemelscher
insendighe te gheuoelen meer dan hy
ghedraghen conde. **W**ant hy wort op
waerts in dat hoghe ghedragen ende
ghebrocht. nyet als een curiose onder
soecker der godlijcker moghenthept.
Mer als een oetmoedighe ghetrouwe
wijsknecht die den welbehaghenden
wille goods gaerne wiste dien hy hem
metter alre ouerster begheerten alte
male confirmieren woude.

Doe wert sijre herten vanden in

sprecken gods binnen te kennē gheghe
uen dat hē inden opluyken des boecs
daer die euāgelien in ghelcreuē staen
gheopenbaert worden soude vā cristo
wat in hem en van hem gode alre ont
sanclickste waer. **H**i dede mit groter
pinnicheit eers sijn ghebet en liet hem
dat euangeli boec vanden altaer bren
ghen. **E**n sijn gheselle die een beuoet
man was driewerf opluyken in die ere
der heiliger driewoudicheit. **E**n doe hē
alle die drie reysen altoes die passie os
heren openbaerde. so ontont hi als een
man die vol gods was. dat hy ghelijc
hertogs als hi cristu nageuolget was
inden werken des leuens: dat hi hem
al des gelike medefornich soude wor
den in allen wee en pijnlichen sijn
indens eer hi van deser werelt schepde
En al wast dat hi ouermits veel stren
ghicheden sijn voerleden leuens dat

125
ceuce cristi in cristo stadelic te dragen
leer crac en teder ghewordē was. **N**och
tan en was hi daer voer niet verlaget
ghemartelizeert te worden nae dat hy
die voerleide openbaringhe verstant.
En in hem wies een onuerwillic brāt
der minnen des goedē ihesu. recht als
lampen des ouers en der vlamme. **A**
lsoe dat vele waters sijn crachtige min
ne niet gheleesthen en conde. **W**at doe
hi op een tijt mitten brande v begheer
ten daer die ouerste seraphin in barmē
opwaertes in gode ghebrocht wort. en
mitten mede dogen der soeticheit alte
male ghetransformiert wort in dē ghe
nen die van groter minnē om die mē
schen gheruyst woude worden. **D**oe
gheueit op eenre morghestonde om
trent des heiligen crups dach also alst
verheuen was. dachien die side van
dien berge daer hi sijn ghebet in te doe

plach **D**ach hi enen seraph dat was een
enghel vande ouerste chore die ses vie
righe blinckende vloghelen hadde. en
also neder dalende vanden ouerste cho
re des hemels: **E**n doe die enghel bi hē
inder lucht mit eenre snelre vlucht ge
somen was so sach hi tusschen sinē vlo
ghelē een ghedaente eens ghecrupste
menschen die sijn handē en sijn voete
wt gherecket hadde en ghenaghelt an
den cruce en twee vanden vlogelē wa
ren bouē sijn hoeft **E**n die ander twee
warē wt gerecket als mede te vliegen.
Mer die andtwee bedeckeden dat lich
aem. **D**oe hi dat sach verwonderde hi
hem harde seer ende sijn hert wort mit
broechden en mit rouwen tesamen be
gauet **H**i verblide hē inden ghenoech
liken ghesichte des seraphs die hi sach
en daer hi of ghesien was. **M**er die na
ghelinge anden cruce was hem recht

126
een swaert des mededoghenden rou
wes dz hem doer sijn herte sneet. **H**em
verwonderde alte seer in dat aenken.
des wonderlijken visioens. **W**ant hi
wiste wel dat die crancheit des lidens
mitter onsterfelijkheid der ouerster he
melcher gheesten niet ghemeens en
hadde. **T**en lesten verstont hi nae dat
tet hem die heer openbaerde dat hem
daer om dit visioen van gods verhen
ghenisse voer ghehoudē wort. **O**p dat
hi te voren als een vrient cristi te vore
weten mochte dat hy inden vleysche
niet ghemartelijt en soude worden.
Mer altemale in die ghelijkenisse des
ghecrupsten cristi ouer gheformeert
ouermits den brande der minnen.
Dit visioen wort hi quijt ende liet een
wonderlijcke ouericheyt in sijn herte.
Ende printede doe een wonderlijcke
ghedaente der teykenen die seer te ver

wonderen was an sinen lichaem. wāt
rechtewoert begonnen in sinē handen
en voeten tekenen te openbare. recht
na dier wijzen als hi een luttel daer te
voeren in dier formen des ghecrupften
mans hadde ghesien. **W**ant sijn hādē
en sijn voeten schenen mitten naghelē
doer naghelt te wesen. **A**lso dat mē die
hoefden vanden nagelen binnē in sijn
handē en butē op sijn voetē sien moch
te. **E**n dat scarpe vanden naghelen an
die ander side daer weder tegens ghe-
crommet. **D**ie hoefden vanden naghe-
len in handen en in voeten warē ront
en swart. mer dat scarpe dat was lanc
werp ront en plomp recht oft et weder
slagheit hadde gheweest. en doer dat
bleysch ghedrōgen. **E**n sijn rechter side
hadde een rode lancwarpel wonde.
recht miteenre lansien doerstekē daer
die wijt bloet weliepende sijn cleder ab

124
bloedich maecte. **D**oe dese knecht cristi-
sach dat dese grote wonden die in sinē
lichaem ghepint waren sinen broede-
ren niet verborghen en mochte biuten.
en hem ontsach die heymelijke verbor-
ghen dingen te openbaren so stont hy
in eenen groten strijt des twifels wed
dat hij seggē soude dat hi ghesien had
de of swigen. **D**oe riep hi sommige vā
den broederen tot hem en in ghelijcke
nissen van woerden en van verrensoe-
leide hi hem een twiuelachtige sake te
voeren die des ghelijcs waert droech en
begheerde raet wat hi best daer in doe
mochte. **D**oe verstant een vā dien broe-
deren die mitter gracie gods verlicht
was dat hē wat wonderlics besegent
ware ouermits dat hi van hem seluen
verureent scheente wesen en seide tot
ten heiligen man. **B**roeder weet dat di
sontijt heymelijke verborghentheden

gods gheopenbaert wordē niet alleert
om dinen wille. mer oec mede om and
ludē wille: Daerom isser wel mit rech
te vrese voer te hebben. hebstu wat ont
fangen dat vele menschen dienē mach
dattu dat niet en heelle op dattu van
den verborgen talente niet berispet en
woestē. **M**it desen woerdē wort die hei
lighe man alsoe beweghet al wast sijn
ghewoente dz hi mittē prophetete seg
ghen plach. **M**ijn heimelicheit mi mij
heimelicheit mi: nochtā vertelde hi op
die tijt mit vresen dz voer sepe de visioen
en seide daer toe. dat die gene die hem
openbaerde sommighe dingen hadde
gheseit die hy nimmermeer eenighen
mēsche also lange als hi leefde ontdec
ken soude. **H**et is ganselic te ghelouen
dat die medesprake des heiligē engels
die anden cruce openbaerde alsoe hey
melick was dat dat lichteniet gheoer

128
loeft en is den menschen wt te spreken
na dat die warachtige minne cristi dē
minre in dat selue beelde ghetransfor
meert hadde. **E**n die veertich dagē die
hi inder woestijnē begheerde te wesen
volbrocht waren: **E**n die hoechtijt des
enghels sinte michiels ghecomē was.
So clam die enghelsche man sinte fran
ciscus vandē berge wed ned. en brocht
die ghelijckenis en dat beelde des ghe
cruysten cristi mit hē. niet in stenen of
in houten tafelen mit enichs mensche
hant ghemaect. mer in dē vleyschigen
leden mitten vinger des leuendighen
gods gheprint en ghescreuē. **E**n want
tet nutte is dat mē die heimelike sacra
mente des conincs verberge. **D**aerom
so hoede dese heilighe man die een me
de weter des conincs heymelicheden
was. die heplighe teykenen als hi best
mochte. **M**er want daer oech die gla

rie gods in vermerret wort dat inē gro-
te dinghen openbare. die die here ghe-
daen heeft. **H**o bewijede hi die die tep-
ken selue in gheprint hadde. sommige
openbare mirakelen daer in. **O**p dat
mit openbare mirakelē die heimelike
wonderlyche cracht dier teplienē opē
baert worde. **I**n enen lande quam een
serfte also groot onder die beestē dat
ter niet veel coepē noch ossen noch sca-
pen noch ander beestē te liue en bleuē
Doe was enen man die gode ontsach
in een visioen te weten ghedaen dat hi
ghinge daer sinte franciscus mit sinen
broederen woēde. en name vā den wa-
ter daer hi sijn handen en sijn voete in
ghewasschen hadde. en bewijede alle
die beesten daer mede. **D**es moighens
vroech ghinc hi al daer ende creech hei-
melic van dien water ende sprenkelde
daer mede die siecke beesten. en rechte

129
uoert worden die siecke beestē gesont
hoe luttel waters daer op qua. en ston-
de op recht oft hē niet ghedeerten had-
de. en haesteden hem totter weyden te
comen. **A**lsoe dattet water die heilige
wonden gheroert hadde. wonderlike
crachte hadde en dat euēl verdreef van
dien beesten. **S**iden voerseiden berghe
van aluaerne eer sinte franciscus dair
op quam. plach daer eē wolcke vā dē
berge te comē. daer alsulckē tempeest
vā hagel wt quam. dat daer die vut-
ten opter aerden dicwile of verderuet
worden. mer na dier saliger opēbarin-
ghe en behagel det daer niet meer dair
den ludē vā dien lande seer of owoōder
den. **W**at is daer anders in bewijst dā
dat die himel vanden litteikenen der
heiliger wondē oec mede een ghetuge
gaf. **H**et gheuēl oeck op eenen winter
gōt dat sinte franciscus om tederheyt

lijns lichaems. en om hardicheyt des
weges hem van enen armen man mit
sinen ezelen stucke wegeliet voere.
Alsoe dat si te samen mitten ezelen onder
enen hoecke vandē berge moesten ver
nachte. om bescuudet te wesen vandē
grotten snee die doe viel en hem hinder
de dat si totter herberghen niet en con
den comē **D**ie arme man dien die ezelen
sijn was onrustede en murmureerde.
en wende hem hier en dair en en mocht
te recht als eē die luttel ouer hadde vā
groter couden niet rusten **D**oe dat si
ee franciscus vernā hadde hi groet me
deliden mitten man en rechede sijn ar
men wt en roerde mit sijnre hant. **H**et
is wonderlijc te segghen. rechteuoert
doe die mā gheroert was mit vier hei
liger hant daer dat wonderlike littey
ken aen was. soe wort alle coude vā
dien man verdreuen. **E**n hem quā

130
also grote hetten van binnen en vā bu
ten aen als of daer een grote vlamme
wt enen ouen bi hem hadde ghecomē
en wort rechteuoert onder dat snee en
op dien steen alsoe sachtelic ontslapen
tot des morggens toe als hi van sinen
leuen op sijn eyghen bedde perustede:
als hi selue daer na seide. **A**ldus mach
men met warachtigen ghetughe ken
nen dat die heylighe teykenē van des
gheens crachten in ghepint warē die
ouermits der ouerster enghelen mede
werckē purgeert verlicht en ontfunct.
Ouermits dat si van buten die sterfte
vanden beesten verdreuen. en die lucht
reynichden vanden haghel. ende den
man die van coude steruē woude ver
warmden. **A**ltnae sijnre doot noch
claelijcker mit mirakelen bewijst is.
die hier na sullen volghen **A**l wast dat
hy den gheuonden schat inden acker

mit groter bliticheit verberghen wort
de. hi en mochte nochtan niet verbor-
ghen bliuen. Die sommige en moeste
die littepkenen in handen en in voete
vernemen. **A**l was dat hi bi nae altoes
die handen ghedecket droech. en van
diertijt voert mit gheschoeyden voete
ghinc. **W**ant veel broeds saghense doe
hi nochtan leefde die naemaels om al
le twifel of te doen mit hare eet ghetu-
gheden dat sise mit hare ogen ghesien
en mit haren handen ghandelt had-
den. **O**ec saghense sommige cardinalē
die heimelic mit hem warē die pime-
nen en antiphonē en ander ghedichtē
tot sijre eeren en totten loue der heili-
gher wonden maectē. **E**n mit woerdē
en mit scriften een ghetuge der waer-
heit daer of gauē. **O**ec mede ghetughe
det die paets alexander doe hi dē vol-
ke voer veel broeders predicte. daer is

131
mede onder was dat hi die heilige wō-
den mit sinen ogen ghesien hadde die
wijle dat sinte franciscus noch leuede:
Oec saghense meer dan vijf hondert
broederē doe hi sterf. en sinte clare mit
haren susteren en veel waerlike luden
Als hier na volghen sal. daerre veel on-
der was diese mit pnnicheden cussedē
en handeldense mitten handē tot enē
ghetuge der waerheit. **A**er die wonde
in sijre sīde hielt hi also heimelic. dat
seniemand dan in selige wisen rōnde
te sien comen. **A**l gheschiede van eenē
broeder die hē stadelic plach te dienen
en hem mit goedertierenheit daer toe
brochte dat hi sine cleder wt soude doē
en laten se wasschē die sache die wonde
inder sīden. en stac daer drie vingherē
in. **A**lloe dat hi beide mit ghesichte en
mit handelingē sijre hādē die groot-
heit vander wonden bekennē mochte

Mit al des gheliker cloetheit so sachte
veck een ander broeder die tot dier tijt
sijn vicarius was. **O**eck mede doe een
seer simpel broeder die sijn gefelle was
om eenre hande fietten sijn scouderent
tasten woude: **S**tac hi die hant voert in
en roerde die heilige woude in sijnre si
de dair hi hem harde seer an dede. **V**an
dier tijt voert so droech hi een cleet dat
van beneden opwaerts ghinc ons sijn
armen toe om die woude mede te dec
ken. **E**n die broederen die dat cleet pla
ghen te wasschen en sinen roc onderti
den te reynē. wāt si die bebloedet vout
den so vernamē si een openbaer teyke
en kennisse van dier heiliger woude
die si namaels in sijnre doot elaelijke
mit haren ogen lagen. **A**p strenghe rid
der cristi nu drach des ouerwinlics co
nincs wapen dair du mede ghewapēt
en gheteiket biste en sulste alle dijn we

132
dersaken verwinnen. **D**raghe die ba
nier des ouersten keisers daer alle die
ridders des godlike heers als si di aert
sien of ghehertet ende wel ghemoedet
worden. **D**rach den segel des ouersten
bisscops cristi daer alle dijn woerden
en dijn wercken gheloeflic en onberif
pelic wel mit rechte mede van allē mē
schen ontfangen worden. **W**ant ouer
mits den woude ons herē ihesu cristi
die du in dē lichaem drageste. so en sul
di billics nyemāt lasterlic wesen. mer
elck knecht cristi sal minne en innicheit
tot di hebbē: **W**āt nu sijn ouermits de
sen sekeren teiken niet vā twee of vā
driē mer van velen die ghetuge gods
in die en ouermits di ghecōfirmeert en
also gheloeflic ghemaect dat si den on
ghelouigen alle twifelachticheit of ne
men. **A**ls si die ghelouighen vestighen
inden gheloue. ende opwaerts werc

ken inder hopen en ontvingen mitten
ouer der minne. **N**u is waerlic veruol
let dat eerste visioen dattu sageste. als
dattu een toecomende voerganger en
een leitman souste wesen in de stride
cristi mit hemelschen wapene ghewa-
pent en mitten teykenen des heiligen
crups gheteiket. **N**u heuet dat visioen
des mededogenden rouwes dattu in-
den beghinne dijner bekeringe saghes-
te. dijn herte mitten swaerde der zere-
heit doerwondet. en die steme die van
den cruce recht als vanden hogen tro-
ne cristi ghehoert was is nu nae dijns
selues woerde sonder twifel volbrocht
En nu is dat crups dat broed siluester
inden voertgaen dijns leuens wt dine
monde wonderlic sacht opgaen **E**n die
swaerde die ee ander broed sacht crups-
wijs dijn inghedoemte doer smidende
en oec dattu gheien waerste crupswijs

133
op gheheuen inder lucht. **A**lle dese dint
ghensijn nu gheuestiget en veruollet.
En nu ten lesten biden eynde soe wort
di gheopenbaert die ghelykenisse des
hogen engels seraphin **E**n dat oetmoe-
dighe beelde des ghecrupste cristi dat
di van binnen ontstac van minne. en
van buten teykende. recht als den an-
deren engel die vande opgaen der son-
nen op clam: en hadde een teyke des le-
uenden gods. en dat teyken gheuet al
datter voerseit is een vesticheit. en ne-
met daer een ghetuge der waerheit of
Dich nu sijne seue openbaringe des
cruces in di. en bi di nade voertgange
des tijts wonderlic bewijst en gheope-
baert recht als mit ses grade tot desen
leuenden visioen mede te come en ewe-
lic daer in te ruste **W**ant dat crups cri-
sti dat v in de beghinne dijner bekerin-
ghe voer gheleit was en aen naemste.

en vā dier tijt in dinen voertgange na
dijne bekeringe ouermits dinen heyl
lighen leuen droegheste tot enen exem
pel allen menschen: **D**at cruce bewijst
claerlic dattu dat hogheste der euāge
lien tottē eynde toe ghehoudē hebste.
En dat is wel bewijst en beseghelt mit
ten wondē die du in dinē vleische ont
fangen hebste op dat niemant dat ver
smaden en soude. op dat niemant dat
wederspreken en soude op dat niemāt
dat verwerpen en soude. **W**āttet waer
lick van gode gheschiet is en alre ont
fanelicheden waerdich.

Wan lydsaemheit en van sinē ster
uen. **D**at xiij. capittel

D was sinte frāciscus mit cristo
aenden cruce ghecrupst. beyde inden
vleische van butē en inden gheeste vā
binnē: **E**n en barnde niet alleen inder
minnen gods als die ouerste seraphie

134
pleghen. mer daer toe so dorstede hem
mittē ghecrupstē cristo daer allen men
schen behouden mochten worden **E**n
daer om want hi mittē voeten om der
nagelen en om der sericheyt der voete
wille niet wanderē en mochte. **W**ant
sijn lichaē verodet was. so dede hi hē
omme voerē in stedē en in dorpē op dz
hi and ludē troestē en starchē mochte.
dat cruce cristi te draghen **E**n seide die
wijl tot sinē broederē. broeds laet ons
nu onsen here god beghinnē te dienen
want wi hebbē tot noch toe luttel ghe
wordert **H**i hadde oeck mede grote be
gheerte totter eerster oetmoedichzwe
der te herē dat was den malaetschē lu
den te dienē als hi in sijn eerste beghin
ne plach **E**n begheerde sinē lichaē dat
van arbeide versleten was wed totten
eersten dienste te brengen. ende namt
voer mit gods hulpe grote dinghen te

doen **E**n al waren die leden cranc. die
wille was starc en vuerich **D**aer om
hoeppe hi mit enen nieuwen strijde de
diant te verwinnen. wāt al daer en he
uet die siecte noch traechheit gheen stat
daer die voerporringe der minnen al
toes grote dingen begheert **W**ant sijn
natuer hadde alsoe grote eendrachtic
heit mitten gheeste. en was daer alsoe
ghehoersamich onder dat die natuere
niet alleen wederspannichen was tot
alre heilicheit nā leuē mer pijnde hair
voerden gheest te lopen **E**n op dat die
man gods in desen leuen veel verdien
ten soude verweruē die al in lijdsamic
heden vercregen worden **H**o began hi
menigherhande siecten te crigen en al
so swaerlic dat hi nauwe eenich lit vop
en hadde sonder ouerdragende grote
pine **E**n ouermits menigherhande lā
ghe siecten soe wort hem dat vlepsh al

135
verteert dat hem alleen dat vel anden
benen hinc. **E**n hoe wee dat sinen lich
aem wort. so en plach hi die bāgicheit
nochtā gheen pine hietē te wesen. mer
hi plach se sijn suster te nomen. **O**peen
tijt doe hi in seer swaer pine lach en die
natuer haer swaerlic te lijde hadde. **S**ei
de een goet simpel broeder tot hē **B**roe
der biddeet onsen here god dz hi wat ge
nadeligher met di doe. want tet schijnt
dat hi sijn hant meer op di vswaert dā
hi pleget. **D**oe dat die heilige mā hoer
de. riep hi al wenede en seide: kennede
ic die simpel puerheit niet die in dy is.
ic en soude dijn gheselschap poert an n
z willen hebben om dattu die godlycke
oerdelē die hi aen mi bewijst dorste be
rispen. **E**n al was hi ouermits langhe
quellinge seer verteert nochtan viel hi
mit sinen cranchen leden eenen harde
val op de aerde en cussese en seide **O** he

re god ic dancke di van alle desen wee
dat ic lide en bidde di minen heer mi
ne god dattu dat hōdertfout vermeer
ren wiltte oft di behaghelic is. **W**ant
dat is mi alre ghenoechlicste dattu mi
met veel wees pinichste en in en spaer
ste ouermits dat volbrengen dñs hei
ligen willes mi een ouerwolle vertroes
tinge is. **H**ier om dochte den broederē
recht of si eenē iob ghesien hadde. wāt
hoe die quellinge des vleisches meerre
wort. hoe dat hi crachtiger daer mede
in den ghemoede wort. **H**i wiste sinen
sterfdach lange te voren: en doe die tijt
ghecomen was seide hi sinen broederē
te voren dat hi cort steruen soude. nae
dat hem van gode te kennen was ghe
gheuen. **E**n doe hi twee iaer nae dat hi
die wonden ontfinc. en twintich iaer
na sijnre bekeringe mit veel grote siec
tē gheproeuet en ghehoudē was recht

136
als een viercant steen diemē indē mē
ren vande hemelschē herusalē leggen
soude en bereit was recht als een werc
dat mitten hamer vā menigher hande
tribulacien wil ghehouwet is. **D**oe be
gheerde hi dat mē dragen soude tot sin
te marien de porciuncula. op dat hi al
daer dē gheest des leuēs mochte geuē
daer hi dē geest d' ghenadē ontfangen
hadde. **D**oe hi al daer ghebrocht was
en hīt mittē exempel bewisen woude
dat hi mitter werelt niet gemeensen
hadde. so ghinc hi in die swaerre siec
te wt ouerichz sijn gheests op die blote
aerde al naect legghen op dat hi in die
oterste vre dair die viāt noch in opstaē
mochte al naect teghens die werlt sou
de stridē. **D**oe hi also op die aerde lach
en hem dat saken cleet of gheleit was
buerde hi sijn hoeft op als hi plach ten
hemelwaerts. en lieerde hē mit alder

aendacht totter glorien gods en bedet
te mitter lichter hat die wonde die hy
indrechter side hadde op dat se niemant
en saghe en seide totten broederen **B**roe
ders ic heb ghedarn dz mi toebehoert
Crist? moet v leren dat v voert behoert
te doen **D**oe worden alle die broederen
scrypende. en waren mit groten mede
doghen begaecten mit groter sorghen
begangen. **M**er een van hen die si sinen
gardiaen plachte hieten wiste wel wt
dien woerde wat sijn begeerte was: en
stont haestelic en gaf den armen fran
ciscus die cristo toebehoerde enen roe
mit eere roerde. en seide: sich dit lene ic
di als een arm mensch. **I**c ghebiede di
dattu dit neemste bider heiligher ghe
hoersamicheit **D**ie heilige man verblif
de hen daer of en sijn herte wort mit vol
herteliker blijscap vertollet. **W**ant hi
sach dat hy der vrouwen der armoede

137
trouwe ghehouden hadde tot sine eynde
de toe hi buerde sijn hant op totten he
re en loefde cristum ihesum sinen god
Want hi van alle dingen verlost was
en vye en onbehangen nu tot hem sou
de comen **W**ant alle dese dingen dede
hi wt minne der armoede dat hi geen
habijt hebben en woude dan dat hem
van enen ander gheleent waer **W**at
hi begheerde in alle delen de ghecrup
ten cristo mede formich te wesen. die
arm en naect en volsericheden anden
cruce hinc **E**n hier om ontlede hi hem
al naect voerde bisscop in dat beghin
sijnre bekerige. en woude oec al naect
wter wereltscheide in dat eynde sijn
leuens **D**oe gheboet hi sinen broederen
die bi hem waren in die ghehoersamie
heit der minnen als hi sagen dat hi ghe
stonten waer dat si hem alsoe lange al
naect op die aerde lietē leggen dat men

mit goeden ghemake een gorde mīle
weges mochte wanderen. **O** waerlike
stercke man die doe hi leuede dē leuen
den cristo. en doe hi starf dē steruendē
cristo: en doe hi doot was dē doden cri
sto mit volcomente nauolghinge pijn
de medefornich te wesen en vcreghen
hadde dat hi mit opēbare ghelijcheyt
mit cristo verciert was. **T**en leste doe
die vre ghenaeete daer hi in varen sou
de dede hi alle den broeds die dair wa
ren tot hem tesamen roepen en troeste
se van sijne doot mit troestelike woer
den en bewijfde se mit enen langen ser
moen: dat si wt godliker minne in lij
samicheden en in armoede inden ghe
loue der heiliger kercken. en inden an
deren insettingen der heiliger euange
lien souden bliue. **E**n doe die broederē
alle omtrent hem laten reckede hi sijn
armen sijn handen crupswijs ouer hē

138
ghestrecket. **W**āt hi dz tekkē altoes mī
de en ghebūdidē al die broeds die dair
teghenwoerdich waren en noch toeco
mē soudē indē name des herē en seide
Kind bliuet alle in vrede en volherdet
tottē eynde toe in die vrese des herē: en
wāt daer temptariē en tribulaciē toe
mede sijn. so sijn si salich die dair in tot
ten eynde toe volherdē sullen dat si be
gonnē hebbē. **I**c gae tot gode en beueel
v allē sijnre ghenaden. **D**oe hise aldus
soetlic omaent hadde. liet hi hē eē euā
gelyp boec brengē en begheerde dat mē
hē dat auontmael lase als sinte iohan
in sijnre euangelien bescrijft. **E**n daer
na begā hi als hi best mocht die psalm
die aldus beghint. **I**ck heb mit mijnre
stemmē totten here gheroepen en mit
mijnre stemmē dē here ghebedē al tot
ten eynde toe wt. **E**n ten lesten seide hi
die gherechtiche verbeden mi. thenē

ou mi toenste. **T**en lesten doe alle dese
dingen volbrocht warē scheidē die hei
lighe siel vanden lichaem en wort in een
afgrōt der godlijker claerheit verflon
den: en also wort die heilighe man ont
slapende inden heer. **E**n een van sinen
discipulen sach die heilighe siele. recht
als een ouer schoon sterre op voerē vā
eenre bliinckender wolcken ouer veel
wateren recht tot inden hemel. **A**ls die
vanden schijnfel der hemelscher puer
heit verlicht was. en vervollet metter
vruchtbaerheit der godlijker wijsheit
ende der hemelscher ghenadē daer die
heilighe man mede verdient hadde te
gaen in die stede des lichte en der vre
den. **D**aer hi mit cristo eewelic rusten
sal sonder eynde: die minister der broe
deren in dier tijt was augustinus ghe
heten en een gherechtich heilich man
menighe mile in een ander lant vā da

134
nen ghescheidē. **D**ese sach op sijn wter
ste en doe hi die sprake verlorē hadde.
riep hi haestelijc daer sijt alle hoerden
die daer waren en seide. **V**ader bepedet
na mi beidet na mi. sich ic come rechte
uoert mit di. **E**n doe hem sijn broederē
bragheden en verwonderden wien hi
alsoe toe sprake. **A**ntwoerde hi vilike
weder. **E**n liet ghi onsen vader francis
cus niet totten hemel varen. **E**n rechte
uoert mit dien woerde scheidē die siele
vanden lichaem en voir mit dien heili
ghen vader te gode. **D**ie bisscop van af
sise was in dyertijt op sinte michiels
berch pelgrimaedse gheuaren daer hē
sinte franciscus op die selue nacht doe
hi sterf openbaerde en seide. sich ic late
die werelt en gae totten hemel. **D**es
moghens doe die bisscop op stont ver
telde hūt sinē ghesellē dat hi ghesiert
hadde. **E**n doe hi weder tot affise quā

en daerna vernemen dede vernam hi
warachtelic d' die heilige vader in die
selue vie van deser werelt ghescheiden
was doe hem dat visioen openbaerde
Die leewerckē die dat licht vandē da-
ghe minnen: ende die d'ypsternisse der
nachtscuwen quamē in die autōt ston
de en die nacht aēstaendewas doe die
heilighe man sterf bi groten hopen op
dat dat vanden huse. en dreuen grote
vrolicheit lange tijt mit haren sanghe
Daer si een openbaer ghetuge der glo-
rien in bewijsdē des gheens diese met
groter vrolichz totten loue gods plach-
te vernamen.

Hoe hi ghencanoniizeert en oheue
wert **D**at xv. capittel **D**ie eerste les
Inte franciscus een knecht en eē
vriēt des alre ouerlē gods was
een infetter en een voertganger vāder
minre broeder oerden. **E**en minre der

140
armoeden. een forme der penitencien
een bode der waerheit. een spiegel der
heilicheit. en een exemplaer alre volco-
menheit der heiligher euangelien **H**i
was vander gracen gods voercomē.
en ghinc metter ordinancien vanden
nedersten op. thent hi totten hoerhstē
quam. **D**ese wonderlike man was in
armoeden rijk **I**n nederheden hoghe
in die dodinghe sijns leuens leuēdich
in simpelheden wijs: **I**n alre sedicheit
terfamich ende voersichtich. **D**ie here
maecten wonderlike claer in sinen le-
uen. en noch veel claerre in sijne doot
Want doe hi vander werlt scepde en
die gheest vā vier fonteinen der ewig-
heit des heren dranc. was hi also glo-
riose ghemaect. dat hy sommighe tep-
kenen der toecomender glorien in si-
nen lichaem achter liet **A**lsoe dat dat
heilige waerdige vleysch dat mittē ge

breke gherucht was. recht een nieuwe
creatiere wert want dat een ghedaent
te der passien cristi wt sonderlinghen
voerdeel ontfagen hadde en bewijsoe
die ghedaente der verrisenisse in eere
wonderliker nieuwichheit. **Die ij. les.**

In dien heiligen leden worden nage
len van sinen vleische ghesien. vander
moghentheit gods wonderlic daer in
gheprint: en alsoe in ghewassen inden
vleische. dat wanneer mense in eniger
siden dructe. soe worden si rechte woert
aen die ander side ghecructet recht of si
mit harden zeenen daer in ghewassen
hadde gheweest. **O**eck was in sijne si
den ghevonden een wonde die he van
ghenen mensche ghedaen en was nae
dier wisen als onse behouder in sijne
siden hadde daer ons dat sacrament
verlossinge wt gheuloeyt is. **E**n die ge
lijkenisse der nagelē was swart recht

141
als een yser. en die wonde inder syden
root. en die canten al omtrētte gader
gherimpelt inden vleysch. recht als eē
scoon rose. **D**ijn lichaem dat te voerē vā
sieden en van natteren swart ghewor
den was dat began wed wit blincken
de te worden. **D**aer ons die scoenheit
and stolen die die gherechtige ontfan
ghen sullen in bewijset is. **Die ij. les.**
ijn leden waren weec en sacht vā
handelinghe recht als een ionck
kint en of hi wed tot sijne eerster puer
heit ghecomen waer. **E**n ouermits dz
die naghelen in sinē heiligen lichaem
swart wort. en die wonde in sijne side
recht bloeyende als een rose so en was
gheen wonder dat die wonderlike sco
ne onderscheidenheit vroechde en een
verwonderen gaf alden ghenen diese
sagen. **D**ie kinder weenden om dat he
die minlike vad ontuaren was en oec

verbliden si hem sere. doe si die teyken
des ouersten conincs an hē saghen en
cussede. **D**at nieuwe wonder verwait
delde die droefheit in volherteliker bli
scap. **E**n dat ostant en cōste die vreem
heit niet verfinnen. **W**ant het was on
ghewoenlic en wonderlijc te scoutwert
en een velticheit des ghelouen. en een
verwacheringe der minnē alle dē ghe
nen diet saghen. **D**ie iij. les.

Het vernomē wort dat die heilē
ghe vader gheuaren was en dat
mirakel wt quam. haestede dat volck
tot dier steden waerts om met haren
menschelike ogen te sien. dat hem alle
twifel vander reden of mochte nemen
en die vroechde vermeerre inder hertē
Weel vanden burgers van assise warē
daer toe ghelaten om die heilige wort
den mit haren oghen te sien en mitten
mōde te cussen. **D**oe een ridder die ihē

142
ronimus hiet. en een gheleert eerbaer
wijs man was in desen heiligen litte i
kenen der vijf wonden twifelde. ende
niet en gheloefde als sinte thomas de
de. ghinc hi daer toe en handel des sel
ue mit sinen handē. en doe hi die waer
heit daer of onderuonden hadde sette
hi alle twifelachticheit wt sijnre hertē
ende bleef een stantachtich ghetughe.
dat hij selue ghesien ende ghehādele
hadde. **D**ie vijfte les.

In broeders en die kind die tot
sijnre wtuaert gheroepen wa
ren brochtē den nacht mit alle dē volc
ke dat daer was also inden loue gods
toe. dattet niet en scheen enige bega
ghenisse eens dodē mensche te wesen.
Mer het gheleek bat der enghelen oe
feninghe te wesen. **D**es morghens
vroech brochten si dat heilige lichaem
met telgheren van boemen. met kaer-

Ten mit tortisen mit lange. en mitte lo
ue gods tot dier stat van alyse en droe
ghet doer sinte damiaens kercke daer
die heilige maghet sinte clara mit an
der maechden besloten was. **A**ldaer
merreden si een luttel en lieten dat hei
lighe lichaem dat mit hemelsche mar
gariten gheteikent was den heyligen
maechden sien en cussen. **D**aer na qua
men si totter stat mit volherteliker bli
scap: en groent dien costelijken scat in
sinte iorij's kercke mit alre waerdichz
wae in die stede ghinc hi eerst ter scolē
doe hi een kint was. **I**n die stede begā
hi eerst te predikē. en in die stede wort
hi ten lesten begrauen.

Die sesste les.
In eerlamige heilige vader sches
de van deser werrelt intiaer der
ghehoerten onshere dusent twee hon
dert en sesse en twintich opten vierde
dach van october des laterdages late.

143
en wort des sonnendaghes begrauen
Doe dese heiligeman die teghenwoer
dicheit gods ghebruycte began hi veel
mirakelē te doen op dat sijn heilicheit
die in die werelt ter wilē dat hi leuede
veel menschen een exempel der saliche
den was. dat die nu oec mit cristo reg
neert allen mensche ouermits de god
liken mirakelen inden gheloue soude
carcken. **D**oe in vele hoeken vander
werelt die gloriose milde mirakelē en
ander ghenaden die ouermits hē ghe
schieden veel mensche ontfinct totter
minnen gods en verwackerde reuerē
cie en waerdicheit tot desen heilighen
man te hebben. **S**oe quam dat gheruch
te beide mit woerden en mit bewyisen
der wercken voer den paues gregori
us die neghende. wat groter dinghen
onse here god doer sijn knecht francis
cus wrochte.

Doe die paeus die een here der heyligher kercken is sijn wonderlijcke heylicheit mit vollen gheloue vernomen hadde. En en bekenne dese niet alleen wien mirakelē daer hi nae sijne doot of hoerde mer oec mede mit sijns selfs ogen ghesien hadde en mit sinē handē ghehadelt. En ouermits dat hi niet en twiuelde hy en ware inden hemel met cristo gheglorificeert soe woude hi als een vicarius cristi inder aerde verheffen. recht als enen die alre waerdicheden en eeren waerdich is. En dede alle die mirakelen des heiligen mans die men gheuinden conde bescriuē en mit warachtigen ghetuge vanden ghenē onderuinden en examinerē die onder die cardinālen alre minste tot deser saken gheneighet waren om alle die werelt te batte informerē en te versekerē van sijne heilicheit. **D**oe alle die mira

144
kelen mit vlicichede ondersocht warē en van hem allen gheapprobeert. **D**oe wort die paeus te rade dat hy hem wt goetduncken en tot medeconsenteren der cardinālen. en alle der prelatē die inden hof waren canoniseerde. **E**nde quā selue totter stat vā assise. **I**nt iaer ons heren dusent twee hondert en achtentwintich opten xxi. dach in iulius des sonnendaghes mit groter feestē: **E**nde screef desen heilighen vader onder dat gheselschap der heilighen. **I**nt iaer ons heren dusent twee hondert en dertich. **D**oe die broederen tot assise vergadert waren en ghemeen cappittel ghehouden hadde. wort sijn lich aem verheuen en ghebrocht optē xxv. dach in meye totter kerckē die in sijne eeren ghesticht ende ghewijet was. **E**nde doe die heilighe schatte die mit ter bullen des alre ouersten conincs.

gheteykent was verdragen wort gheschieden daer veel mirakelen. **O**p dat ouermits die welrukede roke vele menschen ghetogen mochtē worden cristū te volgen. **E**n dat was wel recht dat die gode in sinen leuen behaghede. en sijn gheminde ghewordē was also dat hi hem in dat paradys der scoutwinge gods ouer voirde als enoch en mitten vuerighen waghen ouermits der minnen inden hemel voirde gheliken heliam. **D**at no oec die salige bene ond die hemelsche bloemen der ewigher plantinghe nu si van hare stede ghedragen worden wel souden ruyken. **E**n also de se heilighe man mit wonderlijken teykenen der doechden in sinen leuē leuede. also heeft hi oeck vander tijt dat hi starft tot nocht toe in veele ynden vader werlt mit godlijker moghenheit veel grote wonderlike en schoon mirakelē

145
ghedaen. **W**at ouermits sine verdien te is die hulpe ghecomen den blinden den douen. den stommen: den crepelē den waterluchtighen. den ōgichtighen den malaetschen: den scipbrokinghen en den gheuanghen. **E**n in allen euelen en in alre noot. is men sijnre hulpe ghe waer ghewordē en veel dodē sijn ouermits hē op ōwecket daer die moghenheit des ouersten gods sinen heyligen wonderlike eer in bewijst heeft: hem si eer en glorie die dat wrochte vā ewen tot ewen. **A**men.

Wier beghinnen sommige mirakelen die nae sijnre doot gheschieden en eerst vander verborghenheit der heiligher wonden. **D**at xvi. capittel.

Got der eren des almachtigen gods en totter glorien des heyligen vaders sinte franciscus so wil ic sommige miraculen bescriuē die na sijnre doot ge

ghieden en ben te rade ghewordē van
den eersten te beghinnen. daer die mo
ghentheit des cruceu cristī in bewijset
wort en sijn glorie in vernieuwet. **H**i
verscheen mit enen nieuwen wonder
liken mirakel van sonderlingen voer
dele gheteikent dat van beghinne der
werelt nye mensche verlcen en was.
Als mitten teykenen der wonden cri
sti verciert te wesen. en inden sterflijc
ken lichaem gheconfigureert en ghe
lijc ghemaect dē lichaem des ghecru
cē cristī daer gheen tonghe te vollen
ofspreken en mach. **W**ant alle die oli
tighede oefeninghe des heyligen mans
beide int opēbaer en int heimelic was
in dat ghecruypte leuen ons heren. **E**n
op dat hi dat teiken des cruceu vande
beghinne sijnre bekerige te bat in sijn
re herten mochte printen. en indē cru
ce hem seluen besluten soe nam hi een

146
habijt an dz cruyfswijs ghemaect was
op dat hi dē lichaem vābutē die wapē
des cruceu aen mochte treckē nae dat
sijn ghemoede den ghecruyptē here vā
binnē an hadde ghetogen. **E**n dat sijn
gheliscap ons dat selue teyke dē heer
soude dienē. daer god vā viandē machte
in hadde vōwonnē. **E**n veel heimeliker
teikē des cruceu ghelichedē an hem vā
den eerste beghinne dat hi dē ghecru
yptē here begā te dienē. **A**ls inē claerlike
in sinē leuē merckē mach hoe dat hi in
seuenderhāde openbaringe des cruceu
ons herē indē ghedachtē indē begheertē
en indē werckē ouermits vō ouergaen
der minnē altemael in die ghelikenis
cristī ouerformet was. **D**aerom heuet
die goetiereheit des ouerste conincs
sinē minre bouē alle begripe vō mēschē
dz teikē des cruceu i sinē lichaem ghegeuē
te dragen. **O**p dz hi die mit wonderliker

minne des cruceu voercomē was oec
mit wonderliker eeren des cruceu ghe
eert soude worden. **E**n om dese waerh
te bewijfen so en fugen dat niet alleen
diet ghesien en gehoert hebbē mer oec
mede sijre groter mirakelen nae sijn
re doot gheschiet. daer gheen twifel of
en is te hebbē. **W**ant die paeus grego
rius die neghende. daer dese heplighe
man te vorē of propheteerde dat hi tot
enen paets ghecoren soude wordē. eer
dz hi sinte frānciscus canoniseerde. had
de hi wat twiuels in sijnre herten van
der wōde die in sijnre sīde was. **E**n op
eenre nachte als die selue al screpende
seide. opēbaerde hem sinte franciscus
mit eenen wredē aensicht in sinē slaep
en doe hi die twifelachticheit sijns her
ten berispeth hadde buerde hi dē rechte
ren arm op. **E**n doe hi hem die woude
ontdecket hadde en latē sienre pshede

147
hi een cleyn glasehijn van hem daer hi
dat bloet in soude ontfanghen dat wt
sijnre sīden liep. **H**i brochte hem als hē
inden visioen dochte dat glas. **E**n dat
scheen al vol bloets te lopē. **E**n vā dier
tijt voert hadde die paeus tot dien hei
ligen mirakel grote minne. dat hi des
gheens sins lyden en mochte dat pe
mant daer of sprach en berispedē her
deliken weder.

En broeder vander minre broed
erden. en inder officien een prediker
en die groot vā gheruchte en vā doech
den was. **D**ie hem vele van dien littep
ken gheseyt was. en dat mirakel met
menschelyken sinne nader redē begri
pen woude. began hi daer an te twife
len. **E**n doe hi menigen dach dat in ge
staen hadde. openbaerde hē sinte fran
ciscus op eēre nacht doen hi liep met
alighen voeten al herdelike. en noch

ran oetmoedich al toernich en nochtā
al lijdsamich en seidel. **V**aer om twifel
stu aldus lange. besich mijn handē en
besich mijn voete. **D**oesach hi die hand
den doernaghelē mer inden slijghen
voeten en sach hi die teyken niet. **D**oe
seide hi doet dat slijc van minē voeten
en besich die wonden. **D**oe hi dat oet-
moedeliken dede dochte hē dat hi dat
slijc vandē voeten veghede en handel-
de die steden vandē wonden met sinē
handen. **R**echteuoert doe hi ontwakē
wert beclaghede hi sijnre twifelachtic
heit mit tranen en ghelijdet openbaer-
lic wat dat hem beieghent was.

In die stat van romen was een edel
vrouwe. beide van gheslachte en vā le-
uen die sinte franciscus als haren son-
derlingen patroen vercoren hadde en
sijn beelde in dz heimelic haerre came-
ren gheset. dair si den vader sint verbor-

148
ghen plach aen te bedē. **O**p enen dach
doe si haer ghebet dede en sach dat dat
beelde die heilige teyke der wōdē niet
en hadde began si seer droevichte wor-
den en harde seer te verwonderē. **M**er
wat wass te verwonderē oft in die pic-
tueren niet en was dat die mackre ach-
ter hadde ghelatē. **E**n doe si langhe tijt
mit sorchuoudiger hertē ouergedacht
hadde wat sake daer toe mocht wesen
dat daer dat an ghebrac. **H**o geschiede
dat onuerkenlike op enen dach dz die
wonderlike teykenen hē in dat beelde
openbaerdē als mēse in anderē beelde
pleghet te maken. **D**ie goede vrouwe
wort ofaget en riep haestelich air doch-
ter tot haer die oeck al deuot was. en
vragede haer of dat beelde tot dier tijt
toe sonder littenken der wondē hadde
gheweest. si seide ja. en swor daer toe
dattet altoes so had geweest en dattet

no claerlic die litteikē ontfangen had
de. **E**n ouermits dat dat menschelick
ghemoede hem seluen dicwile stoet en
vallet en dicwil die waerheit in twifel
set. so began dier vrouwen noch te twi
uelen of licht dat beelde wat dat ope
dochter seide. altoes die litteyken had
de ghehad. **E**n op dat dat eerste mira
kel niet o'smaect en worde. so dede die
godlike moghentheit daer noch eē an
der toe. **W**ant dat beelde verloes doe
rechteuoert die teiken wed op dat dat
nauolghende teyken een bewisen sou
de wesen des voergaenden mirakels.

In catholonien was een man die io:
hannes hiet. en grote minne tot sinte
franciscus hadde. **E**n het gheviel dz hi
bi enen wege ghinc dat daer lagen ge
lept waren om hem doot te slaen. niet
dat men hē die ghene vyanetscap tegen
niemāt en hadde pet meende mer enē

149
anderē die mit hem ghinc en hem seer
ghelijc was. **D**oe stont daer een wter
lagen op en sloech hem mit enē swaer
de wāt hi hem voor sinen viant hielt al
so menich doot wōde: datter gheen ho
pe tot sinen leuen en scheen te wesen
Want mitten eersten slage wort hem
die scouwer mittē arm bi na of ghesla
ghen en anderwerk alsulc een steke on
der sine borst ghegheuen dat die adem
tocht die wter wōde ghinc ses haersen
die teffens te gad ghehouden worden
wt blies. **D**oe seiden die meesters dat
tet hē onmoghelic waer daer of te ghe
nesen ouermits dat die wondē begon
nen te veruuplen en also te stinckē. dz
daer sijn eygen wijf voer geuvelde bi
te wesen. **E**n doe aldus vanden men
schen geen troest en was. keerde hy hē
rechteuoert tot sinte frānciscus en bade
om sijn hulpe mitter seluer pinnicheit.

die hi ontmochte dien hi mit marien der
moed onse heren trouweliken aenriep
doe hi gheslegghen wort. **E**n doe die be
gangen man alleen op sijn bedde lach
ellendich. en den naem van sinte fran
ciscus dicwijlen menichweruē alscrei
ende noemde en na vragede. quā daer
een in eēs minrebroeders habijt bi hē
staende en was als hē dochte doer dat
vepnster in ghecomen en noemden bi
sintē naem en seide **W**anttu betrouwē
in mi hebste ghehadt. sich soe sal di die
here verlossen. **E**n doe die siecke man
hē vraghede wie dat hi waer **A**ntwoer
de hi hē en seide. ic bin franciscus **E**n
rechtuoert quam hi bi hē staē. en ont
bant hem sijn wonden en besaluedese
al om en tom mit salue. als hem doch
te. **E**n rechtuoert doe hi dien soetē ro
ke ghewaer wort van dien heplighen
handen. daer die littephenen cristi in

150
waren. die hem ghenesen woude. so
ghint alle die vuylicheit henē. die wō
den wordē ghenesen. dat vleysch wieg
toe. en hi wort als hi te voren was alte
mael ghesont. **D**oe dat ghedaen was
scheyde die heplighe vader van daen.
En doe hi ghewaer wort dat hi ghene
sen was loefde hi gode en sinte francis
cus seer blidelic. en riep sijn wijf tot hē
En doe dat wijf seer haestelick quam
lopen. en hem op sijn voetē al ghesont
lach staen. die si des anderen daghes
waende begrauen te hebben riep si vā
groten verwonderen alle die ghebue
ren slamen **D**i quamen tot hem lopert
ende woude alseen rasende man we
der op sijn bedde legghen **E**nde doe hi
hem dies weerde ende seide hem allen
dat hy sijn sinnen wel by hem hadde.
ende bewijsoe hem dat hi altemael ge
nesen waer. **D**oe verwon.

derde hem allen alte sere. en waenden
oft een fantasie wesen mochte dat si sa
ghen en hoerden. **W**at dien si roit daer
te voren met vele doot wonden sagen
op sijn steruen leggen dien sagen si nu
al ghenesen. en van blijscapen seer vro
lic wesen. **D**oe seide hi die daer ghene
sen was: en ontsiet u niet en houdet
dat niet ydel te wesen dat ghi siet. **W**at
sinte franciscus is no rechte woert van
minē bedde ghegaen. en heuet mi mit
ten aenroeren sijnre heyliger handen
van alre qualen ghenesen. **D**ie maer
des mirakels sprac tot alle dat volck
haestede hem derwaerts. **E**n doe si in
den openbaren mirakel die cracht vā
sinte franciscus wonden sagen wordē
si vā verwonderē. en vā groter vroech
den vervollet en verhieue dē bannier
drager cristi mit groten loue. **H**et was
welrecht dat sinte franciscus die nade

157
lichaem doot was en leuede mit cristo
mitter wonderliker openbaringe sijn
re teghenwoerdicheit en mitter soeter
antastinge sijnre heiliger handē dien
ghewonden man ghenas. **W**at hi die
teykenen droech des gheens die ouer
mits dat hi ontfersmhertelick starf en
wonderlic verrees dat ghewonde mē
schelick gheslachte dat half doot was:
ghesont heuet ghemaect mitter vōden
ten sijnre wonden.

In apulien tot een restat waseē clere
die rogerus hiet een eersamich mā en
een canonic vander hoechster kercken.
Doe dese man een langhe wijle in siec
ken lijue hadde gheweest: en op eenen
dach sijn ghebedekijn soude doen in
een kercke. daer sinte frāciscus beelde
in ghemaelt stont mitte ic teikenē der
vijf wondē. began hi vā dien mirakel
te twifelen recht als van enen dinghe

dat onghewoenlic en nonmogelic waer
En doe hi van binnen inden ghemoede
de mit diē twifel gheplaget was en ont
wijsselic daer op dochte. gheuoelde hi
dat hi midden in die palme van sijne
rechterhāt onder sijn hantscoen swaer
lie ghewōt wort en hoerde een gheluyt
recht of men enen pyl wt enen boghe
ghescoten hadde. **H**em verwonderde
seer vander wonden en vanden ghelut
de dat hi hoerde. en toech rechteuoert
sijn hantscoen vanden hant om te besien
welcke hi beyde gheuoelten ghehoert
hadde. **D**oe so sach hi dz middē in sijn
re hant daer te voren gheen quetsinge
en was een grote wonde en was recht
als van enen scutte ghemaect. **D**aer al
so grote hetten wtquā dat hi hem niet
onthoude en. **V**et is wel een wō
derlijc dinc te segghen: in die hantscoen
en mochemen gheen teyken ghewaer

152
worden op dat die pijn die heymelic
inder hant quam antwoerden soude.
den heimeliken leuen dat in sijne her
ten was. **T**wee daghen lanc lach hi en
riep van groten wee. en ontdeckede al
le die ghene die daer quamen dat der
sel van sinen onghelouighen herte. en
belijede dat hi die heilighe teykenē in
sinte franciscus gheloefde te wesen en
ghetughede dat alle twiuelachticheit
daer mede van hem ghescheiden was.
Hi badt den heiligen mā oetmoedelic
mit veel tranē dat hi hem mit dien heil
lighen wonden hem te hulpe quame.
Also dat die ghesontheit des lichaems
rechteuoert die ghesonthept des hertē
volghede. **A**lle wee ghinc wech. die het
te verkoelde. en daer en bleef gheen lit
teyken vander scoten: also dat dese hei
melike crancheit des ghemoedes mit
ter quetsinge des oley sghenesen wort

Wanden ghenen die vander doot
verwecket waren:

Oe op een een and stede eē vrou
we die grote mīte tot sīte frant
iscus hadde gestouē was en die prie
steren. en die clercken te samē quamē
om die vigilie en die wotaert dair of te
doen. rechte haer die vrouwe haestelic
op daer sijt alle aensagen en riep enen
van dien priesterē die daer bi stont. en
haer wter vonten gheheuen hadde. en
seide. vader ic wil biechten. hoer mijn
sonden. want ic was tot enen swaren
kercker ghewijst. ouermits dat ic een
sonde die ic di seggen sal niet gebiecht
en hadde. mer ouermits sīte frantiscus
bede dien ic die wijlē dat ic leuede
te dienen plach. so ist mi verhenget we
der totten lichaem te comē om die son
de te biechten. en dan te varē tottē ewi
ghen leuen. en ghi sult dat sien als ick

153
die sonde belijet hebbe. dat ic wed nā
v sal scheiden en varen totter rustē die
mi ghelouet is. En doe sijt den priester
ghebiecht had. en gheabsolueert was
ghinc si weder neder legghen en starf
salichliken inden heer.

In enen gheberchte vā apulien was
in eenre steden een vader en een moe
der die een enige lieue dochter haddē
Hi wort siet en starf. en die ouer
mits dat si geen hope en haddē pemāt
anders achter hē te laten: so rekenden
si hem seluen vā rouwē half mede ghe
stouen te wesen. Die maghen en die
vrienden quamē totter begravingen
en die moeder die was ouermits onbe
scheidenen rouwe also nā haer seluen
ghetomen dat si niet en wiste wat dat
daer gheschiede. Hier en binnen open
baerde hem sīte frantiscus mit enen
van sinen broederen dier vrouwē. die

sonderlinge minne tot hē plach te heb-
ben. Ende sprac haer mit troesteliken
woerden toe en seide en wilt niet scrij-
en. want dijn dochter die du doot be-
scerpkesal di om mijnre beden willen
weder leuendich ghegheuen worden.
Doe stont die moeder rechtuoert op:
ende seyde dat alle den ghenē die daer
waren. wat haer sinte franciscus ghe-
loeft hadde. en en woude des niet ghe-
henghen datmen haer dochter te gra-
ue waerts droeghe. **N**er mit starcken
gheloue riep si sinte franciscus aen en
nam die dode dochter bijder hāt ende
burdeese al leuende en al ghesont op.
daer sijt alle mit verwonderen aensla-
ghen die daer waren.

Oe op een tijt die broeders van
enen mā die pieter hiet wat ba-
den dies si behoefden. Antwoerde hem
die man hardelick ende sprac hem ver-

154
witelijcken weder ende bespottede en
de blasphemeerde die name van sinte
franciscus. in wiens eere si ghebeden
hadden. **D**ie man wort mitter vresen
gods begaet ende sijn onwijsheit be-
rouwede hem rechtuoert of licht god
die quaetheit op hem wreken mochte
alst oec gheschiede cort daer nae want
in onlangher tijt daer nae. wort sijn
oueste soen sieck ende starck. **D**ie vader
viel van groter rouwen neder op dpe
aerde. Ende en hielt niet op sinte fran-
ciscus met tranen aen te roepen. ende
seide. **I**ck ben die ghene die daer ghe-
sondicht heuet. **I**ck ben die ghene die
qualijcken ghesproken heeft. **D**u sou-
deste dat aen myns selfs persoē ghe-
wroken hebben. **G**aet berouwet mij
ghit mi doch dat kint weder dattu ont-
mijnre sonden wille alheel ghenomē
hebeste. **I**c gheue di mi seluen altemaet

ouer altoes tot dinen dienste berest te
wesen en tot dijner eeren wil ic cristo ee
oetmoedich offerhade des loues offe
ren. Het was ee wonderlic dinc te sien
dat dat kint ons dese woerde opstont
en verboet den vas dat hi niet en scer
de en seyde dattet ouermits sinte fran
ciscus ghestouen waer en henen ghe
leit en weder ghebrocht.

Te romen was een notarius die een
kinteken hadde dat nauwe seuē iaer
outen was. En doe die moeder daer of
tot sinte marcus kercke gaen soude en
dat kint als kinder pleghen haer nae
woude volghen en hē dat vander moe
der verboden was en dattet thups bli
nē soude. so clam dat kint op ee hoech
nepster en viel daer wt en bleef doot.
Doe die moed die niet verre van hups
gheganghen en was: dat gheluyt van
den valle hoerde. ghedochte si haers

155
kints en quam haestelic wederomme
en vant dat daer al doot legghen. Doe
hielt si haer seer qualiken en began dz
haer seluen te verwiten. En mitre gro
ten rouwe die si dreef soe wort alle die
ghebuerte beroert en screide mit haer
Een broeder vader minre broeder oer
den die rapho hiet en daer omtrēt pre
diken soude quā daer toe en seide mit
vallen gheloute tottē vader. Ghelouef
tu yet dat sinte frāciscus dijn kint ver
lossen mach vander doot. om der min
nē willē die hi altoes hadde tot cristū
die hem liet crucen om den menschert
dat leuen te verwerpen. Die vader ant
woerde en seide. ic gheloue dat seker is
ke en belije dat. ende wil sijn dienre al
toeswefen mach hi mi dit kint weder
leuendich verwerpen. Die broed kniel
de neder en keerde hem tot sinē ghebe
de mit sinen gheselle. En ba dt alle die

ander die daer waren dat si mede bid-
den souden. **D**oe dat ghedaen was. be-
gan dat kint een luttel te hoesten ende
mit opgheloken oghen. en mit op ghe-
buerden armen buerdet hem seluē op
en ghinc rechteuoert voir hē allen ghe-
sont van daer. **O**uermits den ghebede
vanden heilighen man so wast weder
leuende en ghesont.

Een ander stat ghinghen een
deel kinder te samen op een ri-
uier spelen daer een kint ondt was dat
ouer den ouer viel en verdranc. ende
dreef niet verre van daer. daert vandē
strome vanden lande betworpen wort.
Die kinderen die mit hem ghespeelt
hadden worden roepende en critende
also datter veel volcs op die riuier ver-
gaderde. **E**nde doe alle dat volck sinte
franciscus oetmoedelic aenriep. ende
dat hi der ouders gheloue. die sonder

156
kinghe minne tot hē hadden aen wort
desien ende dat kint verlossen vander
doot. soe stont daer een swemmer een
stuck van daer. die om des gheroepes
willen vanden volcke daer by quam.
Doe die swemmer dat kint lange ghe-
socht hadde. ende sinte franciscus aen
gheroepē hadde want hi die stede daer
dat sant d; kint bedecket hadde. recht
oft in een graf waer gheleit. **H**i groef
dat op en droecht van daer. ende sach
dattet al doot was. **E**nde al sach dat
daer dat kint stont. si hieldent nochtā
ouer doot ende riepen ende seypden.
Sinte franciscus. ghif den vader dat
kint weder. **D**ie ioden seiden oeck die
daer ghecomen waren van grote me-
dedoghen. **H**eylighe man sinte francis-
cus. ghif den vader sijn kint weder.
Doe stont dat kint rechteuoert op ghe-
sont daer sijn alle met groten ver-

wonderen aensaghen. **E**n begheerde datmēt tot sinte franciscus kercke lei de om hem te danckē: want het kende dattet ouermits sijnre ghenadē wonderlic vander doot verwecket was.

In een ander dorpe viel tot eenre tijt haestelic een huys neder en een ionckman daer onder doot. **D**ie mannen en die wiuen die daer toe quamē lopen rupinden den steen en thout hier ende daer alsoe lange dat si den ionghelinc vonden en brachtē sijnder bedroefder moeder al doot. **D**oe riep si mit droeuighen bitteren versuchten sinte franciscus aen en seide Sinte franciscus ghif mi mijn kint wed en si niet alleen mer alle die daer waren deden des gelijcs. **E**n doe dair gheen leuen inden ionghelinc wederen quam. leyden si dat lich aem op een bare. om des anderen daghes den doden te begrauen. **N**er die

157
moeder hadde noch betrouwen in dē here en in sinte franciscus hulpe. en lo ttedesijn altaer mit enen nieuwen cledete nertieren. waert dat hi haer kint weder leuendemaecte. **O**mtrent dier middernacht began die ionghelinc te hoesten. en sijn leden begonmē warm te worden. en hi stont leuendich op. en ōmaende clercken en leken en alle die daer vergadert waren dat si gode souden louē en sinte franciscus ouermits wien hi vander doot waer verwecket.

De een ionghelinc die garlādus hiet in die wijn tijt tot sine wijngaert ghinc. en een vat sette onder die perse. om dē wijn daer in te ontfāgen. vielen dair grote stenen neder en quet ten sijn hoeft totter doot toe. **D**ie vas haeste hem totten soen. en en mochte hem niet helpen. mer lieten leggen onder den last. also als hi daer onder ghe

nallen was **D**ie wijn suiders hoerden
dat gheruchte ende liepen daer haeste
lijken toe. ende toghen mit groten me-
dedoghen den ionghelinc al doot wt.
Daer hi onder gheuallen was **H**ijn va-
der viel onsen here oetmoedelike te voe-
te ende badt dat hi hem sinen eenigen
sone weder woude gheuen. om sinte
franciscus verdiente. wiens hoechtijt
coremakēde was. **H**i bat menichwerf
hi loutede wercken der ontfermhertic-
heit te doen ende sinte franciscus met
sinen soen te versoeken. waert dat hi
weder op stonde vander doot. **H**et is
welen wonder te segghen. die ionge-
linc die sijn leden altemael ghebroken
waren wort leuendich ende ghesont.
Ende stont voer hem allen mit groter
vroechden op. en die screyden en droe-
nich waren hiet hi swighen. **E**n seyde
Dz hi ouermits sinte franciscus hulpe

138
weder leuende waer ghe worden
Hi verwekede oeck noch enen ande-
ren dodē in almanien daer die paeus
gregorius doe sinte franciscus verhe-
uen wort. ende alle die broeders tottē
capittel vergadert waren dat ghetu-
ghe of gaf mit sinē brieuen. **N**iet meer
en behoekt men van desen mirakel te
scrijuen. want dat die paeus seit ende
tughet dat bouen allen instrumenten
gaet

Wanden ghenen die hi van vre-
sen der doot verlossede

En edel man die radulphus
hiet plach mit sinē wpue die
seer deuote was die minre-
broeders in haer herberghe te ontfan-
ghen. om dat minne werck dat in dpe
gasten te ontfanghen ghelegghen is.
Ende oec mede sonderlinghe om dpe

waerdicheit en om die mine die hi tot
franciscus hadde. **O**p eenre nacht doe
die wachter vā dien castele in dat ouer
stevan dien toern lach. en sliep op een
hoep hout dat inden boge vā d' muer
ren ghebleuen was daer die bant daer
dat hout mede te gader ghebōdē was
brac en viel op dat dach vander salen.
en voert neder opter aerden. en doe al
dat ghesinne vanden huse vā dien swa
ren valle ghewecket worden en verno
men haddē dat die wachter of gheuall
len was. liep die heer van dien casteel.
en die vrouwe mitten broederen daer
toe en die gheuallē was. Sliep also vast
dat hi noch vanden valle noch vande
gherichte noch van roepen der gheen
re die daer toe waren ghecomē ontwa
ke mochte worden. **E**n doe hi tē lesten
mit vele treckens en aenstotēs ontwa
ke wort began hi te beclagen dat hi vā

159
alre soeter rustē ghestoert was daer hi
tusschē sinte franciscus armē lach seer
rustelic en sliep: mer doe hē onderwijst
wort dat hi gheuallen was en hem sel
uen beneden lach die bouē was gaen
legghen opten toern verwonderde hē
alre seer dat hi vande valle niet verno
men en hadde. en gheloefde voer hem
allen gode te eeren. en sinte franciscus
te waerdicheit sijn leuen te beteren en
penitencie te doen.

Doe in campanien eē priester die tho
mas hiet tot eenre water molen ghinc
die sijnre kercken toe behoerde. en ont
versienlike also na wāderde dat daer
water in die molen liep. so viel hi haeste
lic in d; cromme hoel hout dat die mo
len omme doet gaen. **E**n doe hi also ge
uallen lach en dat water op sinē mont
quā riep hi sinte franciscus alleen mit
ter herten aen. **W**ant mittē monde en

hadde hijs gheen macht **D**aer lach hi
also lange. dat niemant tot sinē leuen
hope en hadde. **D**oe to ghen die ghene
die daer quamē die molē mit ghewel-
de weder omme **E**n die priester quam
weder mittē hoefde bouen en bleef al-
soe in dat water leggen **D**oe quā daer
een minrebroeder mit blinckendē cle-
deren ghecleet. ende mit eenre coerdē
ghegordet. **E**n nam hem bijden arme
en hi toech hem alsachtelic wtē water
en seide. ick bin franciscus die du aen-
riepste. **D**ie daer verlostet was verwō-
derde seer. en woude die voetschappen
sijnre voeten cussen. **E**n doe hi hier en
daer liep om hem te soecken vraghede
hi vanden ghenen die al daer bi ston-
den **W**aer is hi waer is die heilige mā
ghebleuen wat weghe is hi henen ghe-
gaen **A**lle die ghene die daer warē ver-
wonderden. en vielen neder opter aer

den. ende loefden die gloriose mirake-
len gods. ende die machtighe verdien-
ten in sinte franciscus sinen oetmoedi-
ghen knecht.

En deel ionghelinghen ghinghen
eenswt om cruyt te maeyen op eē vele
daer een oude put onder alre hāde cru-
den bewassen verburghen lach. **D**aer
veel waters onder in was. **E**nde doe
die kinder ghescheidē van malcander
ouer dat velt liepen. **D**oe gheuielt dat
daer een inden put gheraecte. **E**n doe
dat kint indē diepen putte mettē lich-
aem nederwaerts viel begheerdet mit
ten gheeste hulpe van die heilige man
sinte franciscus ende riep trouwelijck
die wijle dat dat neder viel. **V**erplighe
franciscus help mi. heilige franciscus
help mi. **E**nde doe die ionghelinen niet
weder en quam tot sinen ghesellen. lie-
pen si alomme ende die ene hier. ende

die ander daer. en lochten mit roepen
en met screpen daer si mochte. En doe
si ten lesten vernamen dat hi indē hep
melijken put gheuallen was. liepen si
haestelike thups en seide hoe dat daer
gheuaren was. **Veel** volcs quam daer
toe. en lieten daer eenen in met eenen
reep neder gaē. en die sach dat hint op
dat water sitten en hem en deerde niet.
Doe dat hint wten putte ghetoghet
was seidet voer hē allen. **Doe** ic haeste
lic viel. riep ic om sinte frāciscus hulpe
en hi was rechteuoert bi mi doe ic viel
en greep mi sachtelic bider hant. en en
begaf mi nye. then hi mi te gader mit
v wten putte ghebrocht hadde.
Doe eē cardinael die namaels paeus
ghecoren was en ghehietē alexander.
in sinte frāciscus kercke bi assise voer
den paeus en voer alle die cardinaelen
predicte. was daer een grote swaerre

161
Oeen op een hoech stēnē verbulste on-
uerfienlic laten legghen die ouermits
sijnre swaerhs neder quam. en viel op
eenre vrouwen hoeft. En doe alle die
ghene die daer bi waren waenden dat
si al doot waer deckeden sise mittē mā
tel die hi selue omme hadde. en dat mē
senaden sermoene wter kerckē soude
dragen. **Die** vrouwe hadde haer seluē
den goeden sinte franciscus beuolen.
voer wies altaer dat si sach. en doe dat
sermoen wt was. stont dat wijf open-
baerlick voer hem allen alsoe ghesont
datmen gheen quetsinghe in haer ver-
nemē en mochte. En dat noch meer te
verwonderen is. **Want** si menich jaer
tot dier tijt toe stadeliken hoeft sweer-
plachte hebben en daer of van diertijt
voert altoes verlostet wort. als si selue
seide.

Doe op een tijt minrebroeders. een

clocke souden ghieten en sommige de
vrote mannen dair hi waren ghecomē
quam daer een kindekijn van acht ia
re dat bartholomeus hiet. om dē broe
deren een cleenmoot te brengen totter
gheenre behoef die den arbeyp deden.
En ouermies eentre onuoersichtigher
stromen van winde viel dat hups. en
die doer vander poertē die grootende
swaer was. viel op dat kindekijn met
alloe swaer valle dat niemāt anders
en vermoede dan dat hē die ledē slecht
te broken waren en lach also mie allen
begraven onder den laste dat mē daer
van buten niet of sien en mochte. **A**lle
die dair waren quamen dair toe ende
riepen sinte franciscus aen. **E**n die va
der die van rouwē signre ledē onmach
tich wort. en hem seluen niet beroeren
en conde. offerde sinte franciscus mit
ter herten en mitten monde sinē soen.

162
Enten lessen dat op dat kint ghetallē
was wort of ghedaen. en dat kint dat
si vermoeden altemael doot te wesen.
wort recht als wt eenen slape verwe
ket sonder enighē quetsinghe diemen
daer aen vernemen mochte. doet vier
tien iaer out was wortet in ier broe der
ghemaect en daer na een onnaemt ghe
leert maeñē prediker i die selue oerde
Sommighe luden homweden enen
groten steen van eenen gheberchte op
een altaer in sinte franciscuskercke te
legghen diemen cortelijcke wijen sou
de. **E**nde doe wel veertich mannen me
nichweruē ghepint hadde dien steen
op een instrument te legghen en heen
te voeren viel hi op eenen man dien hi
mit allen of hi in enen graue ghelegē
hadde bedeckede. **E**nde doe si seer be
gaen warē en en wisten niet wat doer
ghinc dat meeste deel dier ludē troeste

loes van daen sonder tien manne die
daer bleuen en riefen sinte franciscus
aen dat hi dien man in sinen dienste al
so anxtelike niet en liete steruen. Ten
lesten grepen si eenen moeten buerde
dien steen also lichteliken of. dat daer
niemant aen en twifelde. sinte francis
cus hulpe was daer mede toe. **D**iemā
stont mit allen sinen leden ghesont op
en daer toe creech hi een claer ghesicht
sijn reogen die hi te voren seer duyster
hadde. **O**p dat men hier in bekennen
soude dat in dingen daer somtijt geen
hope toe en is sinte franciscus verdien
ten in helpen moghen.

Aloes ghelijc gheschiede bi sinte seue
rijns in die marct van anthona want
doe een ouer groot steen vā constanti
nobel tot sinte franciscus kercke ghe
brocht wert. van veel mannen ghetog
ghen. viel hi onuerstienlich op een van

163
den treckers. **E**n doe si nyet alleen en
vermoeden dat hi doot was. mer alle
sijn leden daer toe ghekerlet stont hē
sinte franciscus bi en hielt den steen al
soe op. dat hi ghesontsonder eenighe
quettinghe daer wt quam. doe hi of ge
buert was.

Doe een deuoet mā die bartholome
us hiete groot arbeit dede of sinte fran
ciscus een kercke te helpen make. viel
daer een balcke. die niet vaste ghelept
en was op hem. en quetsē totter doot
En want hem dochte dat hi mitten lij
ue niet ontgaen en mochte so beghere
de hy als een goet ghelouich man dat
lichaem ons heren van eenen broeder
te ontfangen. **E**n wāt hem die broeder
also haestelic niet halen en mochte. hi
en vreesde sijns steruens. troeste hi hē
mit eenen woerde al daer sinte augus
tinus of seit. gheloues en du hebste dz

ontfangen. **D**es naesten nachts daer
nae openbaerde hem sinte franciscus
mit elf broederen met enen lammelijc
in sinen armē en quam daer mede tot
sinen bedde en seide. **B**artholomee en
ontsich di niet. die opāt die di in minē
dienstē hinderen woude en sal gheen
macht teghen di hebben. **G**ich dit is
dat lam dattu cysthedes en om dijne
goeder begheerten wille: so hebstu dat
ontfanghen. van wies moghentheyt
du beyde inder sielen en indē lichaem
sulste ghenesen worden. **E**nde hi leide
also sijn handen op sijn wonden ende
lieten weder gaen tottē wercke dat hi
begonnen hadde. **D**es morghens stont
hi seer vroech op en quā al ghesont tot
ten ghenen die hem half doot hadden
laten leggen daer hem harde wonder
lick toe was en verwackerde haer ghe
moede beide mit exempel en mit mira

164
bel dat si meer reuerencie ende minne
tot sante franciscus cregghen.

Doe een man die nicolaus hiet op
eenen dach. onder sijn doot vanden
gheraket was die hem alsoe onghena
delijcke wonden ende mishandelden
dat si hem ouer doot lieten leggen. oft
dat hi ten minsten cort steruen soude.
Ende dese nicolaus doech hem eerst be
gonnen te slaen riep met luyder stem
men. Heilighe franciscus coemt mi te
hulpe. heilige franciscus help mi. **D**ie
stemme hoerden veel luden van verre.
merken mochten hem niet te hulpe co
men. **H**i wert thups ghedraghen alte
mael seer bebloet. en seyde nochtā met
vassen betrouwen dat hi vādien wort
den niet steruen en soude en dat hi oec
gheen wee daer an en gheuoelde. wāt
sinte frāciscus waer hē te hulpe gheco
men en hadde vanden here vercregen

dat hi penitencie doen soude. en bete-
ren sijn leuen alst wel scheen daer nae:
Want doe hi vanden bloede ghewal-
schen was wort hi tegen alle mensche-
liker hopen rechteuoert ghenesen

Eens wel ghebooren mans soen was
alsoe seer sieck datmen gheen hope tot
sinen leuen en hadde recht als een die
totten wtersten ghecomē was. **W**ant
tot sinen oghen liep een ader van bloe-
de recht als si wten arme te lopen ple-
ghet. **E**n anders soe waren daer alsoe
veel sekerer teykenen der doot datmen
anders niet dan voer doot en rekēde.
en doet ouermits tederheit sijnre crach-
ten soe en gheueelde hi noch en roerde
hem niet. en scheen of hi slechts gheua-
ren waer of verscheiden. **D**ie vriendē
en die maghen als ghewoenlic is qua-
men daer toe en dochten anders niet
dan alst tijt waer hem te begrauē mer

165
die vader des ionghelincs hadden noch
hope inden heer. en ghinchaelijche
tot sinte franciscus kercke. die in dier
seluer stede ghemaect was. **D**oe viel hi
op die aerde en loefde belofte. en dede
sijn ghebet mit verlichten en mit tra-
nen ende vercreget van gode dat sinte
franciscus sijn patroen en sijn hulper
wert. **D**oe die vader cort daer nae wed-
totten soen quam. want hi hem al ghe-
sont. en sijn rouwe wort verwādeit in
groter vroechden. **A**l des ghelijc mitra-
kel dede oec onse here om sinte francis-
cus verdienten wille aen eenre ander
maghet. **E**n noch aen een ander die op
haer vterste lagen die sinte franciscus
om haerre ouders begheertē wille vol-
comelijche dede ghenesen.

Doe een clerck die matheus hiet van
tenijn dat hi ghedroncken hadde also
verre was ghecomen dat hi die sprake

hadde gheleit. en anders niet dan sijn
eynde en wachte. hi van eenen prie-
ster vermaent wort dat hi biechtē sou-
de. en mochte hi een woert niet van hē
vercrigen. **M**er die cleric badt cristum
oetmoedelic van binnen mitter hertē
dat hi hem om sinte frāciscus verdiē-
ten willen van dier doot woude waer-
dighen te verlossen. **R**echteuoert wort
hi vanden here ghestarct. alsoe dat hy
sinte franciscus naem met groter pi-
nicheit noemde en wt sprac. **E**n als die
ghetugghen wel sagghen die daer bi wa-
ren spaech hi dat venijn wt. en dancte
den ghenen die hem verlosset hadde.
Wanden ghenen die in scipbrekin-
ghe inder zee verlost waren.

Et waren scipluden in die grote
zee en doe si nochtien milen van
der hauen waren stont daer een groot
storm op. **H**i scoten haer anchor. si wa-

166
ren in vresen. wāt die storm wort meer-
te. haer touwen braken: si dreuen van
den anchoren hier en daer. voer wint
ende voer waghē. **T**en lesten doe die
storm ouer was begonnen si haer anc-
keren dair die cabelen bouen of dreuē
mit alle dier machte die si mochten te
winden en op te lichten. ende want si
mit haers selfs cracht dair niet an vor-
deren en mochtē en veel heiligen aen-
riepen. ende nochtan binnen enen da-
ghe niet eenen anchor lichten en con-
den mit alle den arbeide die si dair toe-
deden. **H**oe was daer een vanden scip
mannen die wt spotte totten anderen
scipluden seyde. **D**iet ght hebt alder
hepligen hulpe begheert ende aenghe-
roepen. daer en isser een niet van hem
allen die ons te hulpe coemt. **I**aet ons
desen franciscus. die een nieuwe hepl-
lich is bidden of hi in die zee yet comē

wil en helpē ons die ankeren winnē.
Hi consenteerden dat alle niet spotte-
like noch in boerten. mer warachtelic
in naersten moede. en berispeden den
man diet eerst wt spotte gheradē had-
de. en loefden willichlic den heilighen
man haer lofē. **R**echteuoert roet daer
nae quamen die ankeren sonder pe-
mants hulpe dūwē opt water recht off
die natuer des plers in die lichterheyt
van houte verwandelt waer

Een pelgrim was vandē coertse seer
cranc geworden: en quam mit eenen
scepe van ouer meer. en hadde wt gro-
ter minnen voerdē hemelschē coninc.
sinte franciscus tot enen aduocaet ver-
cozen. **E**n doe hi op eenre tijt ouermits
dier siecken van groten barnendē dor-
ste benauwet was wāt dair gheen wa-
ter in dat scip en was soe began hi mit
huyder stemmen te roepen ende seide.

Gaet villic en haelt mi drincken want
sinte franciscus heeft mijn vat mit wa-
ter ghenollet. **H**et was wonderlich. si
vonden dat vat vol waters daer te vo-
ren niet in en was. **E**ens anderen da-
ghes doe dat scip in die zee van eenen
Storme alsoe seer ghesloten wort dat si
alle in anxtewaren scip brokich te wor-
den. **D**oe began die selue siecke haeste-
lic al dat scip doer te roepen ende seide
Dtaet alle gader op en gaet sinte fran-
ciscus te ghemoete want hi is hier ghe-
comen om ons te behouden. **E**nde hi
viel neder op sijn aensicht. en aenbede
hem mit luder stemmen en mit tranē:
en wort doe hi hē ghesien hadde rechte-
uoert ghesont. en die storm ghinck leg-
ghen. **E**n si quamen alle behouden te
lande.

Doe broeder iacob van reaten met
anderen broederē ouer een riuier mit

eenen cleynen scuytken gheuarē was
doe worden sijn ghesellen eerst opten
oever gheset en ten lesten doe hi op tre
den soude. Noech hi bi onghewalle dat
scuytken omme en die scipman conde
swemmen mer die broeder sanc neder
indē gront vander riuieren. Die broe
ders die op dat oever stonden. baden
sinte franciscus mit begheerliken ghe
bede en mit screyen en mit oerluchten
dat hi sinen sone te hulpen quame. en
oec mede die broeder die welke inden
gronde vanden water was. badt mit
ter herten als hy best mochte. want hi
des mittē monde gheen macht en had
de dat hem die heilighe vader te hulpe
woude comē En des hepligen vaders
teghen woerdicheit quam hem te hul
pe dat hi op quam. en ouer dat water.
recht als ouer droghe sant ghine ende
quam mitten omgheslagen sceepkijn

168
te lande. Het is wonder te seggen. sijn
cleederen waren niet nat gheworden
en een dropel waters en was an sinen
roemer gheuonden

Doe een broeder die bonauentura
hiet met twe mannen ouer een water
soude varen brac dat sceepkijn dat wa
ter liep daer in. en hi sanc mit sinē ghe
sellē en mit dat sceepkijn neder in dat
water te gronde. En doe si inder doot
den ontfermhertighen vadē sinte fran
ciscus niet groten betrouwen aenrie
pen quam dat sceepkijn al vol waters
mitten ghenen die daer in waren we
der op. Ende sinte franciscus was die
Gierman en brochtse behouden in die
hauen. Al des ghelijck was een ander
broeder wt eenre riuierē ouermits sin
te franciscus hulpe oloflet En oec des
gelijck warē dair mannē en wpuē in eē
and water gheureset. die sinte frācisc⁹

aenriepen. en̄ dier schipbrekinghe die hi nakende was behouden des hoers ontghinghen.

Het waren op een ander tijt scipludē in enen storm seer gheureset in die zee te ōdrincken. en̄ doe si den hope haers leuens bi na ouer gauen. en̄ sinte franciscus oetmoedelijc aenriepen. quam daer een groot licht in dat scip: en̄ rechteuoert een stilheyt in die zee daer mede. recht oft die heilige man den wint en̄ die zee tot sinē ghebode hadde ghehad: **H**oe menich mirakel hi in die zee ghedaen heeft. en̄ hoe menich weruen hi onghetroeste luden ghetroest heeft. dat en waer niet wel moghelick te vertellen. **E**n̄ dat en was gheen wonder die winden hemel regneert. dat ghebot ouer dat water ghegheuen is. die alle lichamelike creatueren diendert. die wijle dat hi in desen leuen was

169
Wanden ghenen die verlostet worden wten karcherē ende wter vanghe nissen.

Et gheviel dat eē knecht die enē here diende valschelic. en̄ mit onrecht van diersten ghewroeghet wort die die here vanden lande in enen duysteren kercker dede sluten en̄ mit sterckē banden bindē. **E**n̄ die vrouwe vanden huise ontfermde des knechts. want si sonder twifel wiste dz hi dier misdaet ontsuldich was. **E**n̄ doe si haren man oetmoedeliken badt voerden knecht dat hi hem quijte liete. was die man alsoe verhart dat hi des gheens sins doē en woude. **D**oe sette die goede vrouwe haren troest an sinte franciscus en̄ beualden ontsuldigē knecht sijnre goeder tierenheit. **R**echteuoert quam die troester der gheenre die onghetroest warē ende vandede den man daer hi inden

kerckerlach. **H**i ontbant die banden.
hi brac die kercker hi nam den ontscul
digen bider hant en leiden wt en seide
Ick bin die ghene die dydijn vrouwe
oetmoedelic betal. **D**oe die man met
groter vreesen daer of begrepen wort.
en socht een stede hoe dat hy van enen
hoghen berghe daer hi op was best ne
der mochte climmē. **D**oe vant hi hem
seluen mitter hulpe des gheens die hē
verloffet hadde. rechteuoert neder op
dat slechte lant. **H**i keerde weder tot
sijnre vrouwen ende hi haer alle din
ghen gheseyt hadde als si gheschieden
Doe creech dye vrouwe noch meerre
minnetot cristum ende meerre minne
tot sinen knecht franciscum

Een arm man was tot eenre steden
eenen ridder een deel ghelts sculdich.
dat hi van armoedē niet machtich en
was te betalen. **A**lsoe dat die ridder dē

140
armē man in vanghenissen leide voir
die scult. **D**ie arme man badt om dach
om die minne vā sinte franciscus. **D**ie
ridder was houerdiche en versmadet
recht als een onwaerdich dinck pet te
doen om des heilichs mans willē. **E**n
antwoerde houerdelick daer op en sei
de. ick sal di in alsulcken stede sluyten
en in alsulcken kercker werpē. daer di
noch franciscus noch niemāt anders
en sal mogen helpen. **H**i dede als hi ge
seit hadde en vant enen donkerē kere
ker daer hi diē mēsche in swaerre van
ghenissen leide. **C**ort dair na quam sin
te franciscus bi hem. en brac den kere
ker en scoerde die banden. en leide diē
armen man weder tot sinen eyghenē
huyse. **A**lso dat sinte frāciscus verdien
te den armen man verlosse de ende die
houerdicheit des ridders verwandte
de in sachtmoedicheden.

Doe een mā die aelbert hiet in swaer
re vanghenisse ghelept was voerscult
diemē mit onrecht van hem epschede.
beual hi hem seluen en sijn onscult oet
moedelich sinte franciscus. **H**i hadde
sonderlinge minne tot dier oerden en
plach sinte franciscus onder ander heil
lighen mit groter waerdicheit te eren
En die man die hem voer die scult ghe
uangen hadde sprac mit houaerdigen
woerde. dat noch sinte frāciscus noch
god selue hem wt sinen handen soude
verlossen **D**oe gheuield dat die gheuā
ghen man. op sinte franciscus auont
nieten at. mer dat hi ghegheten soude
hebben gaf hi om die minne van sinte
franciscus enen anderen behoefligen
gheuanghen mensche: **D**es nachtes
daer na openbaerde hem sinte francis
cus wakender oghen en doe hi bi hem
quam. sprongen en vielen die banden

174
van sinen voeten. en die ketenen vā si
nen handen die doren worden opgelo
ken. die plancken vanden solre spron
ghen van malscanderen. **E**n die man
ghinc verlost weder tot sinen eyghen
hups. van dier tyt voert vastede hi al
toes sinte franciscus auont. **E**nde die
kaerse die hi hem iaerlics plach te offe
ren tot enē bewisen dat sijn pnnicheit
toe nam makede hise een vntē meerre
Doe die paeus gregorius die neghen
de in sinte pieters stoel sat. was eē mā
die petrus hiet ghewroaget van herefi
en en te romen gheuanghen. en eenen
bisscop van des paeus wegen ouerge
leuert te bewaren. dien die bisscop op
een pepn van sijn bisscopdom ontfinc
en in boepen sloech. **E**n op dat hi hem
nieten ontghinghe soe dede hi hem in
enen dupsteren kercker alsoe slupten.
en dede hem broot gheuen bi ghewich

re en water bi maten. **D**oe began die
mensche mit veel biddens en screiens
sinte franciscus aete ropē dat hi sijn
re ontfermde. **W**ant hi hoerde seggen
dattet op sinen auont was. **E**n wāt hi
in rechter puerheyt des gheloefs. alle
dwalinghe des gheloefs verlaet had
de en met alre begheertē des hertē an
sinte franciscus die eē trouwe knecht
cristi was ghenade begheerde. soe ver
werk hi dat vandē here dat hi om sinte
franciscus verdienten wille ghehoert
wort. **W**ant doe die nacht sijnre hoerch
eijt an stont. so quam sinte franciscus
inder seemeringe inden kercker. ende
noemde den man bi sinē naem en ghe
boet hem dat hi haestelic op stonde. **H**i
wort veruact. en doe hi vraechde wie
dat daer waer. hoerde hy dattet sinte
franciscus was. ende doe hi vander te
ghenwoerdicheit des hepligen mans

172
sach die banden sijnre voeten ghebro
ken en of gheuallen. en die doren van
den kercker op ghelokē. en eenen ruy
men wech ghewijst voer hē wt te gaen
so en wist hi nochtan al was hi verlost
van verwonderē waer hene gaen mer
hi riep voer die dore dat alle die wach
ters veruact worden. **E**nde doe si den
bisscop die boetscap brochtē dat hi ver
loftet was. ghinc hi selue na dat hi die
dingen verstaen hadde tottē kercker.
Ende doe hi openbaerlick die crachte
gods bekende aenbede hi den heere in
die selue stede. **E**n doe die bandē voer
den paeus en woerden cardinalen ghe
brocht waren. en saghen dat daer ghe
schiet was. verwonderdē si hem herde
lere en benediden gode

En ander man was valschelic
bedraghen als dat hi enen ande
ren man mit venijn verghenen soude

hebben. **E**n dat hi al des ghelijcke des
selues mās soen en al sijn ghefinde op
gheset soude hebben mit fenijn te ver-
gheuen. **H**i wort vanden rechter des
landes ghetangen. en in swaren ban-
den gheleit en in enen toern gheslotē.
Mer want hy hem seluen ontsuldich
kende soe hadde hi groot betrouwē in
den here ende beual sijn sake den heili-
ghen vrient gods sinte franciscus dat
hise verantwoerdē soude. **D**oe die ghe-
ne die dat recht in handen haddē. me-
nich sinste rade worden mit wat pinē
dat si die misdoet die welke hem bete-
ghen was mochten doen lijden. **E**nde
wat doot dat si hem dan als hijt ghele-
den hadde doen mochten steruen. soe
worthi in dier seluer nacht doemēdes
morgens ghepint soude hebbē van
sinte franciscus teghenwoerdichz ghe-
uifiteert en van eenen groten schynsel

des liches tot des morgens toe ver-
lichtet en veruollet mit groter vroech-
den en ontfinc een sekerheit in hem sel-
uen mit groten betrouwen dat hi ont-
gaen soude. **D**es morgens vroech qua-
men die pijnres en leidē wten kercker
sighingen op en verswaerdē met veel
lasts vā pfer dat hi te meer ghepincht
soude werden. **H**i wort dicwyl neder
ghelaten en weder op ghehaelt op dat
hi ouermits die pijn die die eē der an-
der alsoe cort vraghede te haestelijker
soude lijden. **M**er hi bleef ouermits dz
hi ontsuldich was blijde en vrolic vā
aensicht. en en toghede ghenen druck
in alle der pijnen die hi leet. **D**aer nae
wort daer een groot vier onder hē ghe-
maect en mitten hoefde neder ghehan-
ghen totter aerden waerts. daer noch
tan een haer niet of ghequetsten wort
en ten lesten mit sieden der olpen bego

een dat hem altemael nyeten deerde.
ouermits bescermige des gheens die
hi sijn sake beuolen hadde. Also dat hi
ten lesten quijt wort ghelatē. en ghinc
vry en behouden van daer

Wanden vrouwen die in arbeide
van kinde in vreesen waren ende ver-
lost worden.

Et was een gravinne in Clauo-
niē niet alleen edel vā gheslachte mer
oock mede pnnich en vroem: en hadde
grote minne tot sinte franciscus en sta-
dighe goedertierenheit tot sinen broe-
deren. **I**n dier tijt doe si baren soude
wort si also mitten arbeide benauwet
ende beswaert dattet scheen soude dat
kint geboren worden. si moeste haer
natuerlike leuen daer om laten. Doe
quam hair in haerre herten sinte fran-
ciscus goede gheruchte en duechde en
die glorie daer hi nu in was. Haer ghe-

loue wort verwacht. haer pnnicheit
wort omreer: si keerde haer tot enen
Marckē hulper tot enen trouwē orient
tot enen troester alre goeder luyden.
en tot enen toeueraet alre bedrueter
herten enoe seide sinte franciscus: alle
mijn beenen en mijn inderste crachtē
bidden dijne goedertierenheit. ende
loue mit mijnre herten dat ich mitten
monde niet wtspreken en mach. **H**ijt
goedertierenheit quam haer haestelij-
ke te hulpe: doe dat eynde des seggens
quā. begā dz wee te minderē en die tijt
des barēs quā want rechteuoert baer-
de si behouden haers leuens ende alle
dinc ghic mede wech: si en vergat haer
re lofte niet. nochen liet haer opset n-
achter. **E**n dede een schoon kercke ma-
ken. en doe si in die eere van sinte fran-
ciscus ghemaect en ghewijet was gaf
sij den broederen ouer.

Doe een wijf byromen die beaterijs
hiet bider tijt des barens was. en vier
dagen lanc die vrucht doothadde ghe
draghen wort si mit groter banghichz
ende mit onlideliken wee benauwet.
Want die dode vrucht dwant die moe
dertotter doot. en dat daer ongeborē
was bereide die moedmede te steruen
si sochte veel raets mer alle dat si daer
om arbeide was om niet. **W**ant het
was bouen der menschen raet ghero
men also datter anders geen troest en
scheen te wesen dan die een mitten an
deren te begrauen. **T**en lesten seynde
si totten minrebroeders en begheerde
mit groter ynnichz dat si haer wat vā
sinte franciscus reliquien woude seyn
den: **D**oe gheueit als god woude dat
men een luttel vander coerden vant.
daer hi hem somtijt mede plach te goe
den. **E**nde rechttoert doe dat op haer

175
gheleit wort. wort si lichtelick ontbon
den. **W**ant die dode vrucht die een sa
ke der doot was wort ghebaert en alle
wee en arbeit wort gheslacht.

Doe een edel mans wijf die iuliana
hiet menich iaer groten rouwe hadde
van haerre kinder steruen. **E**n becla
ghedet dat si alle die kinder die si met
groter swaricheit droech en wan. cort
daerna met groten rouwe plach te be
grauen. **E**n doe si vier maenden een
kint ghedragen hadde soegede si meer
ouermits dattet te vorē gheschiet was
voer sijn steruen dan dattet gheboert
soude worden. en badefinte frāciscus
trouwelic voer des kints leuē dat noch
niet ghebaerten was. **E**nde op eeñre
nachte doe si lache en sliep openbaerde
haer een vrouwe indē slape die een su
uerlic kindekijn op haren arm droech
en offerdet haer seer blidelic. **E**nde doe

tijs wepgherde dat kint te nemē daer
si vrese voer hadde cort te verliessen: sei-
de die vrouwe tot haer **N**em dat kint
willic. dat di sinte franciscus wt mede-
doghen sent het sal te siue bliuen en in
ghesondicheden verbliden. **E**n rechte
woert doe si ontwaken wort. verstant
si in dien visioen dat haer sinte francis-
cus vanden hemel te hulpe ghecoment
waer **E**n van dier tijt voert bleef si ver-
blijdet vander vruchten. die si ontfinc
na dat haer ghelouet was en vermeer-
de haer ghebet. en loefde loften **T**en
lesten wort die tijt vervollet. en si baer-
de een knechtlijn dat op wies en sterc
wort. recht oft ouermits sinte francis-
cus verdiente was dom des leuē ont-
fangen hadde en verwackerde sijn ou-
ders dat si meerre minne tot cristū en
tot sinte franciscus creghen **A**l des ghe-
lyck gheschiedet oec in een ander stat.

176
ouermits sinte franciscus verdiente.
Want doe een vrouwe veel dochtere en
ghewonnen hadde begheerde si alte se-
re mit bedinghen en met loften an sin-
te franciscus dat si oec een knechtlijn
mochte ghecrighen **C**ort daer nae oue-
finc die vrouwe twee knechtlijns. en
baerde se mit lieue. die niet dan om ee
ghebeden en hadde.

Sibiberū was een vrouwe die een
knechtlijn soude en ouermits ongeual
dat daer toe sloech. so en scheen gheen
troest wat d'zine daer toe dede tot haer
te wesen. **M**er ouermits aenroepē tot
sinte franciscus en lofte die si dede soe
wort si ghenadelich verlost. mer doe si
vercregen hadde dat si begheerde. ver-
gat si d' ghenade die haer gedaen was
en en vierde sine dach niet mer ghic en
dede haer werc als si op andwercke da-
geplach en rechte woert doe si hare rech

teren arm totten wercke dat si doelott
de wt staec. bleef si al stijf staende dat si
hē niet weder tot haer bugen en moch
te. **E**n doe si hem mitten anderē arme
tot haer wilde halen bleef die oec des
ghelijc verdouet en stijf staende. **D**at
wijf wort veruwaert vāder vresen gods
en voldede dat si gheloeft hadde. ende
ghebuijch haerre leden dat si ouermits
ontdancsamedē verloes: vercreech
si weder ouermits ghebede des hepli
ghen oetmoedighen vaders sinte fran
ciscus daer si haer anderwerk met pu
nicheden aen verbant.

En ander vrouwe die leuendaghen
lanc in grote arbeide gheweest hadde
en al swart began te worden. dat daer
niemant hope toe en hadde **D**ie dede
sinte franciscus beloften. ende began
sijn hulpe aen te roepen daer si binā
lachende sterf. **N**ader beloften wert si

174
wat ontslumerende. en sach sinte fran
ciscus inden slaep. dat hi haer soetelic
toesprac en braghede of si sijn aensicht
petkende **E**n of si die antiphone **V**al
uerregina misericordie pet condelesen
totter eeren der glorioser maget mari
en. **D**oe antwoerde si hem dat si hem
welkende. en hi seyde weder tot haer.
so beghinne die heilige anthicken. **E**n
eer dattitse ghelesen hebste so salstu ge
nadelic verledicht worden **V**an desen
woerden wort si ontwaken. en began
Valuerregina mit vresen te lesen. **E**n
doe si die ontfermhertige oghen badt
en der vruchten des maechdelijckē lich
aem ghedochte. wort si haestelick vā
alre vanghicheit verlost. ende baerde
een schoon kind. **E**n dancte der conin
ghinne der ontfermhertichz die ouer
mits sinte franciscus verdiente haer
ghewaerdichde te ontfermen.

Vā dien die fiende ghemact wordē
Inder minre broeder conuent vā na
pels doe een broeder die robertus hiet
menich iaer blind gheweest hadde. be
wiesen hem die oghen mit vleysche dz
hy sijn wijnbraeuwen niet roeren en
mochte. **E**n doe daer veel broeders vā
buten die tot menigherhande landen
waren soudē al daer vergaderden. so
woude sinte franciscus die een spiegel
der ghehoersamicheden is. **D**ie broe
ders die mit eenen nieuwē mirakel in
haren arbeit troesten. **E**n maecte dien
broed daer si alle teghenwoerdich wa
ren aldus ghesont. **H**i sach op eenre
nacht alsoe sieck totten steruen toe. en
doe die broeders sijn siele gode beualē
quam die heilige vader bi hem staen.
mit diē broederen die in alre heylig
heit volcomen warē. **D**at een was sinte
anthonius. die and broeder augus

178
tijn. en die derde broeder iacob vā asti
le. **D**ese volgheden hem oec blideliē na
der doot. also als si hem oec indē leuen
volcomelic ghevolcht warē. **D**oenam
sinte franciscus een mes. en sneethem
dat oueruloedighe vleysch of. en dede
hem sien als hi te voren dede. **E**n broch
ten weder dat hi op die tijt niet en sterf
en seide hem. **R**oberte soen. die ghenā
den die ic mit di ghedaen hebbe. is dē
broederen die in vete landen wande
ren sullen een teiken dat ick voer hem
gaen sal en bereyden die wegen. **V**aer
om begheer ic dat si blydelike gaen en
doen dat hē bi ghehoersamichedē ghe
boden is mit enē vroliken ghemoede.
In romenpen was een blind wijf die
sinte franciscus te water ende te brode
vastede. ende liet haer des morghens
broech van haren man inder minre
broeders kercke leyden. **E**nde doemē

dat lichaem ons heren ihesu cristi op
hief loec si haer oghen op en sach clær-
lic en aenbede dat. En riep inder aen-
bedinghe mit luder stemmen. iedanc-
ke gode en sinte franciscus want ic sie
dat lichaem cristi. Alle die daer bi wa-
ren worden dair of verblift. en doe die
misse wt was ghinc si alle weder tot
haers selks huys mit vroechden haers
gheestes en mit sienden oghen. Bi en
verblide haer niet alleen dat si van bu-
ten sien de was gheworden. mer oech
mede dat si dat wonderlyke sacramēt
dat een warachtich leuende licht is.
ouermits sinte frāciscus hulpe int eer-
te dat si sach verdiende te scouwen.

En kint van viertien iaren in cam-
panien wort onuerkenlich mit allul-
ker bāgicheit begaueet datter sijn sijn-
ker oghe mit allen verloes. Ende die
grootheit der pijnen verdructe en per-

179
te dat oghe alsoe wt sijnre beden dat-
tet wel achte dagen lanc buten op sijn
wanghe aen eenre zenen hinc en was
bi nae al drooghe gheworden. Mer doe
men vanden meesters anders ghenē
raeten wiste dan of te sniden. Keerde
hem die vader mit alre hertē tot sinte
franciscus hulpe. **S**inte franciscus der
armer troest en vergat oech sijnre niet
Want dat verdorrede oge sette hi met
eenre wonderlycher crachte in die ste-
de daert plach te staen. ende verlicht
mitten radien des lichts nae sijnre be-
gheerten

In dien seluen lande viel oech bi enen
castele een hout van bouen. op eens
priesters hoeft en quetseden alsoe dat
sijn sijnker oghe blind wort. en doe hi
op die aerde neder lach. began hy met
luder stemmen sinte franciscus aen te
roepen en seide **H**eilich vader help mi

dat ick tot d'ijne hoechtijt gaen mach
als ic dinen broederen gheloeft hebbe
Want doe dit gheschiede dat was op
sinte franciscus auont. **D**oe stont hi
rechtuoert wel ghenesen op en loefde
gode mit blijscapen en met vroechden
En hem allen die daer bi waren en me
dedoghen mit hem hadde verwonder
den en werden mit volhertelijcker bli
scap veruollet. **H**i ghinc totter hoech
tijt. en vertelde hem allen wat mira
kelen wat goe dertierenheit in hē ghe
wrocht was.

Doe een man in sinen wijngaert ar
beyden soude en een hout houden mit
een instrument. sloech hi in sijn eyghen
oghe ende deedde dat also midden ont
tween dat die een helft daer af buten
aen sijn aensicht hinc. **E**n doe hi in dat
ongheual gheen hope totter mensche
lijker hulpen en hadde. loefde hi sinte

180
franciscus auont te vassen. waert' sake
ke dat hi hem hulpe rechtuoert wort
dat oghe des mans in sijn rechte stede
weder gheset en alsoe te gader gheuoe
ghet en siende ghemaect. alst te voren
dede dat men dair gheen litte yken va
quetfinghen an ghewaermochte wor
den.

Een edels mans kind dat blind ghebo
ren was wort ouermits sinte francis
cus ghebede siende ghemaect. en was
bi auenturen illuminatus gheheten
dat alsoe veel beduidet als een die ver
licht is. **E**n dat kind doet out wort en
sinte franciscus oerde aen nam en ver
gattet der ghenaden niet die hem ghe
daen was. **M**er het ghinc alsoe inden
lichte der gracen ende der doechden
doert dattet eē kind des warachtigere
lichts scheen te wesen. ende vercrech
ouermits verdienten des heiligen va

ders nadē heiligen beghinne ten leste
nocheen heiligher eynde.

Bi ananien was een ridder die ghes-
rardus hiet ende hadde dat lichte der
oghen mit allen verloren. **E**n het ghe-
viel dat twee minrebroeders die van
verren lande quamen tot sinen huysse
gheherbercht waren. en van alle den
ghesinde in sinte franciscus eer minlic
ontfangen. **H**i danchedē mit alre goe-
dertierēheit gode en dē waert. en qua-
men tot eenre minrebroeder conuent
dat dair bi ghelegen was. **E**n op eenre
nacht opēbaerde sinte franciscus een
vanden twee broederen inden slaep
en seide. **S**tant haestelike op mit dine
geselle en gaet tot uwes waerts huysse
die cristen en mi enw tot sijner herberge
ontfinc: wāt ic wil hē dat werc der goe-
dertieren hz weē verghelden dat hi an
p bewijsde: wāt hi is blind gheworden

187
om sijner sonden wille die hi mit biech-
ten en mit penitencien niet ghebeterc
en heeft. **D**aer om mede wort hi des heylighen
vaders quijt. ende stont rechte
uoert op om dat ghebot mit sinen ghe-
selle haestelic te volbringen. **E**n doe si
tot des ridders huysse quamen. vertel-
de hem die een al dat hi ghehoert ende
vernomen hadde. **D**ie man verwōder-
de hem alte seer en ghelijede dattet al
waer was dat hi seide. hi wort screpen
de en dede sijn biechte mit groten rou-
we. **T**en lesten doe hi beteringhe ghe-
loeft hadde. en die inderste mensche al-
toe vernienwet was vercreech hi rech-
teuoert weder dat ghesichte van butē:
Dat gheruchte vādese mirakel wort
ouer al ghehūdicht. niet alleen tot sin-
te franciscus waerdicheit. mer oec me-
de so verwackerdet vele menschen tot
warachtigher biechten haerre sonden

te doen. en gaerne die huyfghenoten
gods te herberghen.

Wanden ghenen die van meniger
hande euele en siecten verlost worden

Een ander stede was oeck een
iongheline doe en blint ghebo-
ren en alsoe arm dat hi plach te biddē

Sine tonghe was alsoe cort ende also
dunne dat si van velen luden diese die
keghesten hadden scheen mit allen of

ghesneden te wesen. **E**n een man die
marcus hiet plach hem om gods wil-
len te herbergen. En ouermits dat hy

hem goedertieren was. so plach hi sta-
delick bi hem te bliuen: **O**p een auont
stont late doe die man voerscreuē mit

sinen wiue sat en at. en dat arme kint
voer hem stont. seide hi tot sinen wiue
dat soude ic voer alken grote mirakel

rekenen. waer dat sake dat sinte fran-
ciscus dat kint mochte doen horen. en

spreeken en seide daer toe. **I**ck gheloue
gode ist dat sinte franciscus dat doet.
dat ic om sijne minnen willen desen
kinde die cost gheuen sal alsoe langhe
alst leuet. **H**et was trouwen een won-
derlick dinck. die tonghe wies rechte-
woert en dat kint sprach dese woerden
ende seide **G**lorie si gode en sinte fran-
ciscus die mi dat spreken ende dat ho-
ren ghegheuen heeft

Doe broed iacob een kindekijn was
wortet seer swaerlic ghescoert in sijns
vaders huys. **E**n al wast ionc en crane
nochtan wt gods vermaninge ghinc
mit groter pnnichz in sinte franciscus
derden. en en ontdeckte ghenē mensche
sijn ghebree dattet hadde. **E**n doe sinte
franciscus lichaem die costelijcke scas
sijne beenre ghebrocht wert daer hy
no leit. **E**nde die voerscreuen broeder
hem doe seer verblijde. **D**at die heyl-

ghe vader gheert en verheuen wort.
Do ghelchiedet doe hi die tumbē daer
sine beenen in laghen van groter min
nē die hi daer toe hadde roerde. dat hi
hē rechtenoertvoelde ghenesen te we
sen. **V**en bant daer hi hem seluē mede
plach te binden dede hi of en bleef van
dier tijt voert altoes ghesont ende wel
ghenesen. **V**an des ghelijcker sie den
wordē ouermits die ontfermhertichz
gods. ende sinte franciscus verdientē
mit mirakel ghenesen broeder bartho
lomeus broeder enghel. **E**en priester
die nicolaus hiet. iohannes ende een
man van pisen en een man van eenen
castele peter van cecilien en een ander
mensch bi enen castele bi assise en veel
ander menschen daer toe.

Een vrouwe quam wt haren sinne
en dat duerde wel vijf iaer lanck. also
dat si binnen dier tijt sien en horen ver

183
loes. si schoerde haer cleder mit haren
tanden **I**n water en in vier te vallē en
ontsach si haer niet en dat grote onge
mac crech si daer toe. **O**p eenre nacht
doe haer die godlike ontfermhertichz
ontfermen woude. wort si met eenen
schijn sel des salighen lichts van gode
verlicht. en sach sinte franciscus sitten
op enen hoghen stoel daer si voerlach.
en begheerde oetmoedelijē ghesont te
worden. **E**n doe si haer ghebet niet en
hoerde wort hair begeerte vermeerret
en loefde dat si om die minne gods en
sinte franciscus nimmermeer aelmis
se weigheren en soude den ghenen die
haer baden also langhe als sijt hadde.
Doe wisset sinte franciscus wel dat hi
in voertijts des ghelijcke voerwaerde
mit onsen heere god hadde ghemaect.
ende sloech daer een teyken des hepli
ghen cruces ouer. en daer mede wort

si altemael ghesont.

En man die petrus hiet ghinc bede-
uaert in dier stede diemē in sinte mich-
iels eere pleghet te versoecken. **E**nde
wāt hi sond reuerencie sijn bedevaert
dede. ende wt eenre fonteynen dranc.
soe wort hi vanden opanden beseten.
en bleef also drie iaer lanch seer ghepi-
nichte indē lichaem. en sprac veel lelij-
ke veruaelike woerden. **E**n want hi
sontijt goede vlaghen hadde. soe be-
gheerde hi oetmoedelic sinte frāciscus
te versoecken daer hi of ghehoert had-
de hoe grote macht dat hi hadde dē vi-
ant te verduuen. **E**n doe hi tot des hei-
lichs mans graue quam. rechteuoert
doe hi dat mitter hant roerde wort hy
vanden opanden die hem seer plagen
te quellen verlosset. **A** des ghelijc ver-
lossede hi oec een ander wijf ende veel
ander menschen

184
En and mensch die bonus hiet was
ogicht en malaetsch. **E**n doe hi vā sine
ouers tot sinte frāciscus kercke ghe-
brocht wort vercreech hi vā beidē dien
euelen volcomē ghesontheit. **O**ec was
dair eē and iongelinc die otto hiet ma-
laetsch en doe hi sijn bedevaert geloeft
hadde en tot sinte frāciscus graue ghe-
brocht wort was hi rechteuoert gheret
niet vā dier malaetscap wāt sinte frā-
ciscus had ouer dese siecde sonderlinge
tracht te ghenesen dat hi wt minnen d
oetmoedichz en der goedertierenhzhē
seluē in sijnre eerster beheringe geschic-
ket hadde den malaetschen te dienen.
En edel wijf die rogata hiet was
wel xrij. iaer mit haeree siecde seer ghe-
quellet. **H**i sochte van veel meesteren
veel raets ende bleef altemael onghes-
troest. **E**n wort also teder dattet onder
tidē scheen of si dē gheest gheue soude

en wanneer die siecke op hielt. soe hief
daer tijt recht of si swelten soude **D**oe
hoerde si op een tijt een kint in roem-
scher talen singhen. die mirakelen die
god doer sinte frāciscus plach te wer-
ken. **D**oe wort si seer bedroenet en bes-
weghet en barstede mit veel tranē wt.
En began aldus mit vuerigher ghelo-
uen in haer seluen te seggen **O** francis-
cus heilighe vader die also menich mi-
rakel ghedaen hebste. **I**st dattu mi vā
deser siecken verlossesse dair salstu gro-
te eere en glorie of hebben **W**āt aldus
groten mirakel en hebstu tot noch toe
niet ghedaen **W**at meer: doe si dit ghe-
seit hadde ghetwoelde si hair seluē ouer
mits sinte franciscus verdiente rechte
uoert dat si van dier siechten verlost
was **A**ldes ghelijck was daer een and
vrouwe wt cecilien die aen dier seluer
siecken seuen iaer ghehanghen hadde

185
die hi oec mede ghenas.

In dier stat van romen was een ver-
maerde gheestelike maghet dee prax-
dis hiete die haer om die minnt haers
ewighen brudegoms van haren kint-
schen dagen in enen kercker ontrenē
veertich iaer wten menschen gheschei-
den hielt. en hadde wat sonderlingher
ghenaden om sinte franciscus ghecre-
ghen **W**ant op een tijt doe si op die bes-
te dingen te scouwen op een solrekijn
dat in haerre cellen was climmen sou-
de en hair een cranchede een swimelin-
ghe aen quam: viel si en brac hair been
en quetste haer voete. en daertoe dye
scouwer wter lede. **D**oe openbaerde
haer die goedertieren vad in blincken
den clederē. en began haer mit troeste
lijken soeten woerden toe te spreke en
seide. **S**tant op ghebenedide dochter
Want op en ontsich di niet **E**nde doe hi

haer bider hāt opgebueret hadde wort
si hē rechteuoert quijt. **D**oe socht si hē
hier en daer in haer celle kijn en waen-
den vindē die si ghesien hadde tot dier
tijt toe dat daer om haers roepes wil-
le eē licht ghebrocht wort. **E**n doe wort
si volcomelic ghewaer dat si ouermits
den knecht gods franciscus ghenesen
was. **E**n vertelde alle dingen voert al
soe si al daer gheschiet waren

Wandē ghenē die sinte franciscus
hoechtijt niet en vierden en die hē niet
en hadden in waerdicheden

Ireen doorp was een priester die
grote minne tot sinte frāciscus
hadde dieroginaldus hiet. **E**n doe hē
sijn prochianen sinte franciscus dach-
hoechlic hadde ghebodē te vierē. was
daer een man onder sijn volc die sinte
franciscus macht niet en kēde. en ver-
smade sijns prochipapen ghebot. **E**n

186
Doe hi wt tot sinē acker ghinc om houe
te houden en hem tot sinen wercke be-
reit hadde hoerde hi een stemme die al-
dus driewerk tot hem seide. **H**et is een
vierdach ende niet gheoerloff te wer-
ken. **M**er want hi van des priesters ge-
bode noch vander hemelscher verma-
ninghe wt vermetelhept niet en hielt.
soe wert hi om dat die heylighe vrient
gods sinte franciscus te meer gheert
soude werden mit eenre ander ghees-
selinghe gheslaghen. **W**ant doe hi mit
ter eenre hant dat hout hielt. ende die
ander op buerde. dat hout te houden.
soe bleef elcke hant vander godlijcker
verhenghenisse aen sijn instrumēt cle-
uende: dat hi die vingeren gheen sijn
daer of trecken en mochte daer hi seer
of veruaert wort. en niet en wiste wat
doen. mer liep totter kerckē en alle dz

volleiep dair toe om dat wonder te be
ken die man wort seer beroert van her
ten en ghinc voer een altaer als he een
van dien priester riet. want daer wa
ren veel priesteren totter feestē gheco
men. **A** daer loefde hi sinte franciscus
drie loften oetmoedelike. want hi die
werk die stemme diet hem ontriet ghe
hoert hadde. **D**ie eerste lofte was dz hi
sinen dach soude vierē. **D**ie ander dat
hi tot dier kercken daer hi doe in was
altoes op sijn hoechtijt soude comen.
En die derde was dat hi selue sijn lich
aem soude versoekē daer hi lage. **H**et
is wat wonderlic te seggen. **T**otter eer
ster loften. wort daer een vā sinen vint
gheren verlost. **T**otter ander lofte een
ander vingher. **T**otter derde die der
de vingher. en ten lesten alle die hant.
ende cort daer na alle die ander hant.
Daer was doe veel volcs bi die die gae

187
dertierheit des heiligen vaders daer
of dancten en loefden. dat hi scheen af
so woderlic te slaen. en dat hi cort daer
nae ghenadelic weder te saluen. **A**lloe
dat die man die instrumente dair sijn
hant an cleuedē bi hem seluen vā hem
leiden. en hangen noch huden des da
ghes voer sinte frāciscus altaer tot eē
re ewigher ghedenckenissen. **A**lloe dat
dit mirakel en and ghenoech die daer
gheschieden claelijke bewisen dat de
le heilighe man groot inden hemelis.
En dat men billic sijn hoechtijt inder
aerden waerdelic sal vieren.
Het gheueel eens op sinte franciscus
dach. dat een wijf haren rocken nam.
En doch mitter spinnen pinnen soude
worden haer die handen al stijf slaen.
de. en die vingheren werdē mit groter
barnender hetten ghecruet. **I**n welc
ker pinē si des heilichs vads moghent

heit began te kennen en liep mit enen
beweechden herte totten broederē. En
doe die kind des heiligen vaders voer
haer badē wort si rechteuoert also ghe
sont dat gheen wee inden handen en
bleef dan tot eenre ghehuechnisse. die
vingheren een luttel verbarnt bleuen
Al des ghelijck was een ander wijf in
campanien. En noch eē ander wijf die
sinte frāciscus dach niet vierē en wort
den die wordē eerst innre wonderlijc
gheplaghet. Ende daer nae doet hem
rouwede ouermits sinte frāciscus ver
dienten noch wonderlijcker verloket
Het was oec een ander ridder die op
sinte franciscus werckē ende mirake
len scampelic ende lachterlick plachte
spreken en die pelgrimen die hem ver
sochten lachter en scande te doen ende
mit openbaren onbescheide so sette hi
hem teghen die broeders. Ende doe hi

188
op eenen tijt des heilichs mans glorie
lachterlijcke ghesproken hadde. dede
hi een lachterlijcke blasphemie tot al
le dien dat hy te voren ghedaen hadde
ende seide. **I**st waer dat franciscus eē
heilich is soe moet mijn lichaem noch
huden op desen dach mit eenen swaer
de verlaghen worden. ende en ist ghe
ne heplich dat ics ontgaen moet. **D**at
verdeel gods en vertoech die wel ver
diende wrake niet langhe. want sijn
ghebet was ghedaen in sonden. **E**en
coet wijlkijn daer nae doe die riddere
eenen van sinen neuen onrecht dede
nam die neue sijns oems swaert ende
sact hem doer den buyck. **A**lsoe dat
die knecht der hellen die een kint der
dupskernissen was op dien seluē dach
sact in sinen sonden. op dat die ander
daer aen leren souden sinte franciscus
wercken niet te blasphemeren. **M**aer

in waerdighen loue te eeren

Doe een rechter die alexander hiet. mit eenre venijnre tongen alle die ghe ne vā sinte frāciscus minne toech die hi mochte. soe wort hi vanden oerdeel gods sijnre sprake berouet en bleef ses iaer som. En doe hi in dat selue lit ghe pinicht wort. daer hi mede gesondicht hadde. berouwedet hem sere dat hi te ghen des heilichs mans mirakelē ghe sproken hadde. Also dat die toerne des ontfermhertigen heilichs niet langhe en ouerde mer doet dē rechter oetmoedelijke berouwede. ontfinc hi hem tot ghenaden. en gaf hem sijn sprake weder. Van dier tijt voert die quaet spre kende tonge verwādeldē in danbaerliken loue en ontfinc pnnicheit en leeringhe ouermits dier gheesele.

Wan sommigen anderē mirakelē die van alrehande manieren waren

189
Het waseen wijf tot eenre steden die maria hiet die grote minne tot oulen heere ihesum cristum en tot sinte franciscus hadde. en ghinc op eenen dach doet int heetste vanden somer was wt om mit haren handen te winnē. daer si of leuede. En doe si vā dorste om dier brant hettē wille began recht of si van smachten steruen soude ende ghenen troeste en hadde drincken te crighen. ouermits dat si alleen op enen hogen berch neder opter aerde van onmachtē te was ghefallen. soe riep si haren patroen an sinte frāciscus mit groter begheerten haers herten. Ende doe si oet moedelijke een wijl tijts ghebedē hadde en van dorst en van hertē vermoeyt was wort si een luttelkijn ontslapen. Doe opēbaerde haer sinte franciscus. en riepse hi haren naem en seide. stant op en drinc dit water dat en veel arde

ren menschen vander godliker ghenaden ghegheue is. **O**uermits dier stemmen wort si seer ghetroest en stot vten slape op en nam enen steen die bi haer lach en lichte de op vander aerden. **H**i groef mit eenē storkijn al om en tom en vat een springhende waterkijn dat vā onder op quam en scheen eerst seer klein te wesen mer rechteuoert wort tot een fonteyne. **H**i dranc daer al dat of en wiesch haer ogen daer mede die si langhe verduyfster hadde ghehad. ende si worden mit eenen nieuwen lichte verlichtet. si haeste thuyfwaert als si eerst conde en kundichde dat wonderlyke mirakel ouer al gode en sinte franciscuste eren. veel volcs van veel steden liepē dair toe en wordēs ghewaer mit onderuinden dattet water van groter crachten was. want soe wie van diert water geroert wort en sijn biecht clær

140
licte vorē ghedaen hadde. daer of worden veel menschen van alre sieckte ghesnesen. **D**ie fonteyn duert daer noch en daer is een kercke in sinte franciscus eere bi ghetimmert.

In hispanien was eens mans boem in sine boemgaert verdouret. die sinte franciscus wonderlic weder bloeyende dede teghen alle hoep en vruchte brenghen. **I**n een ander lant plaghen eenre hande wormen te comen en verderfden den wijngaert ouer al. die by met mirakel verdreef. dat si nyet weder en quamen. **E**en priester hadde een schuer daer men coern in plach te legghen. dat alle iaer vanden wormen plach verderfte wordē. hi beualse sinte franciscus en voert aen bleef si vanden wormen gheurijet.

Inden conincrike van apulien was eens heren lant sinte franciscus oecks

oetmoedelic beuolen dat hi van eenre
hande scadelike manier van wormen
vry hiele. nochtā dat die vrucht al ont
en omme daer omtrent van dien ghe
wormt verderft wort:

Doe een man die martinus hiet ver
re van hupsijn ossen soude driuen tot
ter weyden vielre een van dien ossen.
en brae sijn been. alsoe dat daer ghenē
raet toe en scheen te wesen: En doe die
man anders niet en dochte dan den of
se te villē. en gheen reescap daer toe en
hadde ghinc hi thups en beuallē sinte
franciscus dat hi hem verwaren wou
de tot dat hy weder quame datten die
woulen niet en aten. **D**es morghens
vroech quam die man weder int velt.
en dien osse dien hy waende gheuillet
te hebben. want hi al ghesont gaent en
in die weyde. en sijn ghebrokē been al
soe heel dat men gheen quetsinge daer

191
aenen mochte ghewaer worden. **D**oe
danckede hi den goeden herder die dē
osse dien hi hē beual te bewaren alsoe
ghenesen hadde. **D**ese heilige oetmoe
dighe franciscus quam allen mensche
te hulpe die hem aenriepen en en wep
ghedes niet. hoe cleyn die dingen oec
waren. want hi halp een ionc beestkē
dat hem ghestoten hadde. En hi heelde
en nieuwe wide plateel die in veel stuc
ken ontween gheuallen was. En oeck
enen man een kouter vā eenre ploech
die te broken was.

In een lant was een out wijf vā tach
sich iare. si hadde een dochter die sterf
en liet een supkende kint achter. **D**at
oude wijfken was te mael arm en son
der melc. si en wiste oec gheen vrouwe
daer toe te bidden. **H**i en hadde oeck
niet pemanit daer mede te hueren. die
dat dorstige kint na sijnre behoefden

op mochte voeden. **D**oe si niet en wiste
wat si metten kinde doen mochte. en
troesteloos was. en dat kint seer cranc
was keerde si haer tot sinte franciscus
hulpe mit veel screpens en met groter
begheerte. **S**inte franciscus die mede
liden mitten iongen kinde hadde op
baerde de oude wyueken rechtuoert
en seide **I**n franciscus dien du mit
also veel tranen aengheroepen hebste
Die heer sal di melc ghenoech gheuen.
Di dede alsoe hi haer biete. en dat wijf
vā tachtich iare vercreech rechtuoert
melcs ghenoech dat kint met haerre
borste voert op te voeden. **D**it mirakel
wort veel menschen kondich die daer
ghinghen en saghent mit haren ogen
dat si mit hare oren vā verre ghehoert
hadden. en wanttet die ogen ghetuge
den soe en mochter die tonghe niet we

192
derspreken. **E**n veel menschen worden
daer mede ghetoghen gode te louē in
dier wonderlijcker cracht ende in dier
goedertierheyt die hi doer sinte fran-
ciscus wrochte

Een wijf en een man bi spoleten had-
den een eenich kint dat haer erfghena-
me wesen soude. dat seer mismaect en
wonderlick was gheboren daer si seer
droeuich om waren. **W**ant die armen
waren hem aen den hals ghewassen.
die knyen aenden borste. ende die voe-
ten aen sinen eynde gheuoeghet: alsoe
dattet gheens menschen vruchte. mer
bateen wonder scheen te wesen. **D**ie
moeder was dye rouwichste vanden
tween. **E**nde placht met veel verlich-
tens ende biddens cristum te bidden.
ende sinte franciscus hulpe daer toe te
begheren dat hy haer in open ongher-
ualle met dier seer wonderlijcker ghe-

voerten te hulpe woude comen. **E**n op
eenre nacht doe si mit droeuichzhaers
herten al droeuich was ontsape ghe-
wordē. openbaerde haer sinte francis-
cus. en sprack haer al troestelijke en al
soetelike toe en riet hair dat si dat kint
tot eenre steden die dair na bi in synre
eeren ghesicht was brengen soude op
dattet vandē water dies puts die dair
was inden name des heeren begoten
mochte worden ende alsoe ghenesen.
Doe dat wijf sinē raet verslymde ver-
maende hise anderwerk en derdewerk
Doe hi haer opēbaerde leide hise mit
dien kirde tot dier dozen vādier stedē
En oec daer sommighe edel vrouwen
van deuocien tot dier seluer stedē ghe-
comen waren en hē dat voerseide wijf
dat visioen otelledē hulpen si haer dat
kint tot dier dozen brengen. **H**i schie-
pen water wten putte en die voerbaer

193
te vanden edelen vrouwē wiesch dat
kint daer in mit haers selfs handen;
Rechteuoert wort dat kint ghesont en
alle die leden gheset op die stede dair hi
hoerden. van welchen openbaren mi-
rakel veel menschen verwonderden
Een man hadde oec die crachte vā si-
nen een been also mit vallen verloren.
dathi des niet roeren noch voersetten
en mochte. **E**n doe hi in groter bangic-
heit ghenen troest vanden menschen
en hadde. began hi op eenre nacht sin-
te franciscus recht of hi hē tegenwoer-
dich ghesien hadde aldus te clagē. **H**in-
te franciscus help mi ende ghedencke
mijns diensts en der minnen die ic dy
bewijst hebbe. **W**ant ic di voertijts op
eenen zel gheuoert hebbe. en dijn heyl-
lighe voeten en dijn heilige handē ghe-
cuffet. **I**c hebbe altoes minne tot di ge-
hadt en goetwillich tot di gheweest en

Ich nu sterue ick van twee deser groter
pinen die ic lide. **D**oe die man in desen
beclaghen lach. openbaerde hem sinte
frāciscus mit eenen broeder en woude
sijn weldaden ghedencken. **E**nde ant
woerde sijne minnen dair hi al wakē
de lach en seide. **O**m dijns roepens wil
le bin ic ghecomē en heb medicine mit
mi ghebrocht daer du mede sulke ghe
nesen. **D**oe roerde hi die stede daer dat
wee meest was mit enen kleinen stoc
ken daer een teyken van enen haluen
cruce aen was. en dat sweer brack wt.
en hi wort rechteuoert ghenesen. **E**nde
dat noch wonderlijker is. op die stede
vander sweringhe bleef dat teyke des
heilighen cruces in ghepint tot eenre
ghhoechnisse des godliken mirakels
mer met dien teyken plach sinte fran
ciscus sijn brēuen te seghelen die hi vā
minnen erghent seynde.

194
Onder die mensigherhande mirake
len die god doer sinte frāciscus wroch
te. soe en is niet sonder gods ordinan
cie gheschiet dat hi mitten haluen cru
ce dat een teyken der salicheyt is som
mighen mirakelen plach te wercken.
Op dat wi daer wt mochten mercken
alloe hem dat cruce een glorie der ver
dienten was totter salicheyt die wijle
dat hi christo inder aerden diende. **A**l
loe is hem oeck dat cruce een ghetu
ghesijne eeren. **D**aer hi nu met ihesu
cristo regneert. **D**ie heymelijcke ver
borghentheit des cruces is alloe won
derlick datter alle die begavinghe der
ghenaden ende verdienten der doech
den ende alle scatte der wijsheit en der
wetenheyt in alloe dieper afgrondic
heyt verburghen sijn. datse die wijse
vander werelt niet vinden en connen.

Mer al datter voersept is was desen
kleinen oetmoedighen man alsoe ont
deckt dat alle sijn leuen nyet anders
dan die voetschappen des cruce en vol
ghede. niet dan die soeticheit des cru
cen en smaecte. niet dan die glorie des
cruycen en predicte. **W**ant waerlich hi
mochte wel inden beghinne sijnre be
heringhe mitten apostel segghen. **H**et
si verre van mi te glorieren of mit glo
rien te verbliden dan inden cruce ons
heren ihesu cristi. **O**eck mochte hi wel
inden voertgaen sijn leuens dair toe
doen als sinte pauwels seit. **H**oe wie
dese reghel volghen vrede en ontferm
herticheyt si op hem. mer alre warach
telicste mochte hi in dat eynde sijn le
uens daer toe segghen. **I**ck draghe dat
littephen ons heren ihesu cristi in mine
lichaem. mer dat begheren wi oec alle
daghe van hem te horen. **B**roeders die

195
ghenade ons heeren ihesu cristi si met
uwen gheest. Amen.

Gloriose tepken dragher cristi:
hier om verblide di no verlic in
die glorie des cruce. **W**ant du begon
ste dat vanden cruce en du biste nader
regule des cruce voertghegaen ende
hebste ten lesten alsoe inden cruce al
soe voertghegaen: dattet dat ghetuge
des cruce selte wel ghetughet. **E**nde
hoe grote glorie du inden hemel ghe
bruycste dat is allen heiligen kondich.
No moghen si di wilike naetvolghen.
die wt egipten ghegaen sijn. **D**at ouer
mits den stocke des cruceen cristi. soe
verdroghede die zee: en sullen doer die
woestinen tottelande der belosten co
men. als si die iordaen der sterfelicheit
hebben ouer gheledē dan sullen si gaen
ouermits der moghentheyt des cruce
daer ons in brengen moet die warach

teighe leeraer des volcs ende die behou
der cristus ihūs die ghecrucet is ouer
mits verdientē sijn heiligen knechts
frānciscus tot loue ende tot glouen des
eenighen gods. Die leuet en regneert
van ewen tot ewen.

A M E N

Hier eyndet sinte franciscus leuen
alsoe als die eersamighe leeraer bona
uentura verga dert heeft. En hier nae
beghint dat leuē vander heiliger ious
vrouwen sinte Claren.

Lof god van al.

Ghepient tot leyden bi mi Jan
seuerlen. Int iaer ons heren M. cccc.
en iiiij.

196
Die legende en dat leuē der
heiligher maghet sinte claren.

197
Die legende en dat leuen der heylis
ger maget sinte claren

Vander pelgrimagien sinte claren
moed **E**n hoe haer bi een steme gheo
pebaert wert die gedaente des kints
dat si baren soude en van sinte claren
gheboerte **D**at eerste capittel

Die wondlike maghet clara
clær van namen ende van
doechden nam haren oer
spronc v gheboerten vā ee
nen claren gheslachte vander stat vā
alijis een medepoerterle ind aerden
met sinte francisco ten eersten en daer
nae met hem regneerde inden hemel
Haer vad was eeridder en al haer ge
slachte vā vader en van moeder was
van ridders geboerte haer huys was
oueruloedich en ouertallichgoet had
den si na die gewoente des lants haie
moed was genoemt ormlana die een

vruchtbaer plantkē indē houte der heiliger kerckē soude voertbiengen. **E**n si was oeroueruloeyende mit goedē geruchte. **A**l wast dat se indē huweliken state ghebondē was en haer ghesinne moeste besorgen. si ledichde haer daer toe na haren vermogen tottē godlikē dienste. en si was wtermatē naerlich inden wercken der ontfermherticheit. **H**i wanderde mit deuocien mit sommigen pelgrims tot iherusalē toe: en als si ouer wādelt hadde alle die stedē die god en mensche mit sinen heiligen voetstappen gheheilicht hadde. **T**en laetsten so wanderde si weder om met bliscapen in haer lant. **I**tem si wanderde tot sinte michiels kercke o haer ghebet al daer te doen. **E**n si visiteerde mit groter deuociē die kercke der heiliger apostelen en sinte pieters en sinte pauwels. **W**at meer. die boem wert bekēt

198
vander vrucht. en die vrucht vandē boeme wort seer ghepresen. **I**nder wortelē doerghinc die volheit der godliker gaten. op datter inden telgheren na volghende ware die ouertallich; der heilicheit. **T**en laetstē als dit wijf was bewaert met kinde en dat den dach der gheboertē nakende was. doen aenbede si aendachteliken den ghecrupsten ihesum inder kercken voer dat heilige crups dat hi haer salichlikē helpē woude vanden perikele der gheboerten. **D**oen hoerde si een stemme tot haer segghende aldus. **W**ijf en verset niet. wāt behouden dijns lijfs salstu winnē een licht dat die werrelt claerliken sal verlichten. van welchen si haer verblide. **D**oen die dochter gheboeren wert en ghedoept was. doen gheboet si dat mensse clara nomē soude. **E**n si hoepte dat die claerheit des ghelofdē lichts

souden nae den wel behagen des godli-
ken willen wat veruult werden.

Van hoe groter heilicheit haer leuē
began in haren iongē dagen **Cap. ij.**

11 **A**er dien dat dit cleyne kind cla-
ra was ghecomen int licht deser
werelt began si met eenē tijtliken lich-
te seer claer te schijnen in die dōckerhē
deser werelt en binnen haer kindesche
daghen began si te schijnen in doech-
delike zeden **S**i ontfenc met eenen in-
nigen herte ten eersten wt den mōde
haerre moed die groue puntē des kee-
sten geloefs **E**n na bingeuē des hei-
ligē geests wort si bekent te wesen en
puer vat en een vat d' genadē **S**i reyt
te gaerne wt haer hant totten armen
en gaf hē dat si ouer hadde. **E**n op d'
haer sacrificie gode te bequamer wa-
re so ontoech si haren eygenen lichaē
die lecker spijsē en gafie dē hupf armē

199
Alous wies van haren kindeschen da-
ghen die barmherticheit met haer op
Sij droech een mededoghende herte
metten armē en otfemde haer ouer
den armē **S**i hadde grote minne tot
bliticheit des ghebets in welckē ge-
bede si dicwils ouer gestort wort met-
ten goeden roecke der deuorien en al-
so oefende si allencken een beghinsel
van eenen heilighen leuen want si z-
en hadde daer si hair pē nē aen spreke
mochte so otelde si haer gebeden den
here bi vergaderinghe van steenkens
Hier om als si began te geuoclen die
eerste prekelinghen d' heiliger minnē
so oerdelde si die onghestadighe cier-
heit der weerliker bloemen d' doeme-
liken te wesen en geleert van d' salui-
ghen des hepligen gheestes oerdelde
si snode dinghē snode gewaert te we-
ten want ander costelike ende sacchte

ederen droech si een haren cleet ver-
borghen bloepende van buten na der
werelt. en cristum aenghetoghen van
binnen. **T**en laetsten doen haer vrien-
den eendrachteliken woude haer enē
man ghettē so en volchde sijn in gheent-
re manierē. **M**er als dat sterflic huy-
lic daer na vertogen wert. so loefde si
den here haer reynicheit. **A**lso dan ich
waren haer duechde in haers vaders
huys. **A**lso dan ich waren die beghinse-
len des gheestes. **A**lso dan ich warē die
voerspelen haerre heilicheit. **H**ierom
want si oueruloepende was mit allen
goedē groten saluen der gracen gods
als een beslotē apoteke mit crude. die
openbaert haer goede roken. want si
began ghelouet en gheprezen vā hare
ghebueren. al en wiste sij niet. **E**nde
ouermits haer heimelike wercken vā
openbaringen des warachtighen ghe-

200
rustes wert bekenlike ontdeet dē volc-
ke haer grote heilicheit. **D**oen si
hoerde die fame vā sinte francisc? doe
gaf si haer onō hē en dede al bi sinē ra-
de en ordinancien. **C**apittel iij.

En als si hoerde dē hoechlike naē
frāncisci. die also en nieu mā vūolde mit
nieuwe duechdelike werckē dē vrom-
dē wech d' solmaech; in d' werlt: rechte
uoert begheerde si hē te sprekē en te ho-
rē en te sien. alst haer in gaf die heilige
geest. **H**ies beghin sel beide frāncisc? en
clare begōnē hadde: en sinte frāncisc? en
begeerde niet min. **W**āt hi onomē had
de dz gheruchte vā alldanigē gracio-
seliken maget en dair d' woude hi haer
siē en mit haer sprekē. **O**ft hi in eniger
manierē een mochte vindē die ghelijc
hē begheerlic was totter behoudingē
der sielē. en mede te helpē dz rijc des bo-
sen geests te vstore. **H**i visiteerde haer
dicwijl en si hē wed. en si matichde die

eijden haerre besoeckingen **I**n wel-
ken tijden die godlike vliticheit zo
nomen en mochte werden vandē mē-
schen noch beclapt met openbarē ge-
ruchte want alleen ghinc si met eenre
mager wt haers vaders huys stadelike
in oborgenheyt tot franciscū dē viēt
gods wiens woerdē haer dochte ber-
nen wiens werckē haer dochte bouē
die mēschen te wesen **D**ie heilighe va-
der francisc^{us} omaende haer tot oлма-
denisse deser valscher werelt ende be-
wees haer met leuendigē woerdē d^{at}
dye bloeme deser werelt waer dorre.
en dattet waer eē bedriegende schijn
hi inprentende in haer oren dye soete
bruloft crishi ende seide haer dat si die
margarite der maechdeliker suerhs
offeren soude den brudegom die u de
minne daer toe dwanch menschelike
nature aente nemen en die den bitte

201
ren doot heriet geleden om ons allen
also ende haer wert gheopent haeste-
liken dat aensien der ewigher glori-
en van welcken aensien haer die we-
relt began onwaert voer te slaen van
welcker minnen si haer haefte de tot-
ter ouerster bruloften want si so otfte-
ken was metten hemelschen vier dat
se verfmade also seer die gloriē d^{er} aert-
scher ydelheit. **A**lso dat voertaen niet
van eniger ghenoechten deser werelt
en was aenhāgende in haerre bekeer-
te en si oлмаde die genoechte des vlei-
ches en si opsette in haerre hertē d^{at} si
haer lichaē woude sond^e sonde bewa-
ren. **H**i begeerde allene van haren li-
chaem gode eenen tēpel te maken en
aendochte met doechdē te odienē die
bruloften des groten conincs **N**a die
tijt beual si haer geheliken indē raet
sinte francisci. en settede hē naest go-

deenen gheleides man haerre wanderingen. **V**an dier tijt so was haer siele aenhangende tot sine heiligen vermaningen. en si ontfinc mit vieriger herten vanden goeden ihesu al dat hi wt sprac met woerdē. **D**ie cierheit der werelt was haer moepelijc. en si oerdelbe se als niet te wesen op dat si xpm mochte behaghen en vercrighen.

Hoe si hi sinte franciscus rade die werelt achter liet en dat heilige habijt aen dede **Dat vierde ca.**

He goedertiere vader sinte franciscus op dattet spiegel des onbeulecten herten niet voert aen en worde besmet metten ghesubbe der werelt. oft dattet reine leuen niet en worde beulect metter eyghenscap des waerlijcken leuens. **H**oe haestede hi hem dese maget clare te brengen wt der dockerheit deser werelt. **D**oen die hoechtijt van pal

men aenstaende was. doe qua die heilige maget mit vieriger herte totte heiligen man en vraechde hē vā haerre beheringen. wanneer en hoe sijt maken soude. **D**ie heilige vader sinte franciscus hiet haer dat si scone gecleet en getiert soude gaē op die hoechtijts dach o hait palmē te dragē metter ghemeyne scaerē des volcs. **E**n in nauolgenē nacht soude si vter stat gaē en soude die waerlike bliscapē om herē in bescrepen des lidens ons herē. **H**ier na als die sonnē dach naecte so ghinc die heilige maget seer blinckēde mit hoechtijlikē clede. **rē** onō den scaerē o vrouwē mit anderē menschē in o kerckē. **D**aer gheschiede een waerdich dinc als die and mēschē liepē totte palmē doē bleef die heilige maget clara vā scaemten op haer stat. **E**n die bisscop qua vā dat choer neder en gaf haer een palme in haer hāt. **I**n

naeuolgender nacht nae den ghebo-
de des heilighen vads bereide si haer
en ghinc wech nuz eenen eerbaren ge-
selschap. En wattet haer nuz en genoech
de wt dier doeren te gane daer si ghe-
woenliken plach wt te gaen. **D**o open-
de si met haren eygenen handen met
wonderliker stercheyt een and' doere
die gestopt was met swaren houten en
stenen. Hier omme als si haer hups die
stat en haer magen gelaten hadde so
haeste si haer te comen tot sinte mari-
en van porcionkelen daer die broede-
ren die inden hups gods plegē te wa-
ken met haers en en met reuerencien
die heilighe maghet elara ontfingen.
Rechteuoert so werp si daer van haer
die onreynicheden van babilonien en
vlochende die werelt en daer so mede
die broeders haren haer af en si afley-
de meniger hāde cierheit haers licha-

207
ems. En het en was niet behoerlic in
enige and' steden verweert te werdens
die oerdene d' bloepender maghet dā
in haerre kercken. **D**it is die stede in
welcken die nieuwe ridderchap d' ar-
men daer franciscus die gheleestman
af was haer salighe beghinse iōtinc.
op dat daer openbaerliken ghetoent
werde dz die moeder der barmhertic-
heit beyde die oerden in haerre kere-
ken hadde gewōnen. **M**er als si voer-
den outaer sinte marien ontfanghen
hadde die teykenen der heiliger peni-
tencien. En als dese oetmoedighe ma-
ghet voer dz beelde deser ioncfrouwe
marien cristū getrouwet hadde rech-
tenoert soe brachte haer sinte francis-
c' tot sinte pauwels kercke daer si al-
also langhe bliuen soude tot dat die o-
uerste god anders wat versaghe
Hoe haer magen haer veruolchden

Hoe haer magen haer veruolchde.
en si quam ten laetsten tot sinte dami-
aens kercke. daer si gode met vreden
diende. **D**at vijfste capittel:
En Er doen tgheruchte quam voer
haer maghen doen lasterden si mit ge-
toerden herten dat opseten dat werc
der heiliger maget. **E**n si liepen te gader
totter stedē en besochten aen haer dat
se niet vercrigen en mochte. **D**i pijnde
hē ouermits gewelt. ouermits venijn
dē rade. en ouermits smekingē der be-
loften. en si riedē haer dat se aflatē sou-
de vā also danigē snootheit welke ha-
ren gheslachte niet en ghenoechde. en
gheen ghelijckenisse en hadde. **M**er si
griep aen dat outaer laken en maecte
bloot haer beschorē hoeft. en seide dat
se in gheēre manierē en waer af te trec-
ken vanden dienste cristi. **H**arē moet
wies doe als den strijt haerre vriendē

204
aen stont. ende die minne met onre-
deliken woerden gaf haer crachte al
also dat si in vele dagen dogede belet-
tinghe indē weghe gods en haer ma-
gen contrarie warē dien opsette haer
re heilicheit doe en wort haer gemoe-
de niet nesuallich en haer viericheyt
en wort niet ovcoudet. mer onder den
woerden en onder den hate omaecte
si haer gemoede totter hopen also lan-
ghe tot dat haer magen hem seluen te
vreden stelden. **N**ae een weynich tijts
ghinc si totter kercken des heilighen
engels van paulo doen si daer gheen
volle ruste hebben en mochte ten laet-
sten wanderde si na den raet sinte fra-
ncisci totter kercken sinte damiaens.
daer vestichde si haer herte te bliuen
metter woninghen en en dochte niet
meer om enighe verandelinghe o ste-
den. si en was oec niet twiuelachtich

om nauwicheit d' steden. en si en was
niet bedrucc om der woesthenien wille
Dit is die kercke tot welcker verma-
kinghe die heilighe francisc² met wō-
derliken vlite begherich was wāt hy
hadde den priester van deser kercken
ghelt ghegeuen dat hijse otimmerent
soude **D**it is die kercke inder welcker
doen franciscus bedede sprac een se-
me wt den houte des cruces tot hē en
seide **F**rancisce ganc wed makē mijn
huys dat altemale als du sietste ver-
destruuert wert. **I**n deser kercken be-
sloet haer die maghet om die minne
haers brudegoms in een cluse **I**n de-
ser clusen obarch si haer van aenuech-
tingen deser bedriechliker werelt en-
de besloet haer lichaem die wijle dat
se leefde **I**n deser cluplen nestelde die
schone duue en ogaderde een ogade-
ringhe vandē maechdē cristi si maec-

205
te daer een heilich cloester en beghan
een oerden met willigen armen ionc
frouwen daer castide si haer leden in-
den weghe der penitencien. daer sag
de si dat saet d' volmaecter rechtuaer-
dicheit daer te ikēde si met haers selfs
voertganc die voetstappen den genē
die haer oerden na volghen soude **I**n
deser nauwer cluplen was si xliij. iaer
lanc en brac dat albasteren vat haers
tederen lichaems metter geesselen d'
disciplinen op dattet huys d' kercken
ouillet werde metten goeden roke d'
saluen **I**n welker stedē hoe glouiose-
liken si dan geleeft heeft dit sal dā ten
lesten opeliken gheseit werde **A**ls ten
ten eerstē geseit is hoe vele sielē ouer-
mits haer gecomē sijn ten ewigē leuē
Hoe vele lieden bepde mānen ende
brouwē ouermits sinte claren leuē hē
tot gode keerden **D**at sesste capittel

anteen weynich dair nae berste
wt geruchte die heilicheit d' ma
get clare doer dat naeste lantschap: en
inden roken haerre salten, liepen die
vrouwen van allen stedē tot haer die
maechden haesteden vā haren exem
pelen haerre repnichz cristo te bewa
ren die mānen pijn den hem in meer
der suuerheit te houden: die edelie
den d' smaden haer grote wijde palay
sen en timmerdē hem nuwe cloeste
ren en si bildent voer grote glorie om
cristi wille inder aschen te wesen en
de in snoden clederen te gaen. **D**aer
wordē verweert tot dien onbeulecten
strijde die volike ionghelingen en si
worden ouermits den stercken exem
pelen des crācken wijflike connes o
weert om te d' smaden die genoechte d'
werelt en des vleesches. en vele men
schen die inden huwelijcke state ver

206
eenicht waren met onderlingen con
sente obonden si hem met malcande
ren in reinicheit te leuen en die man
nen ginghen in d' mans oerdene ende
die vrouwen ginghen inder vrouwe
oerden **D**ie moeder node die dochter
die dochter node die moed tot cristuz
te diene **D**ie suster toech die suster en
die vriendinne haerre nichten alle be
gheerden si cristum te dienen miz vie
rigger minnen alsoe begeerden si deel
achtich te wesen des engelsche leues.
dat ouermits die heilighe maget cla
ra claerliken schinende was en ontel
like vele maechden werden oweert vā
dat geruchte sinte claren. ende die in
gheen cloester en mochten gaen pijn
den hem in haers vaders huys onder
eenen regel gheestelikē te leuen alsoe
vele vruchten d' salicheit wrochte d' ye
salighe maget clara met haren exem

pelen dz in haer scheen veruolt te we-
sen dz woert des propheten veel meer
kinderen sijn vlaten dan der gheenre
die een man heeft **H**ier en binnen op
dattet riuier deser hemelſcer benedic-
ien dat ontſprongen was inden dale
van ſpoleet niet benauwet en worde
binnen corten wtlopen ſo iſſet vā enē
godliken voerſienicheyt wt gelopen
in eē groter riuier alſoe dz die duſt des
winers ſoude vblidē alle die ſtatē der
heiliger kercken want die nieuwichz
alſo groter dingen wtſpranc lanc en
de breet ouer die werelt en in allē ſte-
den began criftus die ſielen te winnē
Die heilighe maghet clara in haerre
clupfen beſlotē began in d ganſer we-
relt te ſchinen en met loue te blinckē.
Dat gheruchte haerre doechden quā
in die camerē d edelre vrouwē en in
die palapfen der hertoghinnen. **D**ie

207
hoge edelheit voechde haer noetſcap-
pen nae te volgen en onteelden haer
metter helligher oetmoedicheit van-
den geſlachten des hogen bloets **V**ō-
nighe die waerdich waren hertogen
en coningen te manne te nemen in d
echtſcap vander vermaningen ſinte
claren deden ſi ſtrengheliken penitē-
tie **E**n die machtighe mānen getrou-
wet hadden dpe volchdē ſinte claren
nae haer omoghen **V**ele ſteden wor-
den gheciert met cloeſſeren en dz velt
en dpe gheberchten worden gheciert
metter timmeringen deser hemelſcer
hupfen **D**ie namen der repnichz wor-
den omēnichfoudicht in d werelt. en
die heplige maghet clara ghinc voer
en die maechdelike oerde wert wed o-
leuendich en quā wed int openbaer.
Met deſen bloemen die die clara ghe-
wonnen heeft bloeyt nu die heplighe

kercke met welckē bloemen si begeer
de geschiert te wesen seggende ociert
mi met bloemen maect mi schoon mʒ
appelen want ic quele inder minnen
mer wij willen weder comē tot onsen
opsette op dz die maniere hairsleuēs
bekent werde.

Hoe si sinte franciscus gehoersaem
heit geloefde en aen nam den dienst
der abdissen met groter oetmoedichs

DCapittel vij
ese heilighe maget die eerste steē
en een edel fundament haerre oerde
nen pinichde haer van den beghinne
te funderen op dat fundament d'heyl
liger oetmoedichs dat een cundamēt
is alder doechden. want si loefde die
heilighe gehoersaemheit sinte frācis
co en in geender manieren en dwael
de si van haren beloften. **M**er des der
deniaers haerre bekeringhe o'smade

208
si dē naem der abdissen en woude lie
uer onder wesen dan bouē en si wou
de lieuer oetmoedeliken dienen ons
die maechden cristi dan si haer dienē
liet. **M**er doe sinte frāciscus haer dair
toe dwanc so ontinc si ten laetsten dz
regimest vander abdissen van welc
ken regimēt op rees in haer herte die
dree se mer geen o'heffinghe en die vri
heiten wert daer van in haer niet ver
meerdert mer si was dies tediē stach
tiger want hoe si hogher scheen te we
sen ind' prelaetscaphoe si haer itt meer
tot snoden wercken gaf te doen ende
tot snoden clederen gaf te draghen: si
en o'smade voert aen geen dienstach
tige wercken alsoe dat si den susteren
dicwil water op haer handē plachte
ghieten wāneer si saten so stont si wā
neer si saten so stont si wāneer si atē
soe diende si seer node gheboet si wat

mer met vrien wille dede sijt. Ende si
was vltiger selue enige dingē te doe
dan die susteren te gebieden si wiesch
die scoelen der siecken en droechdese.
met haren edelen gheeste en osmade
si niet die sijnckende dingen. si plach
te wasschen dyc voeten der maechde
van buten quamen en als sise gewas-
schen hadde custen sise. **O**p een tijt soe
wiesch si eenre deerne voetē en als si
se cussē woude en woude die deerne
van eerwaerdicheit niet odragen en
de si haelde haren voet haestelike na
haer en siet die heilige maghet clara
onuerhoets in haer aensichte. en dyc
heilige maget nam den voet andwer-
uen eerwaerdeliken en custen

Hoe si haers vaders lerue den armē
gaf en bouen alle dinck die armoede
minde. **Dat viij. capittel**

De armoede alles goets begre-

209
pe si in haer. **D**ie armoede des geests
die warachtighe oetmoedichz is. ten
eersten inden deghinsel haerre beke-
ringen dede si ocopen haer vaderlike
erue dat op haer bestouen was ende
vanden ghelde en behilt si niets niet.
mer si gaf altemael den armen. si be-
gaf dese werelt en alle haer bedriech-
licheit en volchde cristū oetmoedeli-
ken en naect nae. **T**en laetste obande
si hair metter heiliger armoeden also
leer en met so groter minnen dat si n-
dan onsen lieuen here ihesum hebbē
en woude si en ghehengde niet haren
dochteren wat te besitten. **D**i oerdel-
de die duerbare margariten s hemel-
scher begheerten die si met uerocopin-
ghe alles goets ghecoft hadde in geē
te wijs te besittē metter bitterre sorch
uoudicheit der wereltliker dinghen

hinprentede met stadighen woerden
haren susteren dat dye oegaderinghe
ware dan gode ontfanclic wāneer si
vol van armoeden ware en dat si dat
ewelic stant uastigher soude bliuen
waert sake dat si geuesticht ware met
ter doecht der alder hoechster armoe-
den si ōmaendese dat se hē den arme
cristo geleen den welken sijn arme
moeder leide doen hi een cleyn kinde
ken was in een coude nauwe cribbe.
want si veltichde in vieriger gedach-
ten haer herte en dachte dz dz ge-
bedes aertschē goets niet en was dā
een afschepdinghe van haren brude-
gom dien si met al haerre sielen bege-
rende wao **T**en laetsten woude si dz
haer religien genoemt worde met tē
name der armoeden en begeerde vā
dē paeus innocenci die derde die pri-
uilegien der armoeden welke heili-

210
ghe vader hem seer oblijde van so gro-
ter uericheit der maghet ende seide
datter ware een sondinghe opset en-
de dat alsodanighe priuilegien vā ge-
nen vrouwen vanden scole vā romē
en waer begheert en op datter onghe-
woenliker bede te gemoete ginghen
die ongewoenlike gunste so screef die
paeus met sijn selfshant die eerste no-
tabel des ghebeden priuilegien. **D**ie
paeus gregorius als hi een seer waer-
dich man was die stoel te besitzen al-
so was hi eerwaerdich in ōdientē. hi
hadde dese maghet met vadliker her-
ten lief. **A**ls hi haer riet dat se om ver-
wandelingen wille der tijt en om pe-
rikel der werelt consenteren woude
sommighe erkniissen te hebben die hi
haer met vriheit gheboet te gheuen si
weder stont hem met stercken gemoe-
de en in geenre wijs en woude sijtē.

centeren **A**ls die paeus tot haer sprac
is dat laech dattu ontfietste die belof
ten wij ontbinden di vander belofte.
Doen sprac si heilighe vader ick en be
gheer in gheene wijs vander naeuol
ginghen cristi ontbonden te wesen si
ontfinc seer blijdeliken die stucke der
aelmissen en die cleyne stuckens die
de aelmoseniers te gader droegen en
als si bedroeuert was vanden ghehele
broden soe oblijde si haer vele te meer
vanden stucken **W**at meer. si pijnde
haer ihesum na te volgen in d'armoed
den also dat geen o'gan clic goet haer
o'leiden en mochte van haren gemin
den oft beletten haren loep totten he
re **H**iet hier ontmoeten ons twee din
gen die wondlike sijn die de minners
se der armoeden o'diende te wercken
Hoe dat ouermits sinte claren ghe
bet een broot o'meerdert wert en vyf

261
tich susteren gewoet werden **D**z i' ca.
In haren cloester en was n'z meer
dan een broot **D**oen die tyt qua
dat men soude eten doen riep die heyl
lighe maghet clara tot haer die procu
ratrix en si gheboet haer dat broot te
deplen en dat een deel hiet si den broe
deren voirsletten en dz ander deel bin
nen te behouden voer die susteren van
welcken haluen brode si gheboet dat
men na den ghetale der susteren sou
de maken vyfich stucken en leggen
se op die tafelen der armoeden **E**nde
doen haer die deuote dochter antwoe
de dat daer noot waren die oude mi
raculen cristi dat alsoe cleynen stuck
broots mochte in xv. stucken ghesne
den werde **D**oen antwoerde die ma
ter en seide dochter doet sekerlic dz ic
vsegge. **D**ie dochter haestede haer
dat ghebot der moederte vervullen.

Die moed haestede haer milde such-
tingen tot cristū wt te sendē voer dye
dochteren vand godliker gauē wiēs
die kleine materie onder den handen
der susteren diese brac. en een pegel
vanden conuente creech genoeg tot
sijnre nootdoeken

Hoe op eenen tijt ouermits sinte cla-
ren ghebet doe daer olpe gebrack een
vat met olien wert veruolt: dat r. ca.

In eenē dach gebrack dē maech-
den cristi olpe alsoe dat se gheent
en hadden voer dye siecken noch in
kerckē **D**ie heilige maget clara nam
een vat en die meesterle der oetmoe-
dicheit wiesschet met haren handen
en si sette dz ledighe vat beidē op die
broeder der aelmosenemer nemē son-
de en hi wert geroepen dat hi gaē sou-
de om olpe te biddē **D**ie deuote broe-
der haeste hē op dat hi te hulpe moch-

212
te comen also groter armoeden en hi
liep met haesten om dat vat te nemē.
mer het en is niet in dien wēsche diet
wil noch die daer loept mer het is bij-
der ontfermherticheit gods want al-
leen vand instortingen gods wert dz
vat vol olien gevonden doer dat ghe-
bet sinte claren voer comēde was die
dienst des broeders te troeste der ar-
mer dochteren mer die voergenom-
de broeder vraechde oft hi te ūgheefte
geroepen hadde geweest en murr-
reerde en seide spotteiken hebbē mi
dese maechden geroepen want siet dz
dat is vol olijs

In haer castijnghe haers vleysches
en scerpheit haerre clederen en die ar-
moede der spijlen **D**at r. capitel
an haer wonderlike castijnghe
haers vleysches wair nutter ghe-
uegen dan gesproken want si allulc

danighe dinghen dede in welckē die
ōwonderinghe des hoers sal vechtē
teghen die waerheit der dingen. niet
dat grote dinc datse met eenen snodē
roche en met eenen snoden gescoerdē
mantel van grouen laken ghinc niet
om te bedecken haer naecte ledē dan
om warmte daer van te hebben niet
dat grote dinc dat si die ghebruyck
ghe der scoenen niet en hadde niet dā
wonderlike dinc dat si alle daghe val
tede noch dā si op geen bedde en sliep
want in desen dingen doe si and sulte
ren gelijc haer hadde in haren cloeste
re so en odiende si daer vā genen son
derlingen lof mer die heilige maghet
verwerf haer een cleet van eens ver
kens velle datse ōborgen droechonds
haren rock dā ruwe bescoren haer ge
heert tot haren vleesche. **I**n sommige

213
tijden bruyete si een hert haren hem
de te gader gheknocht met paerts ha
re dwelc si tot vele steden bant mē ve
le groene koerdē aen haren lichaem.
Dit cleet leende si een vanden dienst
maechden die haer daer omme wt de
uocien badt. en als sijt aen ghetogen
hadde so genoeide si vā dā haer rech
teuoert also groten scrphz dat si wel
ghewilt hadde dat si daer so vroliker
niet om ghebeden en hadde en si gaff
haer na drie dagen weder om die blo
te aerde en somwijle wijnranckē wa
ren haer bedde en een hert hout was
haer oercussen mer nae gelegentheit
der tijt so leyde si wat stroes onder ha
re tedere lichaem ende een luttel cals
of stroes onder haer tedere hoeft. en
de dede grote naerlichz om haer sus
ter ēgoet exēpel te geuē mer na die dā

sin haven crancken lichaem omelck
si so onghenadeliken gehandelt had-
de began lange siecheden en cranche-
de te doghene. **D**oe leide si ouermits
den ghebode van sinte franciscus een
sack vol stroes onder haren teederen
lichaem mer in die vasten so gebruy-
te si also groten strengicheit der absti-
nencien dat se nauweliken en mocht-
te vander dageliker spisen lijflichen
leue en hadde haer geen adere doech-
den op ghehouden wat inder tijt wa-
neer als si gesot was soe vastede si die
meeste veertich dagen: sinte martijns
te water en te brode anders da des son-
nendaechs so dranch si wijn als si in-
oec hadde. **E**n drie dagen in die weke
in quadragesima en adt si niet va me-
scheliker spisen: dat was des manen-
daechs des woensdaechs en des vri-
daechs. **A**ldus ouolchde he die dagen

214
der soberre spisinghen en die dagen d'
abstinencien dat si den dach der vast-
ten niet en brack ten waersake dattz
een grote hoechtijt hadde gheweest.
Heten was geen wonder dz also gro-
ten strengicheit daer si langhe in vol-
hert hadde haer crachten o'teerde en
haer lichaem in groter cranchez brach-
te daer om hadden die dochteren me-
dedoghen metter moederen en si be-
screyden met mededogenden tranen
de doot die si dagelick met willen do-
ghede. **T**en laetsten geboet sinte fran-
ciscus en die bisseop va alyns sinte cla-
ren dat se n; meer en soude vasten die
drie dage sond spise mer dz si ten min-
sten alle dage soude nemen een vncie
broots tot haer spise. want die swar-
castijnghe des lichaes pleecht te ma-
ken van gewoenten quetsinghe d' ge-
moeden mer het schein anders in die

heilighemaghet clara wāt in alle haer
re abstinēcien en penitēcien bewaer
de si haer aensicht clær ende voliken
dat si niet en scheen te gheuoelen die
lijkelijke castijngē oft penitēcie. wt die
woort openbaerliken te kennen gege
uen dat die hemelsche vroecht ope in
haer ouertallich was vā binnen ouer
vloeyde van buten. want die minne
des heren olijhtede die gheestelen des
lichaems

Van haerre inwendiger oefeningē
met gode en hoe si als die andē slapen
met begheerten sochte dē ghenen die
haer siele beminde Dat rij. capittel

In Er als si haer dodede inder we
relt inden vleysche alsoe was si
oec ganselic vander werelt gescheidē
met allen wtwendighen dinghen si
becommerde haer stadeliken in zhep
lighen ghededen en met godliken lo

215
uen en si hadde die vasticheit der vie
tiger scarpheit en der inwendiger be
gheertē int licht Als si ouertredē had
de die aertsche onleden dat si haer her
te mochte te wijder wt strecken tottē
gracien. Maer der completen plach si
den susteren te otrecken vā bedin
ghen ons heren en met haren screpē.
mer nae dien dat die andere susteren
die moedewaren te rusten gingen op
haer herde bedden dan bleef si wakē
de en onuerwinlic van den ghebede.
op dat si dan mochte ontfangen in o
borgentheit die godlike insprekinge
wanneer die ander susteren slapen.
Dicwil als si neder geslagen lach tot
ten ghebede in haer aensichte soe be
storte si die aerde met haren tranē en
de si rustese met haren monde alsoe dz
die heilige maget clara altoes scheen

haren ihesum te houden in haren hā-
den op wiens voetē haer tranē ploep-
den en die cullingen in ghedruet wer-
den. **O**p een tijt doen si screepe inder
duyfternacht soe stont bi haer die bo-
se gheest in d'formē eens swartē kints
ōmanende haer en seggēde: en scrypt
niet aldus vele. want du sulste blint
worden: en doen si hē haesteliken at-
woerde. hi en sal n'z blint werden die
gode sien sal so ghinc hi met concups
van haer. **I**nder seluer nacht nae die
metten doen sinte clara bedede ende
si haer metten ghewoenliken tranen
ouerstortende was ghinc tot haer die
bedrieger en seide **E**n scrypt niet also
vele dattet biepn d'ns hoefts score en
delope doer d'jn noze: want du sulste
nocheenen seere nose hebben **E**n als
si hem rechtuoert antwoerde. hi en
lydt gheen seertheit die gode den he-

211
re dient rechtuoertscheide hi concups
en bescaemt van haer: o hoe grote be-
vestinghe haers selfs si ontfenc in ha-
ren ghebede. hoe groteliken haer be-
gan in gebuikinghe d' godliker goet-
heit soet te werdē dat proeuen die ge-
woenlike teikenen want doen si wed-
quam vanden heiligen gebede broch-
te si n'z haer vier des godlike outaers-
heete woerden die der susteren herte
onestaken want si ōwonderden hem
van eenre hande soeticheit die wt ha-
ren monde ghinc. en d'z haer aenschijn
claerre scheen dant gewoelike plach-
te doene waerliken god onse here he-
uet die ademen bereit also als d'z wa-
rachighe licht inder oerdenen ōuul-
let hadde haer herten also ōlichtede si
des ghelijes hem allen lyfliken vā bu-
ten aldus in deser ōgancliker werelt
ouergancliken met haeren brudegō

Geenicht had si altoes haer vroechde
en wellusticheit inden ouersten Ald²
inder onstantachtiger werelt geciert
met stantachtigher doechden: en een
aerden vat descat beslypente bleef
si met haren vleysche inden nederste
en haer herte inden ouersten. **H**i had
de voer ghewoenten totter metten te
comen eer die ander susteren gemē
liken daer quamen ouermits welke
swigenden tephene si die ander suster
ren vermaende vierichliker te comē
totten loue gods. **D**icwils wanneer
die andere susteren liepen ontfac si
die lampē. **D**icwil plach si met haers
selfs handen die clocken te luyden in
haer cloesteren was gheen traechheit
dan die strenghicheit te bidden ende
gode te louen. **O** dreef die traechheit
Hoe dat sinte clara met haren gebe
de wederstont die wreeth; der sarras

207
nen ouermits die hulpe vā eenre stem
men wt den hemel. **D**at rij. capit.
H **E**t is behoerlic dat wij voert o
ellen vander grootheit haers
goets. **A**lso alst seer gheloeflic is datt
warachtich is also ist oech seer waer
dich dat ment in eeren houde. **I**n dier
groter aenuechtingen die de heilige
kerche doghede in menigen stedē der
werelt onder keysler vrederic. en dat
dat dal vā spoleet wort otermaten se
re aenghestormt. en daer waren vele
heerscappen en scutten der sarrasinē
en si waren wt gelouden vanden kep
ser om buigen en steden te destruerē
daerment kersten gheloue hile. **A**ls si
quamen op eenen tijt voir die stat vā
alijis die de heere otermaten seer wt
uercoren hadde en die scaren der viā
den alrede bijder poerten vāder stat

ghecomen waren so togen die sarras
nen dat dat alder quaetste volc is op
dat kersten bloet om te destrueren eē
lonckfrouwen cloester dwelc was sinte
claren cloester liggende bi sinte da
miaen **D**ie ionckfrouwen worden be
ureest eē beant ende met scrypendē
ogen quamen si tot sinte claren die de
mater was. **D**ie mater met beureest
herten gheboet dat men haer siec sou
de dragen voer die poerte eē legghen
haer daer ned eē si liet haer voer dra
ghen die silueren busse besloten in eē
sypen beens vat in welker busse be
waert wert met groter innicheyt dat
lichaem der heiligen als heiligen **A**ls
si haer altemael neder geslagen had
de totten here in haer ghebet doen so
badt si met tranen tot cristum haren
brudegom **O** mijn lieue here ist di be
haechlic dz dijn ongewapēde maech

219
den die ic tot dijner eeren eē waerdic
heit geuoet hebbe worden ouergege
uen inden handen der sarrasinen. **I**c
bidde di lieue here bewaert dese dine
dienaersten die ic in deser teghewoer
diger noot niet bewaren en kan rech
tenoert quam tot haer een kēme als
eens cleinen kindekens eē seide. ick
sal v altoes bewaren **O** mijn lieue he
re sprac si ist di behaechlic so bescerme
dec dese stat die os voedt om dine mi
ne eē die here sprac tot haer si sal lide
hebben mer ic wil se beschermen **D**oe
oprechte die heilighe maget clara ha
re beweēde aenschijn ende troestede
die wenende susteren eē seide **I**c ghe
louet v dochteren dz ghi gheen quaet
lyden en sult op ghi alle in cristo ghe
loeft eē v betrouwen settet eē son dō
treck began die ongenadicheit dō sar
rasinen sacht te werden eē si clomme

wes ouer die mueren daer hi in gheco-
men waren en ouermits sinte claren
ghebet scheiden si van daer met cof-
fien. Rechteuoert gheboet sinte clara
naerfeliken de maechde die de voer-
genoemde strome gehoert hadde dz
hi dat niemant en souden openbare
alloe langhe als si op aertrijcke in dit
vchandike leuen leefde

Hoe op een ander tijt die stat van al-
fys ouermits sinte claren ghebede en
haerre susteren bleef onuerwonen.

Dat xiiij. capittel

Een ander tijt die tyrant vita-
lis die ghierich was der tijtliker glo-
rien ende seer ouermoedich in stryde
voer des keysers volc van welchen hi
die hoefthere was tegens dpe stat van
alfys aldus omelde hi die bomen die
daer spruten wt der aerde ende al dat
daer omtrent lach omstoerde hi en also

217
quam hi om die stat te belegghen. hi
sprac met vollen dreichliken woerde
dat hi in gheender wijs van daer scop-
den en soude hi en hadde die becrach-
tighet en ghewonnen. **H**et was alre-
de so verre ghecomen dz si beanpt wa-
ren binnen corten tijden die stat te o-
liesen. **D**oe dat onam die maget cristu
sinte clara doen vslachte si seer en riep
die susteren tot haer en seide. **M**ijn al-
der liefste dochteren van deser stat o-
tangen wij daghelic vele goets het
waer onmoghelic en onredelic dz wij
haer in haren noden niet te hulpe en
souden comen nae onse omoghen. **H**i
gheboet dat me alsche soude halen en
si gheboet die susteren dat se haer hoef-
den bloot souden make. en ten eerste
streyde si alschen op haer blote hoeft
ende daer nae storte si alschen op alle
die ander susteren hoeftde ende seide.

Gaetspraect tot uwen here en met in-
nigen tranen en gebeden bidt he om
die vlossinghe deser stat. **W**at wil ic
al bi sonder otrecken vanden tranen
der maechden en vanden innigen ge-
beden **D**es anderen morgens creech
die barmhertighe god mededoguen
metter stat ouermits die ghebede en
die tranen der maechden. en maecte
dat die hoeruaerdighe vitalis scheidde
confus van dier stat en dat hi dz lat
voert aen niet meeren moyde. want
haer alder ouerste wort daer nae bin-
nen corten tijden verflaghen metten
swaerde.

Hoe dat ouermits sinte claren ghe-
bet agnes haer suster bekeert wert en
van haren vrienden en magen vlost.

Dat xv. ca.

Aer men en sal oec niet vswigen
die wonderlike doecht haers ghebedes

210
welcke inden beghinne haerre beke-
ringen bekeerde een siele tot gode en
bescermdese doen si bekeert was.
want si hadde een suster van van ende
van moeder ionc van iaren en teeder
van lichaem wiens bekinghe si be-
gherende epschede onder haren gebe-
de die si met ghehelder begheertē go-
de offerde alsoe als si met harer suster
ren ghehadt hadde inder werelt een-
drachticheit der herten dat si nu inde
dienst gods also moetē denicht wer-
den **H**ier om badt si sond aflaten den
vader der barmhertichz dat haer sus-
ter agneet die si in hairs vaders huys
gelaten hadde dat die werelt haer ot-
smakeliken worde ende dat haer god
soet begonde te werde en dat hi se al-
so woude trecken vanden opssette der
vleischeliker builoken totter oeenin-
ghen sijne minnen op dat si met haje

D

in ewiger reinicheyt den brudegom
der ewigher glorien trouwende wa-
re want si malcanderen onderlinghe
wonderliken lief hadden. **D**ie godlike
mogenheit verhoerde haestelic die e-
dele bedeleressen en gaf haer binnē cot-
ter tijt ten eersten die gaue die si sond-
linge begeerde welke gode genoeg-
liken was te gheuen want na xvi. da-
ghen vā sinte claren bekeringhe haer
Gede haer agnes vā ingheuingen
des heiligen gheestes te comē tot haer
suster en openbaerde haer die heyl-
melicheit haers willen en seide dat se
ghelike haer den here woude dienen.
en si nam se blijdeliken in haer armē
en seide **M**ijn ald liefste suster ic dank
ke gode dat hi mi die om di also souch-
toudich hebbe gheweest verhoert he-
uet **E**en seer wonderlike bescherming-
ghe is ghevolghet na deser wonderli-

221
ker bekeringhe want doen die salige
susteren cristus voertstappen naeuol-
ghende waren bijder kercken des hei-
lighen engels van paulo en als de ge-
ne die meer geuoelens hadde vande
here leerende was haer nieuwe suster
rechteuoertstont op een nieuwe strijt
der magen oft vrienden teghens dyc-
maechden want doen si onamen dat
agnes was ghegaen tot claren haer
suster. **D**es anderen daechs daer nae
so liepen twalef mannen met toerne-
seer obolgen ende die boesheit haers
herten bedecten si van buten en toer-
den hem oft si met vreden in wonden
gaen. en doen si binnen quamen ter-
stont keerden si hem tot agneten wā
van claren hadden si den hope lange
tijt te voren ouerghegeuen. **W**aer om
histsu spraken si tot deser steden gheco-
men haeste di met ons thuis te gaen

En als si antwoerde dat si daer n̄ af
schepdē en woude van haer suster cla
ra so greep hair aen een ridder vandē
gewapenden mannen met wredē ge
moede en pijnde haer met vuyften te
slane en te stoten met voeten en bi ha
ren hare vā daer te trecken en die an
der droegense bi haren armen **D**ie iō
ghe maghet doen si also van dien oer
woeden menschen geuangen en ghe
handelt was en si vand hant gods be
roeft wert so riep si met luder stemen
en seide **H**elpet mi mī lieue suster en
en willes niet gehengen dat ic cristus
minen lieuen here aldus ontogē wer
de **A**ls dan die geweldighe rouers die
weduechtende maget den berch ned
droegen en haer clederen schoerdē en
den wech m̄ haren wtgetogenen ha
re veruolden so viel sinte clara neder
in haer ghebet en si badt dat haer sus

222
ter worde stantuaſticheyt ghegeuen
des herten. **S**i badt dat die crachten
der menschen ōwonnen mochtē wer
den vāder godliker mogentheit rech
teuoert wert dz lichaem liggende op
ter aerde also swaer dat haer vele mē
schen met al haerre macht n̄ en kon
ten ghedragen ouer een riuier **D**aer
quamen oer sommige menschen toe
ghelopen vanden ackeren en vanden
wijn gaerden en wouden hem helpen
mer si en mochten in gheenre wijs dz
lichaem op boeren vāder steden. **D**oe
si in haren arbeide ghebreckelic warē
bepotten si dat mirakel en seyden. si
heeft alle desen nacht loot ghegetē en
de dair ont en ist gheen wonder dat si
swaer weget want als hermon aldus
haer oudenader in alsulcker calariē
ghecomen was dat hijsē m̄ sijnō hāt
woude doot slaen so wert hem die hāt

die hi op hief herteliken seerich en die
zeerichheit gevoelde hi langen tijt in
hant. **M**er liet nae langen aenuechtē
quam sinte clara totter plaetsen daer
agnete haer suster lach. en si badt haer
magen dz si haer des aenuechtēs
begheuen woude en lieten haer agne
ten die half doot lach be sorgen. **A**ls si
met bedroefder herten van daer schie
den. doen stont agnes op blijdeliken
en oblyde haer in den cruce cristi. om
wiens wille si desen eersten strijt ghe
nochten hadde. en gaf haer eewelike
indē dienst gods te bliuene. **E**n sinte
francisc^o schoer haer hare af in zyns
selues handen en leerde se metten sul
teren inden weghe gods te wandere.
Mer want men niet corten woerden
haer grote volmaecte leue in zyn spre
ken en mach so willen wylt laten staē

en spreken voert vā sinte claren leue.
Hoe si die diuelen van eenre besete
der ioncfrouwen odreef en die paetus
wert niet sinte claren gebeden vciert.

Dat xv. capittel

En is gheen wonder dattz ge
bet vā sinte claren seer crachtich
is teghens die boesheit der menschen
wantet oec die bosegheesten verbrāt
want een deuot wijf wt dē stichte vā
pisanen quam op eenre tijt tottē clo
ster dat si gode en sinte claren danckē
mochte daer omme want si bi haer v
dienten van vijf bose gheesten verlost
was. wāt die bose gheesten beljdent
in haerre verdriuinghe dat hem liedē
dat ghebet van sinte claren verbran
de ende beswaerde alsoe langhe als si
in dien lichame waren **E**nde in son
take en hadde die paetus sinte gregori

was een wonderlic betrouwen in d; ge-
bet deser sanctinnen van welken ge-
bede dat hi gheuoelde een wondlike
crachtighe doecht. dicwils wanneer
enighe nieuwe swaerheit nagewoent
ten op stont doen hi bisscop van hosti-
en was en daerna doen hi paeus ge-
worden was plach hi innichliken en-
de oetmoedeliken te scriuen totter sel-
uer maghet biddende om haer gebet
en om haer hulpe en hi onam mercke-
liken dat haer ghebet seer grote stude-
dede voer die saken daer hijt voer be-
gheerde. **W**anneer die paeus eē vica-
rius cristi badt om hulpe vand' reynō
maget so beual hi hem in hair doecht
Hi wiste wel wat orbaer ende profijt
die minne doet en hoe vrien toeganc
die puere maechdē hebbē totten stoel
der godliker mogentheit. want is sa-
ke dat die coninck der hemelen hēsel

224
uen geuet dē ghenen die hem vierich-
liken minnen wat ist dan dat hi niet
en gheuet die hem deuoteliken biddē
isset salichliken dat se bidden

Hoe grote viericheit si hadde totten
heiligen sacramente **D**at roi. capit.

H De groten vierighen begheerte
en innich; siate clara hadde tot-
ten heiligen sacramente des outaers
dat bewijlen die wercken want inder
swaerre herten die haer te bedde dede
liggen so liet si haer op rechte en ach-
ter haren rugghe wat leghgen daer si
aen rusten mochte en alsoe sat si ende
span seer cleyn garen daer si vā maec-
te wel vijftich corporalē die si in sijde
oft purpuren sacken besloet en sende
te aldaer o'trent als in menige kerc-
ke. **M**er wanneer si dat lichaem ons
heren ontfanghen soude soe wiesch si
haer ten eersten met warmen tranen

en al beuende ghinc si totten heyligē
sacramente en si en ontsach niet mit
den ghenen die inden sacramente o-
borghen is dan den genen die hemel
en aerde gheschapen heeft en regeert
Hoe si inden daghe der gheboertent
ons heren gheset worde en hoerde al-
le den dienst gods die in sinte francis-
cus kercke gedaen wert en haer wert
ghetoent die crebbe ons heren

Dat xvii. capittel

In Ter als si gedachtich was i haer
refiecten haers verlossers so visiteer-
de hi haer weder **I**nder vrien der ghe-
boerten christi wannet haer die we-
relt verblift en iubileert metten enge-
len wanttet kint gheboeren is gingen
alle die ioncfrouwen totter mettenē
en blieten die mater in haer siectelig-
ghen alleen **D**oen si began te denckē

225
van dien kindeken ihesu ende si was
seer bedroeft dat si in sinen loue n z te-
ghenwoerdich en mocht wesen **D**oe
sprac si al suchtende here god siet hier
ben ic alleen van di ghelaten in deser
steden ende terstont so began si m z ha-
ren oren te horen dien wonderlijken
sanck die in sinte frāciscus kercke ge-
schiede **H**i hoerde den volherteliken
blijden sanck o broederen si aendach-
te die soetichz des langhes si vernam
oec dat gheluyt vanden orghelen .in
gheenre manierē en was dit cloester
van sinte franciscus also nae gelegen
dat si dese dinghen ghehoert mochte
hebbē nae mēscheliker wijzen en had-
de die hoecheit niet verbreyt geweest
ouermits gods mirakelen of en had-
den haer oren bouen menschelijcker
wijshheit niet ghesteret gheworden.

Ner dat bouen alte verwonderen is
dat is dat si waerdich was die cribbe
des heren te sien **D**es morghens doe
die susteren tot haer quamē seide sin-
te clara. **G**hebenedijt si die here ihūs
cristus die mi n; en heeft ō laten doen
ghi mi ō liet mer ouermits der ghenā
den cristi heb ic gehoert alle die langē
der hoechtijt die in deser nacht in sin-
te franciscus kercke ghesonghen sijn
Hoe grotē innicheit dat si hadde tot
dat liden ons liefs heren **Capit. xxiij**
2 **O**nderlinghe plach si te bescrep-
en dat liden ons liefs heren **H**i
plachte puttē wt die wondē ons liefs
heren somwijlen soeticheit somwijle
bitterheit **D**ie tranen cristi die hi wt
stortede in sinen liden veruulde si al-
temael crachteliken en op den genen
die diepe minne ingheprintet hadde
haer herte op dien so dachte si altoes.

226
Hi leerde die ionghe susteren d; si dē
ghecruyften cristum souden bescrep-
en en dat si hem leerde mettē woerdē
dat bewees si hē metten werckē. wāt
dicwils wanneer si die allene in hey-
meliken steden ōmaende tot alsoda-
nigen dinghen began si te screpen eer
si die woerden volbrachte. **T**usschen
die sexte tijt en noen tijt plach si meer
mededogen te hebben op dat si mettē
geofferden here offerende waer wāt
op een tijt sloech haer die bose gheest
doē si bedede in d' cellen aen haer kin-
nebacken also dat haer oghen bloedē
en haer kinnebacken ghequetst was
Ner op dat si haer herte mocht reini-
gen so plach si stadeliken sond' ophou-
den ghebeden te spreken vanden vijf
wonden ons heren **H**i leerde die offi-
cie des cruces alsoet die minnare des
cruces ingeset hadde sinte franciscus

en met godliker begheerten volherde
si die officie. **H**i gordede naest haren
vleysche in eenre koerden geknocht
toteenre heimeliker ghehoechnisse
wonden haers behouders

Hoe si eens inden daghe des auont
maels wt haer seluen ghetogen was
eenen ghehelen dach en nacht en aen
henc haer wt uercoren lief.

Dat xix. capittel.

Denen tyt was aenstaende die
dach des alder heilichsten auontmaels
in welchen dage die here der heren aen
den auonde doen die strijt des heren
nakende was soe besloet haer seluen
sinte clara bedroeft en bescreyt in ha-
re camer. **A**s si bedende den beden-
den here naeuolghende was en haer
siel was droeuich totter doot toe en-
de die droeuicheit haers herten toech
si tot haer met vierigher begheerten.

127
en si ouerdachte in haren gebede sijn
gheuangenis en al sijn bespottenis-
sen die hi gheleden hadde. **H**ier mede
bracht si alle den nacht ouer ende des
naeuolghenden daechs bleef si also
ureent van haer seluen dat se altoes
haer ogen open hadde op dat se te bat
mochte aendachtich wesen op dat lij-
den cristi en si scheen ganseliken van
haer seluen te wesen en een vande sus-
teren quam dicwils tot haer o te vra-
ghen oft si yet woude. en si vant se al-
tyt in enen schine mer als dien nacht
vanden saterdaghe aen quam. doen
quam die deuote suster tot haer ende
ontstac een haerle ende vermaende
haer ouermits dat gebot van die hei-
liche franciscus dat se wat eten soude
want die heylighe man sinte frānciscus
hadde haer geboden dat se genē dach
derbi en soude latē gaen sonder eten.

Als dan die suster bi haer stot so sprac
die heilighe maget clara oft si wt enē
visioen gecomen ware dit woert van
wat node es die kaerse en ist n̄ scho-
ne dach die suster atwoerde die nach-
te is verbi ghegaen en die dach is ge-
leden Die heilighe maghet clara ant-
woerde ghebenedijt si die slaep mijn
alre liefste dochter die ic lange tijt be-
gheert hebbe die is miten laetste ghe-
geuen mer wacht v dz ghi desen slaep
niemande en openbaert indē cloester
so langhe als ic leue indē vleesche op-
ter aerden. Die geminde ghecrupste
ihesus loende sijn minnaerse en dyc
in alsoe groter minnen ontstekingē was
totten cruce ons heeren die wert ver-
licht vander mogentheyt des cruces
met teikenen en miraculen: wāt wā-
neer si dat teiken des heiligen cruces
ouer die siecken sloech soe v̄dreef si vā

228
hem ouermits haer betrouwen datse
hadde inden cruce die siecken en crac-
heden en werden ghesont vander ge-
naden gods.

Hoe dat vele sieckē ouermits dz tep-
ken des heilighen cruces daerse sinte
clara mede seghende ghesont sijn ghe-
worden Dat xx. ca.

Sinte franciscus seynde enē broe-
der die steuen genoemt was die
sijn sinnen beroeft warē totter abdis-
sen sinte clara. en badt haer dat si dat
teiken des heiligen cruces ouer hem
teykenen woude wāt hi bekende wel
haer grote volmaechtheit en die grote
doecht die si inder aerden ghewrocht
hadde ouer menigen sieckē Die doch-
ter der gehoersaemheit van ghebode
des heilighen vaders seghende si den
broeder metten teyken des heilighen
cruces en deden een weynich slapen

E

opter beden daer si te beden plach: en
een luttel slaeps wert hi verlost vande
raferien en stont op al gesont. en qua
weder om totten heiligen vadere sin-
te franciscus in sinen broederen danc-
kende en louende onseu lieuen heere
vander ghesontheit des broeders

En kint vanden iij. iare michiel ge-
noemt gheboeren inder stat van spoleet
had een steen in sijn der nozen ghes-
ken. Niemand en mochte hem dien steen
wt sijn der nozen getrecken en dz kint
en kondese nuz quijt wordē. Dat kint
in groter pinen wort gebrocht totter
abdisen sinte claren ende doen si dat
kint tephende mettē tephene des heyligen
cruces en rechteuoerts viel dpe
steen wt der nozen en dz kint wert ge-
sont. **E**n ander kint gheboeren van
puyssen hebbende een vleckie dair al-
le sijn oghe mede bedect was wert ge-

229
brocht totter heiliger bruyt gods sin-
te claren. si aentafede dat oghe des
kints en tephendet metten teiken des
heiligen cruces ende seide. brenct dat
kint tot mijnē moeder en laet sijn oec
segenen metten teiken des heyligen
cruces want haer moeder als eē goe-
de gardenerse nae volchde dat suete
plantken haerre dochter clara totter
oerdenen en in dien be slotender oer-
denen diende si weduwe den maech-
den een tijt van iaren. **M**er als si dat
kint metten teiken des heilighen cru-
ces ghetephent hadde rechteuoert so
wort dat oghe des kints van dier vlec-
kē gereiniget en het sach wel en clær-
liken met beyde sijn ogen. **H**ier na so
seide sinte clara dattet kint vanden o-
dienten haerre moed was ghenesen.
Die moed screef dat lof d dochterē toe
en seide dz si sulckē mirakel en wondē

liken wercke onwaerdich waer. **Een**
vanden susteren benedicta genoemt
hadde langhe gedragen omtrent rij-
laer onder haer armē die siecete eenre
kistelen met vyf opende gatē. **Die** ma-
ghet cristi clara medelijdēde m̄ haer
gaf haer dat sonderlinghe plaester v̄
ghesondicheit en̄ tepkendese metten
teiken des heiligen cruces. en̄ terstot
wert si ghesont vander swaerder siec-
ten die si so swaerliken gedragen had-
de. **Een** ander vanden ghetale v̄ sus-
teren amata gheuoemt lach siec rij-
maenden beswaert metten water en̄
metter couden daer na metter hoelē
en̄ metten lanceuel. **Over** welke sus-
ter die abdisse sinte clara m̄ mededo-
ghen beroert wert en̄ si nam haer toe-
vlucht totter edelre medecinen: ende
tepkendese metten tepken des heili-
gen cruces inden name haers verlot

230
ters en̄ rechteuoert wert die voerghe-
noemde suster gesont van al haer siec-
ten. **Een** ander dienaerste cristi van
priups gheboeren vloer twee iaer lanc
haer stemme alsoe seer datse nauwe en̄
mochte sprekē dat ment v̄staen moch-
te. **Op** eē tijt inder nacht wortet haer
v̄toent in een visioen van onser lieue
vrouwen d̄ haer die abdisse sinte cla-
ra v̄lossen soude. **Hi** v̄wachtete den
dach met begheerten. en̄ als dē dach
began te comen haestede si haer met
groter naerstich; tot sinte claren der
abdisen te comen en̄ si badt haer dat
sise seghenen woude mettē tepkē des
heiligen cruces en̄ doen si haer ghesel-
gent hadde v̄creech si rechteuoert we-
der omme haer stemme alsoe clær als
sise pe tevoien hadde. **Een** ander sus-
ter gheuoemt kerstine hadde langē
tijt in een oore droefheit en̄ siech; ghe

leden en si hadde vele medicinen ghe
nomē mer alte ōgheefs: wiens hoeft
die abdisse sinte clara goedtuerlikē se-
ghende en si aentastede dz oer ende si
wert horende **I**n haren cloester warē
vele siecke susteren die met menigen
siecken gepinicht en gequelt worden.
Die heylighe maghet clara ghinc int
siechhuys na haerre ghewoenten met
haren wonderliken medicinen. **A**s si
vijf werke en crups ghemaect hadde
maecte syer rechteuoert vijf ghesont
vanden anderen siecken susterē. **W**t
al desen voerseiden miraculen en wō-
derlike wercken isset openbaer dz in
der herten sinte claren warachtelikē
geplant is die boem des heilighē cru-
ces wiēs vruchte haer siele spise de en
die bladeren van buten geuen mede-
cine den lichaem
Hoe si was een volcomen meesterse

231
Dongeleerder susteren. **Dat xxi. ca.**
D Es morgēs vroe wāt si die mees-
terse was der ongheleerder en ō
ionger susteren ende recht als in een
groot conincs pallaes en eē proestin-
ne der maechden si stichtede se met al-
so groter disciplinen ende opuoedese
met also groter minnen dattet gheen
mēsche volcomelikē wt spreke mach.
Di kerde hē ten eersten dat se alle on-
lede der aertlicher dingē souden sette
wt haerre herten op dat si hem alleen
inwendeliken met godliken dingen
mochten becōmeren **D**i leerde hē dat
si haer niet becōmeren en soude met-
ter begeerlicheit haerre vleescheliker
maghen en dat se haers vaders huys
ōgheten souden op dat si cristū moch-
ten behagen **D**i ōmaende hem dat se
berismeden souden die begeerlicheyt
haers lichaems en dat se haer vleysch

bedwingen souden metter redelichz.
Hi onderwijde hē dat dye bose geest
pleecht in pueren sielen strickē te wer
pen en dat hi met subtylder maniere
beoert die heilighe menschen dā die
werelike mēschen en daer om wolt
de si ten laetsten datse in seker tijden
wercken souden met haren handē op
dat si te haestigher ouermits die oefe
ninghe des ghebedes weder verweert
souden werden totter begheertē des
scoppers en dat si achter laten souden
die traechheit der osumenissen en met
ten viere der heiligher minnen af leg
ghen souden alle coutheit der onghē
radicheit totter deuocien. In gheen
stede en was meer silēcium schijn en
de bewaringe alder eerbaerh. Daer
en wtsprac dye tonghe niet tegen der
inwendicheit des herten noch tegē
die geboden gods wāt si die een meel

232
terse was. si was oech sober in haren
woerden en si bedwanck met soberh
van woerden die begeerten des ouer
talliken herten:

Hoe si haer susteren en haer seluē be
sorchde prekaers die deuot warē da
er si gheesteliken af ghespijst worden

Wat xxij. capittel

In besorchde die dochteren ouer
mits deuote prekers die spise des god
liken woerts van welcher spisen haer
deel dat snoetste niet en was want in
der horinghe der heiligher predicaciē
wert si met alsoe groter blijscap doer
goten en ocreech also grote weelden
in der ghedachtenisse haers ihesu. dz
als somwijlen broeder philippus vā
adua predicte eē seer schoon kint stōē
byder maghet clara en gaf haer gro
te wellustichz ouermits de soete woer
den der predicacien welker openba

ringhe o diende die suster vand' mater
te sien en hoe wel dat se niet geleert en
was nochtant oblijde si haer een ghe
leert sermoen te horen wāt si wist wel
dat die kerlle schuyde in d' schelle der
woerden welcke kerlle si subtylike o:
creech en met meerderen smake sma:
kede si conde wt een pegelic sermoen
trecken dz haer nutte was tot salichz
haerre sielen wāt si wist wel dattet in
min vroetheit een bloeme van eenen
groeuē doerne somwijlen af te trec:
ken dan die vrucht van enen boem te
eten **D**oen op eētijt die paeus grego:
rius geboden hadde dat niemāt van
den broederē in gaen en soude inder
vrouwen cloesteren buten sinē oerlo:
ue **D**oen bedroefde haer die heilighe
moeder dat die susteren des te selden
der hebben souden die spijsē der heil:
gerleeringen **E**n si sprac met suchten

293
der stēmen hi neme ons nu voert aen
alle die broederen na dien dat hi ons
ghenomen heuet die predicaers d'ye
ons dat inwendighe leuendige voet:
sel pleghen te gheuen en ter stont seyn
de si alle die broederen weder om tot:
ten minister en si en woude geen ael:
mosenaren hebben diet lijflike broot
bidden mochten na dien dat si inz heb:
ben en mochtē die aelmoseniers diet
gheestelike broot oerijghen mochten
Als dit onam die paeus gregou? rech:
teuoert ontban hi dat ghebot en set:
tet inden handen des gemeynen mi:
nisters

Hoe dat si inz alleen en minde die sie:
len haerre dochterē mer si sochde oec
hoe dat si staende mochten bliuen in:
den dienste gods

Dat. xrij. ca.

Ele eerwaerdige abdisse en mi:

Deniet alleen die sielen haerre dochte
ren diese oec met haren lichame met
groter naernsicheit diende. wāt dic-
wils inder couthept der nacht decke-
de si met haren eygen hāden die naec-
te leden der slapender susteren en die
si onmachtich sach te wesen die stren-
gicheit der oerdenen te houden dien
gheboet si datse hem ghenoege sou-
den laten met sachtermaticheit ende
waert dat eenighe susteren beswaert
waren ouermits der temptacien oft
and droefnissen alsoet wel te geschie
plach riep si heimelic tot haer en troe-
stele met wtsoutingen der tranē. **H**o-
wihlen viel si neder voer dpe voeten s
bedroef der susteren op dat si inz moe-
derlike smekinghen sdriven mochte
die crachte der droefheit en die doch-
teren met groter danebaerheit vā ha-
rer minnē gauen hē met groter nern-

234
sicheit tot haren dienste. **D**ie dochte-
ren omgrepen die gauē der minnē in
der moeder. **I**nder meestersten sgre-
pen si die officie der prelaetscap. si na-
uolchden dpe voergaenster den gane
der gherechticheit. **S**i ōwonderde s
inder bruyt gods was also grote pre-
uilegie der heilicheit. **D**oen si xl. iaer
ghelopen hadde inden weddeloep s
armoeden wert si sieck en vāden bis-
scop van ostien gheuant die haer dat
heilighe sacrament gaf. **D**at xliij. ca.
Sertich iaer lanck hadde si ghe-
lopen inden weddeloep der ald
hoechster armoeden. **D**oen si began-
te genaken met menichfoudiger siec-
ten voergaende totten loue der ouer-
sterroepingē want die crachte haers
lichaems was in haer van strengichs
der penitencien die si inden voergele-
den iaeren ougenadeliken gedaē had

de seer cranch en nu quelle de hair die
herde siecte indē laetsten tyde haers
leuens op dat ghelijc doen si ghesont
was rijckeliken begaueet was mettē
ōdienten der wercken dat si dā oer al
soe doen si siec was worde rijckeliken
begaeft metten ōdienten des lydēs.
want die doecht wort volmaect inder
siecten. **W**oedanich dat haer wondli
ke doecht was inder siecten dat wort
hier na meest geopenbaert dz in haer
siecte die xxvij. iaer lanc duerde. geē
murmuringe gheen clagē en ghinc
wt haren monde. **A**ltoes ghinc wt ha
ren monde die heylighe danckbaerhē
en dat lof gods. **M**er want si dan met
ten laste d' siecheit sijnde haestede tot
tē eynde so wast gode behaechlic hair
doot te ōtrecken totter tijt indē welc
ken si met waerdigher eeren vander
coemlicher kercken dier si een gheeste

238
like toecomende dochter was moech
te ōhoghet en ōheuen werden. want
als die paeus m; sinen cardinalen eē
wijle touede te bliuē tot lucdune doe
die heilighe maget clara began met
ter gewoenliker siecten ghepinichtte
werden soe worden die herten d' doch
teren met groten druck en lidē beuan
gen siechteuoert werde eender deu
ter maghet cristi wt dat cloester sinte
pauwels van sinte benedict? oerde al
suldanighen visken getoent. **M**er
dochte dat se met hare susteren tot sin
te damiaens stonde bij d' abdissen sin
te claren die siec was en te bedde lach
mer als si scrypde en met groter droef
heit ōwachtete dz eynde vā sinte cla
ren so openbaerde hair totten hoefde
des beddes eē schoon wijf die de scryp
enden susteren toe sprac ende se yde. o
dochteren en wilt niet bescrepen den

ghenen die noch leuen sal. want si en
mach niet steruen ten si dat die heere
met sinen discipulen comt. **E**n siet na
corthe tijt quam dat hof van romen te
puyssen mer als die bisscop vā ostien
ōnam dat haer swaerder en lastigher
woorde so haestede hi hem te comē tot
ten cloester om die heilighe bruyt cri
sti te siene welker hi in d' officien een
vader was in d' besorginghen eē moe
der en in der puerer minnen altoes eē
dewoet vrient. **H**i gaf haer want si siet
was dat heilighe sacrament ende die
ander salteren spijde hi metter oma
ninghen der heiligher leeren. **P**ince
clara badt dien heilighen vader met
tranen om die minne gods dat hi al
le d'ye anderen ionckrouwen woude
besorgen: mer si badt bouen alle dinc
dat hi haer verweruen woude vā den
paeus en vanden cardinalen die con

236
firmacien vāder priuilegien der wil
ligher armoeden welcke die trouwe
hulper der gheestelicheit alsoe als hy
metten woerden haer loefde veruol
de hyt metten wercken. **D**aer na doet
een iaer geleden was doe wanderde
d'ye paeus met sinen cardinalen van
puyss tot assijs op dat dz voergetoen
de visioen vanden sterfdaghe der hei
ligher clara volbracht worde wāt die
paeus die bouen die menschen is en
de benedē god stont daer in die stede
des heren en die cardinalen in die ste
de der discipulen.

Hoe dat cristus haestede sinte clarē
te ontfangen inden ewigen leuē: en
ordineerde dat si wert geuant vande
paeus innocenc. **D**at xxv. capittel

In godlike voersienicheit haeste
de nu te volbringen dz opset vā
sinte claren. **C**ristus haestede hē dien

armen pelgrim te o'hogen in dat pal-
lays des ouersten rijckes **H**i begheer-
de nu o'lost te werden met ganser be-
gheerten vanden sterflijken lichaem.
en met cristo te leuen ind ouerster wo-
ningen die altoes in haerder armoe-
den met geheelder herten na volchde
also als si arm was **H**ier o' als die hei-
lighe leden vanden ouden siecten ver-
crant waren so wert in haer o'gadert
e'ne nieuwe siecte die welcke daer kon-
dichde dat haer roepinghe totten he-
re nakende was en bereide den wech
der ewiger salicheit **D**ie paeus inno-
cenci⁹ die vierde haeste de hem met al-
le den cardinalen om den maghet cri-
sti te visiteren wiens leuen hi ghepro-
beert hadde boue alle anderē maech-
de in sijn der tijt **H**aren doot beproef-
de hy waerdich te wesen te eeren met
des paeus teghenwoerdicheit **A**ls hi

237
in dat cloester gecomen was so ghinc
hi tot sinte claren bedde daer si siec en
cranck lach en nam haer hant en cul-
tete met sinen monde. welcke kus-
sin-
ghe si seer waerdeliken ontferck en si
begheerde des ghelijcs oeck met gro-
ter reuerencien sijn voeten te cussen.
Die paeus clam op een houten banc
en gaf haer eerwaerdeliken sine voet
op welchen voet si haer aenschijn eer-
waerdeliken bughede en cussedden bo-
uen en onder **D**aer nae badt si met ee-
nen engelsche aensichte vande paeus
verghiffenisse van allen sonden ende
hi vergaf haer alle haer sonden die se-
re cleyn waren en seide: oft ic n³ meer
aflaets en behoefde dan ghi soe waer-
ic al volcomen om te steruen ende die
paeus gaf haer die benedixie en ginc
van daer: maer doen si alle wech ghe-

gaen waren want si in dien dage ont-
fanghen hadde vanden hant des minis-
ters d'z heilighe sacramēt. So opsloech
si haer ogen indē hemel en leide haer
handen te gader tot gode en met we-
nenden oghen sprac si tot haren sus-
teren louet dē here mijn dochteren wāt
alloedanighe gracie heuet hem crist-
heden gewaerdighet mi te geuen die
noch hemel noch aerde ōghelden en
mach. **H**i sprac ic heb heden ontfangē
den alder ouersten god en ic hebbe ō-
dient te siene sine vicarium dē paeus.
Hoe sinte claren susterē bedroeft wa-
ren en sonderlinge haer suster agnes
dienae sinte claren doot haesteliken
soude werden geroepen totten ewigē
leuen. **Dat xxvi. ca.**

In die dochteren stonden ō dat bed-
de haerre moed' m'z groter droef-
heit. **D**ie slaep en toech hēliedē n'z af

258
noch die hongere mer ōghetende die
bedden ende der tafelen ghenoechde
ond' de welcken agnes die deuote ma-
ghet ōuolt met bitterh'z stont en badt
haer suster clare dat se n'z en stouue en
haer achter liete in deser allendigher
werlt. **S**inte clara antwoerde en sprac
Mijn alder liefste suster het is die wil-
le gods dat ic sterue en laet nu af dijn
screepen. want du sulste binnen corter
tijt mi volgen en ic sal v' ōtroefinghe
doen eer ic sterue.

Hoe sinte clara vele dagen zieltoech
en hoe si voir haer doot waerdich wal-
dē coninc der glorien te sien en gewis-
teert te worden vander heiligher ma-
ghet marien en van ander maechden
die seer suuerliken en schoon waren.

Dat xxvij. ca.

In die heilige wtuercoren bruyt cri-
sti clara scheen ten laetsten vele dage

te arbeiden in haerre ôscheidinghen
Daer van wies dat geloue des volcs
en die cardinalen en die prelaten eer
dense daghelick met ghestadiger visi
tacion als een ope voerwaer heyligh
was. **M**er dat wonderliken te horen
es als si in seuentien dagen geen me
schelike spijse nemen en mocht: **M**er
nochtans wert si vanden heere alsoe
sterckeliken ghestarct dat si alle de ge
ne die tot haer quamen stercte inden
dienst cristi want die goedtierre broe
der reynaldus vermaendese in alsoe
langer martelien en in so groter crac
heit dat si lijdsaem wesen soude **D**oe
antwoerde si hem met vuer stemme
na dien dat ic ouermits den heiligen
dientre gods francisc^{us} behede die gra
cie gods so en was minē alder liefste
broeder gheen pine moepelic noch ge
ne penitencie swaer en gheen siecte te

239
Urenghe oft te hardt. **A**ls haer die heere
meer nakende was ende recht oft hy
voer die doer stonde doen begheerde
si presteren en gheestelike broederen
bi haer te hebbē die haer dat lijde cri
sti en sijn heilighe woerden haer voer
seiden. **O**nder welke broederen doe
hem verdoende broeder oniperus een
groot predicaer des heren die altoes
plach te eerhauwen die warme woer
den vanden heere. en si vraechde hem
met nieuwer vrolichz en met enē blij
den aensicht of hi yet nieuwes hadde
inder tegenwoerdicheit vande heere
welcke broeder op dede sine mont en
de gaf wt sinen vierigen herte vlam
ghe woerden. ende in sinen parabolē
loe ontfinc die heilighe maghet cristi
groot solaes ende vrolicheit **E**n laet
ken so keerde si haer totten scerpēde
dochteren ende leerde oechem lieden

Datse oetmoedich bliuen soudē ende
willichliken arm. en datse altoes go-
de louen souden van sinen ghiften. si
ghebenedide die deuote broederē en-
de haer deuote susteren ende alle ion-
frouwē in arme oetmoedighe cloeste-
ren beyde die tegenwoerdich waren
en die toecomende warē ōwerf si mil-
de gracie en benedixie des heren. en-
de bi haer stonden twee heilighe broe-
ders sinte franciscus gesellen vā wel-
ken die een angel⁹ ghenoeit was en
al scrypende troesten si die bedroefde
susteren **D**ie and^o leo ghenoeit ruste-
de dat bedde der steruender maghet.
Die ōlaten dochteren bescreyden die
doot^o milder moed en dpe si n^z meer
sien en souden dpe bescreyden se eer si
sterf om dat si in desen dale ō tranen
niet meer van haer soete woerdē ghe-
troest en souden werdē. **M**er die ma-

246
get clara sprac stilliken tot haerre sie-
len gane sprac si sekerliken en sonder
anxt wāt du hebste eenen goedē leit-
man inden weghe gane sprac si die di
ghescapen heeft die heeft di gheheili-
ghet en heeft di genomen altoes te be-
waren **H**i sprac o here du biste ghebe-
nedijt die mi gescapē hebste **D**it hoer-
de een vāden susteren ende vracchde
haer teghen wien datse sprake so ant-
woerde si ic spreke tot mynder ghebe-
nedijder sielen **E**n die gloriose heere
en staet n^z verre van mi. en daer quā
in gegaen in witten clederen een sca-
re van maechden en droegen op haer
hoefden gulden crancken en ons hem
liedē ghinc een die hem allen te bouē
ghinc in^o schoonheit wiens crone ge-
scapen was als een geueynstert wpe-
roes vāt daer alsoe groten claerheit
van scheen dat die nacht ommekeer-

de binnen den huyse int licht des da-
ghes **D**i ghinc tot dat beddeken dair
die bruyt des soens op lach en seer mi-
liken boech si haer nederop die bruyt
cristi en omuencse seer soeteliken in
haren armē **D**ie and maechdē brach-
ten haer eenen mantel van wonderli-
ker schoonheit. en alle die maechden
dienden die een den anderen daer en
de bedecten dat heilighe lichaem sin-
te claren en ocierten die camer **H**ier
om des anderen daechs nae sinte lau-
renci? so ghinc wt die alder heilichste
siele gecroont te werden metter ewi-
gher glorien **E**n nae der ostorighen
des tempels haers lichaems ghinc
die gheest salichliken totten ewigen
leuen **G**hebenedijt si desen wtganck
vanden dale der onsalichz die o bruyt
cristi clare es geworden een ingāc tot
ten ewighen leuen **N**u verblift si haer

191
voir die cleyne sobere spise in die ouer-
ste tafel des hemelschen rijckes nu so
wert si voer die owoyphenheyt der sno-
det clederen ociert inden hemelschen
rijcke metten saligen cleede der ewi-
gher glorien

Doe dat gheruchte quam in d' stat dz
sinte clara doot was doe qua alle die
stat tot haren heiligen lichaem: ende
dye paeus metten cardinalen quam
aldaer om haer te heiligen **E**n agnes
haer suster wert coits daer na gheroe-
pēt tott builoftē des lāts **D**z xvij ca.

It gheruchte vand' doot der ma-
ghet clara qua wt rechteuoerts.
en bermde dat ganse volck vand' stat
met o'wondernissen **V**aer quamē toe
gelopen die mannen en die vrouwē
so menichfoudelic wt der stat dat die
stat scheen alleen te bliuē en si riepen
in; lūs kēmen dz si heilich was gods

meuercoren. Die gemeenten metten
ridderen quamē gelopen en bewaer-
den daer den lichaem des magets en
waecten des nachts op dz si geen sca-
de en leden vanden duerbaren scatte
die daer int middel lach. Daer na gin-
ghen sitten die paeus die cardinalen
die bisscoppen en die prelaten. en die
bisscop van hostien began een mate-
rie te voerlegghen vander ydelhē der
ydelheden en pusede met eenen eede-
len sermone die edel vermaectker der
ydelheit. **R**echte voert gingen die edel
broederen metten cardinalen om dz
heilighe lichaem staen ende voulden
voert alsoe dat heilighe officium om
dat lichaem v maghet. **E**n daer na ge-
schiede een grote lopinghe des volcs
totten graue die gode loefde en seide
In v waerheit heplich en warachtich
regneert si mettē engelen indē hemel

292
dien also groten eere gheschiet opter
aerden vanden mēschen biddet voer
ons cristum den here. **E**n binnen cor-
ten tyde daer na wert agnes haer sus-
ter geroepen totter brulofften des he-
ren en na volghede sinte claren tottē
ewigen leue twelc ons god wil gon-
nen die vad die soen ende die heilige
gheest amen.

Hoe sinte clara gheheilicht wert vā-
den paeus alexander die vierde ende
gescreuen ons tghetal der heilighen.

Dat xxix. capittel

En doe die alder sachtmoedich-
ste vad inden stoel sinte peters sat pa-
pa alexander de vierde die een vrient
was en een beschermer der gheesteli-
ker menschen en een vast fundamēt
der gheestelicheit. **M**er als die opēba-
ringhe deser wonderliket dingen wt
berstede en dat geruchte der heiliger

maghet clara quam voer den voerlei
den paetus began hi sond' vertreck in
sinen cardinalen te spreken van haer
re canonisfacien **D**aer worden toe ge
ordineert bescheyden wijse personen
die grote miraculen te ondersoekē en
de dat si dpe grote heilicheit haers le
uens ondersoeken soudē **C**lara wort
geuonden doen si leefde die ald' clær
ste inder oefeninghe der doechdē **H**i
wert gevonden na haer doot geciert
met menigen wonderliken miraculē
want op eenen dach die daer toe ghe
set was doen die cardinalen v'gadert
waren daer die aeref bisscopen en bis
scopen tegēwoerdich waren daer die
v'gaderinghe der gheestelicheit ende
der clerckscap en der wijzen en v' mach
tigher heren en grote menichfoudic
heit daer bij stonden. en die paetus dz
salighe werck hem allen voerleide. en

243
de dat goetdumckē der prelatē v'laech
de **D**oe consenteerden si alle te samē
en seiden dat clara waer waerdich te
v'claren opter aerden die god v'clært
hadde inden hemel. **M**er als dē dach
haerre steruinge aēssaēde was twee
iaerna dat si ghestoruen was so dede
dpe paetus alexāder menichfoudich
der prelaten en die gansse clergie ver
gaderen en daer een sermoen doē vā
sinte claren leuen en vā haer miracu
len. en met groter eerwaerdicheit de
de hi haer namen scriuen ond' den hei
ligen ende hi sette haer hoechtijt seer
hoechlic ouer alle kerstenheit ende hi
vierdese ten eersten seer hoechlic ouer
alle den gansen houe van romen. en
de dit gheschiede tot agagien inder o
uerster kercken **I**n t' iacron' herē die
sent tweehondert ende lo. **I**nden eer
sten iare des' paetuscaps heer alexan

A 179 78 16
ders Totten lotte ons heren ihesu crī
Si die metten vader en metten hepli-
gen geest leeft en regneert in eenichz
des heilighen gheestes ewelike son-
der eynde amen.

Hier eyndet die legende en dat leue
van die heilighe maghet sinte clara
en van haer wonderlike miraculen die
si gedaen heeft in haer leue En is ghe-
prent tot leyde in hollat bi mi Van se-
uer 8 Loof god vā al